۱

ادبیات سئونلر گوزگوسونده

۶۰ یاشین شرفلی حیات یولو

ائلدار موغانلی

حسن ریاضی(ایلدیریم)، ناصر داوران، همت شهبازی
مرتضی مجدفر، ارشد نظری، حاجی هریزلی
نریمان ناظیم، هادی قاراچای، رامیز تای‌نور، زهرا یاسمن
حبیب فرشباف ، رحیم خیاوی، فریبا مرتضایی
کبری میرحسینی، عبدالله یالچین، حیدر آرازلی
روشن نوروزی، کریم قربانزاده

رئداکتور: همت شهبازی

ائلدار موغانلی

٦٠ یاشین شرفلی حیات یولو

ادبیات سئونلر گوزگوسونده

ادبیات سئونلر

«ائلدار موغانلی» ادبیات سئونلر گوزگوسونده

۶۰ یاشین شرفلی حیات یولو

رئداکتور: همت شهبازی

امکداش‌لار: کریم قربان‌زاده، مرجان مناف‌زاده، ویدا حشمتی

جیلدین طرحی و صفحه دوزومو: ایشیق

نشر تاریخی: مهر ۱۴۰۰

الکترون نشر: «ادبیات سئونلر» t.me/Adabiyyatsevanlar

ایچینده‌کی‌لر

ایچینده‌کی‌لر ۳

اؤن سؤز / همت شهبازی ۷

«ائلدار موغانلی»نین آد گونو موناسیبتی‌ایله / کریم قربان‌زاده ۱۰

ائلدار موغانلی‌نین قیسا بیوگرافیاسی.. ۱۵

دانیشیق‌لار و تبریک مئساژلاری ۱۷

ائلدار موغانلی‌نین آناسی‌نین تبریک مئساژی ۱۸

«ائلدار موغانلی» حاققیندا قیسا سؤز / حسن ریاضی (ایلدیریم) ۱۹

ائلدار موغانلی کیمدیر؟ / ناصر داوران ۲٤

٦۰ یاشین شرفلی حیات یولو / همت شهبازی ۲۸

«ائلدار موغانلی» دؤرد پرده‌ده / دوکتور مرتضی مجدفر............................ ۳٦

بیر ائل، بیر ائلدار / ارشد نظری ٤۱

ساغ اولسون «ائلدار موغانلی»، ساغ اولسون «ادبیات سئونلر»! / حاجی هریزلی ٤٤

آلقیش اونون قئیرتینه و شرفینه / نریمان ناظیم ۵۱

ائلدار موغانلی، قیزیل قوشاغین شیفره‌لری / هادی قاراچای ۵۵

چئشیدلی ساحه‌لرده مختلف سوییه‌لی بیر شخصیت / رامیز تای‌نور ٦۱

منیم عزیز و معنوی ائولادیم «ائلدار» / زهرا یاسمن.................................. ٦۵

های-کوی‌دن و شعارچیلیقدان اوزاق شخصیت / عبدالله یالچین ٦۷

چالیشمیشام اونا اوخشاماغا یاخینلاشام / روشن نوروزی ٦۹

نه یاخشی‌کی سن وارسان! / حبیب فرشباف ۷۱

اینسان سئوه‌ر و بین‌المللچی بیر ادبیاتچی / رحیم خیاوی ۷۲

ادبیاتین آچیق پنجره‌سینی گؤسترن / فریبا مرتضایی ۷۳

ائلیمیزه قالین و ائلیمیز اوچون‌کول اولمادان یانین! / کبری میرحسینی ۷٦

قارانلیقلا موباریزه آپاران ایشیق فداییسی / حیدر آرازلی ۷۸
تشککور و مینتدارلیق / ائلدار موغانلی ۸۰
«آذری صحیفه‌سی» حاققیندا ۸۲
بیر سورغویا دوست جاوابی ۸۳
«آذری صحیفه‌سی»نده‌کی اؤزه‌ل نومره‌لر حاققیندا ۸۶
حاققیندا یازیلانلاردان نمونه‌لر ۱۱۵
اوستاد «یحیی شیدا»دان اؤزه‌ل بیر مکتوب ۱۱۶
قیسا باشلانغیج / یحیی شیدا ۱۱۹
یول‌لار ذیروه‌یه آپاریر / صابر امیروف ۱۲۳
«ائلدار موغانلی»نین لیریکاسینا اؤن سؤز / میانالی علیرضا ۱۳۸
شعرلریندن نمونه‌لر ۱٤۵
وطنیم آذربایجان! ۱٤٦
دویورام سنی! ۱٤۸
گونش سئوگیسی ۱۵۰
آلوولو تورپاق ۱۵٦
حسرتلی عؤمور ۱۵۸
آچین پنجره‌نی! ۱٦۰
«سؤنمز»دن استقبال ۱٦٤
دیله‌ییمیز ۱٦٦
قیزیل نغمه ۱٦۸
آد گونو ۱۷۰
بیرم - بیرم ۱۷۲
ماوی‌لیک ۱۷٤
سنسیزلیک ۱۷٦
منی اؤزومه قایتار! ۱۷۸

سن اولسان ۱۸۰
سنی دوشونَنده ۱۸۱
سئوگی ۱۸۳
سون گؤروش ۱۸۵
سوسوزلوق ۱۸۷
یاریمچیق سؤز ۱۸۹
اوشوتمه ۱۹۱
کوچه‌لره آچیلان یاشیل قاپی‌لار ۱۹۳
بنؤوشه (ماهنی) ۱۹۵
سئوگی گونوموز(ماهنی) ۱۹۷
سؤزوم قالیبدی ۱۹۹
تورپاق اوگئی اولماز ۲۰۱
بوتؤولوک ۲۰۳
هله بیلمیرم ۲۰٤
سن منیم اؤزومسن ۲۰۶
بیر اوره‌ک وطن ۲۰۷
گؤزلرینده اویوت منی! ۲۰۸
لاله‌لر نه اولوب؟! ۲۱۰
خاطیرلانان ایل‌کیمی‌ییک! ۲۱۱
پای اومورام ۲۱۳
قاش‌لا گؤز آراسیندا ۲۱۵
ایتگی‌لر ۲۱۷
بایراغا چئوریلمیش سحر ۲۱۹
دؤردلوک‌لر ۲۲۱
سن اولدون ۲۲۳

یول‌لار ۲۲۵
دؤیوش یول‌لاری ۲۲۶
کؤزه‌رن سؤزلر ۲۲۸
قانلی شفق ۲۳۰
وطن محبتی ۲۳۱
آخان اولدوزلار ۲۳۲
یاشاماق ۲۳٤
انتظار گؤزلر ۲۳٦
آنا ۲۳۸
آیریلیق دردی ۲٤۰
آتا اؤیودو ۲٤۲
هیجران گئجه‌سی ۲٤٤
باغری‌قان گونش ۲٤۵
ادبی-تنقیدی و پوبلیسیستیک مقاله‌لریندن نمونه‌لر ۲٤٦
«گنجعلی صباحی»؛ معاصر دئموکراتیک ادبیاتیمیزین نثر آتاسی ۲٤۷
«رقیه‌کبیری»نین حئکایه‌لرینه اوخوجو موناسیبتیم ۲٦۳
«شاعرلر مجلیسی»ندن یادگار ایکی قوجامان شاعریمیز ۲۷۱
احمد شایا (آلاو)؛ آذربایجان مفتونو و اینسانلیق وورغونو ۲۹۵
بیر سؤز بوخچاسی‌نین ایتگین طالعی ۳۱۲

اؤن سؤز

همت شهبازی

هارداسا یازی‌لاریمین بیرینده یازمیشدیم بعضی کیملیک‌لر معنوی کیملیک‌لردیر. بونلار امتعه و ارزاق کیمی بازارا چیخا بیلمیر. آنجاق بیر کولتورل میراث کیمی باشقالاری طرفیندن سئچیلیب منیمسه‌نیله بیلر. اینسانلارین چئشیدلی و بیر بیریندن فرقلی داورانیشلاری اولدوغو اوچون، اونون اوبیئکتیو نتیجه‌لری ده چئشیدلی اولور.

معنوی کیملیک‌لر، جانلی میراث‌لاردیر. اصلینده بونلار، عؤمورلرینی بو یولدا قویدوقلاری اوچون آرتیق مدنی حیاتیمیزین بؤیوک بیر حیصه‌سی‌دیرلر. اونلارین چکدیک‌لری امک‌لرینی گؤز اؤنونه گتیرمکله، دولایی اولاراق دئییریک کی آرتیق نانکور یوخ، معنوی ده‌یرلری قورویوب ساخلایان، اونلاری اینجه‌له‌ین بیر اولوسوق. بو کیمی ایش‌لرین آرخا آماجیندا بو دئدیک‌لریمیزدن علاوه، باشقا آماجلار دا یاتیر. عزیزله‌دییمیز اینسانین یاشام و دوشونجه تاریخینی عکس ائتدیرمکله یاناشی، سؤزو گئده‌ن دؤورون کرونولوژی حادیثه و یاشانتی‌لاری دا اورتایا قویولور.

ظن ائدیرم قارشینیزدا اولان کیتابین سایلارینی داها دا چوخالتماق اولار. چونکی یوخاریدا سؤزو گئده‌ن معنوی کیملیک‌لرین سایی بیزده آز دئییل. بو

کیتابلارین اساس قایغیسی، ادبیاتیمیزین تمناسیز کئشیینده دوران اینسانلارا اولان بورجوموزون قیسما ده اولسا اؤده‌نیلمه‌سی معناسیندادیر. بئله اینسانلاردان بیری، تمناسیز و ساکیتجه چالیشان «ائلدار موغانلی» جنابلاری‌دیر.

بو گون ائلدار معلّیمین سوردویو ادبی حیاتینی ایشیقلاندیرماقلا بؤیوک بیر غورور حیسی ایله دئیه بیلریک کی: او، آرتیق ملی اؤزونو درک (خودباوری ملی) سوییه‌سینه چاتمیش بیر ادبیات و مدنیت عالیمی‌دیر. بو سوییه‌یه چاتمیش بیر اینسان، اؤزو ده بو میللتین معنوی بیر کیملییی کیمی ده‌یرلندیریلمه‌دیر.

ائلدار معلّیمین ٦٠ یاشینا عاید اولان «ادبیات سئونلر» تلگرام گروهو تدبیری‌نین توپلام نئچه ساعاتلیق عؤمرو اولدو. بو گروهون مدیری جناب کریم قربانزاده‌نین اوخویا جاغینیز کیتابین اؤن سؤزونده یازدیغی کیمی بیردن بیره، تدبیر گئجه‌سینه نئچه ساعات قالمیش، تدبیرده اشتراک ائدن‌لرین موضوعدان خبری اولدو. آز زاماندا بو قده‌ر اینسانین اونون حاقدا دئمه یه سؤزلری اولماسی‌نین بیر اساس سببی وار ایدی: ائلدار معلّیمین گئنیش ساحه‌لی ادبی فعالیتی. طبیعی کی بو اینسانلارا بوندان آرتیق واخت آیریلسایدی داها احاطه‌لی دانیشیب یازماغا امکانلاری اولاجاقدیر. آنجاق بیر چوخ حاللاردا غفیلدن گلن فیکیر و دویغو دا اؤز صمیمی‌لیینی گؤستره بیلیر. قیسا زاماندا دئییلن سؤزلر بو صمیمی‌لیین ان ایچکین نمونه‌سی ایدی. یقین ائدیرم بو تدبیرده دانیشان اینسانلار، سونرالار نه‌لری دئمه‌دیک‌لرینه، اونوتدوقلارینا فیکیرلشنده «افسوسلار اولسون!» دئیه‌جکلر. آنجاق بو افسوسلار،

صـــمیمی‌لییی اورتـادان قـالـدیرا بیلمز. بیز ده همین آب‌هـاوانی عینی ایلـه یادداشت‌لاردا ساخلاماق ایسته‌دیک.

ائلدار معللیم و اونونلا یاشـید اولان اینسـانلارین ادبی حیاتیندان آلدیغیمیز تجروبه سـیقنال‌لاری بونو گؤسـتریب کی بو نسـل، تمناسـیز ایشـله‌یه‌رک همیشـه باشقالاری‌نین اثرلری‌نین یاییلماسینا یاردیمچی اولاراق اؤنم وئرمیشلر. بونا گؤره اؤزلری‌نین یـازیب یـاراتـدیقلارینی چـاپ ائتمـک ایکینجی درجـه‌لی اهمیتـه کئچمیشـــدیر. بونو نظره آلاراق الده اولان بو ایمکاندان اسـتفاده ائده‌رک ائلدار معللیمین شـــعرلریندن، یازدیغی ادبی-تدقیقی اثرلریـندن ده بو کیتـابا علاوه ائتدیک. بئله‌لیکله کیتاب تکجه تدبیرین دانیشیقلارینا کیفایت‌لنمه‌دی.

هر ایشـــین چاتیشـــمایان جهت‌لری اولاجاقدیر. بو ایشـی ده بوندان اسـتثنا ائتمیریک. اؤنملی اودور کی بونـا تـای تـدبیرلر بونونلا بیتمه‌ســین. یوردوموزون بوتون دؤرد بوجاغیندا یارادیجی اینسانلارین امه‌یینی اؤده‌مک اوچون الوئریشلی ایش‌لر گؤرولسون. بونونلا دا بو، بؤیوک بیر ادبی عنعنه‌یه چئوریلسین.

«ائلدار موغانلی»نین آد گونو موناسیبتی‌ایله

کریم قربان‌زاده

(ادبیات سئونلر گروهونون مدیری)

ایللردیر سـحریمی مجازی دونیایا باش چکمک‌له باشلاییرام. فیسـبوکون دئدیینه گؤره بوگون عزیز دوستوم «ائلدارموغانلی»نین آد گونودور. اؤز اؤزومدن سوروشورام: بوکرونالی گون‌لرده، بو آغیر دورومدا نئیله‌مک اولار؟ گئدیم ائلدارا اوز به اوز تبریک دئییم؟ تلفن واسیطه‌سیله «آد گونون قوتلو اولسون!» دئییم؟ بیر یازی یازیب ایشیق سایتینا گؤندریم؟... آنجاق بو فیکیرلرین هئچ بیری منه قانیق وئرمیر.

ائلدارموغانلی‌نین اوزون ایللر ادبیاتیمیزدا، مدنیتیمیزده سس‌سیز-سمیرسیز و ادعاسیز چالیشمالاری‌نین شاهیدی اولموشام. اؤلکه سوییه‌سینده بیر چوخ تدبیرلرین و مراسیم‌لرین قورولماسیندا اونونلا و دوستوموز «حسن ایلدیریم»لا چوخ یاخیندان امکداشلیغیمیز اولوبدور.(گنجعلی صباحی، حبیب ساهر، عاشیق حسن اسکندی، عاشیق حسین جوان، ساپلاق، هاشیم ترلان، مظفر درفشی، قافلانتی، حبیب فرشباف (اوشاق ادبیاتی)، علیرضا

اوختای(مدرن شعریمیز)، مدینه گولگون (قادین شعریمیز)، سهند، محمدعلی فرزانه و ...)

بو ایشلردن علاوه، من ائلدار موغانلینی نئچه طرفلی بیر ادبیات خادیمی کیمی ده تانییرام. او شاعر، ژورنالیست، یازیچی و ترجمه‌چی کیمی ده فعالیت ائدیر. ژورنالیسم ایشینی آلتمیشینجی ایل‌لرین اول‌لریندن اوستاد یحیی شیدانین کناریندا فروغ آزادی روزنامه‌سی‌نین «آذری صحیفه‌سی»ندن باشلاییب، سونرالار «ناصر داوران»لا «چاغداش»دا، «حسن ایلدیریم»لا «آذری»ده، بیر مدت «کریم قربانزاده» و «چاپار»لا «خدافرین» درگیسینده امکداشلیق ائدیب؛ «صابر» و «ساهر» ادبی انجومنلری‌نین مشترک اورقانی اولان «ادبیات چلنگی» درگیسی‌نین بوتون حاضیرلانما و نشر ایش‌لرینی اؤز عهده‌سینه گؤتوروب و لاییقینجه یئرینه یئتیریبدیر.

بونلارلا یاناشی «ساهر» ادبی انجومنی‌نین بیرنئچه ایل فعالیت ائده‌ن «منیم آذربایجانیم» آدلی وئبلاگینی اداره ائدیبدیر. نهایت ۱۳۹۰-نجی ایلدن «ایشیق» آذربایجان ادبیات و اینجه صنعت سایتینی دوستو «رامیز تای‌نور» و اوغلو «روشن»ین امکداشلیغی ایله قوروب و اون ایل‌دیرکی بو سایت فعالیت ائدیر و چوخ گؤزه‌ل و مرجع بیر ادبی سایت کیمی ده اداره اولونور. ایندیلیکده، ائلدار موغانلی «ایشیق» اوچ آیلیق ادبی اجتماعی درگی‌نین باش یازاری‌دیر.

یئری گلمیشکن ائلدار موغانلی‌نین ادبیات کیتابلاریمیزین نشره حاضیرلاناماسیندا چکدییی زحمت‌لری ده قئید ائتمه‌یی لازیم گؤرورم. بیر چوخ شعر و نثر کیتابلاریمیزین نشر ائدیلمه‌سینده ائلدار موغانلی‌نین چوخ زحمتی اولوبدور. بو نشر اولونان کیتابلارین اکثریتینده اونون آدی گئتمه‌ییبدیر.

چوخ زحمت سایه‌سینده عرصه‌یه گلن کیتابلاردان بیریسی گؤرکملی آذربایجان عاشیقی، عاشیق حسن اسکندری‌نین شیفاهی روایت‌لری اساسیندا نشره حاضیرلانان و یاییلان «عاشیق حسن‌ین خاطیره‌لری»کیتابی‌دیر.

ائلدار موغانلی بیر چوخ مقاله‌لرین مولّیفی‌دیر. بو مقاله‌لرده ادبیات تاریخیمیز و ادبی نسلیمیزین نماینده‌لری اساس یئر توتور. ان باشلیجاسی، ائلدار موغانلی چوخ سئویلن بیر شاعردیر. او قیرخ ایلدن آرتیقدیر یازیب یارادیر. بو ایل‌لر عرضینده اونون یالنیز بیر شعر مجموعه‌سی‌نین نشر اولماسینا باخمایاراق، بیر چوخ درگی و روزنامه‌لرده و اینترنت صحیفه‌لرینده شعرلری تئز تئز یاییلماقدادیر. آنجاق بونلارین هامیسی بیر یانا، ائلدار موغانلی آذربایجانیمیزدا ائل سئور، وطن سئور، صولح سئور بیر اجتماعی شخصیت کیمی ده تانینیر، سئویلیر و حؤرمت صاحیبی‌دیر.

عزیز دوستوم ائلدار موغانلی‌نین بوتون بو خصوصیت‌لرینه فیکیرلشنده، اونون آد گونونو و آلتمیش یاشی‌نین دولماسینی بوش‌کئچیره بیلمزدیم. بیر یاندان کرونا ویروس سببیندن هئچ بیر ییغینجاق ائتمک اولماز، دیگر طرفدن ایسه بیر ایکی گوندن آرتیق زامان یوخدور. هر حالدا بو آد گونونو قئید ائتمکده جیددی قرارلییام.

نهایت بو آد گونونو ائله اینترنتی و آنلاین قئید ائتمه‌یی تصمیم توتورام. طبیعی‌دیرکی بو ایشده «ادبیات سئونلر» گروهونون چالیشقان و فداکار عضولریندن یاردیم ایسته مه‌لییم. ایلک اؤنجه گروهداکی بیر ایکی‌نفرله بو فیکریمی آرادا قویوب اونلارلا مصلحتلشیرم. دوستلاریم دا بو فیکریمی بیه‌نیرلر.

هر شئی دن اول ائلدارین آدینا دوستلارین قاپیسینی چالیرام؛ تلفونلارینا زنگ آچیرام؛ بعضی لرینه مئشاژ واسیطه سیله موضوعنون نه اولدوغونو ایضاح ائدیرم؛ نهایت هامی دوستلار کؤنوللو بو ایشده امکداشلیق ائتمک لرینی وورغولاییب و سئوینج لرینی بیلدیریرلر.

تدبیرین برنامه سینی دوستلارلا حاضیرلاییریق. بئله قرارا گلیریک کی بیر گونون عرضینده بوتون دانیشیق لار سس فایلی فورمتینده و یازیلار ایسه تایپ اولونموش شکیلده تدبیر گئجه سینده سسلنمک و یاییلماق اوچون دعوت اولان دوستلاردان آلینسین. ائلدار معلليمين اؤزونه لاپ سون ساعاتدا خبر وئره جه ییمیزی دوستلارلا آنلاشمیشیق؛ آنجاق «ایشیق» درگیسی نین مسئول مدیری و ائلدار معلليمين اوغلو «روشن» جنابلاریلا همفکرلیییمیز واردیر.

آد گونونو اردیبهشت آیی نین ایکینجی گئجه سی قئید ائدیریک. اینانیلماز بیر تدبیر اولور بو گئجه. ائلدار موغانلی حاققیندا دانیشیق لار گئدیر؛ تبریک مئساژلاری یاییلیر؛ شعرلریندن نمونه لر دکلاماتورلار طرفیندن سسلنیر و ائلداری سئونلر طرفیندن ایسه اوره ک سؤزلری دوستلوق و یولداشلیق نغمه لری کیمی «ادبیات سئونلر» گروهوندا پایلاشیلیر. اینانیرام کی، لازیمی قده ر واختیمیز اولسایدی بو تدبیر بوندان دا داها آرتیق گؤزه ل و طنطنه لی کئچیریله بیلردی.

ایندی الینیزده اولان بو کیتاب، همن تدبیرده یاییلان تبریکلر، دانیشیقلارین متنی دیر. اونلاری خاطیره دفتری شکلینده حاضیرلاییب، آذربایجان ادبی جمعیتینه الکترون بیر کیتاب کیمی تقدیم ائدیریک. بو الکترون کیتابا

دانیشیقلاردان و تبریک مئسازلاریندان علاوه، ائلدار موغانلی‌نین یارادیجیلیغیندان دا نمونه‌لر داخیل ائدیلیبدیر.

کیتابین رئداکته و ترتیب ائتمه ایشلرینی حؤرمتلی ادبیاتشوناسیمیز «همت شهبازی» جنابلاری اؤز عهده‌سینه گؤتوروبدور، طراحلیق و گرافیک ایشلری ده «ایشیق درگیسی» طرفیندن حیاتا کئچیبدیر و حاضیرلانماسیندا ایسه «ادبیات سئونلر» گروهونون چالیشقان و ده‌یرلی عضولری خانیم‌لار «مرجان مناف‌زاده» و «ویدا حشمتی»نین جیددی امک‌لری اولوبدور. یئری گلمیشکن بو عزیزلرین هامیسیندان اؤزومون و «ادبیات سئونلر» گروهونون طرفیندن تشککور ائدیب و منتدارلیغیمیزی بیلدیریریک.

خرداد آیی ١۴٠٠

ائلدار موغانلی‌نین قیسا بیوگرافیاسی

ادبیات سئونلر گروهو

ادبیاتیمیزدا «ائلدار موغانلی» امضاسی ایله تانینان شاعر و ژورنالیست ۱۳۳۹-نجی ایلین اردیبهشت آیی‌نین اوچونجو گونو موغانین علیرضاآباد (اسلام‌آباد) کندینده دونیایا گؤز آچمیش، ۲۰ یاشینادک پارس‌آبادین یاخینلیغیندا یئرلشن اجیرلی کندینده، سونرا ایسه تبریزده یاشامیش و ایندیسه تهراندا یاشاییب چالیشیر.

تحصیلاتینی سوسیولوگیا علم‌لری اوزره لیسانس و شهر پلانلاشدیرما علمی اوزره یوکسک لیسانس اختصاسیندا آلمیش، ادبی اجتماعیاتیمیزدا داها آرتیق بیر شاعر و ژورنالیست کیمی تانینیر.

ادبیاتا انقلابدان سونرا اوز گتیرمیش، ایلک شعرلری تبریزده نشر اولان «فروغ آزادی» روزنامه‌سی و دیگرنشریه‌لرده چاپ اولموشدور.

۱۳۶۳دن بیرنئچه ایل تبریزده اوستاد شیدانین باشچیلیغی ایله نشر اولان «آذری صحیفه‌سی»نده اونونلا امکداشلیق ائتمیش و دوستلاری: «حاجی هریزلی»، «میانالی علیرضا »، «ناصر داوران»، «حسن ایلدیریم»، «زهرا یاسمن»، «شیرین سارابلی» و «کماله‌نوشاد»لا امکداشلیقدا، بو روزنامه‌نین اؤزه‌ل

صحیفه‌لری اولان «اوشاقلار باغچاسی»، «جوان‌لار»، «عاشیق‌لار» و «قادین‌لار» بؤلومونو حاضیرلاماقدا چالیشمیشدیر.

۱۳۶۹-نجی ایل شعرلری‌نین بیر حصه‌سی «حیات یوللاریندا» آدیندا تهراندا «مینا» نشریاتی طرفیندن کیتاب شکیلینده چاپ ائدیلمیشدیر.

ائلدار موغانلی ادبی مدنی فعالیت‌لرینده همیشه آذربایجان ادبیات و اینجه‌صنعت شخصیت‌لریمیزین عزیزلمه و ده‌یرلندیرمه یوبلئی و تدبیرلرینده جیددی اشتراک ائتمیش و بو تدبیرلرین ترتیب ائدیلمه‌سینده الیندن گلنی اسیرگمه‌میشدیر.

ایندیلیکده، ۱۳۹۰-نجی ایلدن فعالیته باشلایان «ایشیق- آذربایجان ادبیات و اینجه صنعت سایتی»نین و «ایشیق» اوچ آیلیق درگیسی‌نین باش یازاری کیمی فعالیت ائدیر. شعرلری و مقاله‌لری داها آرتیق اینترنتده فعالیت گؤسترن ادبیات صحیفه‌لرینده یاییلیر.

ائلدار موغانلی اوزون ایل‌لر «ساهر ادبی مدنی درنه‌یی»نین اداره هیاتی عضوی کیمی چالیشمیشدیر و بوگون ده بو درنه‌یین فعالیت‌لرینده فعال اشتراک ائده‌ن عضولریندن‌دیر.

اردیبهشت ۱۴۰۰

دانیشیق‌لار و تبریک مئساژلاری

ائلدار موغانلی‌نین آناسی‌نین تبریک مئساژی

عزیز اوغلوم، ائلدار اوغلوم
شعرینده قالماز اوغلوم
قلمی آل الینه
آرزو کامین یاز اوغلوم!

ائلدار بالا، سنین آد گونوو تبریک دئییرم. اوزون عؤمور جان ساغلیغی آرزولاییرام. کؤلگه‌وی آللہ بالالاریوین اوستوندن، «سارا»نین اوستوندن اسکیگ ائله‌مه‌سین. سن منیم خالق شاعریمسن بالا! سن همشه یاز، همشه یارات!

آد گونون موبارک. یوز ایل یاشا!

«ائلدار موغانلی» حاققیندا قیسا سؤز

حسن ریاضی «ایلدیریم»

(شاعر و ژورنالیست)

هر شـئی‌دن اول ســایین قربان‌زاده جنابلارینی، بو نجیب داورانیشــلاری اوچون آلقیشلاییب، اوغورلار دیله‌ییرم.

ائلـدار موغـانلی معلليم‌ين دوغوم گونونو عزیزلمـک ادبیات سـئونلر و مدنیتمیزده چالیشـانلارین اوره‌یینجه اولار. من ائلدار باره‌سـینده دانیشـماغا چوخ سؤزوم واردیر، اما خسته‌لیک اوزوندن چوخ اوزون دانیشا بیلمه‌یه‌جه‌یم.

ائلدارلا منیم تانیشـلیغیم ۶۰-نجی ایل‌لرین اول‌لرینه قاییدیر. او ایل‌لرده بیز تهران وکرج‌ده ادبی فعالیت ائده‌نلر، تبریزده ادبی فعالیت گؤسـترن یازیچی و شـاعرلرین اؤنجه‌دن تکجه آدلارینی ائشـیتدیییمیز سـیمالاری‌لا یاخیندان تـانیش‌اولـدوق. چوخ مـاراقلی ایدی‌کی بو انجومن‌لرده آذربـایجانین بیر چوخ بؤلگه‌لریندن، شـهرلریندن، کندلریندن، الی قلم توتان هابئله اوره‌ک سـؤزلرینی مصـراع‌لارا، شـعرلره چئویرن گؤزه‌ل-گؤزه‌ل گنج‌لر گؤردوم و بو مجلیس‌لرده اونلارلا تـانیش اولـدوم. بیر چوخو ایلـه بو تـانیشـلیق، دوسـتلوغا چئوریلدی. دئدیییم انجومن‌لر تبریزده حؤرمتلی آغ سـاققال شـاعریمیز «سـلیمان ثالث» و

ده‌یرلی دوستوموز «غلامحسن صدیق»ین و حیات یولداشی «زهرا خانیم»ین یاردیمی ایله اونلارین ائولرینده چوخ گؤزه‌ل سازلی-سؤزلو مجلیس‌لر قورولوردو. ائله‌جه ده تهراندا «قافلانتی»نین، «تورک اوغلو»نون، بیزیم وکرج شهرینده آغ ساققال و حؤرمتلی دوستوموز «آقای علیایی» و گؤزه‌ل ساتیریک شاعریمیز «خیرالله حق‌بیگی (ساپلاق)»ین و باشقا دوستلاریمیزین ائولرینده بو مجلیس‌لر قورولوردو. بعضا ائولره گلمه‌ین‌لرین ده بو مجلیس‌لری قفه‌خانالاردا کئچیلیردی. آما او مجلیس‌لرین اؤز حوسنو و اؤز گؤزه‌للییی واریدی. او ایل‌لر یازیب، یارادان شاعرلر، هابئله ال‌لری قلم توتان دوست‌لار بیر-بیرینی اوره‌کدن سئویر، گؤزه‌ل دوستلوق‌لار، امکداشلیق‌لار چوخ دریندن و صمیمیت‌له اولوردو. او زامان‌لار بو گونکوکیمی دئییلدی‌کی هره اؤز منلییی‌نین، شؤهرتی‌نین هایینا قالسین؛ منم-منم دئسین بو شؤهرت بازاری‌نین تونلویونده. او گون‌لر، گنجلیک آراسیندا اولان دوستلوق، باغلی‌لیق، ائله ایدی‌کی بعضا مجلیس‌لرده اؤز اثرلرینی یوخ، دوستلاری‌نین اثرلرینی اوخویوردولار؛ بیر-بیری‌نین سسی اولوردولار. بئله دئییلدی‌کی هره بیر ساز چالسین. چوخ محدود شکیلده یازی‌لار واریدی. اونلار جانی-دل ایله گئجه گوندوز گؤزلری‌نین یاغینی اریتمک‌له گؤزه‌ل بیر ادبی مکتب یارادا بیلدیلر.

من انقلابدان سونرا همن انقلابین ایلک ایل‌لرینده گئده‌ن ادبی جریانیمیزدان دانیشیرام. او زامان‌لار ادبیاتیمیزا گلن بو گنج‌لر اوچون، بو گونکوکیمی امکانات یوخویدو. نه اینترنت واریدی، نه ده بو قده‌ر درگی، یازی، کیتاب و... آنجاق ادبی آخیم گوجلو ایدی.

او دؤنم‌ده چوخ بؤیوک و استعدادلی نسل یئتیشدی. تأسوفله بو گونکو نسلیمیز، لازیم اولدوغو قده‌ر چالیشقان، دؤیوشگن، عؤمرونو بو یولدا قویان نسل ایله تانیش دئییل‌لر. بئله بیلیرلر ائله دونیانین قاپیسی آچیلیب و بونلار بو مئیدانا گیریبلر و هئچ‌کس هئچ نه بیلمیر. او زامان‌لار بئله دئییلدی، هئچ اولماسا هره بیر یابانجی دیل بیلیردی. فارس ادبیاتی و دونیا ادبیاتی ایله تانیش ایدی. او تای ادبیاتی ایله تانیش ایدی. اونلار هامیسی بئله محفیل‌لرده ییغیلیب کؤمک اولوردولار و بیر بیرینه آرخا چیخیب، اینکیشافلاریندا بؤیوک تأثیر بوراخیردیلار.

یئری گلمیشکن، واختسیز آرامیزدان کؤچن استعداد، بیزیم اوره‌ییمیزی دریندن یاندیران اینسان، «محمد قاضی (م سمندر)»دن دانیشمالییام. او دا عینا ائله بیر گؤزه‌ل اوره‌ک‌له ادبیاتا وار گوجویله خیدمت ائتدی. اما حئیف‌کی گنج گئتدی!

من ائلدارلا بئله اورتامدا، بو آتموسفر ایچینده تانیش اولدوم. اوندا اولان ایستی قانلی‌لیق، صمیمیت، آردیجیللیق، زحمتکش‌لیک منی اؤزونه جلب ائتدی. او زامان ائلدار باشقا دوستلاری ایله فروغ آزادی‌نین آذری صحیفه‌سینده «شیدا» معللیمین امکداشلیغی ایله دوستلارین اثرلرینی چاپ ائدیردیلر. بیز ده تهراندا اونلارین اثرلرینی مجلیسلرده اوخویوردوق. کئچدیکجه تانیشلیق، دوستلوغا چئوریلدی. ائلدار و بیر سیرا دوستلاری ایله، ۱۳۶۵جی ایل ائلدار تهرانا کؤچدوکدن سونرا داها یاخیندان تانیش اولوب، امکداشلیق ائله‌دیک. دئمک اولارکی من و ائلدار، بیر بیریمیزین یازیلاریمیزین ایلک اوخوجوسو اولدوق.

ائلدار حاققیندا چوخ دانیشا بیله‌رم، آنجاق من ایسته‌ییرم نئچه خصوصیتی بوردا قئید ائده‌م. بیری بودورکی اونون اثرلرینده اولدوغوکیمی، حیاتیندا دا ایدئاللی یاشاماق واردی. اونون اثرلرینی اوخوساز گؤررسیزکی بو اثرلرین مؤللیفی-شاعری-نه قده‌ر صمیمی، نه قده‌ر ایستی قانلی و نه قده‌ر یوردونا، خالقینا، دیلینه، ادبیاتینا، منلیینه و ایدئاللیغینا باغلی‌دیر. بونو «حیات یوللاریندا» اثری‌نین ایچینده، خصوصی ایله «حیات یوللاری» شعرینده سیز گؤره بیلرسیز. ایکینجیسی اونون دوستلاری‌نین یاراتدیقلاری اثرلرین چاپ اولماسیندا، هابئله یاییلماغینداکی یاردیملاری‌دیر. اوچونجوسو بوندان عبارتدیرکی: آذربایجان آدینا کئچیریلن مراسیم‌لرین قورولماسیندا اونون امه‌یی دانیلمازدیر: حبیب ساهرین ۱۰۰ ایل‌لییی، گنجعلی صباحی‌نین ۱۰۰ ایل‌لییی، عاشیق حسن اسکندری‌نین ٦۰ ایل‌لییی، مدرن شعر گئجه‌سی، عاشیق حسین جاوان گئجه‌سی، خیرالله حق بیگی ساپلاغا حصر اولونموش ساتیرا گئجه‌سی، بوتون ادبی محفیل‌لریمیزده دونیاسینی ده‌ییشن شخصیت‌لریمیزین معنوی وارلیغینی، اثرلرینی قوروماق، یایماق هابئله اونلاری عزیزله‌مک و مراسیملر توتماقدا بیز ائلدارلا سیخ باغلی بیر حرکت ائتمیشیک. خصوصی ایله آذربایجانین تانینمیش ادبی انجومن‌لری «صابر» و «ساهر» انجومن‌لری‌نین امکداشلیغی ایله بیرلیکده. «صابر ادبی انجومنی»نی چوخ ده‌یرلی اینسانلار قوردولار، عرصه‌یه چاتدیردیلار و مشهور ائله‌دیلر. او جومله‌دن: هاشیم ترلان، مظفر درفشی و باشقالاری‌کی، ایندی آرامیزدا دئییل‌لر. اونلارین دا روحلاری شاد اولسون.

ائلدار، دوستلارین و تانیشلارین استعدادلاری‌نین اینکیشافیندا چوخ‌کؤمک ائله‌ییب و بوردا خصوصی ایله قئید ائتمه‌لییم‌کی، منیم بیرینجی شعر کیتابیمی باشقا دوستلارین کیتابلاریلا برابر ائلدار اؤز ال‌یازماسی ایله ۱۳٦٦-نجی ایلده «آقای علیایی»نین مادی یاردیمی ایله حاضیرلاییب یایدی. بو ال‌یازما کیتاب‌لار چوخ گؤزه‌ل قارشیلانیب، سئویلدی. ایندی ده اثرلریمین هامیسینی اونا امانت ائتمیشم و منیم اثرلریمی، شعرلریمی‌نشره حاضیرلاییر. بو جهتدن ده اونون مادی-معنوی یاردیمیندان یارارلانیرام.

بوردا ائلدارا اوزون عؤمور، گؤزه‌ل معنوی و چیچکلنمیش حیات، دولغون و اؤزو آرزی ائتدییی کیمی یاشام آرزیلاییرام. باغریما باسیب، اونا ساغ اول دئییرم و عائله‌سینه و اونون چوخ حؤرمتلی حیات یولداشی سارا خانیما، بالالاری روشن، نیگار و باهارا، خصوصی ایله چوخ درین حؤرمت بسله‌دییم آنایا، ده‌یرلی «نوروزی» عائله‌سی و دوستلارینا تبریک دئییرم. آرزوم بو دور: همیشه یازسین، یاراتسین و سسی گلسین و ادبیاتیمیزدا آدی قالارغی اولسون. ساغ اولون!

ائلدار موغانلی کیمدیر؟

ناصر داوران

(شاعر و ترجومه‌چی)

ائلدار موغانلی هر شئی‌دن اول بیر شاعردیر. اونون شعری، دفتریندن آرتیق حیاتیندان عبارتدیر. ائلدارین ائستئتیکاسی ایلک اؤنجه صاف، ساده اوره‌یی‌دیر؛ اوست اوسته دوشن عملی و سؤزودور؛ ادعاسیز یاشاییشی‌دیر. ائلدار هم ایش آدامی‌دیر، هم فیکیر آدامی. «حیات یوللاریندا»دا همین سؤزو دانیشیر:

شعریمی، سؤزلریمی بولاق کیمی دورولدان
آرزومدور، دیله‌ییمدیر؛
اونلارا اصیل زینت
اونلارا گؤزه‌ل بزه‌ک
بو وورغون اوره‌ییم‌دیر؛
اونلارلا بیرگه‌لیکده
عؤمرومو، حیاتیمی بزه‌ین مسلکیمدیر.

ادبیات و ژورنالیسم ساحه‌سینه گلدیکده ایسه، عینی دوروم‌لا قارشی قارشییا چیخیریق:

انقلابین ایلک ایل‌لری دیر. آنا دیلیمیزده یاییلان درگی‌لر و ادبی صحیفه‌لرین سایی گونو گوندن آزالیر. اوزون مدت دئییلمه‌میش سؤزلر اوست اوسته قالانیب قالیر؛ ایش بیلن ده آزدیر. ائلدار موغانلی بئله بیر دورومدا چیرمالانیب ایشه گیریر. اوستاد یحیی شیدانین باشچیلیغی ایله ترتیب ائدیلن «فروغ آزادی» قزئتی‌نین «آذری صحیفه‌سی» نده،نئچه‌نفر باشقا یولداشلاری‌لا بیرلیکده، بو مهم ایشی یئرینه قویماغا و یاییلما امکانی اولمایان ادبی اثرلرین مولليف‌لرینه بیر دایاق اولاراق، یئنی یوللار آچماغا چالیشیر. درگی‌لرده یاییلمایان و یاساق دویولان اثرلرین یاییلماسینا یاردیم گؤستریر. آغریماز باشینا بعضن دسمال دا باغلاییر.

یوخاریدا قئید ائتدییم یولداشلاری‌لا برابر، رسمی ادبیات درنک‌لری اولمادیغی بیر شرایيطده، تبریزین شاعرلر قفه‌سینده یئنی یئتمه شاعرلره و بیر سیرا صنعت‌سئور، قایغی‌کش دوستلاریمیزین ائولرینده، ساز و سؤز مجلیس‌لری‌نین قورولماسینا یاردیمجی اولورلار. اونلار بعضن ده اؤز محدود امکانلارینا سیغیناراق، خصوصی گؤروش‌لر کئچیریرلر. بو گؤروشلرده بیربیری‌نین یازدیقلارینی دینله‌ییر، گؤروله‌جک ایش‌لری معینلشدیریر و اولاسی تدبیرلر تؤکورلر. همین گؤروشلرده قویولان جمعی قرارلارین چوخ ایشی ائلدار موغانلی‌نین پایینا دوشردی.

ائلدار موغانلی چوخ اطرافلی ونئچه یؤنلو بیر اینسان‌دیر. اونون شاعر خیالی، ائل قایغیسی، دیلیمیزه و ادبیاتیمیزا کپنک آرزولاری، یول یولداشلیغی

و قیسـقـانجلار اویـالـدان دیگر اؤزه‌للیـک‌لری، اونو فرقلی بیر مقـامـدا تقـدیم ائله‌ییر.

ائلدار موغانلی هم تبریزده اولدوغو زامان، هم ده تبریزدن مهاجرت ائده‌ندن سـونرا، یاشـادیغی بوتون چتینلیکلره رغمن، آذربایجان ادبی فعالیت‌لرینده دائمی بیر اشـتراکچی‌کیمی اسـاسـلی ایزلر بوراخیـب، گنج ادبی‌نسـلـه یارادیجیلیقلارینی پایلاشماق اوچون، چئشیدلی فرصت‌لر یارادیبدیر. واختی‌لا تبریزده بوراخیلان «چاغداش» ادبی صـحیفه‌سی‌نین دایمی امکداشـلاریندان بیری اولاراق، بو صـحیفـه نین زنگینلشـمسـی اوغرونـدا، الینـدن گلـنی اسـیرگمه‌ییب. هئچ آدی دئییلمه‌سـه ده، پایتخت‌ده، آذربایجان آدینا قورولان مجلیسـلرده، انجومنلرده، آذربـایجـان صـنعتکـارلاری‌نین عنوانینـا کئچیریلن تـدبیرلرده، قورولتـایلاردا، چـالیشـقـان و اؤنجول بیر امکـداش‌کیمی اشـتراک ائلـه‌ییبـدیر. گونئی آذربـایجـان مـدنیتی‌نین گؤرکملی بیر اوجـاغی سـاییلان، «آذری» درگیسـی‌نین چتین گون‌لرینده، بو درگی‌نین عائله‌وی یاردیمچیسـی اولوبدور. باجاریقلی اوغلو «روشن»ین مدیرلییی ایله، بو تایین «ایشیق» آدلی ان گوجلو ادبی- اجتمـاعی سـایتینی مجازی دونیـادا یولا سـالیـب، یوللارین داشـینا، چینقیلینا رغمن، بو سـایتین بؤیوک شـؤهرتلر قازانماسـینا سـبب اولوبدور. ائله‌جه ده، «ایشـیق درگیسـی»نی مطبوعات عالمینه تانیتدیریب، بو ایشـی امکانسـیزلیق اوزوندن نظمسـیز اولسـادا، فرقلی پرسـپئکتیودن دوام ائتدیرمکده‌دیر. دؤرد نومره‌لیک بو درگی‌نین چوخ سـئویلمه‌سـیله یاناشـی، سـؤین‌لری ده چوخ اولوب. ایشـیقین بونجا رسـوای بدخواهلاری، منجه اونون

مستقل اؤزه‌للیییندن ایره‌لی گلیبدیر. بو مستقل‌لیک ده ائلدار موغانلی‌نین باشاردیقلاریندان بیری‌دیر.

قیساجا دئمک ایسته‌سم، ائلدار موغانلی اؤزونو ائلیمیزه، دیلیمیزه و مدنیتیمیزه حصر ائله‌میش بیر وطنداش‌کیمی، دائما اؤن سیرادا گئده‌نلردن بیری‌دیر. اونون گؤردویو ایشلر و بوراخدیغی ایزلری نه قده‌ر دانیشسان، دانیشیلار. مندن آمما بو قده‌ر. عشق اولسون ائلدار موغانلی‌نین یاراتدیغی گؤزه‌للیکلره.

٦۰ یاشین شرفلی حیات یولو

همت شهبازی
(ادبیاتشوناس)

اردیبهشـــت آیی‌نین اوچو ادبیاتیمیزین تمناســیز قایغیســینی چکن، چوخ سئودیییم اینسان، ده‌یرلی ائلدار موغانلی جنابلاری‌نین دوغوم گونودور. بو ایل (هیجری ۱٤۰۰ده) اونون ٦۰ یاشــی تمام اولور. گون او گون اولســون‌کی اونون یوز ایللیینی ده‌یرلندیرک.

ادبیاتا گلدیییمده و ادبیات ساحه‌سینده ایلک آددیملاریمی آتارکن، منیم ایلک معللیمیم ائلدار معللیم اولموشدور. بیرینجی دفعه منیم شعریم ۱۳٦۹دا چاپ اولدو. آنجاق بو چاپ اولان شـعری آرتیق چوخدان‌دیر یاددان چیخارداراق اونوتموشـام. اونا گؤره‌کی او قده‌ر ده‌یرلی بیر شـعر دئییلدی، آمما جیددی صورتده ادبیات و شعره گیریشمه‌ییم ائلدار معللیمین سون بئشیک قارداشی‌لا بیر صینیفده اوخودوغوما قاییدیر. اونون واسیطه‌سی ایله شعریمین بیرینی ائلدار معللیمه یوللادیم. ائلدار معللیم او شـعرین اوزه‌رینده چوخلو ده‌ییشیکلیک‌لر آپاراراق سونوندا من یازدیغیمدان فرقلی بیر شعره اوخشاداراق رحمتلیک یحیی شـیدانین مهد آزادی قزئتینده اداره ائتدیيی تورکجه

صـــحیفه‌ســـینده چاپ ائتمیشـــدی ۱۳۷۱ده. بو شـــعرله دئمک اولارکی من جیددی شعر دونیاسینا واردیم.

ائلـدار معللیمین یـارادیجیلیغی گئنیش ســاحـه‌لی بیر یـارادیجیلیق‌دیر. ۱۳۶۹دا چاپ اولان «حیات یوللاریندا» اثریندن علاوه بؤیوک ایش‌لری اولوبدور. یئنی نسـلین یئتیریلمه‌سینده چوخ بؤیوک رولو اولان رحمتلیک اوسـتاد یحیی شـیدا ایله یاناشـی ۶۰-نجی اون ایللیکده ائلدار معللیمین ده چوخ بؤیوک امه‌یی واردیر. ائلـدار معللیم اوســتـاد شـیـدا ایلـه اوزون زامـان فروغ آزادی ده امکداش اولاراق چوخلو صـحیفه‌لری اداره ائدیبدیر. «آذری صـحیفه‌سـی»نده اؤزه‌ل بؤلوم‌لر عرصـــه‌یه گتیریبـدیر. بو اؤزه‌ل صـــحیفـه‌لرین هر بیریســی ده مقصـدیؤنلو صـحیفه‌لر اولاراق هم یئنی یارادیجی نسـلین، هم ده یئنی اوخوجو کوتله‌ســی‌نین یارانماســیندا بؤیوک رول اویناميشـدیر. «اوشـاقلار باغچاسـی» بلاواســیطه اونون تشـبّوثو ایله عرصــه‌یه گلیر. ایلک دفعه اولاراق قادین یازار و شــاعرلری امکداشــلیغا، اونلاری اؤز آنا دیل‌لرینده یازیب یاراتماغا چاغیران قادینلار اوچون اؤزه‌ل صـحیفه ائلدار موغانلی‌نین نظارتی ایله باشـلاییر. بوندان ســونرا بیز آنا دیلیمیزده یازان قادین شــاعر و یازارلاریمیزین ســایجا آرتماســینا شــاهید اولوروق. حال‌بوکی بوندان اؤنجه آنا دیللی قادین شــاعریمیز دئدیکده یـالنیز حمیـده رئیس‌زاده «ســحر»دن بـاشــقـا هئچ بیر آد بئیین‌لره آخمیردی. بونلاردان علاوه او همی ده عـاشــیق ادبیـاتینـا عـایـد «میللی وارلیغیمیزین قوروقچولاری» باشلیقلی اؤزه‌ل صحیفه‌نین ده عرصه‌یه گلمه‌سینده باشقالاری ایله امکداشلیق ائدیر.

رحمتلیک اوستاد شیدانین تورکجه صحیفه‌سی بؤیوک بیر مکتبه چئوریلمیشدیر. دیلیمیزین فورمالاشماسیندا یئنی استقامت‌لری فتح ائتمه‌سینده بؤیوک رولو اولان بو نهنگ صحیفه‌نین ایچه‌ریسینده نهنگ یارادیجی گروپ هیئتی عرصه‌یه گلیردی. ائلدار موغانلی بونلارین ان باشدا دورانی ایدی. یورولماداان، حتی اؤزوندن بئله آد، ایز قویمایان یازیلارین بیر چوخونون مولليفی او ایدی. آرا سیرا بعضی آدلارا دا راست گلیردیک بو صحیفه‌لرده. اونلارین بیر قیسمی اونون یا باشقا امکداشلاری‌نین تاخما آدلاری او جومله‌دن: م. صادق، محمدعلی گؤن پاپاق، عادل. ر، مولا‌انصرالدی‌نین‌نوه‌سی، ائلخان، بابک، م. موغانلی، صادقی و سایره‌دیر.

ائلدار معلليمين شخصیتی حاقدا منیم دانیشماغا صلاحیتیم یوخدور. منیم اوزه‌ریمه اونون یارادیجیلیغی خصوصیله چاپ اولدوغو «حیات یوللاریندا» اثری حاقدا دانیشماق دوشور و بو حاقدا ظن ائدیرم چتین‌لیک چکمه‌دن دانیشا بیله‌رم. چونکو بو منیم اوغراشدیغیم، مشغول اولدوغوم ساحه‌دیر. البته بو حاقدا من «نقد شعر معاصر آذربایجان» و هم ده «آذربایجان شعرینده مدرنیزم» کیتابیمدا قیساجا دا اولسا یازمیشام.

بیلدیییینیزکیمی «حیات یوللاریندا» اثری ایله یاناشی رحمتلیک قافلانتی‌نین «عومور آیناسی» و ساپلاغین «من گونش وورغونویام» اثرلری ده سئری اولاراق «مینا» نشریاتی طرفیندن چاپ اولور. بو اوچ اثره علیرضا میانالی یا مظفر سعیدین «یاراتماق یا شاماقدیر» و «کیچیکلیکده بؤیوکلوک» و ذولفقار کمالی‌نین «قاپیمیز آچیلیر گونشه ساری» اثرینی ده آرتیردیقدا، ۷۰-نجی اون ایللیک شعریمیزین یئنی‌لشمه سینه تکان وئره‌ن اثرلر سیراسیندا دورورلار. نه‌یه

گؤره بونو دئییرم، اونا گؤره‌کی بو ایللرده هم سربست شعریمیزده، هم ده هئجا شعریمیزده یئنی گوج یارانیر، اونلارا یئنی نفس‌لر وئریلیر. شعریمیز یئنی بیر مرحله‌یه کئچید آلیر. طبیعی‌کی بو اثرلرین دیل یئنی‌لیک‌لریندن دولایی اولاراق سربست شعریمیزین ده دیلی‌نین یئنی‌لشمه‌سینه و دیرچلمه‌سینه سبب اولموشدو. ائلدار معللیمین حیات یوللاریندا اثری دئمک اولارکی بو جیغیرلاری آچان و تاثیر بوراخان شعر توپلولاریندان بیری ایدی. چاغداش هئجا شعریمیز «سهند»ین شعرینده فلسفی یوک آلدیغی حالدا بیر اوزون مدت اؤزونو تکرار ائتدی؛ یا دا بعضی گونجل و مصرف تاریخی اولان موضوع‌لارا قاتلاشدیغی اوچون آرادا ایتیب باتاراق دئمک اولار کی یوخ حددینه یئتیشدی. بو عرفه‌لرده‌دیرکی بیز هئجا شعریمیزده یوخاریدا آدلارینی چکدیییم اثرلر او جومله‌دن: ائلدار موغانلی‌نین «حیات یوللاریندا» اثری ایله هئجا و خصوصیله قوشما و چارپارا شعریمیزین هم جانلانماسینا و هم ده اؤزوندن قاباقکی هئجا شعرلری ایله هم دیل و بدیعی‌لیک باخیمیندان، هم‌ده مضمون باخیمیندان فرقلنمه‌سینه شاهید اولوروق. بدیعی قوشمامیزین ۷۰-نجی ایل‌لرین ایلکین باجاریقلی اؤرنک‌لریندن بیری اولان حیات یوللاریندا کیتابی‌نین کئچمیش قوشمامیزدا اولان بعضی ایفاده عادت‌لرینه گؤز یوماریقسا اوندا بیز منظوم قوشما شعریندن قیریلاراق بدیعی قوشمایا کئچید آلیریق. بو بدیعی قوشما و چارپارا چالارلارینی حیات یوللاریندا اثری‌نین بیر چوخ شعرلرینده گؤرمک اولور. بورادا بو اؤزه‌للیک‌لردن دانیشماق یئرینه دوشردی:

حیات یوللاریندا اثری‌نین اؤزه‌للیک‌لریندن بیری مصراع یا سطیرلرین هم بدیعی تصویر، هم ده مضمونجا باخیمدان بیر بیرلری‌نین آردینی توتماسی

ایدی؛ یعنی مصراع‌لار بیر بیری‌نین آردیجا هئچ بیر معنا و تصویر آیریلیقلاری اولمادان بیر بیرینی ایزله‌ییر، یعنی سونرا گلن سطیرلر ایلک سطرین داوامی اولور، بو حتی بندلری ده احاطه ائدیر. سونرا گلن بندلر ایلک اؤنجه گلن بندین آیریلماز حصه‌سی کیمی گلیر. اؤرنک وئریرم :

آرادیم هر یانی سنله گؤروشم
داغلاری دولاندیم دوزو دولاندیم
آلیب جایناغینا منی سیخدی غم
اؤزونو گؤرمه‌دیم سؤزونو آندیم

دقت یئتیرسه‌نیز بو سطیرلر هر بیریسی باشقا -باشقا معنا داشیمیر، تصویرلر ده بیر بیرینی ایزله‌ییر. یعنی تصویرلر ده آیری -آیری تصویرلر دئییل، بیر بیری ایله علاقه‌ده اولان تصویرلردیر، و بیر بیرینی ایزله‌ین تصویرلره شاهید اولوروق. راوی دئمک اولارکی «سن» آدیندا کیمسه‌نی آراییر و اونون حاققیندا دانیشیر. سونرا همین بو مسئله‌نی همین بو آرادیغی «سنی» ایکینجی بندده ده ائله یئنه ده داوام ائدیر و او تصویرلر بیرینجی بنددن قیریلماسین دئیه یئنه ده ایکینجی بندده ده بو تصویرلرین شاهیدی اولاراق داوامینی توتوروق:

گؤزومده جانلاندی دئییم آخ نئجه
کئچمیشدن قالان او شیرین آرزولار
بیرلحظه رؤیادا دالدیم سئوینجه
اویاندی کؤنلومده اویموش دویغولار

شاعر بیرینجی بندده آختاردیغی او «سنی» هله ایکینجی بندده ده یئنه بوراخماییبدی. ایکینجی بندده ده اونون رؤیاسینا دالیر، اونونلا اولدوغو آنلاری

خاطیرلاییر،نوستالژیک حیس‌لرکئچیریر. اوچونجو بندده یئنه او ایکی بندین داوامی‌کیمی بیر بیرینه جالاشیر، بندلر بیر بیری ایله بیتیشیر، بیر بیرینه یاخینلاشیر:

سنینله سوردویوم عومور آز اولدو
ائله ایلک باهاردا ایتیردیم سنی
سنسیز حیاتیمین چیچه‌یی سولدو
پاییزین‌نفسی بورودو منی

ایکینجی موضوع و ایکینجی اؤزه‌للیک‌کی اونا تیترواری ایشاره ائتمک ایستیرم بو دورکی، ائلدار معلليم حيات یوللاریندا شعر توپلوسوندا، فردی تجروبه و حیاتلا اجتماعی حیاتی بیرگه اولاراق توتوشدورور. مقایسه ائله‌ییر. هر ایکیسی‌نین یئرینی معینلشدیریر. بونا لاپ گؤزه‌ل اؤرنک اؤنون «حیات یوللاریندا» شعری‌دیر. بو شعر دئمک اولارکی بیر پوئمادیر. روایت و سوژئت خطی واردیر بو شعرده. شاعرین «من»ی ایله اجتماعی حیاتین سیخینتی‌لاری بیر بیریله توتوشدورولور، مقایسه اولونور. شعرده اوبرازلیق وار. شعری اوخویارکن «من» آدلی شعرین باش قهرمانی حیاتین بوتون جیغیرلارینا باش چکیر. اؤزونون فردی دویغوسونو اینسانی-اجتماعی دویغولارا قاتیر:

دورغون بیر سو ایدیم، سس‌سیز، سمیرسیز
نه گئدیش واریدی‌نه گلیش منده
حیاتیم‌کئچیردی غم‌ده،کدرده
نه سئوینج واریدی‌نه گولوش منده

دقت ائتسه‌نیز شعرده یوخاریدا دئدیییم سوژئت خطی عینی ایله حئکایه و رومان‌لاردا اولدوغو کیمی گئدیر:

آلوولو شیمشکلر، دولغون بولودلار
عصیان منظره‌سین یارالتمیشدیلار؛
بیری آتشی‌له، بیری سسی‌له
عرصه‌نی ظولمته دارالتمیشدیلار.

حیات یوللاریندا اثری‌نین باشقا بیر اؤزه‌للییی اوندا اولان طبیعت‌له اینسانین بیر بیریله علاقه‌لری‌دیر. بیر چوخ شعرلرینده اینسان‌لا حیات آراسیندا مناسیبت‌لره توخونور، اونلاری مقایسه ائدیر، دئمک اولارکی بو اثرین یاریسیندان چوخوندا اینسانین حیاتی، اونون آرزیلاری، خیالینداکی اوتوپیاسی، طبیعت حادیثه‌لری، طبیعتده اولان داغلار، دره‌لر، یوللارلا توتوشدورولور، مقایسه ائدیلیر، اونلارین اوزه‌رینده‌کی او تصویرلرله سیمبولیزه اولور:

یوللار دره‌لی‌دیر، یوللار تپه‌لی
یوللار چتین‌لیکدن یوغرولوبدولار.
یوللار داشلی‌دیلار، یوللار قایالی
یوللار تام معنا دا سرت اولوبدولار.

یوللارین بویونا تیکیلن گؤزلر
بیلمیرم ندنسه منه درد اولور!
منی یولا سالیر دالداکی ایزلر،
گؤز قورخاق اولورسا آیاق مرد اولور.

کؤمه‌ییم اولوبدور بو مردلیک، بو ایش؛
چکیر اؤز آردینجا آیاقلار منی.
دئییرم: گؤزه یوخ، آیاغا آلقیش!
اودورکی مقصدده سوراقلار منی.

بوگون چوخ شادام‌کی بو مراسیمده من ده اشتراک ائتدیم. چوخ سئوینجله بو ایشی گؤرن‌لره، امه‌یی یئتن‌لره، خصوصیله «ادبیات سئونلر» گروهونون مودورو حؤرمتلی قربانزاده جنابلارینا خصوصی تشککورومو بیلدیریرم‌کی بو گؤزه‌ل گونو یاد ائله‌دی و گؤزه‌ل بیر اینسانی یاددان چیخارتمادیغی اوچون، اونون گؤردویو ایش‌لری، چکدییی امک‌لری، زحمت‌لری اورتایا قویماق اوچون بو تشبوثه ال آتدی.

واختینیزی منیم اختیاریمدا قویدوغونوز اوچون مینتدارام. بیر داها تبریک دئییرم ائلدار معللیمی آد گونو مناسیبتی ایله. اونا اوزون عؤمور و جان ساغلیغی آرزولاییرام.

موغان- ۱۴۰۰/۲/۲

سس‌سمیرسیز ادبیات خادیمی
«ائلدار موغانلی» دؤرد پرده‌ده

دوکتور مرتضی مجدفر
(یازیچی و ژورنالیست)

بیرینجی: پرده دالیندا

۱۳٦۰-نجی ایلدن باشلایاراق، ادبیاتیمیز و اؤزه‌للیکله ژورنالیستی اثرلرین یارانماسی، بیر چوخ چتین‌لیکلرله اوز اوزه دوردو. ۱۳۵۷-نجی ایلدن، گونو گوندن چیچکلنمه‌یه باشلایان ادبیاتیمیز و بیر چوخ اثرلرین بوراخیلماسی ایله برابر، یوزلرجه شاعر و یازیچی‌نین اللرینه آلدیغی قلم‌لر، دوستاغا آلیندی یا سیندیریلدی. هئچ یادیمدان چیخماز ایللر بویو هر هفته، جمعه گون‌لری بؤیوک اوستادیمیز «حبیب ساهر»له گؤروشدویوم گون‌لرین بیرینده، «ساهر» قولاغیما پیچیلدایاراق، دئدی: «داها بیر یئر قالمادی اثرلریمیزی چاپ ائتمه‌یه، هر نه باغلاندی... گؤره‌سن اوضاع شاه دؤروندن ده پیس اولاجاقدیر؟» و سونرا، یاواشجاسینا، گؤزلریندن یاش داملالاری آشاغی سوزدو.

بئله بیر گون‌لرده، ادبیاتیمیزا اؤزونو گؤسترمک اوچون، تکجه بیر صحیفه قالمیشدی و او دا «فروغ آزادی» گونده‌لیی‌نین «آذری صحیفه‌سی» ایدی.

دئمک اثرلریمیزی چاپ ائتدیرمک اوچون، داها اوچونجو سئچیم الده ائتمک یوخ ایدی؛ یا مطلب‌لری تبریزده آذری صحیفه‌سینه یوللاماق، یا دا ائوده ساخلاییب، تکجه یار- یولداشا اوخوماق.

بو صحیفه‌نی دولاندیران و دیلی- دیشی ایله بیر چوخ دیش قیجیردان اینسانلار و دستگاه‌لارین الیندن قورویان، ائلیمیزین بؤیوک و قوجامان اوستادی، رحمتلیک «یحیی شیدا» ایدی. ۱۳۶۲-نجی ایلدن ۱۳٦٦-نجی ایله قده‌ر، من فروغ آزادی‌یه، اللی‌یه یاخین، بالا- بؤیوک مطلب، هم ده آتامدان بیر چوخ شعرلر، تبریزه یوللادیم و اونلارین دئمک هامیسی چاپ اولدو و اوستادین طرفیندن آلقیشلارلا اوز- اوزه دوردوم. هم ده آذری صحیفه‌سیندن، بیر درس کیلاسی کیمی اؤیرنمکده ایدیم.

بوتون بو ایللرده، تئز- تئز، آذری صحیفه‌سینده «ائلدار موغانلی» امضاسی ایله چیخیش ائده‌ن بیر شاعر و ادبیاتچی‌نین شعرلری و دیگر اثرلری ایله راستلاشیردیق. ائلدار، او قده‌ر سس‌سمیرسیز و ساکیت ایدی‌کی بوتون او ایللرده، اونون آذری صحیفه‌سینده‌کی رولونو تانییا بیلمه‌دیک. ائلدار، شیدانین ان یاخین امکداشی و آذری صحیفه‌سینی حاضیرلایان‌لاردان بیری اولموشدور. منجه ائلدار موغانلی‌نین بو بؤیوک نقشی، هئچ زامان یاددان چیخمایاجاقدیر. البته هر ژورنالیستی ایشین اؤزه‌للیک‌لریندن آسیلی اولاراق، آذری صحیفه‌سی ده ائلدارین دیرچلیشینده ایز بوراخدی. دئمک اونون باجاریغی و ژورنالیسمین طلباتی، ائلداری یوخاری زیروه‌لره قاوزاناماقدا یاردیم ائتدی.

ایکینجی: ادبی فعالیت‌لر

بو گون‌لر، اوتوز ایلدن آرتیق‌قدیرکی تهرانداکی ایکی بؤیوک ادبی اوجاق (ساهر و صابر)، توش توشا و یان یانا، دیلیمیز و ادبیاتیمیزین ساغلام اؤرنک‌لری کیمی، داها بیر بویا باشا چاتمیش و دیرچلمیش ادبی انجومنلره چئوریلمیشلر. یقین ائلدار، هم ساهرین امنا هیأتینده، هم ده صابرین عضوو کیمی، هر ایکی انجومنین قایغی‌کشی اولموشدور. صابر و ساهر، عادی و هفته‌لیک یا آیلیق جلسه‌لریندن علاوه، بیر چوخ قوجامان شاعر، یازیچی، عاشیق و تدقیقاتچی‌لاریمیزا اونودولماز یوبلئی‌لر قورموشلار و بونلارین هامیسیندا، ائلدار موغانلی، یئنه ده سس سمیرسیز، اؤنده گئدیبدیر و بیر سؤز دئمه‌دن، بیر چوخ ایشلری عهده‌سینه آلمیشدیر. او حتی، صابر ادبی انجومنی‌نین سئچیم‌لرینده، بیرناظیرکیمی حاضیر اولموش و دئموکراتیک ادبی فعالیت‌لرین یاردیمچیسی اولموشدور.

اوچونجو: «ایشیق» و یئنه ده «ایشیق»

بو گون‌لر سوسیال مئدیالار هر بیر یئری بورویوب‌لر و اینسان‌لار، بو مئدیالارین آخین‌لاری آلتیندا بوغولماقدادیرلار. هله بو مئدیال‌لاردان بیر خبر اولمایان گون‌لرده «ایشیق» سایتی ishiq.net یولا دوشدو. ایشیق کئچمیش ایللرده ادبیاتیمیز و اینجه صنعتیمیزده یئنی بیر جیغیر آچمیشدیر. ایندی ایشیقدا، بیر اینسایکلوپدیا کیمی دیلیمیز، ادبیاتیمیز، اینجه صنعتیمیز و فولکلوروموز حاققیندا هرنه‌یی آراماق مومکوندور. بو سایت، ائلدار موغانلی‌نین همتی ایله

یولا دوشدو، بویا با شا چاتدی و دیگر دوستلارین یاردیمی ایله بوشقابا قویمالی بیر سایت کیمی اؤزونو گؤستردی.

بو آرادا، ایشیقین بیر باشقا آداشی دا ایللر سونرا دونیایا گؤز آچدی: «ایشیق درگیسی». بو اوچ آیلیق درگی، ائلدارین اوغلو «روشن نوروزی» و دئمک «ایشیق گنج‌لری» توسطی ایله بوراخیلسا دا، ائلدارین آددیم‌لاری‌نین ایزی، آیدینجاسینا گؤزه چارپیردی. اومید ائدیریک کاغاذ و چاپ خرج‌لری‌نین آشاغی گلمه‌سی‌له برابر، ایشیقین بئشینجی‌نومره‌سی‌نین بوراخیلماسی‌نین شنلیک تؤره‌نینی، بوتون یازیچی و شاعرلرله برابر توتاق. یقین‌کی بو مراسیم‌ده ائلدارا دا بؤیوک بیر یوبلئی توتا بیله‌ریک.

دؤردونجو: اجتماعی خادیم

ائلدار موغانلی، عالی سوییه‌ده آلدیغی تحصیل اوزه‌ره، ایللردیر ایرانین ان محروم ساخلانیلمیش بؤلگه‌لرینده، اجتماعی بیر خادیم کیمی ایشلمکده‌دیر. او دفعه‌لرله سیستان و بلوچستان بؤلگه‌سینده و دیگر محروم منطقه‌لرده، خالقین بیلیک‌لرینی یوخاری آپارماق و اونلاری محرومیتدن قورتارماق قصدی ایله، آیلارلا بو بؤلگه‌لرده یاشامیش، خالقین اوره‌ک سؤزلرینی دینله‌ییب و اونلارا علمی‌اجتماعی تدبیرلر تؤکموشدور. آنجاق اونون بو ایشی ده، سس‌سمیرسیز و های‌کوی‌دن اوزاق اولموشدور. اونون حتی بیرجه دؤنه ده فیکرینه بئله بیر زاد اوغرامابیب‌کی من بیر آذربایجانلی اولدوغوم حالدا و اؤز بؤلگه‌م‌ده بیر چوخ محروم اینسان‌لار اولا اولا، نه‌دن بیر سیستانلی یا بلوچستانلی‌یا خیدمت گؤسترمه‌لی‌یم؟ او، بوتون اینسانلارین قایغی‌کشی‌دیر.

پرده دالیندا

ائلدارین حیاتیندا، بئشینجی بیر پرده ده وار، آنجاق ائلدار موغانلی، بئشینجی پرده‌نین آچیلیب باغلانماسینا، حتی بیرجه دقیقه‌ده مهلت وئرمیر. دئمک ائلدارین پییئسینده، بئشینجی پرده، هر بیر زامان آچیق‌دیر و او دا ائلدارین ادبی و معرفتی‌دیر. دفعه‌لرله، اونا ایشیق اوچون بیر بالاجا مطلب وئردیکده، یا خود بیر مطلبین حاققیندا نظر سؤیله‌دیکده، یا بیر ایشی ایره‌لی سوردوکده، گؤستریش وئردیکده، او قده‌ر ادب و معرفت‌له یاناشیرکی آدام نه ائده‌جه‌یینی بیلمیر. ائلدار، بو درس‌لری، یقین‌کی آتا، خصوصیله آناسیندان و هامیدان اوستون دیب‌سیز بوجاقسیز آنا یوردو موغاندان اؤیره‌نیبدیر. دئمک ائلدارین تواضع‌کارلیغی و دا یانمادان و یورولمادان، اؤلکه‌میزه گؤستردییی خیدمت‌لر قاباغیندا، تکجه بیر سؤز دئیه بیلریک و او دا بو دور: یاشا موغان بیزه ائلدار موغانلی‌نی باغیشلادیغین اوچون...!

بیر ائل، بیر ائلدار

دوکتور ارشد نظری

(شاعر و ائتیمولوژیست)

اومودسوز داغلارین بیچنه‌ییندن
سوردولار یوکونو قارچیچه‌ییندن:
-آخی سبب نه‌دیر بوکؤچه‌ییندن؟!
دئدی: بو شاخدالار وئجیمه دئییل،
اوزاقدان گؤرونور بیر خیرداجا شام
اودورکی قیشدا دا بئله سرخوشام.

من سئویملی قلمداش و ادبیات سئونلر گروپونون حؤرمتلره لاییق آپاریجیسی «قربانزاده» جنابلاریندان تشککور ائدیرم بو فورصتی بیزه یارادیبلارکی چوخ اؤتری حالدا بیر گؤزه‌ل اینسانین قوللوغوندا اولوب، اوره‌ک ایستکلریمیزی دوغوم گونو باهاناسیلا دیله گتیره‌ک.

من چوخ سئوینیرم، بیر دورومداکی بوتون اینسانلیق ده‌یرلری، اخلاقیات گؤزه‌للیک‌لری آیاقلانیر، اقتصادیات و خسته‌لیکلر فلاکتینه اوغرانمیش اینسانلاریمیز گونه بیر اؤز آرزی پنجره‌لرینی کیچیلدیرلر و گونده‌لیک

چتینلیکلرینه باشلاری قاریشیب، بو حالدا ده‌یرلی، صداقتلی،لکه‌سیز، باشقا اینسانلارین قایغیسینی چکن بیرینی دوغوم گونو موناسیبتیله ده اولموش اولسا آغیرلاماق و حؤرمت‌لرینی یئرینه یئتیرمک چوخ روحلاندیریجی و اومود وئریجی‌دیر. سانکی فیرتینالار قوینوندا بیر قار چیچه‌یینه اوی وئریرسن.

سایین ائلدار معلیمین حاققیندا چوخ آچیلاردان یازیب و اونلاری دوغرولاماق اولار:

۱. اونون چتین دوروملاردا و اوزون مودتده آلقیشلارا لاییق اولان یارادیجیلیقلارینداندان؛

۲. گؤزه‌ل عائله‌وی تربیه‌سیندن؛

۳. دوز یوللارلا معاش قازانجیندان؛

٤. اؤز ایشینده یئترینجه اوزمانچیلیغیندان؛

٥. همشه یوخسول اینسانلارین آغریسینی داشیییب و اؤز هونر دونیا گوروشو فلسفه‌سینی یئتگینلشدیرمه‌سیندن؛

٦. خالقی‌نین ادبیاتی‌نین اوغروندا سئوگی بسله‌مه‌سیندن؛ و...

آمما من بو گؤزه‌ل اینسانین ذات و ایچ اؤزللیکلرینه توخونماق ایسته‌ییرم‌کی اونلاری ائلدارلا یاشایان دوستلاری دوغرولایاجاقلار.

منیم بؤیوک ائلدارلا تانیشلیغیم، آردیجیل ایلگیم و دوستلوغوم ۸-۱۳۵۷ ایللرینه قاییدیرکی دیکتاتورلوق فضاسی سینمیشدی، یئنی بیر دوروم یارانمیشدی. او دؤورون گنج‌لری روحلو، سئوینه‌جکلی، هیجانلی بیر حاللاری یاشاییردیلار. اینسان‌سئورلیک، محبت، دوستلوق، ال‌بیرلیک، خالق یولوندا جان قویماق، یوخسوللارا سئوگی بسله‌مک بوتون آیدینلارین توپلانتیلاری‌نین

شیرینلییی‌ایدی؛ بوتون شخصی منفعت‌لر اونودولموشدو؛ آغ جیلیدلی کیتابلاری اوخوماق، سیاسی خیاوان بحث‌لری چوخ گؤزه‌ل بیر آخار باخار یاراتمیشدی. منیم ده سالدیرلیق (عسگرلیک) داشیمی تهراندان اردبیله آتمیشدیلار. دوشونجه اورتاقلیغی و توپلومسال ایش گؤره‌ولری اردبیلده و او شهرین قصبه‌لرینده بیزی بیربیریمیزه یاخینلاشدیرمیشدی. ایلکین گوندن ائلداردا گؤردویوم صداقت، یان یؤوره‌سیزلیک (حاشیه‌سیزلیک)، سس‌سیز و رئکلامسیز چالیشماق، بوتون ایشلرینده نظم و پیلان منده درین ائتگیلره سبب اولموشدو. اوندا گؤزه چارپان حیا، مهربانلیق، اوتانقاجلیق منجه هر آداما اؤز تاثیرینی قویا بیلر. صمد بهرنگی‌نین بو سؤزوکی، «اؤلومدن قورخماییرام هر زامان سوراغیما گلرسه ده؛ چوخ اؤنملی بودورکی منیم یاشاماغیم و یاخود اؤلمه‌ییم، باشقا اینسانلارین حیاتیندا هانسی بیر تاثیرلری قویاجاق»، ائلدار معللیمین ده یاشام طرزینده بوتونلوک‌له اؤزونو تمثیل ائتدیریر.

آنجاق منه بیر چتینلیکلرین قاباغا گلمه‌سی دوستلوق و یولداشلیق ایلگیمیزی هله‌لیک قیردی و آرامیزا ایللر فاصیله دوشدو. داها چوخ سونرالار تهران توپلوم‌لاری، درنک‌لری، دوستلوق ییغوالاری‌کی سئویملی دوست و قلمداش سایین قربانزاده جنابلاری‌نین و دیگر دوستلارین تشبوثویله قورولوردو، یئنه کؤهنه دوستوم ائلداربی‌یین قوللوغونا یئتیشدیم.

بوگونکو تانیدیغیم بؤیوک ائلدار موغانلی، هامان ۴۲ ایل اؤنجه ده‌کی ائلدارین یئتگینلشمیشی‌نین داوامی‌دیر. بو سئویملی اینسانا دوغوم گونونو قوتلو اولسون دئییب و اوزون عؤمور و جان ساغلیغی آرزولاییرام.

ساغ اولسون «ائلدار موغانلی»،
ساغ اولسون «ادبیات سئونلر»!

حاجی هریزلی
(شاعر)

سلام حؤرمتلی دوستلار و قلمداشلار!

بو گون منیم اوچون چوخ موبارک بیر گوندور. دوستوم، قارداشیم «ائلدار موغانلی»نین دوغوم گونودور. ایلک اؤنجه من ائلدار موغانلی‌یا و اونون حؤرمتلی عائله‌سینه بو گونو تبریک دئییرم و «ادبیات سئونلر» گروهونا و اونون مودورلرینه ده بو گونو قئید ائتدیکلری اوچون اؤز تشککورلریمی بیلدیریرم.

ائلدار حاقدا نئچه دقیقه‌ده، بلکه ده نئچه ساعاتدا دانیشماق اولماز؛ نییه‌کی ائلدار قیرخ ایلدن آرتیقدیر ادبیاتیمیزین، دیلیمیزین، اینجه‌صنعتیمیزین قایغیسینی چکیر و اونلارین اوغروندا منت‌سیز، تمناسیز بیر آن دا چالیشماقدان دایانماییر. قیرخ ایل‌لیک بیر فعالیتی نئچه دقیقه‌ده گتیریب چاتدیرماق البته‌کی مومکون بیر ایش دئییل؛ آنجاق بو آنلاین تدبیرده منه آیریلان واختی نظره آلاراق، بیرنئچه دقیقه واختینیزی آلاجاغام.

ائلدار معلّلیم‌له من ۱۳۵۸-نجی ایلده ایکی دانشــجو کیمی تانیش اولدوق، دوســـت اولـدوق و بیربیریمیزه بـاغلانـدیق. بو بـاغلانتی بوگونه کیمی ده دوام ائتمکده‌دیر. بیر ایکی ایل تانیشــلیغیمیزدان ســونرا شــراییط بئله گتیردی‌کی بیربیریمیزدن آیریلماق مجبوریتینده قالدیق، بیرنئچه ایـل آیری دوشـــدوک. آنجاق ۱۳٦۳-نجی ایل یئنه‌ده راستلاشـدیق، بیربیریمیزه قووشـدوق. بو دفعه ایکی شـــاعرکیمی، ایکی یـازیچی‌کیمی بیربیریمیزلـه ال- الـه وئردیـک، یول یولداشی اولدوق.

او گون‌لر تبریزین وضــعیتی چوخ دا یاخشــی دئییلدی؛ گرگین بیر وضــعیت حاکیم‌ایدی. ادبی، مدنی انجومن‌لر باغلانمیشدی و رسمی ادبی ییغینجاقلار یوخ حددینده ایدی. ســیغینا جاق یئری یالنیز «اوســتاد یحیی شــیدا»نین دفتری، بیر ده «شــاعرلر قفه‌ســی» آدلانان بیر چایخانا ایدی. بوندان علاوه، تبریزده ادبیـات و اینجه‌صــنعتین گور یانان اوجـاغینا چئوریلن ایکی ائو ده واریدی. بیریســی گؤرکملی شــاعریمیز «ســلیمان ثالث»ین ائوی، دیگری ایســه چوخ حؤرمت بســـته‌نیلن اجتماعی شــخصــیت جناب «صــدیق» و حیات یولداشــی «زهرا خانیم»ین ائوی. بیر چوخ گنج شـــاعر و ادبیاتچیلار بو ائولرده قورولان ادبی ییغینجاقلارین ایچینده تربیه اولوب، قلم صـاحیبی سـوییه‌سـینه یوکسلمیشدیلر.

بئله بیر وضــعیتده، ائلدار معلّلیمین ایره‌لی ســوردویو تدبیرلر و چکدییی زحمتلر سایه‌سینده چوخ ایشلر گؤروندو. ائلدار، او زامانلار آذربایجان ادبیاتینی یاخشی بیلن بیر گنج‌ایدی. هم کیلاسیک ادبیاتیمیزی منیمسه‌میشدی، هم ده معـاصــر ادبیـاتی یئترینجـه اوخویوب اؤیرنمیشـــدی. اونـا گؤره ده ادبی

محفیل‌لرده، مجلیسلرده ادبیاتیمیزی تقدیم ائتمه‌یی یاخشی باجاریردی و گنج‌لرین اوره‌ییندە ادبیات شووقونو، ادبیات هوەسینی یاخشی اویادا بیلیردی.

ائلدار او گون‌لر رحمتلیک یحیی شیدانین بیرینجی دستیاری کیمی «آذری‌صحیفه‌سی» نین تنظیمینده و اوستاد شیدا دئمیشکن «ساهمانلاما سیندا» چوخ زحمتلر چکردی؛ بیز ده ائلدارلا امکداشلیق ائدیب، بو ایشلری بیرلیکده ایره‌لی آپاراردیق. سونرا، اوستاد شیدانین همتی‌له نشره حاضیرلانان «ادبیات اوجاغی»کیتابی بو امکداشلیغی گئنیشلندیردی. ائلدار بوکیتابین بیرینجی و ایکینجی جیلدلری‌نین نشرینده اوستاد شیدا ایله یاخیندان امکداشلیق ائتدی؛ خصوصیله ده بوتون موغان و اردبیل شاعرلری‌نین بیوگرافیالارین، شعرلرین ییغیب نشره حاضیرلاماقدا اوستادا کؤمک ائدردی. دئمک اولارکی، ائلدارین اوستاد یحیی شیدا ایله داهادا سیخ امکداشلیغی «ادبیات اوجاغی»کیتابلاری‌نین نشره حاضیرلانماسیلا باشلاندی و «شاعرلر قفه‌سی»نده‌کی تشکیل ائدیلن ادبیات‌کیلاسلاری ایله داهادا گئنیشلندی.

یئری گلمیشکن، ائلدار موغانلی‌لا باغلی بو ایللردن یادداشیمدا قالان ایکی خاطیره‌نی بوردا دوستلارا چاتدیرماغی‌لازیم گؤرورم:

۱. تبریز «شاعرلر قفه‌خاناسی» آذربایجانین شاعر و یازیچی‌لارینا سیغیناجاق یئری اولموشدو. بیر چوخ ادبیات هوسکارلاری و گنج‌لر ده بو ادبی مکانین اشتراکچیسی اولوردولار. بو مکاندا مختلف ادبی‌کیلاس‌لار دا تشکیل ائدیلیردی. بیر چوخ گنج‌لر آذربایجان ادبیاتی‌نین اساس‌لاری‌لا، خصوصیله ده آذربایجان شعری‌له بورادا تانیش اولدولار. بو کیلاس‌لارین باشلانیشی اوستاد

شـیدانین تکلیفی ایله اولدوسـا، داوامی اوسـتادین اطرافینا ییغیشـان ائلدار موغانلی و دیگر یولداشـلاری‌نین زحمتی ایله حیاتا کئچیریلدی. بئله‌کی، بیر گون قفه‌نین ییغینجاغی داغیلاندان سـونرا اوسـتاد شـیدا قفه‌نین بوجاغیندا سـوال‌لارینی اوسـتاددان سـوروشـماق اوچون انتظاردا اوتوران بیرنئچه گنجی چاغیریب، منی اونلارلا تانیش ائتدی. سـونرا دئدی‌کی، باشـقا دوسـتلارینلا بو گنج‌لره هئجا و عروض وزن‌لرینی اؤیره‌ده‌جکسـینیز. گنج‌لرله هفته‌نین ایکی گونونو (یکشـنبه و جمعه آخشـام‌لارینی) کیلاس گون‌لری کیمی ائله شـاعرلر قفه‌سی‌نده تعیین ائتدیک. تعیین ائتدیگیمیز گون‌لر هوسکارلارین سایی گونو گوندن چوخالیردی. قفه‌نین بیر بوجاغیندا کیلاسـی تشـکیل ائدیردیک؛ هئجا وزنی‌له باشـلادیق و عروض وزنینه‌ده مراجعت ائدیردیک، آنجاق منتظم بیر آموزش اولموردو. او ایـل‌لر تـاسـسـوفلـه بو زمینـه‌لرده کیتـاب چوخ آز و یوخ حدینده‌ایدی. بو موشـگولو حل ائتمک اوچون یئنه‌ده ائلدارا مراجعت ائتدیم. او کیلاس‌لارین درس‌کیتابلارینی تهیه ائتمه‌یه سـؤز وئردی. چوخ آز بیر مدتده «آغاموسی آخوندوف»ون « شعر صنعتی و دیل»کیتابینی کیریل الیفبا سیندان کؤچوروب اختیاریمیزدا قویدو. سونرا «قاینار سؤز چشـمه‌سی» آدلی بیرکیتاب عرب الیفبـاسـینـا کؤچورولـدو. بو ایکی کیتـاب قفـه‌کیلاسـلاری‌نین ایلـک درس‌کیتابلاری اولدو. کیتابلار قورتاراندان سـونرا اوسـتاد شـیدا اونلارین بوتون متن‌لرینی «فروغ آزادی» روزنامه‌سـی‌نین «آذری صـحیفه‌سـی» بؤلوموندە نشـر ائتـدی. بو کیـلاس‌لاریـن دوامینـدا ایـدی‌کی «آذری صـحیفـه‌سـی»نیـن چرچیوه‌سـینده «اوشـاقلار باغچاسـی» و «جوانلار» عنوانلی اؤزه‌ل نومره‌لرین یاییلماسینا قرار وئریلدی.

۲. سهو ائتمیرمسه ۱۳٦٥-نجی ایل ایدی. ائلدار دئدی‌کی، باکی‌دا خالق شاعری صمد وورغونون آنادان اولماسی‌نین ۸۰-نجی ایل دؤنومو مناسیبتیله بیر تدبیرکئچیریله‌جک و بو تدبیره بو تای آذربایجان شاعرلری‌نین هئچ اولماسا اؤز شعرلری ایله اشتراک ائتمه‌لرینی تکلیف ائتدی. بو او دئمک ایدی‌کی بیز تدبیر باشلانان گونه‌کیمی بو تای آذربایجان شاعرلریندن سامباللی بیر شعر مجموعه سی حاضیرلامالی‌ییق. چوخ آز بیر مدتده اوتوز نفره یاخین شاعرین شعرلریندن نمونه‌لر توپلاندی و اونلاری بیر دفترده خوش خط‌له یازماغی منیم عهده‌مه قویدو. تبریزدن بو دفتری گؤندرمک امکانی اولمادیغی اوچون اونو تورکیه‌دن پست ائتمک قرارینا گلدیک. تورکیه مسافری اولان بیر تانیشی تاپدیق. او ایکی گوندن سونرا تورکیه‌یه گئتمه‌یینی سؤیله‌دی. بو او دئمک‌ایدی‌کی منیم ایکی گون ایکی یوز صحیفه‌لیک بیر دفتری یازماغا زامانیم واردی. بئله‌ده اولدو. ایکی گئجه گوندوز شعرلرین هامیسی خوش خط‌له یازیلدی؛ تورکیه‌دن گؤندریلدی و تدبیر باشلانان گون باکی‌یا چاتدی. بو ال‌یازما گونئی آذربایجان شعر مجموعه‌سی‌نین اکثر شعرلری رحمتلیک فیلولوگیا علملری دوقتورو «صابرنبی اوغلو امیروف»ون واسیطه سیله ادبیات و اینجه صنعت قزئتی و باکی رادیوسونون جنوبی آذربایجان رئداکسیاسی وئرلیشیندن دفعه‌لرله سسلندی و نهایت خالق شاعری صمد وورغونون ائو موزئیینه تاپشیریلدی.

سونراکی ایللر ائلدار آغیر و بؤیوک بیر ایشلر ده گؤردو. او گونلرکیتابلارین نشرینه نه مالی امکان واریدی، نه ده «اجازه» مسئله‌سی کیتابلارین نشرینه امکان یارادیردی. بئله بیر وضعیتده، ائلدار بیر

چوخ شاعر و یازیچیلارین اثرلرینی مستقل کیتاب کیمی اسکی دؤور سایاغی اؤز الی ایله یازیردی، ال‌یازما کیتاب شکلینده حاضیرلاییردی و محدود تیراژدا ادبیات سئونلر آراسیندا یاییردی. رحمتلیک «اوستاد علیایی» جنابلاری‌نین دا ائلدارا بو ایشلرده مادی یاردیمجی اولماغی اونودولما مالی‌دیر. بو ال یازما کیتابلارین بیر تعدادی سونراکی ایللر رسمی شکیلده نشر ائدیلیب یاییلدی. او ال‌یازما کیتابلارین اورژینال نوسخه‌لری من بیلن آذربایجان علملر آکادمیاسی‌نین ال‌یازمالار فوندوندا ساخلانیلیر.

ائلدارین ادبی فعالیتی بیر یانا، اونون حیات و شخصیت‌کاراکتئری باشقادیر. ائلدار چوخ ادبلی، بیلگیلی و تواضعکار بیر اینساندی؛ هامیسیندان داها آرتیق، ائلدار بؤیوک بیر عزت‌نفسه مالیکدیر. ائلدار چوخ چتین بیر شراییطلرده یاشاییب، او چتین وضعیته بیز شاهید اولموشوق؛ اونلارلا یاشامیشیق؛ اونلارلا آجیلی شیرینلی، آغیرلی یونگوللو خاطیره‌لریمیز اولوبدور بو قیرخ ایکی ایلده. من همیشه اونا گؤز قویموشام؛ او حیاتی‌نین بوتون گرگینلیینه باخمایاراق همیشه اؤز آیاغی‌نین اوستونده دوروبدور؛ غورورونو باشقالاری‌نین قاباغیندا سیندیرماییبدیر؛ اؤز امه‌یی سایه سینده‌کئچینیبدیر؛ بیرکیمسه‌یه دایانماییبدیر. بئله بیر چتین و گرگین حیاتدا او یئنه ده ادبیات بایراغینی چیینیندن یئره قویماییبدیر. اون ایلدیر «ایشیق» سایتی‌نین باش یازاری‌کیمی فعالیت ائدیر و بیرنئچه ایلدیر عزیز و گرامی اوغلو «روشن»ین و دوستو «رامیز تای‌نور»ون امکداشلیغی‌لا «ایشیق» درگیسینی نشره حاضیرلاییب، یاییر.

ائلـدارین ادبیـاتیمیزدا آتـدیغی گؤزه‌ل آددیملاری یئنـه‌ده داوام ائتمکـده و گله‌جک ادبی نسل‌لره یئنی یوللار آچماقدادیر. من ائلدارا جان ساغلیغی آرزی ائدیرم. عزیز دوســتوما، قارداشــیما بوندان ســونرادا اون ایل‌لر عؤمور آرزولاییرام. یازسین یاراتسین و چالیشسین بیر منت‌سیز، تمناسیز ادبیات خادیمی‌کیمی. ساغ اولسون «ائلدار موغانلی»، ساغ اولسون «ادبیات سئونلر»!

آلقیش اونون قئیرتینه و شرفینه

نریمان ناظیم
(یازیچی)

سلام دوستلار! چوخ موبارک‌دی. ائلدار موغانلی‌نین آد گونونو اؤزونه، عائله‌سینه، بوتون یولداشلارینا تبریک دئیه، اونا خوش گون‌لر و اوغورلو گله‌جک آرزیلاییرام. باشی اوجا یاشاسین!

من ائلدارلا دوستلوق موناسیبتیمی، اونا نیسبت عاطیفی حیس‌لریمی اؤزومه ساخلاییرام؛ آنجاق منطقی بیر باخیشدا اونون کاراکتئرینه اوچ بعددن یاناشماق ایسته‌ییرم: بیر صنعتکار شاعرکیمی، بیر ادبیات و اینجه صنعت خادیمی‌کیمی، و بیر چالیشقان عائله باشچیسی‌کیمی.

۱. ائلدار موغانلی آذربایجان شعری‌نین مختلف ژانرلاریندا، عروض، هئجا و سربست شیوه‌لرده شعر دئییب. من ایللر بویو اونون شعرلریله یاشامیشام. اونا گؤره دئمه‌لی سؤزوم ده چوخ چوخدور؛ آنجاق بو قیسا فرصتده تک بیر موضوعنو نظره آلیب، اونا توخوناجاغام.

ائلدارین اصیل شعرلرینده، (یعنی او شعرلری‌کی شاعر ایسته‌یه ایسته‌مه‌یه اؤز- اؤزونه یارانیر) بیر داییمی مخاطبی واردیر. بو مخاطب‌ایله دانیشیق، راز

و نیاز، وصل و هیجران صؤحبتی مختلف شعرلرده تکرار اولور. بو تکرار دئمک اولارکی بیر موتیو حالتی تاپیر. باخین:

قیشیمدا دا، یازیمدا دا،
چوخومدا دا، آزیمدا دا،
شعریمده ده، سازیمدا دا
سن همیشه منیمله‌سن!

بو مخاطب «سن»، بیر یولداش اولا بیلر، بیر مسلکداش، حتی بیر ایدئولوژی اولا بیلر؛ بیر ایدئال هدفین سیموولی ده اولابیلر:

سنینله تانیدیم عشقی، اولفتی،
دوشمنه نیفرتی، ائله حؤرمتی؛
خالقیما بسله‌دیم پاک محبتی،
منی بو سئودایا سالان سن اولدون!

آنجاق هرنه اولا بیلر بو موتیو. اونون معناســی اوخوجویا باغلی‌دی. تاویل بو معنادادیر. مولانا دئمیشکن: «هرکسی از ظن خود شد یار من» بیر صنعت اثری او زامان سؤزون تام معناسیندا صنعت سانیلا بیلرکی مختلف معنالار اوندان عمله گله بیلسین. بو شعره قولاق آسین:

من آرزی کاروانی سنسه سون منزیل
یولدا قورقو قوروب قیرخ حرامی‌لر
قلبیمده اضطراب، بیر گونوم بیر ایل
سنی آختاریرام هر آخشام، سحر.

ائلدار موغانلی تکجه آذربایجان شـعرینده یوخ، فارسـجا دئییلن شـعرلرین چئویرمه‌سـینده ده اؤز مهارتین تام شـکیلده نمایشـه قویور. بو چئویرمه‌لرده او آذربایجان و فارس دیلینی دریندن و مکمل صـورتده منیمسـه‌ییب، اونلاردان اؤز یئرینده و دوزگون یارارلانماسـی آیدین صـورتده سـئچیله بیلر. گره‌ک ده بئله اولا. بو شعرین صاحابیندان باشقا بیر شئی اومماق اولماز:

«آنا» کلمه‌سی‌له معنایه دولار

«آنا وطن»یمیز، «آنا دیل»یمیز.

دوغروسو، آناسیز یاشاماق اولار،

یاشاماق چتین‌دیر دیلسیز، وطنسیز.

۲. ائلدار موغانلی‌یا بیر ادبیات خادیمی گؤزویله باخیلاندا، اونو دوغرودان دا بیر عاشـیق‌کیمی، بیر یورولماز یولچوکیمی تصـور ائتمه‌لی‌ییک. آذربایجان ادبیاتی و اینجه صـنعتی‌نین یاییلماسـیندا، گوندن گونه گئنیشـلنمه‌سـینده ائلـدار موغـانلی بؤیوک رول اوینـاییبـدیر. من اؤزوم بیر یـازیچی‌کیمی ادبی محفیل‌لرده، مطبوعاتدا و اوخوجولار ایچینده تانینماغیمی ائلدار موغانلی و حؤرمتلی دوسـتوم حسـن ایلدیریما مدیونام. منیم ایلکین حئکایه‌لریمی حسـن ایلدیریمین سفارشی‌ایله ائلدار موغانلی آلتمیشینجی ایل‌لر رحمتلیک یحیی شـیدانین «آذری صـحیفه‌سـی»نده چاپ ائله‌دی. من بئله بیر دوزگون هدف و آیدین نیت صاحابلاری‌نین قارشیسیندا باش اییرم.

ائلدار «ایشـیق» سـایتی‌نین یولا سـالماسـی‌لا آذربایجان یازیچی و شـاعرلرینه بؤیوک بیر ایمکان یاراتدی. او بو سـایتدا نئچه‌لر شـاعر و نئچه‌لر یازیچی‌نین ایلکین اثرلرینی یایدی؛ اونلاری آذربایجان دیلی‌نین قودرتلی ادبیات و اینجه

صنعت اوردوسونا جذب ائله دی؛ بو مدنی اوردونو گوندن گونه گوجلندیردی. منجه بو سایت‌ایله «آذری» مجله سی‌نین آذربایجانین ادبیات و اینجه صنعت حوزه‌سینده اوینادیغی مثبت و ده‌یرلی رول سونرالار داها دا آیدینلاشاجاقدیر.

۳. ائلدار موغانلی‌نین اوچونجو کاراکتئریک بعدی اونون عائله‌سینه و اونلارین یاشاییشینا و رفاهینا چالیشدیغی و شرفله اؤز آتالیق و عائله باشچیسی اولما تکلیفینی یئرینه یئتیرمه‌سی‌دیر. اونون اصیل قهرمانلیغی و بهادیرلییی بو ساحه‌ده اوزه چیخیر و دوغرولور. ائلدار بیرجه آددیم اؤز ایدئال‌لاریندان، اؤز سئودیک‌لریندن گئرییه چکیلمه‌دن، چالیشدی و اؤز ائولادلارین ایسته‌دییی‌کیمی تربیه ائله‌ییب، بویا باشا چاتدیردی. آلقیش اونون قئیرتینه و شرفینه!

ائلدار موغانلی، قیزیل قوشاغین شیفره‌لری

هادی قاراچای

(شاعر)

گؤروشومجه ائلدار موغانلی‌نین‌کیشیسل اؤزه‌للیک‌لری، شخصیتی، سوسیال باغلانتی‌لاری و ایلیشگی‌لری، سیاسال توتومو، دیره‌نیشی و گونوموزه کیمی دیلیمیز، یازینیمیزا، ژورنالیستیکامیزا گؤستردییی بؤیوک داینیشماسی اونون یازینسال(ادبی) یارادیجیلیغیندان آیری دئییلدیر. بونلاری بیر بیریندن آییرماق، بیزی یانلیش قاپی‌یا آپارا بیلر.

ائلدار موغانلینی ائله جه‌ده بللی بیر یازینسال قوشاغین(ادبی‌نسلین) ایچینده آراشدیرماق، اونون چاغداش قوشوغوموزدا، یازینسال چئوره‌میزده، دیلیمیزده، ژورنالیستیکامیزدا گؤرمه‌ییمیزه چوخ بؤیوک یاردیمی اولار دئیه دوشونورم. بو هانسی قوشاق‌دیر؟ قاچیلماز اولان، آنینداجا جاواب ایسته‌ین سورغو ائله بودور! هانسی قوشاق؟

هه، ایندی بورادا سیزه ائلدار موغانلی‌نین چاپ اولموش «حیات یوللاریندا» قوشوق توپلوسوندان دانیشماق ایسته‌ییینده دئییلم، اونون او یا بو قوشوغوندا هانسی ائستئتیک ده‌یرلر اولدوغونو جراحلیق ائتمک ایسته‌ییم ده یوخدور.

سیزه قیزیل دەیرینده بیر قوشاغین بیزه استئتیک دەیرلر چئورەسیندەکی مانئوراسیندان دئییل، پایلادیق‌لاری، ایشیق، بیلگی، آیدینلیق، یولداشلیق، ان اؤنملیسی، ان باشلیجاسی دیلیمیزه سئوگی آشیلامالاریندان دانیشمالی‌یام. ائلدار بو قوشاغین آلنیندا پاریلدایان اولدوز ایدی.

٦٠-نجی ایل‌لرین یازینسال چئورەسی ایله یاخیندان تانیش اولماق اوچون بیر سیرا فاکتورلاری قیساجا آنلاتمالی‌یام. ایران عراق ساواشی هله سورور. اؤلکه ایچینده چوخ جیددی سیاسی باسقی‌لار وار. اؤلکەنین یاخین تاریخینده اؤرنەیی گؤرونمەمیش سیاسی قتله‌لر تؤرەدیلیر. تورکجه یازماق چوخ قیسیتلی و محدود اینسانلاردا گؤرونور. کیتاب، درگی، سؤز آزادلیغی، دوشونجه اؤزگورلویو سؤز قونوسو بئله دئییل. اینترنت و سانال اورتام صفر. ایران عراق ساواشی‌نین سون‌لارینا یاخینلاشدیقجا اؤلکەنین ایچینده سیاسال دوروم دەییشمەیه گئدیر. بو دەییشیکلیه گئدەن دوروم، آذربایجان تورکجەسینده یازیب یاراتماقدا اولانلاری دا قیمیلداتمایا بیلمزدی. اونلار سایجا چوخ آز اولسالار دا، وار ایدی‌لر. دەییشمەلری، یوموشالمالاری بیر سیرالاریمیز گؤرموردوک، بیر سیرالاریمیز گؤروردوکسه ده نئجه، هاردان، کیم‌لرین الی ایله دەییشمەسینی بیلمیردیک. آذربایجان تورکجەسی‌نین یازینسال چئورەسی دئیه هله بیر آنلاییش یوخدور دئسک یانیلماریق. بئش اوچ کیشی‌لیک گؤروشمەلر وار، من یازدیغیمی او اوخویار، اونون یازدیغینی من! باشقا سؤزله هله اوخوجو آدیندا بیر فاکتور آنادان اولماییبدیر. «یحیی شیدا»نین «فروغ آزادی» قزئتینده‌کی تورکجه صحیفەسی‌نین ایشیغینا ییغیشمیش بئش اون نفر وار،

بللی محفیل‌لر، آدی بئله اولمایان درنک‌کیمی هفته‌لیک، آیلیق گؤروشـــمه‌لری اولان بیرلیک‌لر وار...

بئله بیر اورتامدا، ائلدار موغانلی ۱۳٦۹جو ایلده چاپ ائتدیردییی «حیات یوللاریندا»ســی ایله یوخاریدا ســؤزونو ائتدیییم ســیاســال ده‌ییشــمه‌لرین آذربایجان تورکجه‌سینده‌کی قیمیلتی‌لارین تن اورتاسیندا اولدوغونو گؤستردی. آرد آردا چاپ اولان «ســاپلاغ»ین «من گونش وورغونویام»، «قافلانتی»نین «عؤمور آیناســی» و ائلدار موغانلی‌نین ســؤزو گئده‌ن‌کیتابی آذربایجان تورکجه‌ســینده یئنی یئنی فورمالاشــماقدا اولان یازینســال چئوره‌میزی چوخ جیددی شــکیلده ائتگیله‌دی. بو پروژه‌نین آرخاسیندا «میانالی علیرضا» و باشقا یولداشلاریمیزین اولدوغونو ایندی هامی بیلیر. اونلار چوخ اؤلچوب بیچندن سونرا بوکیتاب‌لارین یوموشـــاق لیریکاســـینی اوزلرینه توتوب، او واختین ارشـــاد اداره‌ســـیندن مجوز(چاپ ائتمک اجازه‌سی) آلماغی باجاردیلار.

علیرضـــانین اؤزونون ده یـارادیجیلیغی بیر آز ســـونرا ایشـــیق اوزو گؤردو. درلـه‌دیيی قیســـا قوشـــوقلاردان «کیچیکلیکـده بؤیوکلوک»کیتـابی دا بو ســـیراکیتـاب‌لارین آردی‌کیمی اوخوجولارا ســـونولـدو. آرتیق ۷۰-نجی ایل‌لرین باشـلانغیجیندا بیر تورک قوشـوغو اوخوجوسـو آودیتوریاسـی فورمالاشـمیشـدی. اورمودان «علی احمدی آده»نین «گؤزو یاشـلی‌کوچه‌لر»ی و «اسـماعیل مددی اولکر»ین «بویور آددیم آت»کیتـاب‌لاری بؤیوک مـاراقلا ایزلـنـدی، آنجـاق او دؤنمین یازینســال چئوره‌ســینده آیریجالیق یاراتمیش بیرکیتاب واردیســا، او دا «حمید شهانقی»نین «زنجیرده سئوداسی» ایدی.

نه‌ایسه سؤزدن اوزاقلاشماییم.

ائلدار موغانلی یازینسال بیر قوشاغین اؤن سیراسیندا گئده‌ن بیر قوشوقچو کیمی یازینسال چئوره‌میزه ایشیق ساچدی، بیلگی پایلادی، سئوگی یایدی و یوخاریدا دا دئدییم‌کیمی دیلیمیزه سئوگی، دیلیمیزده یازیب یاراتماق عشقی یاراتدی. ائلدار موغانلی استئتیکجه آذربایجان جمهوریتینده‌کی قوشوق نورمالاریندان گئرییه قالماماقلا بیرلیکده ساده، صمیمی و ایچدنلیک‌له یازدیغی مصراعلارلا «سهند»دن سونرا گلن و یاساق بیر دیلده یازماغین اولاسیلیغینی آشیلایان ان جیددی آدای ایدی.

ائلدارین ان بؤیوک ائفئکتی اونون اؤز یارادیجیلیغی ایله یازماق اولاسیلیغی، آذربایجان تورکجه‌سی‌نین دانیشیق دیلی دئییل، یازی دیلی ده اولدوغونو گؤسترمه‌سی‌دیر. ائلدار، اؤزوندن یاشجا بؤیوک اولان بیر قوشاغین ایچینده‌دیر، «هاشیم ترلان»دان توت، «سلیمان ثالث»ه‌کیمی، «میانالی علیرضا»دان توت، «حسن ایلدیریم»ا، «ناصر داوران»اکیمی، آیری آیری ائستئتیک ده‌یرلر داشیمالاری ایله بیرلیکده، اونلار، یاراتدیق‌لاری ائفئکت باخیمیندان عینی یازینسال قوشاقدا بیرلشیرلر.

بو آرادا ایکی چوخ اؤنملی قونونو گؤزدن قاچیرمامالی‌ییق. بیری آدلاری چوخ سونرا گلن آنجاق ائفئکتجه دانیلماز اولان «ناصر مرقاتی» ایله، «ناصر داوران»ین ۷۰-نجی ایللرده چاپ اولماسی‌دیر. اونلار بیزیم یازینسال چئوره‌میزین هله فورمالاشمادیغی دؤنمده بئله تورکجه یازماق دیره‌نیشی وئره‌ن آدلار اولوبلار. آیری آیری استئتیک ده‌یرلر داشیمالاری دا آیریجا بیر آراشدیریلاسی قونودور. ایکینجیسی ایسه هله ۵۰-نجی، ٦٠-نجی ایللرده یازمالارینا باخمایاراق ایندییه‌کیمی چاپ اولمامیش قوشوقچولاردیر. بونلارین

ایچینـدن گونوموزه کیمی یارادیجیلیغینا هلـه ده دوغرو دوزگون ایشــیق دوشـمه‌میش، کیتاب‌لاری یاییلمامیش «حسـن ایلدیریم»دیر. او، یا بیلرکدن یا ایسته‌مه‌دن هپ آرخادا، هپ یاری قارانلیقدا قالمیش ده‌یرلی بیر اینجی‌دیر.

گؤرونـدویوکیمی ائلـدار موغـانلی دئییـب کئچمـک اولمور. ائلـدار موغـانلی چوخ قاتلی بیر قیفیلین شـیفره‌سی‌دیر. اونو آچماق اوچون سـیز چوخ گئنیش، چوخ مورککب بیر قوشاغین ده‌ییشیک شیفره‌لرینی تاپیب آچمالی اولورسونوز.

ائلـدار موغـانلی گونوموز گنجلیگی‌نین ایچینـده هـانسـی قونومـدادیر بونو بیلمیرم. آنجـاق گنجلیگیمیز اؤزونون یـازین اؤتکلیینی(ادبیـات تـاریخینی) دوغرو اؤیرنمزســه ان آز اؤزونون هانســی‌کؤک اوســتونده بیتدیینی آنلاماقدان قالار، بو دا اونو یانلیش یوللارا آپارا بیلر. ســؤزوم اوزانســا داکیچیک بیر اؤرنک وئریم:

بو گون ســول دوشــونجه‌یه قارشــی آمانســیز اولان بیر چوخ یازیچی گنج‌لری گؤرمک شــاشــیرتیجی‌دیر. ســولچولاری او یا بو فورمادا اتهام ائدیب، میللی دوشـونجه‌دن اوزاق بیلرلر. آنجاق سـون یوز ایلیمیزده سـول دوشـونجه‌دن گلن یازین اؤرنک‌لری ســاغ دوشــونجه صــاحیب‌لری‌نین ۱۰ قاتیندان دا چوخدور. «اوختـای»دان، «بولوت قـاراچورلو»دان توتون، «ســاهر»، «مفتون»، «گنجعلی صــبـاحی»یه‌کیمی هـامیسـی تورکجه یـازیب یـارادان ســولچولاردیر. بونون قارشیلیغیندا یالنیز بیر «علی تبریزلی» وار!

چـاغداش اؤتـه‌ییمیزه گلینجه ده ســول دوشــونجه‌دن گلن تورکجه یـازین ایســترکالیته وکیفیت‌جه، ایســتر کمیت‌جه یئنه ده چوخونلوغو اولوشــدورور. ائلداری و اونون سوسیال سیاسال قونومونو، گؤروشونو تانیییب بیلمه‌مک گنج

قوشاقدا یانلیش تصوور یارادا بیلر. بیز، «شاعری غزلی‌نن تانییللر» دئین یحیی شیدانین مکتبیندن چیخدیغیمیزی اونوتمادیغیمیزکیمی، ائلدار موغانلی‌دان دیل اوچون دیره‌نن، ائلینی یوردونو سئویب اونا قوربان گئتمه‌یی باجاران اوغول‌لارین اؤیرتیسینی آلمیش قوشاغیق.

دوکتور «حمیدنطقی» مکتوب‌لاری‌نین سونوندا قیساجا «اسن قالین!» یازاردی.

اسن قالین! [1]

---

[1] یازی، لاتین الیفباسیندان کؤچورولموشدور.

چئشیدلی ساحه‌لرده مختلف سوییه‌لی بیر شخصیت

رامیز تای‌نور

(شاعر و ژورنالیست)

ائلدار موغانلی حاقدا دانیشماق هم چتیندیر هم ده آسان؛ چتین‌دیر اونا گؤره‌کی چوخ چئشیدلی و گئنیش سوییه‌لی بیر ادبی و اجتماعی شخصیتدیر. هم ده آسان‌دیر اونا گؤره‌کی اونون بوتون حیاتی و شخصیتی و چالیشمالاری، ساده‌جه بؤیوک و مقدس بیر هدفین اوغروندا اولوب و اودا اینسان سئورلیک و اینسانلارا قایغی‌کئشلییی‌دیر. او بوتون حیاتینی و چالیشمالارینی بو مقدس هدفین اوغروندا صرف ائدیبدیر: اینسانلیق و اینسان سئورلیک اوغروندا. و بو اوزدن ده بیر اؤرنک‌دیر.

ائلداری تانیماق اوچون منجه سؤزلوک‌لره باخماق یئترلی‌دیر؛ «ائلدار» سؤزونون اؤنونده یازیلان بوتون اینسانی سجیه‌لر و خاصیت‌لر اونون فردی و اجتماعی شخصیتینده گؤرونور.

من بو قیسا دانیشیغیمدا ائلدارین بئش اساس سوییه‌سینه توخونماق ایسته‌ییرم و چالیشیرام اونو، تانیدیغیم و سئودییم سوییه‌لری‌له تانیتدیرام.

بیرینجیسی اونون هر شئیدن اوستون و قاباقجیل اولان، اینسانی سوییه‌لری دیر. گئرچکدن ائلدارین اینسانی سوییه‌لری هر بیریمیزه اؤرنک دیر و اوندان اؤیره‌نیب یاشامالی چوخ شئی‌لر وار. او قایغی‌کئش، مهربان، اینسان سئور، آیری سئچگیلیک ائتمه‌ین، بؤیویه-کیچییه قایغی و سئوگی بسله‌ین بیر اینساندیر. دوشونجه طرزینه باغلامادان هرکسه حؤرمت و قایغی و سایغی‌لا یاناشان بیر شخصیتدیر. بوتون شخصی و اجتماعی و ادبی حیاتیندا حمایتچی و آرخا دوراندیر و ادبی-اجتماعی حیاتی‌نین‌لاپ ایلک گونلریندن بوتون گنج‌لرین یانیندا دوروب، اونلاری دستکله‌ییبدیر.

ائلدار معللیمین ایکینجی توخونماق ایسته‌دییم سوییه‌سی اونون ادبی سیماسی‌دیر. آذربایجان ادبیات و اجتماعیاتی ائلدارین ادبی سیماسینی و اونون، آذربایجان ادبیاتی‌نین «حیات یوللاریندا»کی بؤیوک رولونو یاخیندان– اوزاقدان تانییر؛ آمما منجه ائلدار معللیم ساده جه بیر گؤرکملی یازیچی و شاعر دئییل، بلکه بؤیوک بیر عالیم ادبیاتچی‌دیر. درین مطالعه‌لی و یوکسک ساوادلی بیر عالیم و اوزمان‌دیر. آذربایجان ادبیاتینی و اونون زنگین تاریخینی دریندن تانییر و معاصر ادبیاتیمیزین بارلانماسیندا و اونو یئنی یئتمه نسله تانیتدیریب یئتیرمکده حقیقتا جیددی امه‌یی و رولو واردیر. آذربایجان ادبی - مدنی ساحه‌لرینده هم گونئی ده هم قوزئی ده تانینمیش بیر شخصیتدیر و دائیم قوزئی آذربایجان مئدیالاری‌نین، بیر اوزمان‌کیمی اونا مراجعت‌لری اولوب و اولماقدادیر.

اوچونجو مقامدا ائلدار موغانلی‌نین، ژورنالیستی سوییه‌سی‌دیر. اوزاق ایللردن بری «فروغ آزادی» درگیسیندن باشلانیب و ایندییه قده‌ر سوره‌ن بؤیوک

بیر ژورنالیســم یولو اولوبدور. ائلدار معللیم یورولماداان و اوســانمادان بو یولدا چوخلو گنج شــاعر و یازیچیلارا، آذربایجان مطبوعاتیندا شــراییط یارادیب و اونلارین تانینمالاریندا و بوی آتمالاریندا امک قویوب و زحمت چکیبیدیر. اون ایلدن بری ایسه یاخین یولداشلاری و اوغلو «روشن»له برابر «ایشیق» سایتینی یولا ســالیب و ادبیاتیمیزدا، مرجع بیر قایناق یارادیبدیر. ســون ایللرده ده اوچ آیلیق «ایشیق» درگیسی‌نین باش یازاری وظیفه‌سینده چالیشیر.

ائلدار معللیمین دؤردونجو مقامدا توخونماق ایستــه‌دییم ســوییه‌ســی، اجتماعی و مدنی فعالیتلری و چالیشــملاری‌دیر. ٤٠ ایلدن آرتیق موباریزه و چالیشما حیاتی سوره‌ن ائلدار معللیم، گنج یاشلاریندان ایندییه‌کیمین بوتون حیاتینی، آزادلیق و برابرلیک یولوندا موباریزه‌یه صــرف ائتمیشــدیر و بو یولدا آغیر اذیت‌لرله قارشیلاشمیشدیر. بوتون عؤمرونو زحمتکش طبقه‌نین یانیندا و آرخاسیندا دوروب و اونلارین اجتماعی و مدنی حاقلاریندان مدافعه ائدیبدیر. مختلف اجتماعی و مدنی حرکت‌لرین بطنینده اولوب و بؤیوک اجتماعی خید مت‌لرین مؤللیفی‌دیر. بونلارین یانیندا، عزیز حیات یولداشــی و اونونلا، اوزون ایللرین بوتون عذاب و اذیت‌لرینه تاب گتیرن و قاتلاشــان «ســارا خانیم»لا برابر اوچ گؤزه‌ل و باجاریقلی ائولاد یئتیشــدیریب و بارا گتیریبدیر. اونلاردان ایکی باجاریقلی قیزلاری نیگار و باهار و اوغلو «دوکتور روشــن‌نوروزی»دیرکی ایندی، اودا اجتماعی شخصیت، ژورنالیست و تانینمیش فتوگرافچی‌دیر.

و ســون مقامدا، بلکه ائلدار معللیمین تانینمامیش یا داها آز تانینمیش بیر سوییه‌سی‌دیر. بوتون سایدیغیم سوییه‌لرین یانیندا، ائلدار معللیم، تانینمیش بیر اجتماعی اوزمان‌دیر. او، هم میللی و هم بین‌الخالق پروژه‌لرین اجتماعی-

مدنی ساحه‌لرینده چالیشان گووه‌نیلمیش بیر متخصص‌دیر. او اوزون ایللر، بیرلشمیش میللت‌لر تشکیلاتی‌نین اینکیشاف پروگرامی‌نین ایرانداکی پروژه‌لرینده بیر اجتماعی متخصص و مشاور کیمی چالیشیبدیر.

بو سوییه‌لر گؤستریرکی ائلدار موغانلی چئشیدلی ساحه‌لرده، مختلف سوییه‌لی بیر شخصیت‌دیر. او گؤزه‌ل دویغولو شاعر و یازیچی‌دیر؛ دوشونجه‌لی و عالیم ادبیاتچی‌دیر، چالیشقان و اؤز دست خطی اولان ژورنالیستدیر؛ اجتماعی-مدنی موباریز و چالیشقان‌دیر و عین حال‌دا بؤیوک علمی شخصیت و عالیم‌دیر.

من ائلدار معللیمه آد گونون تبریک دئمک له برابر، جان ساغلیغی و اوزون عؤمور و داهادا یارادیجیلیق اوغورلاری آرزولاییرام. ساغ اولسون‌لار.

منیم عزیز و معنوی ائولادیم «ائلدار»

زهرا یاسمن
(ادبیات خادیمی و فولکلورچی)

منیم عزیز و معنوی ائولادیم ائلدار!

سیزی اؤزوم و عائله‌مین طرفیندن سلاملاییب و آد گونوزو تبریک دئییرم و سیزه عائله‌زین کنارینده ساغلاملیق و خوش یاشاییش آرزولاییرام؛ گون او گون اولسون سیزه‌لایق اولان یئرلرده عزیزلمه قورولسون. چونکی سیز آذربایجان ادبیاتینا چوخلو زحمت‌لر چکمیسیز. سیزین حاققینیزدا بؤیوک ادبیاتچی‌لار دانیشمالیدی‌لار.

عزیز دوستوموز «اوستاد سلیمان ثالث»ین ائوینده ائلدارین حیات یولداشی «سارا خانیم»لا تانیش اولدوق؛ «روشن» قیرخ گونلوغودو. ائلدار یاخچی عائله باشچیسی‌دی و تربیه‌لی اوشاقلار جامعه‌یه تحویل وئریب؛ ائلدار صاحیب شخصیت و متواضع، دوستا حؤرمتچیل و همیشه قایغی‌کئش اولوب.

۱۳۶۳ده ائلدار، هریزلی و علیرضا میانالی‌نین ادبیات حاققیندا چکدییی زحمتلری‌نین شاهیدی اولموشام. من دوستلاردان هرکسین شعر یازماغا علاقه سی اولسایدی خواهش ائدردیم وقت قویوب، تمنا سیز گلیب اونلارا شعر یازماق اؤیره‌دردیلر. او زامان بیزده چوخ شاعر و یازیچی یاراندی. حتی آنا دیلیمیزین دوز یازیلیب اوخونماسینا شاهید اولدوق.

منیم معنوی ائولادیم ائلدار!

همیشـــه قلمیز یازار، طبعیز جوشـــغون وکؤلگه‌نیز عائله‌زین باشـــی اوســـته اولســـون. اوزوز آغ؛ اوزوز گولر؛ آرزولاریزا چاتمیش و آذربایجان خالقی‌نین خیدمتینده اولاسیز. ساغ اولون!

های-کوی‌دن و شعارچیلیقدان اوزاق شخصیت

عبدالله یالچین

(شاعر)

سالام عزیز و حؤرمتلی دوستلار و سئویملی «ادبیات سئونلر» قوروپو!

بوگون بیلنده‌کی عزیز ائلدار موغانلی‌نین ادبیات سـئونلر گروپوندا آد گونو کئچیره‌له جک، چوخ سـئویندیم. بیرینجیسـی عزیز بیر یاخین آدامین آد گونو اولدوغو ایچون، ایکینجیسـی ایسـه، جابرنوروز دئمیشـکن: سـاغلیغیندا اینسـانلارا قیمت وئردیییمیز ایچون. من اؤنجه‌دن جناب قربانزاده‌یه و ادبیات سئونلرین اداره هئیتینه تشککورومو بیلدیریرم.

ائلدار موغانلی‌نین ادبی فعالیتی حاقدا یقین‌کی سـؤز و قلم صـاحیبلری دانیشـاجاقلار. او من‌لیک دئییل . من بیر عائله عضـووکیمی بعضـی مقاملارا توخونماق ایستردیم.

ائلدار عائله‌ده اولدوغوکیمی، قوهوم اقربالاری و اطرافیندا اولان گنج‌لری، دوسـت تانیش‌لاری، همیشـه علم و تحصـیله تشـویق ائتمیش، عائله‌ده اولدوغوکیمی اونلارین دا دوشـونجه طرزی‌نین و شـخصـیتلری‌نین دوزگون مجرادا فورمالاشـماسـینا سـعی ائتمیشـدی. یادیمدادیر واختی‌لا جاوانلاری، قفه خانالاردا، تینگه باشـیندا واختلارینی هده‌رکئچیرمه‌سـینلر دئیه، اونلاری

ایدمان میدانچالارینا توپلاردی. اونلارین هم فیزیکی هم ده روحی ساغلاملیقلارینا اؤنم وئرردی و مومکون قده‌ر چالیشاردی‌کی جمعیتده دوزگون و ساغلام جاوانلار عمله گلسین.

بیزیم عائله‌ده آذربایجان دیلی و ادبیاتینا هوس و سئوگی، سؤزسوزکی ائلدار موغانلی‌نین ادبی فعالیتی ایله باشلادی. البتده بو تکجه عائله ایله محدودلاشمادی، بلکه اؤزوندن سونرا گلن موغان ادبی گنجلیینه ده تاثیرسیز اولمادی. الیندن گلن قده‌ر جاوانلارین گورونمه‌یینه شرایط و یازیلارینا چاپ ایمکانی یاراتماقلا، اونلارین یارادیجیلیغیندا آز چوخ اؤز تاثیرینی قویموشدو.

ائلدار موغانلی ادبی فعالیتینده اولدوغوکیمی، هایدان‌کویدن، شعارچیلیقدان اوزاق، اؤز عمل‌لری و داورانیشی‌لا هم عائله عضولری هم ده اونو تانییانلاری‌نین شخصیتلری و ادبی فعالیت‌لری‌نین فورمالاشماسیندا تاثیرینی بوراخمیش و بوراخماقدادیر.

من عزیز ائلدارا حیاتیندا سعادت و خوشبختلیک، اوزون عؤمور و یارادیجیلیغیندا اوغورلار آرزولاییب، بیرداها «ادبیات سئونلر» گروپونا اؤز تشککورومو بیلدیریرم.

چالیشمیشام اونا اوخشاماغا یاخینلاشام

روشن نوروزی

(ژورنالیست)

عزیز ادبیات سئونلر!

بیرینجیسی اؤز درین منتدارلیغیمی جناب کریم قربانزاده و ادبیات سئونلر گروپونون عضولرینه بیلدیریرم. بو گون منیم اوچون چوخ بؤیوک و اؤنملی بیر گون دور. اونا گؤره‌کی ائلدار معللیم تکجه منیم آتام کیمی یوخ، بیر یاخین یولداش کیمی، بیر عزیز دوست کیمی منه عزیز و حؤرمتلی بیر شخصیت دیر. همیشه حیاتیمدا چالیشمیشام‌کی اونا اوخشاماغا یاخینلاشام. البته‌کی بو مومکون دئییل.

من ائلدار موغانلی‌نین ادبی سیماسی حاققیندا دانیشماغا صلاحیتیم یوخدور. بو حاقدا و اونون آذربایجان ادبیاتی ساحه‌سینده چکدییی زحمت‌لر و فعالیت‌لری حاققیندا یاخین دوستلاری، یاخین امکداشلاری، چوخ گؤزه‌ل دانیشدیلار. من ساده جه اونون بیر ائولادی کیمی، یاخین بیر دوستو کیمی اونونلا نه قده‌ر فخر ائله دیییمی وورغولاماق ایسته‌ییرم. بیرده، بونو خاطیرلاماق ایسته‌ییرم‌کی اونون چوخ یاخین دوستلاری و عزیز اوستادلاری واریدی. من

همیشه فیکریمدن کئچردی کی بیرگون آتام اوچون بیر آغیرلاما مراسیمی اولسا، یقین‌کی آتامین بو دوستلاری و اوستادلاری اونون حاقیندا دانیشمالی اولاجاقلار. تاسسوفله بو گون اونلارین چوخو حیاتدا یوخدولار و بیزیم آرامیزدان آیریلیبدیلار. اونا گؤره ده من بو فرصتدن فایدالانیب اونلارین آدلارینی چکمک و «عزیز خاطیره‌لرینه عشق اولسون!» دئمک ایسته‌ییرم. اوستادلاریمیز یحیی شیدا، هاشیم ترلان، مظفر درفشی، بهزاد بهزادی، علیایی، احمد شایا آلاو، قافلانتی و دیگر عزیز و حؤرمتلی شخصیتلرکی بوگون حیاتدا اولسایدیلار قطعا ائلدار موغانلی حاقیندا دانیشماغا چوخ چوخ سؤزلری اولاردی.

چوخ واختینیزی آلماق ایسته‌میرم. یئنه ده هم اؤزوم، هم ده عائله‌میز طرفیندن زحمت چکیب بو گؤزه‌ل تدبیری تشکیل ائده‌نلره و بیزی هئچ اولماسا اینترنت واسیطه‌سیله بیر یئره ییغان دوستلارا درین مینتدارلیغیمی بیلدیریرم. آرزو ائدیرم تئزلیک‌له برابر، گؤزه‌ل، طنطنه‌لی و حضوری بیر مراسیمده گؤروشک. چوخ ساغ اولون!

نه یاخشی‌کی سن وارسان!

حبیب فرشباف

(شاعر و یازیچی)

عزیزیم ائلدار!

زامان-زامان بیلیینه، دؤزومونه آرخالانیب آجی و آغیر گون‌لریمی باشـدان آشیرمیشام.

یازیلاریمین یالنیش‌لارینی، چاتیشـمامازلیغینی هامارلاییب، اصلاح ائدیب باشیمی اوجالتمیسان.

گاهدان اؤنوموزده یول گؤسترن، گاه دا آرخامیزدا بیر دایاق‌کیمی یاشامیسان.

نه یاخشی‌کی سن وارسان.

سنی یاشا. هر زامان وار اول!

اینسان سئوه‌ر و بین‌المللچی بیر ادبیاتچی

رحیم خیاوی

(یازیچی)

عزیزیم ائلدار موغانلی! آد گونوز موبارکدیر!

قیرخ ایلدن آرتیق تانییب یولداش اولدوغوم بو بؤیوک اینسان‌لا همیشه فخر دویموشام. ائلدار معلّیم اصیل اینسان سئور، اصیل بین‌المللچی بیر ادبیاتچی اولاراق چاغداش آذربایجان ادبیات و مدنیتی‌نین ان بؤیوک قوللاریندان ساییلیر. ائلدار معلّیمین بوتون عائله عضولری بوگون آذربایجان ادبیاتی‌نین اوغروندا ده‌یرلی آددیملار آتیرلار.

من ده اؤز وریمدن بو مؤحتشم عائله‌نین و اؤزه‌للیکله ائلدار یولداشیمین قارشیسیندا باش اییب و اونلارا اؤز ایسته‌دییی و اؤز سئودییی‌کیمی یاشام آرزیلاییرام.

ادبیاتین آچیق پنجره‌سینی گؤستره‌ن

فریبا مرتضایی

(شاعر)

حؤرمتلی ائلدار موغانلی جنابلاری!

آد گونونوز موناسیبتی‌ایله سیزی تبریک ائدیب، ادبیاتیمیزا قویدوغونوز واخت و درین زحمت‌لرینیز اوچون اؤز تشککورلریمی بیلدیریرم.

من فیسبوک‌دا شعرلریمی یازدیغیم زامان، ده‌یرلی «ایشیق» سایتی ایله تانیش اولوب و سیزین لطفونوزله آنا دیلینده شعرلریم اورادا یاییلمیشدیر.

حؤرمتلی یازارلار، شاعرلر، تنقیدچی‌لریمیز و ادبیات ساحه سینده چالیشان عزیز آرخاداشلاریمیز سیزین باشچیلیق ائتدیینیز «ایشیق» سایتی‌نین نه قده‌ر اؤنم داشیدیغینی و ادبیاتیمیزین ایره‌لی گئتمه‌سینده تاثیرینی یاخشی بیلیرلر.

منیم ده «قیسا شعرلر» عنوانلی شعرلریم بو ده‌یرلی سایتین واسیطه‌سی‌ایله اوخوجولارا چاتدیریلیب و منه اؤز آنا دیلیمده یازیب اوخوماق ایمکانی یارادیبدیر. بو منیم اوچون سون درجه اونور وئریجی‌دیر.

هابئله منیم «دیلیم آغزیمدا آغلاییر» عنوانلی ایلک تورکجه شـعرکیتابیمین حاضـیرلانماسـیندا و اونون تانیتیمیندا «ایشـیق» سـایتیندا چالیشـان عزیز امکداشلارین و سیز حؤرمتلی اوستادیمین دا بؤیوک امه‌یی اولوبدور و من بونون اوچون اوره‌کدن سـئوینج دویموشـام و هئچ بیر زامان بو یاخشـیلیغی اونوتماق مومکون دئییل.

عزیز دوکتور روشـن‌نوروزی جنابلاری‌نین‌دا کیتابین گرافیکی ایشـلرینده‌کی امک‌لریندن سـونسـوز تشککورلریمی بیلدیریرم. «ایشـیق» سـایتی آددیم- آددیم منی آنا دیلیمده یازیب یاراتماغا هوسلندیریبدیر. بوندان دولایی سیزه هر زامان منتدارام.

اومود ائدیرم سـیزین تک حؤرمتلی، فداکار بیر معللیمین‌کؤلگه‌سـی هر نه یاشـدا و حالدا اولان بیز یازار و شـاعرلرین باشی اوستونده اولسون. اؤزه‌للیک‌له منیم‌کیمی ائو ایشلری‌له ایلگیله‌نن خانیم یازارلارین‌کی سونرادان ماراقلانیب آنا دیلینده یازماغا باشـلاییبلار و سـیزین‌کیمی معللیملر اونلارا قول قاناد وئریب، اؤز تشویقلریله ادبیاتین آچیق پنجره‌سینی اونلارا گؤستریبدیرلر.

من ده ایکی ائولاد صاحیبی اولان بیر آناکیمی چوخ سئوینجلی‌یم‌کی بعضی سورونلارین اولماغینا رغمن بو ادبیات پنجره‌سیندن باخماق منه ده قیسـمت اولوبدور. من بو یولدا اینسـانلیق و ادبیاتیمیزا، آذربایجانیمیزا وفالی قالماغی سیزین‌کیمی اوستادلاردان اؤرگشمیشم و چالیشیرام یاشام و ادبی یولدا سیزه و ادبی مکتبینیزه کیچیک ده اولسالاییق بیر اؤیرنجی اولام!

سیزه هر زامان جان ساغلیغی و سئوینج دولو یاشام آرزولاییرام و اومید ائدیرم هر زامان کؤلگه‌نیز باشدا اولان حؤرمتلی عائله‌نیزین خصوصا عزیز و سئویملی سارا خانیم و عزیز ائولادلارینیزین اوستونده اولسون.

بیر قادین اولاراق اؤزومه اینســانی بیر وظیفه بیلیرم بو گؤزه‌ل گونده حیات یولداشـینیز سئویملی سـارا خانیما سـونسـوز تشـککورلریمی بیلدیرم؛ نییه‌کی، آنلاییرام اونلارا عـایـد اولان اؤزه‌ل زامـانلاریـنـدان کئچیـب، بیزلره و ادبیـاتیمیزا چالیشیبسینیز.

هر شئی اوچون سون درجه منتدارام.

ساغ و سالامات قالین.

ائلیمیزه قالین و ائلیمیز اوچون‌کول اولمادان یانین!

کبری میرحسینی
(دکلاماتور)

عزیزینم ائله یان
بولبوله یان، گوله یان
کیشی وار ائوینه یانار
کیشی وار ائلینه یانار

قدیمدن بری، ادبیات دونیاسیندا قلم اله آلان اینسانلارین بیر چوخو، بیر یاشدان سونرا، اؤزلرینه آتا-آنالاری قویدوغو آددان باشقا بیر آد ایسه سئچمه‌لرینی و باشقا سؤزله دئسک، تخلص ائتمه‌لرینی دوشونوبلر؛ هره اؤزونه بیر آد سئچیر، آما چوخ نادیر حاللاردا سئچیلن آدلار طرف‌لرین شخصیت‌لرینه اویغون گلیر. من دوشونوردوم کی، عجبا! سیز اؤزونوزه «ائلدار» آدینی سئچدیکده، نه قده‌ر بو سئچیمینیزه ایناميز واریمیش!

دوغروسو من سیزین حاقفینیزدا قلم گؤتوروب یازماق حدینده اولان بیریسی دئییلم. آنجاق سسلندیرمه‌لره گؤره تشکر ائتمه‌نیز و بو گؤزه‌ل اولایدان سونرا مندن ده آد چکمه‌نیز، منی اوتاندیرسادا، بونلاری یازماغا منه جسارت وئردی.

من ده اؤز نؤوبمده، بیر داها دوغوم گونوزو تبریک ائدیب، دئمک ایستردیم کی، بیرینجیسی بو تدبیرین حیاتا کئچیریلمه‌سینی قربانزاده جنابلارینا و ادبیات سئونلر گروهوندا چالیشانلارا بورجلویوق. نه یاخشی کی، سیزین ائلیمیزه تانیتدیریلماسیندا، بو کیچیک آددیمین گؤتورولمه‌سینه ساحه حاضیرلاندی.

ایکینجیسی بو کی، من اوزون سوره سیزین مدنی و ادبی فعالیتلریز حاقدا، سونرالار اوخویوب معلومات کسب ائتسم ده، ایلک باشدا، چوخ سئودیییم معنوی آنامیز «زهرا خانیم آبدار»دان چوخ ده‌یرلی سؤزلر ائشیتمیشم و سیزی بیر قده‌ر تانیماغیمی اونلارا بورجلویام. اودور کی، ترتیب ائدیلن بو برنامه‌ده، زهرا خانیمین دا سؤزلرینی ائشیتمک تکلیفینی وئردیم. البته بعضی ندنلره گؤره، زهرا خانیم سیزین یاخشیلیقلاریزدان بیر چوخ حصه‌سینی دیله گتیرمه‌یی مصلحت بیلمه‌دیلر.

نه ایسه سیزین ایل‌لر بویو بو قده‌ر ائلیمیز اوچون تمناسیز چالیشمالارینیز قارشیسیندا حؤرمتله آیاغا قالخیب و دئییرم کی، بوقده‌ر یاخشیلیقلارینیز قارشیسیندا، بو دا منیم الیمدن گلن ان کیچیک بیر ایش ایدی.

ائلیمیزه قالین و ائلیمیز اوچون کول اولمادان یانین!

۱۴۰۰/۲/۳

قارانلیقلا موباریزه آپاران ایشیق فداییسی

حیدر آرازلی
(شاعر)

ائلدار معلليمين دوغوم گونونو تبریک ائدیب، بو اینسان باره‌سینده اؤز فیکرلریمی بیلدیریرم. من «ائلدار موغانلی» معلليمين یازدیغی و یاراتدیغی اثرلر باره‌ده اؤزومو نظر صاحیبی و صلاحیتلی بیلمیرم. من اونون یالنیز اخلاقی و شخصیتی باره‌ده یاخین بیر دوستو کیمی فیکیر سؤیله‌مک ایسته‌ییرم.

من بو اینسانی اللی ایلدن آرتیقدی تانییرام. اونونلا بیر محیطده بویا باشا چاتمیشام. بو آدام مهربان اوره‌ک صاحیبیدی؛ چالیشقاندی؛ آختاریجی روحا مالیکدی؛ اوره‌یینیز ایسته‌ین هرنه‌یی امکانیندا اولدوقدا دوستلاریلا تمناسیز پایلاشاندیر. آیدین گله‌جک قورماق اوچون اینام‌لا جان آتیر؛ اینسانی کئیفیتلری آچیق آشکار گؤرونور؛ پاخیللیقدان اوزاق، دوستلارین موفقیتینه سئوینن بیر اینساندی. بو آدام مرام و مسلک صاحیبی‌دی. حیاتی بویو چتینلیکلرله اوز به اوز قالماغینا باخمایاراق، چالیشیب دوشوندویونو یاشاییبدیر. یازدیغی و یاراتدیغی اثرلرین ایلک باشادا اؤزو قهرمانی‌دی. آدام وار یاخشی یازیر، لاکن یازدیغینی یا یاشامیر، یا دا یاشایا بیلمیر. آنجاق بو آدام‌نئجه یازیرسا، ائله جه

ده یاشــاییر. بو اینســـان فضـــل‌الله‌نعیمی‌کیمی دونیانین ان بویوک گوناهینی نادانلیق بیلیر. دوســـتلوغا اؤنم وئریر و دیلی‌نین ازبری اولان «دوســـت راحات قازانیلمیرکی راحاتجادا الدن وئره‌سن» سؤزونو عملده یاشاییر.

ایشــینده جیددی ؛ آز دانیشــیب چوخ دینله‌ین‌دی. باشــقا دوســتلاری اونو نئجه تـانیییر بیلمیرم، آمـا بیزیم منطقـه‌ده، موغـان اوشـــاقلاری‌نین آراسیندا کاریزماتیک شخصیته مالیک بیر اینسان‌کیمی اونو تانییرلار.

اوره‌یه یاتان بیر گؤرکمی وار. چالیشـــیر دائم اؤیرنه و اؤیرندیییني ده اؤیره‌ده. اؤز یاخینی ایلا باشقاسینا فرق قویمور؛ او بوتون اینسانلار اینکیشاف ائتمه‌سیله بشـــریتین و جمعیتین اینکیشـــاف ائتمه‌ســـینه اینانیر. اونا گورادیر هرکســـه یاردیمجی اولماغا چالیشـــیر. بو ایشـــی او اؤزونه بورج و اینســـانی بیر عهده‌لیک بیلیر. من بو اینســـانین گؤردوکلری ایشـــلره نظر ســـالـدیقـدا، دوغرودان تعجبله‌نیرم. نئجه واخت آز گتیرمیر؟ عینی زامانـدا بیر نئچه ایشـــی قـاباغـا آپارماغی یاخشـی باجاریر. من هر زامان حیاتدا یورولاندا و سـارسـیلاندا، ائلدار معللیمی گؤز اؤنونه گتیریرم و اونو اؤرنک توتورام. داهـا دوغروســـو، او منـه بیر مرشد سایاقی دایاقدی. بو اینساندا چتینلیک قارشیسیندا آز گتیرمک یوخدو. مثبت معناسیندا چوخ عنادکار روحیه‌یه مالکدی. اوزومو اونا توتوب دئییرم :

ائلدار معللیم! عزیز قارداشـــیم! گوزه‌ل اینســـان! نه یاخچی‌کی وارســـینیز و دوســـتلارا دایاقســـینیز. ســـیز قارانلیقلا موباریزه آپاران ایشـــیق فداییســـی‌نیز. یوز یاشایین، یازین و یارادین! بیزیم اؤلکه‌میز سیزین‌کیمی اینسانلارا چوخ احتیاج دویور.

تشککور و مینتدارلیق

ائلدار موغانلی

هر سؤزدن اول، ده‌یرلی ادبیات سئونلر گروهونون اداره هئیتینه، خصوصیله ده عزیز و حؤرمتلی دوستوم قربانزاده جنابلارینا -کریم معللیمه - زحمت چکیب منیم آد گونوم مناسیبتیله بو تدبیری بو شکیلده تشکیل ائتدیکلری اوچون اؤز صمیمی تشککورلریمی بیلدیریرم.

ادبیات سئونلر گروهونون حؤرمتلی و منیم اوچون چوخ عزیز اولان عضولرینه، قلمداشلاریما، منیم آد گونوم مناسیبتیله دئدیکلری خوش سؤزلر و تبریکلر اوچون منتدارام. ساغ اولسونلار.

منیم شعرلریمدن قرائت ائده‌ن ده‌یرلی صنعتکاریمیز حؤرمتلی خانم میرحسینی‌یه اؤز منتدارلیغیمی بیلدیریرم. او اؤز گؤزه‌ل سسی و صنعت باجاریغی ایله بو شعرلره گؤزه‌للیک بخش ائتدیلر. ساغ اولسونلار بو عزیز صنعتکاریمیز.

بوردا منیم عزیز معللیملریم، یولداشلاریم، قلمداش‌لاریم، چوخ سئودیییم اینسان‌لار دا دانیشدیلار. دانیشان هر بیرکسین لطفوندن اولدوقجا ممنونام.

اومید ائدیرم اونلارین منیم حاققیمدا دئدیکلری سؤزلره و سؤیله‌دیکلری فیکیرلره‌لاییق بیر اینسان اولا بیلیم.

ادبیاتیمیزین و میللی مدنیتیمیزین چیچکلنمه‌سی و اینکیشافی اوغروندا بیر ایش‌لر گؤرموشم‌سه، جمعی بیر ایشین چرچیوه‌سینده و یولداشلاریملا چیین چیینه اولوبدور. اونلاری فردی بیر خیدمت یوخ، جمعی بیر فیکیر اساسیندا ضرورتی حیس اولونان و عمل سوییه‌سینه یوکسلن فعالیتلرکیمی ده‌یرلندیریرم. بوندان سونرادا، صداقت‌له و صمیمیتله بو یولدا آددیم آتماغا چالیشاجاغام. بو منی بویا باشا چاتدیران وطن و خالق قارشیسیندا اؤده‌یه بیله‌جه‌ییم ان‌کیچیک وظیفه و بورج‌دور.

بیر داها هامینیزدان تشککور ائدیرم. ال‌لرینیزی صمیمیتله سیخیرام و حؤرمتینیز قارشیسیندا باش اییرم. ساغ اولون! خوش یاشایین!

«آذری صحیفه‌سی» حاققیندا

بیر سورغویا دوست جاوابی

همت شهبازی
(ادبیاتشوناس)

آشاغیدا گلن خصوصی مکتوب حؤرمتلی ائلدار موغانلی‌نین فروغ آزادی روزنامه‌سینده رحمت‌لیک اوستاد یحیی شیدانین نظارتی ایله چاپ اولان «آذری صحیفه‌سی» و اونون اؤزه‌ل نومره‌لری و بونومره‌لرین امکداشلاری حاقدا ده‌یرلی معلوماتلاردیر.

«آذربایجان شعرینده مدرنیزم» کیتابیمدا ۷۰-نجی اون ایل‌لیک ادبیاتیمیزین یئنی‌لشمه‌سینده اؤنملی تأثیری اولان بو صحیفه‌یه اشاره ائتدیییمده مسئله‌نین نه قده‌ر گئنیش ساحه‌لی اولدوغونو، بو ساحه‌ده نه قده‌ر اینسانلارین بؤیوک امک‌لری اولمالاریندان خبرسیز دئییلدیم. آنجاق بو اؤزه‌ل صحیفه‌لرین حاضیرلانماسینا یاخیندان شاهید اولمادیغیم اوچون بیر چوخ قارانلیق نؤقطه‌لر منده اوره‌ک آغریسینا چئوریلمیشدی. سن دئمه بو صحیفه بؤیوک بیر ادبی مکتب ایمیش. اوستاد شیدا چیراغینا توپلاشانلارین بوتونو ائل وورغونو اولاراق همی‌ده دیل قایغیسینی چکن‌لر ایمیشلر. حؤرمتلی ائلدار

موغانلی جنابلاری بونلارین اؤن سیرادا گئده‌ن‌لری اولماقلا یاناشی همی ده آرخادا تانینمامیش قالانلاریندان بیری‌دیر.

اوستاد شیدانین تورکجه صحیفه‌سینده ٦۰ جی اون ایل‌لیین اورتالاریندا چئشیدلی اؤزه‌ل صحیفه‌لرین چاپ اولماسینا یئنیجه ادبیاتا آیاق باسان بیر گنج کیمی بوتون بو اؤزه‌ل صحیفه‌لری گؤزدن قاچیرمادان اوخوماق‌لا یاناشی، همی ده اونلاری سئویردیم. آخی اونلار دیل آچدیغیم دیلده یازیلیردیلار. بو سئوگی بو گون ده یاشایاراق بو اؤزه‌ل صحیفه‌لرین بیر چوخونو هله ده آرشیویمده قورویوب ساخلاییرام.

ادبیاتیمیزین آزدان چوخدان قولاق گوشه‌لرینه باش چکن بیریسی‌کیمی ۳۰ ایلدن سونرا، ۳۰ ایل اؤنجه اوخودوغوم صحیفه‌لرده امک‌لری اولان کیمسه‌لری بیر جانلی وارلیق کیمی یئنیجه تانیمیشدیم. هردن اؤز-اؤزومه فیکیرلشیرم گؤره‌سن بونلاری یاخیندان گؤروب تجروبه ائتمه‌ین سونراکی نسلیمیز نئجه آراییب خاطیرلایاجاق‌دیرلار. بو دوشونجه بئینیمی قیدیقلایارکن اؤزه‌ل صحیفه‌لرین اصیل مؤللیفی‌کیمی هله ده اؤزونو بو ایش‌لرین آرخاسیندا گیزلی ساخلاماغا مئیل‌لی اولان حؤرمتلی ائلدار موغانلی جنابلارینا اوز توتاراق، اونا بیر دوست اولاراق سوال وئردیم. بو ایشه‌کؤنوللو اولمایان ائلدار معللیم نهایت‌کی ادبیاتیمیزین بیر دؤور جانلی‌لیغینا شاهید اولماسینی کاغیذ اوزه‌رینه گتیره‌رک، سؤزو گئده‌ن خصوصی مکتوبو یازمامیشدان هله آلتی آی اؤنجه بونلاری منه دئمیشدی. آلتی آی دیل ترپتمه‌ین ائلدار معللیم، هله ده خصوصی مکتوبو اؤزونو اؤیمک ساناراق «بونلاری سنین تدقیقاتی ایشینده فایدالی اولاجاق دئیه یالنیز سنین اوچون یازمیشام» دئیه بو مکتوبون

یاییلماسینا راضی دئییلدی. آنجاق مکتوبو اوخویارکن آرتیق منلیک بیر شئی یوخ ایدی. مکتوب، ادبیات و ژورنالیستیکا تاریخیمیزده کؤلگه‌ده قالان چوخلو قارانلیقلارا آیدینلیق گتیریردی. بونو اؤزونونکو ائتمک، خصوصی آرشیویمده ساخلاماق اونلارین امه‌یینی اؤرت-باسدیر ائتمک معناسیندایدی. اؤزومو ده ۷۰-نجی‌لر نسلینه عاید اولاراق بیلدیییمده بو اون ایل‌لیکده یئنیجه باشلاییب یازیب-یارادان نسلین کؤکو، بلاواسیطه اونلارین امک‌لری ایله علاقه‌ده ایدی. بونا نانکور اولماق اولاردیمی؟ طبیعی‌کی یوخ. بونو نظره آلاراق ائلدار معلّیمدن مکتوبون نشر اجازه‌سینی آلدیم. بو، آسانلیقلا باش توتمادی؛ آنجاق نهایت آلچاق کؤنوللولوک‌له چالیشان حؤرمتلی ائلدار معلّیم راضیلیق وئردی.

ائلدار معلّیمین آچیقلامالاری منیم ایسته‌ییمین اساسیندا اولاراق یالنیز «اوستاد شیدانین تورکجه صحیفه‌سینده اولان اؤزه‌ل نومره‌لر و اونلارین یارادیجی هیئتی و امکداشلاری حاققیندا آچیقلامالار»دیر.

موغان - ۱۴۰۰/۲/۱۶

«آذری صحیفه‌سی»نده‌کی اؤزه‌ل نومره‌لر حاققیندا

عزیز و حؤرمتلی همت معلّلیم!

سلاملار. هر واختینیز خئیر!

اوستاد یحیی شیدانین امه‌یی سایه‌سینده عرصه‌یه گلن «فروغ آزادی» روزنامه‌سی‌نین «آذری صحیفه‌سی» حاققیندا سوردوغونوز سوالین جاوابینی یادداشیمدا قالدیغی‌کیمی یازیرام. نظریمجه بو و ادبیاتیمیزلا باغلی دیگر اوخشار موضوع‌لار حاققیندا معلومات سیزین‌کیمی تدقیقاتچیلاریمیزین واسیطه‌سیله مکتوبلاشسا، هئچ اولماسا ادبیاتیمیزین یاخین تاریخی‌نین اوزه چیخمایان گوشه‌لرینه ایشیق سالا بیلر. خصوصیله ده آلتمیشینجی ایللرده ادبیاتیمیزین نئجه یاییلما ونشر گئدیشاتی باره‌ده‌کی معلوماتلار. آرزو ائدیرم اوستاد شیدانین حیات و یارادیجیلیغی، خصوصیله ده اونون انقلابدان سونرا «آذری صحیفه‌سی» باشلیغی آلتیندا نشر ائتدیردییی ژورنالیسم نمونه‌سی حاققیندا دا هادا آرتیق تدقیق ایشلری آپاریلسین. نییه‌کی انقلابدان سونرا اوستاد شیدانین حاضیرلادیغی «آذری صحیفه‌سی»نی دوستوموز «حسن ایلدیریم» دئمیشکن «آلتمیشینجی ایللرده‌کی ادبیاتیمیزین مانیفئستی» آدلاندیرساق یانیلمامیشیق.

سون آی‌لاردا سیزین و «ادبیات سئونلر» تلگرام گروهونون اوستاد یحیی شیدا حاققیندا آپاردیغی شیفاهی تدقیقلر و اوستادین ادبیاتیمیزا ائتدییی خیدمت‌لره آیدینلیق گتیرمه فعالیتی چوخ تقدیره‌لاییق بیر ایش‌دیر و بیر تدقیق پروسسینده داها آرتیق ایش گؤرمه‌یی ده طلب ائدیر.

سوالینیزین جاوابینا کئچمه‌دن اؤنجه، بیرنئچه عمومی موضوعنو وورغولاماق ایسته‌ییرم:

بیر: منجه اوستاد یحیی شیدانین ایستر ژورنالیسم فعالیتلری، ایسترسه ده ادبیاتیمیزین گنج‌نسلینه گؤستردییی قایغی و اونلارا گوونمه‌سی، میللی حؤکومت دؤرونون «شاعرلر مجلیسی»ندن اوستادین اجتماعی ادبی شخصیتینه هوپموش و او گونوموزه کیمی گلیب چاتان عنعنه‌نین داوامی ایدی. بو عنعنه‌نی هم اوستادین ژورنالیسم اوسلوبوندا، هم اونون تذکره‌الشعرا ماهیتلی اوچ جیلدلیک «ادبیات اوجاغی»کیتابی‌نین فورم و محتواسیندا، هم اوستادین اؤیرتمه مئتودلاریندا، هم ده گنج نسله حیمایه‌چی اولماغیندا گؤروروک. سانکی اوستاد شیدا شاعرلر مجلیسینده‌کی «جعفر خندان»دان گؤردویو داورانیش‌لاری، آلدیغی درس‌لری آلتمیشینجی ایللرده‌کی ادبیاتین گنج نسلینه چاتدیرماغی اؤزونه بورج بیلیردی. بو عنعنه انقلابین ایلک آیلاریندان حمزه فتحی خشکنابی‌نین گؤستریشی ایله یحیی شیدا، عباس صابری، هلال ناصری، حسین شهرک، احمد شایا (آلاو)، سلیمان ثالث، منوچهر عزیزی، محمدعلی حسینی و ذولفقارکمالی‌نین و آز بیر مدتدن سونرا اونلارا قوشولان محمدعلی‌نقابی، ملماسی، فریدون حاصارلی و حبیب فرشباف‌ین تشبوثی ایله یارانان و ۱۳۶۰-نجی ایل هجوما اوغراییب تعطیل

اولان «آذربایجان یازیچیلار و شاعرلر جمعیتی»ندن[۲] باشلانمیشدیر. اوستاد شیدا همن عنعنه‌نی سونرالار «انجمن شعرای تبریز»ده ده باجاردیغی قده‌ر عمل ائدیردی. آنجاق بو انجومنده باغلاندی و تبریز و آذربایجانین دیگر شهرلرینده یازیب یارادان شاعر و یازیچیلار تبریزین بازار آغزینداکی «کیان» پاساژیندا یئرلشن بیر چایخانانی ادبی بیر درنک مکانی کیمی سئچدیلر. دئمک اولارکی «آذری صحیفه‌سی» ماتریاللاری‌نین چوخو بیر ایکی ایل همن مکاندا توپلانیب و نشر اوچون حاضیرلانیردی. بو شاعرلر قفه‌خاناسیندا ادبی یؤن باخیمیندان اوچ ادبی گروپ وار ایدی: بیر سیرا شاعرلر (عمومیتله مرثیه و عرفان شاعرلری) «آقای عابد»ین اطرافینا توپلاشمیشدیلار. چوخ آز سایلی تورکچو شاعرلر، تورکیه‌ده تحصیلینی باشا ووروب تبریزه گلن «مهندس تقوی»نین اطرافیندا یئرلشمیشدیلر؛ آنجاق چوخلوق تشکیل ائده‌ن شاعر و یازیچی‌لار اوستاد شیدانین اطرافیندا ایدی‌لر. اوستاد شیدا بو گروپا «وطنی شعرلر» یازان شاعرلر آد وئرمیشدی. ماراقلی‌دیر کی بو عنوان میللی حؤکومت دؤرو فعالیت ائده‌ن «شاعرلر مجلیسی» عضولرینه ده دئییلیرمیش.

بیز گنج‌لرین اوستاد شیدانین نشر ائتدییی «آذری صحیفه‌سی»ایله امکداشلیغیمیز ۱۳٦۳-جی ایلدن ائله بو ییغینجاقلاردان باشلانمیشدیر. ایلک اؤنجه بو امکداشلیق «ائلدار موغانلی» و «حاجی هریزلی»نین اشتراکیلا باشلاندی؛ سونرالار باشقا دوستلار او جومله‌دن: «میانالی علیرضا»، «ناصر داوران»، «حسن ایلدیریم»، «چاپار» و دیگرلری ده بو امکداشلیق گروپونا

---

[۲] بو معلوماتی من «حسین شهرک»دن آلمیشام.

قوشولدولار. بو امکداشلیق «اوشاقلار باغچاسی»نین ایلک اؤزه‌ل نومره‌سی یاییلانا قده‌ر آردیجیل اولاراق «آذری صحیفه‌سی»نین ماتریاللارینی حاضیرلاماق، یازی‌لاری ائدیت ائتمک، ان آزی اوچ نومره‌نی اؤنجه‌دن حاضیرلاماق و سونرالار حتی صحیفه‌نین یازیلارینی دوزمک کیمی فعالیتلر و «ادبیات اوجاغی» کیتابلاری‌نین حاضیرلانماسیندا امکداشلیق تشکیل ائدیردی. بونلاردان علاوه خصوصیله ده آذربایجان جمهوریسینده نشر اولان ادبی کیتاب و مقاله‌لری کؤچوروب اوستادا وئرمک و اونونلا یاناشی یادداشت‌لار و مقاله‌لر یازماق، بیز گنج‌لرین غیررسمی وظیفه‌سی کیمی ایدی. بو گون «آذری صحیفه‌سی»نین الیمده اولان بیر نئچه ایل‌لیک آرشیوینه نظر سالدیقدا اون‌لارجا چاپ اولموش امضاسیز مقاله‌لری گؤره بیلیرم. بو امضاسیز مقاله‌لرین مؤللیفلری بوگون ده یازیب یاراتماقدادیرلار.

ایکی: «فروغ آزادی» و «مهد آزادی» روزنامه‌سی‌نین مختلف ایللرده اوزه چیخان مستقل اؤزه‌ل صحیفه‌لری اولوب و بیر سیرا دوست‌لار بو اؤزه‌ل صحیفه‌لرله علاقه‌دار رسمی مسئولیت داشیییبدیرلار. او جومله‌دن: حؤرمتلی قاسم تورکان، حسین آرزو، علیرضا سیف‌الدینی، ع.ن.چاپار و ...س. آنجاق «آذری صحیفه‌سی»نین اؤزه‌ل نومره‌لری اوستاد شیدانین اؤز نظارتی آلتیندا و اونونلا امکداشلیق ائده‌ن و آدلاری رسما چکیلمه‌ین او دؤرون بیر گروپ گنج‌لری‌نین امکداشلیغی ایله حیاتا کئچیبدیر. من بو مکتوب واسیطه‌سیله بو حاقدا سیزین سوردوغونوز سواللارا جاواب اولاراق، اونلاری یادداشیمدا قالدیغی کیمی آچیقلاییرام:

۱. «اوشاقلار باغچاسی»

آذربایجان اوشـاق ادبیاتینی اؤزونده عکس ائتدیرن بو اؤزه‌ل صـحیفه ۱۳٦۵- نجی ایلین مهر آیی‌نین باشلانیشیندان ۱۳۷۲نجی ایله قده‌ر (سهو ائتمیرمسه ۷ ایل) هر ایکی هفته‌دن بیر «آذری صـحیفه‌سـی»نین یئرینه نشـر ائدیلیردی. البته بعضا بو ایکی هفته‌لیک زامان رعایت اولمور و آز چوخ دا اولوردو.

«اوشـاقلار باغچاسـی» اؤزه‌ل صـحیفه‌نی اوسـتاد شـیدانین نظارتی آلتیندا «ائلدار موغانلی» نشـره حاضـیرلاییردی. تاسـسـوفله منیم آرشـیویم کامل اولمـادیغی اوچون نئچـه نومره‌ده نشـر اولـدوغونو بیلمیرم، آنجاق موضـوعنو دقیقلشـدیرمک اوچون شـخصـی آرشـیویمده اولان نومره‌لرین هامیسـینی سـیزه چاتدیرارام.

«اوشـاقلار باغچاسـی» اؤزه‌ل صـحیفه‌نین یاییلما ضـرورتی اوسـتادلا دانیشـدیقدان و اونون موافقتینی جلب ائتدیکدن سـونرا حیاتا کئچدی. بو ضرورت اونون ایلک نومره‌سینده اوشاقلارا، آتا آنالارا و شاعر - یازیچیلارا خطاب ائلدار موغانلی‌نین امضـاسـیز یازدیغی مقدمه‌ده وورغولانیبدیر. (بو یازینی اولدوغو کیمی وئریریم)

«اؤن سؤزا!

عزیز بالالار:

بو نومره‌ده آرزو باغچانیزدان سـیزلر ایچون تر چیچک‌لردن چلنگ باغلامیشـیق. هر چیچگین اؤز عطری هر گولون اؤز اییسـی وار. آنا دیلیمزده سیزلر ایچون یازیلان شعر و حئکایه‌لر شبهه سیز خوشونوزا گله‌جک. اونلاری سـئوینجله اوخویوب لذت آپاراجاقسـینیز. بو

اوشـاق باغـچاسـیندا سـئیره چیخماقا آتا، آنازدان کؤمک آلین، اونلار سـیزین الینیزی توتوب بو گول- چیچکلی باغچادا دولاندیرسـینلار. شـعرلری، حئکـایـه‌لری سـیز ایچون اوخویوب اؤیره‌تسـینلر. بیز بیلیریک کی سیز آنا دیلده اوخوماق ایچون چوخ چتین‌لیکلرله اوز به اوز گله‌جکسینیز لاکن بو یولدا آتا آنالاریز سیزین بؤیوک کمکچیز اولا بیلر.

بیزه مکتوب یـازین، آرزولاریزدان سـؤز آچین، نـه جور شـعر و حئکـایه‌لر خوشـونوزا گلیر، اونلاری بیزیمچون یـازماق باغـچامیزین داها چیچک‌لی اولماقینا کمک ائده بیلر.

محترم آتا، آنالار:

اوشـاقلار بیزیم گله‌جگیمیز، اوشـاقلار بیزیم امیدلریمیزدیر. اونلار وطنیمیزین گله‌جک تاریخینی یارادانلاردیلار. میللی فرهنگیمیزی، رسـم‌لریمیزی، و عـمومیتلـه اونلارا دایر اولان شـیفـاهی خـالق ادبیـاتیـمیـزی اوشـاقـلاریـمیـزا تـانیـتـدیـرماق، بیـزیم اسـاس وظیـفـه‌لـریـمیـزدنـدیـر. قـوی بیـزیـم‌لایـلالاریـمیـزیـن مـقـابلیـنـده اوشـاقلاریمیزدا اوشـاق شـعرلری اوخوماقلا بیزی فرحلندیرسـینلر. بو معلومدورکی هله اوشـاقلاریمیز هئچ، بیزیم چوخلاریمیز آنا دیلده یـازیـب اوخـومـاقـدان عـاجـزدیـرلـر. لاکـن بـو مـیـلـلـی وظـیـفـه و اوشاقلاریمیزین معنوی طلب‌لرین آنا دیلده ارضا ائتمک بیزیمچونده بؤیوک تشـویق‌دیرکی بونقصـانیمیزی حل ائده‌ک. اوشـاقلاریمیزا آنا دیلده شـعر و حئکـایه ازبرله‌ییب اوخوماقدا کمک ائتمک بیزیم بوینوموزدا بیر یوکدیرکی، گره‌ک اونو داشیاق.

حؤرمتلی شاعر و یازیچیلار:

اوشاق باغچاسی‌نین اصیل باغبانی سیزلرسینیز. اوشاقلارین آرزولاریندان دانیشیب، اونلارین خیال دونیاسین ماهر بیر رسام کیمی تصویر ائتمک سیزین ادبیات اوغروندا چالیشماقینیزین بیر حصه‌سینی تشکیل ائدیر. سیزلر بو باغچانین داها گئنیش‌لنیب، گؤزه‌للشمه‌سینه مختلف توخوملار اکمه‌لیسیز. سیزلر اؤز اثرلرینیزله اوشاق ادبیاتی باغچاسین بیر سئویملی و گؤزه‌ل سئیرانگاه ائتمه‌گه بؤیوک خیدمت ائده بیلرسینیز. بو یولدا چالیشماق شاعر و یازیچی‌نین ضعفی یوخ، اونون اوشاقلارین ان گؤزه‌ل ان تمیز دنیاسیندا قدرتله، فرحله دولانماسی‌نین تجلی‌سیدیر. بیزیم گؤزلریمیز سیزین اوشاقلارا دایر یاراتدیغیز اثرلرین انتظاریندادیر.»

«آذری صحیفه‌سی»نین «اوشاقلار باغچاسی» اؤزه‌ل بؤلومونون اساس آماجی اوشاقلاریمیزی میللی احوال- روحیه‌ایله بئجرمک، ادبیاتیمیزدا اوشاق ادبیاتی‌نین بوشلوغونو دولدورماق و آنا دیل و میللی ادبیاتین عائله‌لره یول تاپماسی آماجی ایدی. بو اؤزه‌ل نومره‌ده امضاسیز گئده‌ن یازیلارین اکثریتی ائلدار موغانلی واسیطه‌سیله یازیلیب و یاخود دا توپلانیبدیر.

«اوشاقلار باغچاسی» اؤزه‌ل صحیفه‌ده اوشاقلارا عاید شعر، ناغیل و حئکایه، تمثیل، تاپماجا، یومور و امکان قده‌ر کاریکاتور یاییلیردی. بیر صحیفه‌دن عبارت اولان بو بؤلومون اؤنمی اوندان عبارت ایدی‌کی اختصاصجا اوشاق ادبیاتی اوزه‌رینده چالیشیردی و انقلابدان سونرا او ایللره قده‌ر بو باخیمدان و آردیجیل ٦-٧ ایل نشر اولدوغو باخیمیندان، چوخ دقته‌لاییق بیر

ادبی فعالیت ایدی. خصوصیله ده اوستاد شیدانین اؤزو ده چوخ حساسیتله بو موضوعیا یاناشیر و اونون ساغلام وضعیتده نشر اولماسینا جیددی ماراق گؤستریردی. بو اؤزه‌ل صحیفه‌ده اؤز اثرلری ایله داها آرتیق اشتراک ائده‌ن شاعر و یازیچیلاریمیزدان یادیمدا قالانلاردان: حبیب فرشباف، عارفی ایشیق، باقر رشادتی، زهره وفایی، محمد ارغوان، نیگار تبریزلی، مظفر سعید، اکبر مظفری، تبریزلی رضا، رنجدوزان درویش، ائلچی، شلاله صدیق، سلیمان ثالث، حسینقلی سلیمی، سئودا آغ‌کمرلی، م.قاضی و سولغون آذری‌یه اشاره ائده بیله‌رم.

۲. «جوانلار»

«جوانلار» اؤزه‌ل صحیفه ۱۳۶۵-نجی ایلین مهر آیی‌نین ایکینجی یاریسیندان باشلایاراق ایکی ایل نشر ائدیلیبدیر و سهو ائتمیرمسه سون نومره‌سی ۱۳۶۷-نجی ایلین مهر آییندا یاییلیبدیر. «جوانلار» اؤزه‌ل صحیفه اوستاد شیدانین نظارتی آلتیندا «حاجی هریزلی»، «ائلدار موغانلی»، «میانالی علیرضا» و «حسن ایلدیریم»ین امکداشلیغی ایله نشره حاضیرلانیردی. «جوانلار» اؤزه‌ل نومره‌نین یاییلما ضرورتی «اوشاقلار باغچاسی» صحیفه‌سی‌نین یاییلماسیندان سونرا ایره‌لی گلدی و اوستاد شیدا اؤز راضیلیغینی بو اؤزه‌ل صحیفه‌نین ایلک نومره‌سی‌نین مقدمه‌سینده بئله ایضاح ائتدی:

«اوشاقلار باغچاسی» یاییلاندان سونرا بیر عده اوخوجولار و هوسکارلار بیزه مراجعه ائدیب «جوانلار»ا مخصوص اولان بیر صحیفه‌نین ده اولماسین بیزه

توصیه ائتدیلر. بیز بو یئرلی توصیه‌نی و گره‌کلی مصلحتی قبول ائدیب، بو قراره گلدیک‌کی هر آیدا بیر صحیفه ده عزیز و احساسلی جوانلاریمیزا حصر ائده‌ک. اولسون‌کی بو یولیله اونلارا بیر پارا معلومات وئریب، مقاله‌لر یازاق. بو امید ایله دویغولو جوانلاریمیزین حرارتلی اللرین سیخیب اونلارین مقاله و شعرلرینی انتظار چکیریک. بئله اولمالی.»

«جوانلار» اؤزه‌ل نومره‌نین یارانما ضروریتی او گون‌لرین ادبی شراییطیندن آسیلی ایدی. بیر چوخ گنج‌لر بؤیوک هوسله ادبیاتا اوز گتیرمیش، آنجاق دیل و ادبیات نؤقطه‌نظریندن یوخسول‌ایدی‌لار و ادبی درنک‌لرین اولماماسی سبببیندن، تبریز شهرینده ادبی درنک رولونو ایفا ائده‌ن قفه‌خانایا توپلاشیردیلار. بو قفه‌خانادا اوستاد شیدا او مکانا مراجعه ائده‌ن شاعر و یازیچیلارین خصوصیله ده گنج‌لرین سواللارینا جواب وئریر و اونلارا ادبیاتیمیزی دوزگون منیمسه‌مکده و اونون قایدا قانونلارینی اؤیرنمکده یاردیمچی اولوردو. عینی حالدا بیر سیرا دوستلارین واسیطه‌سیله ائله همن قفه‌خانادا ادبی‌کیلاس‌لار دا تشکیل ائدیلیردی و او گون‌لر چوخ آز تاپیلان آذربایجان جمهوریسینده نشر اولان ادبی کیتابلار و ژورنال‌لار اوخونوردو. ادبیاتا اوز گتیرن گنج قیزلار و قادینلارا ایسه خصوصی اولاراق همن دوستلارین واسیطه‌سیله ائولرده کیلاس تشکیل ائدیلیردی. بئله بیر شراییطده «آذری صحیفه‌سی»نه اؤزه‌ل بیر بؤلومون آرتیریلماسینی (جوانلار- ادبی گنجلیک صحیفه‌سی) تکلیف اولدو و اوستاد شیدا دا اونو قبول ائدیب و نشرینه شراییط یاراتدی.

«جوانلار» اؤزه‌ل صحیفه‌نین اساس آماجی گنج‌لره ادبیات اویره‌دیجیلییی ایدی. اونون هرنومره سینده خصوصیله ده شعر صنعتی، آذربایجان شعری‌نین

شـکلی خصـوصـیت‌لری و معین قده‌ر ادبیاتشـوناسـلیق حاققیندا یازیلار وئریلیردی. بو یازیلارین قایناغی عمومیتله آذربایجان جمهوریسینده نشر اولان و چوخ چتینلیک‌له الده ائدیلن کیتابلار، ژورنال‌لار و درگی‌لر اولوردو(او جومله‌دن «ادبیات و اینجه صـنعت» قزئتی، «آذربایجان» ژورنالی و «اولدوز» مجله‌سی)، آنجاق صحیفه‌نی حاضیرلایان شخص‌لرین ده بو زمینده مقاله‌لری و یادداشت‌لاری یاییلیردی. بو یازی‌لار عمومیتله امضاسیز وئریلیردی، آنجاق هر بیر یازی‌نین کیمه عاید اولدوغو دوستلار آراسیندا بللی ایدی. مثلا: بؤلومون ایلک‌نومره‌لرینده امضاسیز گئده‌ن «هئجا وزنی نه دئمکدیر» یازیلاری حاجی هریزلی، آردیجیل‌نومره‌لرده «اؤیره‌دیجی‌کیلاسیمیزین درسی» و «ایضاحلی‌لغت‌لر» باشلیغی آلتیندا یاییلان یازیلاری ائلدار موغانلی، «آذربایجان شعری‌نین شکلی خصوصیت‌لری»، «کیچیکلیده بؤیوکلوک» مقاله‌لرینی میانالی علیرضا و صحیفه‌نین ادبی‌نمونه‌لرینی حسن ایلدیریم حاضیرلاییردی. بو گنج‌لر اؤز تانینمیش امضالاری ایله برابر باشقا تاخما آدلاردان دا استفاده ائدیردیلر. مثلا حاجی هریزلی(هریسی – ح. عدالت – ناشی شاعر و...)، میانالی علیرضا(مظفر سعید – عادل نصیر و...)، حسن ایلدیریم(ح.ر – قاسیم ثابت – حسین آیدین و ...)، ناصر داوران(ولکان و ...)، ائلدار موغانلی (م.صادق - محمدعلی گؤن پاپاق، مولانصرالدی‌نین‌نوه‌سی، بابک.م و...)

تاسسوفله بو اؤزه‌ل بؤلومون نئچه نومره‌ده نشر اولدوغونو آرشیویم اولمادیغی اوچون دقیق بیلمیرم؛ آنجاق او نومره‌لری گؤرسم، امضاسیز یازیلان مقاله‌لرین کیملره عاید اولدوغونون چوخونو آچیقلایا بیله‌رم.

۳. «ملی وارلیغیمیزین قوروقچولاری»

آذربایجان عاشیق صنعتینی اؤزونده عکس ائتدیرن «ملی وارلیغیمیزین قوروقچولاری» اؤزه‌ل صحیفه رسمی باشلیق آلتیندا، سهو ائتمیرمسه ۱۳۷۰-نجی ایلین خرداد آییندان اؤنجه بیر و سونرا ایسه ایکی صحیفه‌ده نشره باشلادی، آنجاق نئچه ایل اؤنجه‌دن بو موضوعدا مختلف یازیلار آذری صحیفه‌سی‌نین عمومی نومره‌لرینده گئدیردی. ایلک گوندن بو موضوعنو ایره‌لی آپاران، شاعر دوستوموز «ناصر داوران» اولموشدو. ناصر داوران آذربایجان عاشیق صنعتی‌نین شخصیت‌لرینی تانیتدیرماقدا بیر میدانی تدقیق آپاریردی. او آذربایجانین مختلف ماحاللاریندا خصوصیله ده قاراداغ ماحالیندا بو ساز و سؤز اوستالارینی تاپیب، اونلارلا دانیشیب و بو تدقیق اساسیندا عاشیقلارین تفصیلی بیوگرافیالارینی حاضیرلاییردی. بو تانیتیملار ایلک اؤنجه «آذری صحیفه‌سی»نده یاییلیردی. آنجاق بیر مدت سونرا اؤزه‌ل بیر نومره کیمی و «ملی وارلیغیمیزین قوروقچولاری» آدیندا هر ایکی هفته‌دن و بعضا ده هر بیر هفته‌دن آذری صحیفه‌سی‌نین یئرینه نشر ائدیلیردی.

«ملی وارلیغیمیزین قوروقچولاری» اؤزه‌ل صحیفه سهو ائتمیرمسه ۱۳۷۲نجی ایله‌دک نشر ائدیلیردی. یادیمدا قالان بو بؤلومون ایلک نومره‌لرینده آذربایجان عاشیقلاریندان عاشیق قشم، عاشیق جبی، عاشیق عزیز شهنازی، عاشیق عبدالعلی‌نوری، عاشیق ولی عبدی، عاشیق حسن اسکندری، عاشیق اسفندیار فتحی‌پور و بیر چوخ دیگر عاشیقلاریمیز حاققیندا یازیلار گئتدی. ناصر داوران‌لا بو اؤزه‌ل صحیفه‌نین حاضیرلاماسیندا ائلدار موغانلی امکداشلیق ائدیردی؛ سونرالار باشقا دوستلاردا بیر امکداش کیمی بو بؤلومون

امکداشلارینا قوشولدولار و چاپ اولان هر بیرنومره‌ده اونلارین آدی دا یازیلدی. او جومله‌دن: صـمد چایلی، خانم پورناصـح، مسـعود آذر، محمد فرید، مختار عبدی و ...

٤. «قادینلار»

«قادینلار» اؤزه‌ل صـحیفه‌نی اوسـتاد شـیدانین موافقتینی جلب ائتدیکدن سـونرا «ائلدار موغانلی» «زهرا یاسـمن»ین امکداشـلیغی ایله حاضـیرلاییردی. بو صـحیفه‌ده داهـا آرتیق قـادین شـاعر و یازیچیلاریمیزدان یازیلار وئریلیردی. اساس هدف قادینلاریمیزین ادبیاتا اوز گتیرمه‌لری ایدی.

بو صحیفه‌نین حاضیرلانما ضرورتی اونـدان ایره‌لی گلمیشدی‌کی، ادبیاتیمیز ایسـتر شـعر ایسـترسـه ده نثر اولسـون، داها آرتیق‌کیشـی‌لرین اختیاریندا ایدی. بیلـدیینیز کیمی انقلابـادک ادبیـاتیمیزدا (بو تـایـدا) بیر شـاعر اولاراق یـالنیز «مرضـیه اسـکویی»دن آد آپارماق اولاردی. اونونداکی اثرلری‌نین اکثریتی «تیمی ائولرده» آرادان گئتمیشـدی. انقلابدان سـونرا ادبی جمعیتیمیزده خصـوصـی مؤوقع قازانان ایلک قادین شـاعر «حمیده رئیس‌زاده- سـحر» اولدو. سـونراکی ایللرده «فریبا ابراهیمی آفاق»، «سـوسـن‌نواده رضـی»، «نگین‌نواده رضـی»، «زهره وفایی»، «نسیم» و ... س مطبوعاتدا چیخیش ائتدیلر.

«قادینلار» اؤزه‌ل صـحیفه‌نین تاثیری ادبیاتا یئنیجه اوز گتیرن گنج قیزلار و قادینلار اوچون فایدالی اولوردو. بو گنج قادین شاعر و یازیچیلار زهرا یاسمن‌ین تشـبوثی ایله ائولرده تشـکیل ائدیلن ادبیات کیلاسـلاریندا اشـتراک ائدیردیلر. یادیمدا قالان بو کیلاسـلاردا حاجی هریزلی و دیگر دوسـتلار ادبیات معللیمی

کیمی حاضــیر اولوردو و کیلاســـدا یارانـان ادبی اثرلر همن «قادینلار» صحیفه‌سینده یاییلیردی. بیر نئچه نومره‌دن سـونرا بو اؤزه‌ل صـحیفه‌نین اجرا ایشــلرینی «شــیرین خانیم ســارابلی»، «کماله خانیم علمدارلی» عهده‌لرینه گؤتوردولر، آنجاق اوســتاد شــیدا ایله علاقه ده اولان ائلدار موغانلی ایدی. تاســـوفله منیم آرشــیویم اولمادیغی اوچون بو اؤزه‌ل نومره‌نین هانکی زاماندان یاییلماسی و نه واخت دایانماسیندان دقیق معلومات یادیمدا قالماییبدیر.

۵. «نثر ادبیاتمزدان نمونه‌لر»

«آذری صـحیفه‌سی»نین « نثر ادبیاتمزدان نمونه‌لر» اؤزه‌ل بؤلومونو دوسـتوموز «ع.ن.چاپار»، «باقر خوشــنام(ب.قاینار)»ین امکداشــلیغی ایله ۱۳٦۹-نجی ایلدن نشـره حاضـیرلاییردی. بو بؤلومدن منده ۸-۹ نومره واردیر، آنجاق اونون هـانکی تـاریخـده و عمومیتلـه نئچـه نومره‌ده چیخمـاســی دقیق یـادیمـدا قالماییبدیر. نییه‌کی بو ایلین سونوندا، بلکه ده یئتمیشینجی ایلین اول‌لرینده اوستاد شیدا معین سبب‌لر اوچون ایشینی ترک ائتدی و آذری صحیفه‌سی‌نین اؤزه‌ل نومره‌لری‌نین نشــری ده دایـانـدیریلـدی. او جوملـه‌دن بو نثر بؤلومو ده. ســونرالار شــاعر دوســتوموز «ع.ن. چاپار» فروغ آزادی ایله رســما امکداشــلیق ائتدیکده، بو بؤلوم «قار چیچگی» آدیندا و چاپارین امضاسی‌لا یاییلیردی. «نثر ادبیاتیندان‌نمونه‌لر» اؤزه‌ل صحیفه‌ده اونو حاضیرلایانلارین آدی گئتمه‌ییبدیر.

۶. «قار چیچگی»

«آذری صحیفه‌سی»نین اؤزه‌ل نشر بؤلومو «قار چیچگی» هفته‌لیک مستقل یاییلیردی. بو بؤلومو «ع.ن.چاپار» سهو ائتمیرمسه ۱۳۷۱-نجی ایلین خرداد آییندان سونرا نشره حاضیرلاییردی. او ایللر «چاپار» رسما مهدی آزادی ده ایشله‌ییردی. تاسسوفله «قار چیچگی»دن منیم آرشیویمده هئچ بیرنومره یوخدور و اونون هانکی تاریخده و عمومیتله نئچه نومره‌ده یاییلماسینی‌دا دقیق بیلمیرم.

ساغ اولون! سیزه اوغورلار آرزولاییرام
حؤرمتله: ائلدار موغانلی

۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۰

آذری صحیفه‌سی

(بو صحیفه ده طنزی، ادبی، اجتماعی مقاله‌لر یازیلیر)

توپلایان: بهار شیدا

اوشاقلار باغچاسی

"لایلا لار"

آسالارین دیلیندن
سوزولوب قاطار ـ قاطار
لایلا لار بالا لارین
یوخوسونا بال قاتار

اؤن سؤز!

عزیز بالالار:

محترم آتا، آنالار:

حورمتلی شاعر و یازیچیلار:

سارماشیق

"واقف ابراهیم"

اوهاق اویو نلاریندان (تکمه حوت)

"نایما چالار"

بابا نین سئوینجی

"زهره محمدی"

بیزیم کتاب رفیمیز

کتابلا دولوب، دانیر،
ورسه گئدین باجیملا
بو کتابلار دانیشیر.

اوشاق صحبت لری

وطن... وطن

"عبدالله شائق"

«اوشاقلار باغچاسی»نین ایلک نومره‌سی

فروغ آذری — صفحه ۳ — آذری صحیفه‌سی — توپلایان: یحیی شیدا — سال دهم ـ دوره جدید ـ شماره ۱۶ — پنجشنبه ۱۳ اردیبهشت ۱۳۶۹

اوشاقلار باغچاسی

بیزه کومک ائدین!

گؤزه‌ل باهار گلیر

"مهدی سیّدزاده"

سولماز قیزیم

شبستر ـ حمید ـ آرش آزاد

تمیزلیک

قورتول!

آرزو قیزیم

"نبی خزری"

"عبدالله شائق"

گونش یا سو؟

جیغیر لار

"مابرمحمّدزاده"

سیزین دیله گنیز بیزیم ایشیق یولوموز دور

سلام سیز عزیز ایستکلی گؤل بالالار!

یاتماغا قورخورام

"توفیق محمود"

«اوشاقلار باغچاسی»نین باشقا بیر نومره‌سی

فروغ آزادی گوندلیک سحر قزئته‌سی — آذری صحیفه‌سی — ٦٧/٨/١١ — توپلایان: یحیی شیدا

استراحت زنگی

اوشاقلار باغچاسی

آتا. بابا مثللری

تولکو و تویوق

یاهالتمالار

جان‌داغیشلار

آذربایجان فیزی

صلحه سس وئرین

عزیز گوره‌لر

«اوشاقلار باغچاسی»نین باشقا بیر نومره‌سی

جوانلار

احساسلی جوانلاریمیزا بیر سؤز

سون گؤروش

بس گلین انسانلار !

بایاتیلار

آذربایجان الللری

آتا بابا مثللری

بئله یاز !

«جاوانلار»ین ایلک نومره‌سی

فروغ آزادی — آذری صحیفه‌سی — بو صحیفه‌ده طنزی، ادبی، اجتماعی مقاله‌لر یازیلیر — توپلایان: یحیی شیدا

جوانلار

جوانلار!

اؤیره‌دیجی کلاسیمیزین درسی (قوشما)

ایضاحلی لغت‌لر

۱ـ داغال، جیغال، دعواکار. مثال: اؤ اؤغلان اؤیونده داغال دیر.

اوخشایر انسان یئری

اوره‌گیمده جاخشان بولوتلارین نغمه‌سین
گؤزلریمدن شیغایان شمشک‌لردن دینله‌یین
یاغیر حیات یاغیشی، سنیم ایسنک یاغیشا
تورپاق عطرین، یاز عطرین دیلک‌لردن دینله‌یین

***

اوره‌گیمده یارالایان عشقیمین گونشیندن
گؤزلریمدن ساچیلان ساچاقلار اینجادیر
یوکسلیش سئوگی دنیاسینا قدان گلیم گلیمیش
گؤزللیک‌لر ایچینده ایشیق‌لی کهکشادیر

***

اوره‌گیمده قانینا بیر محبتین بولاغی
گؤزلریمدن سوزولن دومـدوروا اوره‌گیمدیر
سوایچر بونولاقدان انسانلار، گؤیرچین‌لر
چاغلاشیر ایچون دورولوق گره‌گیمدیر

***

اوره‌گیمده آلیشیر تفرنیوله، قسیم
گؤزلریمده کؤره‌ن اوآلیوون کؤرودور
سنیمی قورقوسونا توکولوریا حیمدان
آتشیندن قوورولان ظالملرین گؤرودور

***

اوره‌گیمده آرزولار گؤزل حیات سحری
گؤزلریمده قیزاران اؤسحرین دان سحری
اؤسحرده اؤیانیر گونشله قونا گؤزلر
اؤرک ایله اؤیادیر، اؤجتا بیرانسان سحری

تهران: «حسین آیدین»

«جاوانلار»ین باشقا بیر نومره‌سی

صفحه ۴ — آذری صحیفه سی — توپلایان : یحیی شیدا — سال دوازدهم ـ دوره جدید ـ شماره ۳۲۲ — پنجشنبه ۲۰ تیرماه ۱۳۷۰

ملّی وارلیغیمیزین قوروقچولاری

آذربایجانین افتخاری "قشم"

النیزی سیخیریق

عاشیق یداللّه

عاشیق حسن غفاری

عاشیق اشرف حسین پور

عاشیق امکدا شلاری

سهراب تقدی — ذوالفقار — محسن رزمی

منم منم دئینلره

«ملی وارلیغیمیزین قوروقچولاری»ندان بیر نومره‌نین ایلک صحیفه‌سی

صفحه ۵

مِلّی وارلیغیمیزین قوروقچولاری

عاشیق امکدا شلاری

عاشیق حسن

آذربایجانین افتخاری "قشم"

عاشیق یدالله

«ملی وارلیغیمیزین قوروقچولاری»ندان بیر نومره‌نین ایکینجی صحیفه‌سی

مهد آزادی روزنامهٔ عصر تبریز ـ به زبان فارسی و آذری

صفحه ۷

سال چهل و سوم ـ دوره چهارم ـ شماره ۳۱
یکشنبه ۱۱ بهمن ۱۳۷۱

ملی وارلیغیمیزین قوروقچولاری

سۆزلوک

آذری صحیفه‌سی
توپلایان: یحیی شیدا

گۆزه‌ل پنجه‌لی عاشیق

ساز اوستادی فرّخ مهدی‌پور

قهرمانلیق محبت داستانلاری

چالا ـ چالاگزمیشم

«ملی وارلیغیمیزین قوروقچولاری»ندان بیر نومره

فروغ آزادی روزنامه صبح تبریز - به زبان فارسی و آذری
صفحه ۷
سال سیزدهم - دوره جدید - شماره ۶۲۴
چهارشنبه ۲۸ مردادماه ۱۳۷۱

ملّی وارلیغیمیزین قوروقچولاری

2

"تک ساز" ایفاء چیلار
حسین اسد پور (کیرشانلی)

س: اوستاد صنعتکارلارین صنعت عالمینده بیر اؤزونه مخصوصلوقلاری واردیر. بیلدیگیمیزه گؤره سیزده قدرتلی بیر ساز ایفاچیسی کیمی تانینیبسی‌نیز. سیزین اؤزونوزونده اوْلا بیلسین کی بئله بیر مزیّتلرینیز اولسون. بو حاقدا نظرینیزی بیلمک ایستردیک.

ج: عاشیقدا هر بیر صنعتکار کیمی بیر منبع دن ایلهاملانیر، سونرا بو ایلهام منبعینه دایاناراق، صنعتین سیرّلرینی باشقا بیر صنعتکاردان اؤیرنیر و باجاردیغی قده‌ر اوْنا بزه‌ک وئریر و معیّن قده‌ر انکشاف ائتدیریر. منیم نظریمجه عاشیقین ایلهام منبعی ائل دیر؛ اؤنون عادت و عنعنه‌لری دیر؛ مدنیتی دیر. من ایگیرمی بیر ایلدیر کی ساز چالیرام. بو دؤووردن ایگیرمی ایلینی باشقا قدرتلی ساز ایفاچیلارینی یامسیلامیشام. آنجاق سوْن و ائتلار بئله بیر نتیجه‌یه چاتمیشام کی، هر بیر ساز چالان گرک کندیر کی اؤزو اوچون بیر سیک یاراتا.

بو لۆ دئمک دئییل کی، من سیک صاحیبی اوْلماق ادّعاسی ائتله‌ییم، یوْخ. آنجاق بعضی هاوالاردا باجاردیغیم قده‌ر ده‌ییشیگ‌لیک وئرمیشم. سیز اگر منیم سوْن وقتلو چالدیغیم عاشیق هاوالارینا قولاق آسسانیز، بونو تصدیق ائدرسیز. بو ایش منیم اوچون چوخ اهمیتلی دیر کی، هر بیر ساز چالان ائله‌یه بیله باجاردیغی قده‌ر اوْ ایلهام منبعینه دایاناراق، ساز هاوالارینا باشقا بیر بزه‌ک وئره.

س: عاشیق صنعتیمیزین آذربایجانین اوْ تای بو تاییندا کئچیردیگی انکشاف پروسیسینی نئجه گؤرورسونوز؟

ج: من بورادا صراحتله دئیه بیلرم کی، جنوبدا اوْلان عاشیق ...

علعسگر اوْجاغی 13

هشیم "هاشیم"

هشیم (هاشیم) علعسگرین نوه‌سی، بشیرین اوْغلودور.

هشیم ۱۹۱۲نجی ایلده، گؤیچه ماهالی نین آغ کیلسه کندینده آنادان اوْلموشدور. هشیم ده سازا، سؤزه گنج یاشلاریندان ماراق گؤسترمیشدیر و اوْرتا تحصیلین بیتیرمیش ۱۹۲۰نجی ایلده اؤز کندلرینده و قونشو قارا قویونلو کندینده معلم‌لیک وظیفه‌سین داشی میشدیر.

اوْ، ۱۹۴۰نجی ایللر عسگرلیک خدمتینه چاغریلمیش وطنین آلمان فاشیستلریندن آزاد ائدیلمه‌سی اوغروندا کی دؤیوشلرده آغیر یارالانمیش و ۱۹۴۲نجی ایلده ترخیص اوْلونموشدور.

عاشیق ادبیاتی موقعی
آذربایجان خلق ادبیاتیندا

آذربایجان شفاهی خلق ادبیاتی نین گوْجلو قوْلو اوْلان «عاشیق ادبیاتی» نظم و نثردن یارانمیش، داستانلاردان، چوخ ژانرلی شعردن، بوزین آرتیق هاوا حاتدان هابئله آکتیولوق، ایفاچیلیق و ... هنرلریندن عبارت دیر.

عاشیق هاوالاری ساپی یاخیمیندان یوزدن آرتیق دیر ...

آذری صحیفه‌سی
توپلایان: یحیی شیدا

بوسایی نین امکانلاری:
■ ائلدار موغانلی
■ ناصر داوران
■ صمد چایلی
■ مسعود آذر

سازهاوالاری نوت اوْستونده
"باش ساری تئل"

«ملی وارلیغیمیزین قوروقچولاری»ندان بیر نومره

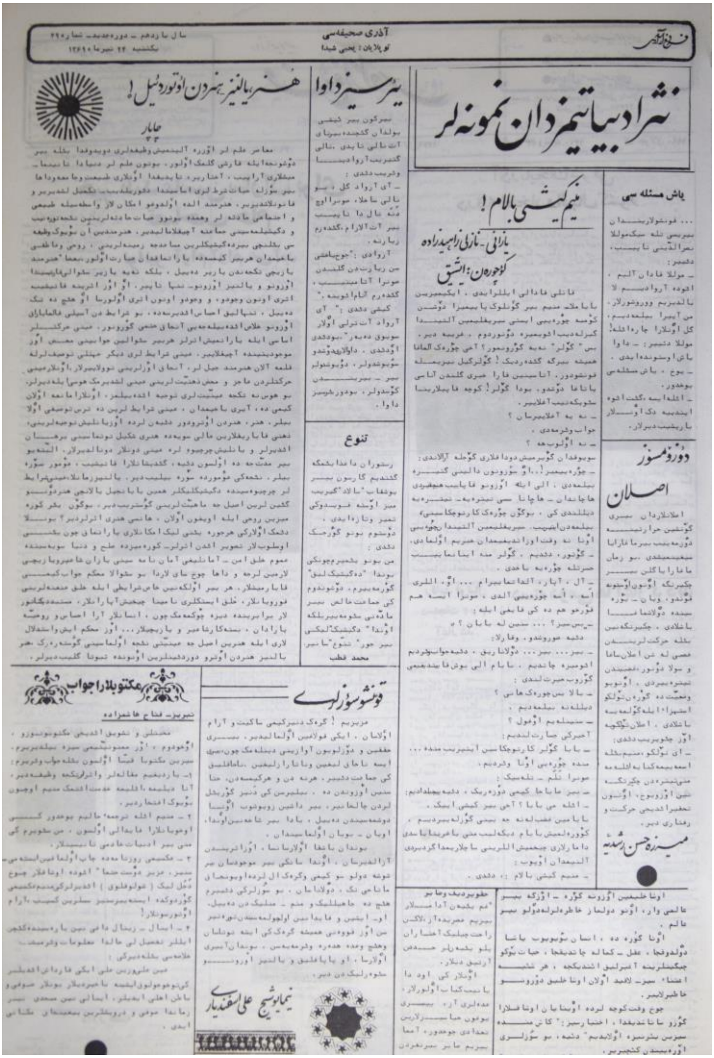
آذری صحیفه‌سی

نثر ادبیاتیمزدان نمونه‌لر

هنر یالنیز هنردن اوتوردئیل!

بیر سیز داوا

نیم کیشی بالام!

یاش مسئله سی

تنوع

اصلان

قوشوسوزلر

مکتوبلارا جواب

«نثر ادبیاتیمزدان نمونه‌لر»دن بیر نومره

فروغ آزادی — گونده‌لیک سحر نشریه‌سی — آذری صحیفه‌سی — ٦۸/۱/۲۹ — توپلایان: یحیی شیدا

نثرادبیاتیمزدان نمونه‌لر

توْر پاغین نفه‌سی «مینیاتور»

ترجمه‌کارلاریمیز!

مکتوبلارا جواب

کتاب دَه دَه قورقود

آی یئر تیجی قورد منیم اعصابیم پولاددان دیر

استراحت زنگی

املاک

بؤیوک یانلیش

«نثر ادبیاتیمزدان نمونه‌لر»دن بیر نومره

«قادینلار صحیفه‌سی»ندن بیر نومره

«قادینلار صحیفه‌سی»ندن بیر نومره

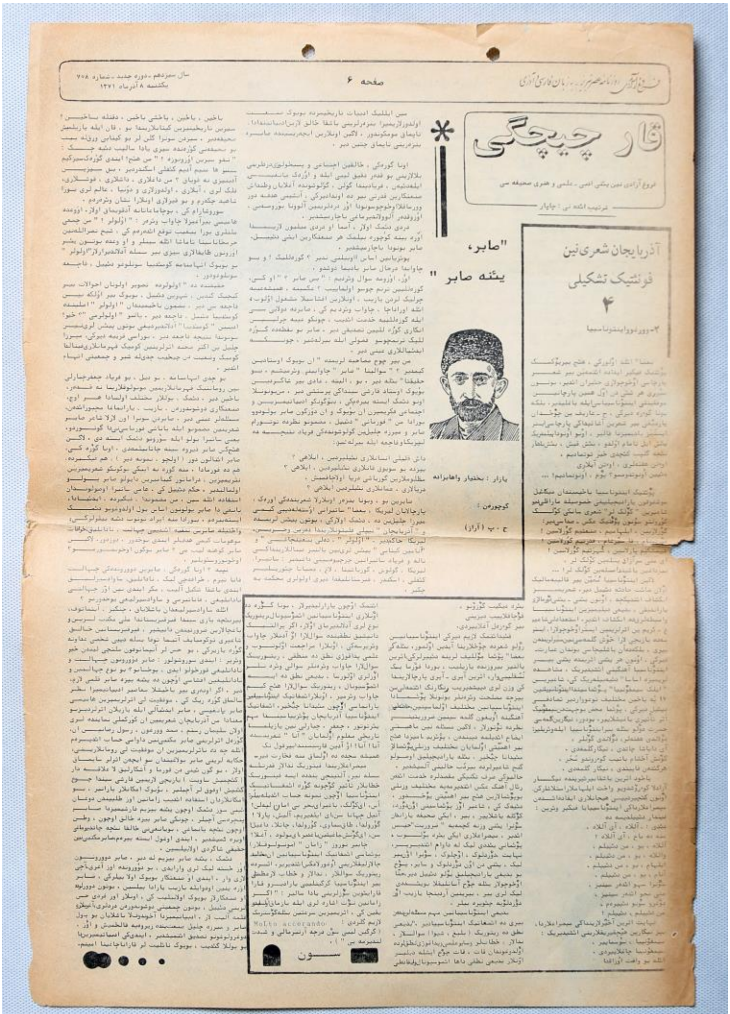

«قار چیچگی»ندن بیر نومره

قارچیچه‌گی

فضولی
بیرعالیم کیمی

١

یازار: میرعلی آخوندزاده
کوچورن: توکل آرومی اجیرلو

بویوک شاعیرومتفکراوز دوورونون اجتماعی فلسفی علم لریله جدی مشغول اولموش ، اونلارین تاریخینی ، موجود وضعیتینی و انکشافین منظم ایزله‌میشدیر .

قوملو قلاردا
حمید هرسیچی

«قار چیچگی»ندن بیر نومره

حاققیندا یازیلانلاردان نمونه‌لر

اوستاد «یحیی شیدا»دان اؤزه‌ل بیر مکتوب

عزیز اوغلوم محرم!

شعر مجموعه‌نیزی گؤردوم خئیلک سئویندیم، باشلانغیج یازماقدان اؤترو اولدن آخیره‌دک اوخودوم اوندا اولان تازا مضمونلاریندان روحوم تازالاندی. الین وار اولسون!

من جوانلارین بئله فعالیتلرین گؤرنده سئوینجه دولورام، سندن پنهان توتمورام کی، منده جوانلاشیرام، قلبیمده بیر گیزلی دویغو اویانیر، سیز جوانلار کیمی فعالیته باشلاییرام،لاکن افسوس اولسون کی، اوره‌یی یانان و معلوماتلی بیر شخص یوخدور کی استعدادلی جوانلاریمیزین الیندن توتسون و اونلارین طبع‌لرین داها بارلی و ثمره‌لی ائله‌سین.

بیزیم جوانلار خیلی استعدادلی و دویغولو دیرلار، اگر مربی‌لری اولسا اوندا دوغروسو قیامت ائدرلر. من باکی و نخجواندا اولان یازیچی و شاعرلرین گؤروب اوزون دانیشیقلار آپاردیم‌لاکن اونلاری گؤرمه‌دن تصورلریم آیری ایدی، گؤروشدن سونرادا آیری.

من اونلارین ایچینده رستم علی‌اوف –لطیف حسین‌زاده – قاسم قاسمزاده – یاشار قارایف – نریمان حسن‌زاده – آنار – و جابر نوروزو هامی‌لاریندان باش

گؤردوم. بیزیم جوانلارلا اونلارین دیگر یازیچی و شــاعرلرین مقایســه ائتدیکده، اؤز جوانلاریمیزا اوره‌کدن احسن دئییرم.

امرنیزه گؤره قیســا بیر باشــلانیش کی، حتما کتابنیزی خارابلایاجاق، یازدیم. یئنه‌ده ســیزه و ســایر گنج‌لریمیزه اوره‌کدن نائلیت‌لر دیله‌ییرم. بیر گون بو آجی حیاتدان گؤز یومارســام هئچده غم ائتمه‌رم کی ســیزین کیمی اســتعدادلی جوانلاریمیز دیلیمیزه و وطنیمیزه خدمت ائتمک اوچون آز ده‌ییلدیرلر.

حؤرمتله: یحیی شیدا

۱۳۷۰/۱/۱۵

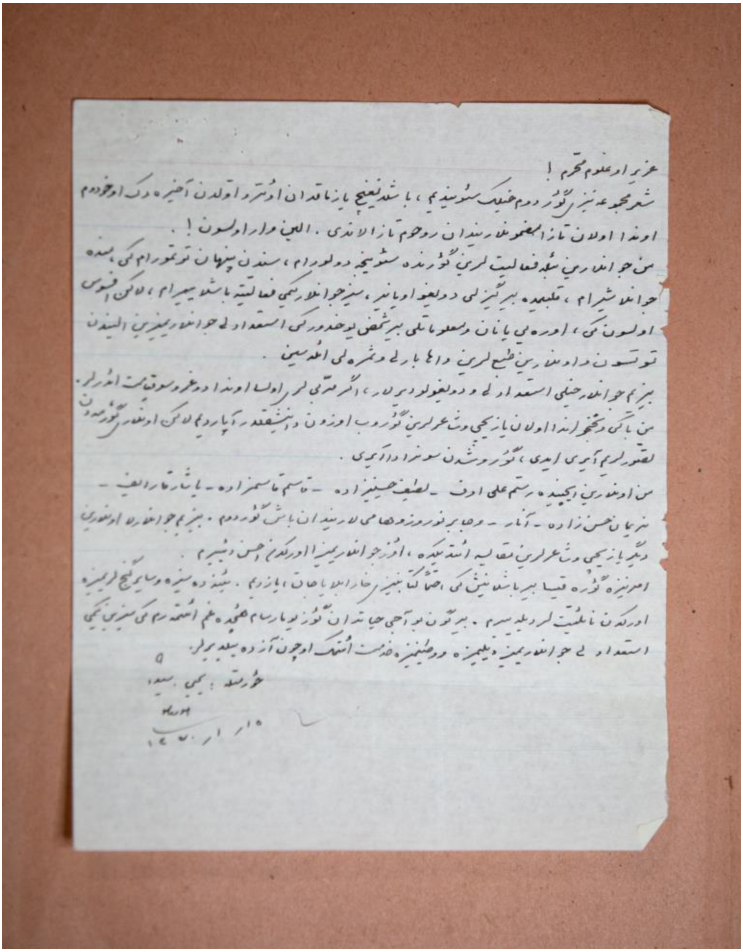
عزیز اوغلوم محرم!
شعر مجموعه‌نیزی گؤردوم، خئیلی سئویندیم، باشدا [illegible] یازماقدان اؤتری اولدوغون آخیره‌دک اوخودوم
اوندا اولان تازا [illegible] روحوم تازالاندی. الین وار اولسون!
من جوانلارین شعر فعالیت‌لرینی گؤرنده سئوینجه دولورام، سندن پنهان توتمورام کی، بنده
جوانلاشیرام، قلبیمده بیر گنج‌لیک دولغو اویانیر، سیز جوانلارین فعالیته باشلادیغینی [illegible]، لاکن افسوس
اولسون کی، اوره‌یی یانان و معلوماتلی بیر شخص یوخدور کی استعدادلی جوانلاریمیزین الیندن
توتسون و اونلارین طبع‌لرینی داها بارلی و ثمره‌لی ائده‌سین.
بیزیم جوانلار خئیلی استعدادلی و دوغولودورلار، اگر تربیه اولونسالار اوندا [illegible] اولارلار.
من باکی مجموعه‌سینده اولان یازیچی و شاعرلرین گؤروب اوزون دانیشیقدا [illegible] لاکن اونلاری گؤرمه‌دن
تصورلریم آیری ایدی، گؤروشدن سونرا داها آیری.
من اونلاردان ایچیمده رستم علی اوف - لطیف حسین‌زاده - قاسم قاسم‌زاده - یاشار قاراییف -
بختیار حسن‌زاده - آنار - و [illegible] لاردان باش گؤردوم. بیزیم جوانلارلا اونلاری
دیگر یازیچی و شاعرلرین مقایسه ائتدیکده، اؤز جوانلاریمیزا اوره‌کدن حسد ائدیرم.
امیدیم بیزه گؤره قیسا بیر زامانیش کی احتمالا بیزیم جوانلار [illegible] یازارلار. [illegible] سیزه و سایر گنج‌لریمیزه
اوره‌کدن موفقیت‌لر دیله‌ییرم. بیر گون بو آجی حیاتدان گؤز یومسام هئچ‌ده غم ائتمه‌رم کی سیزین کیمی
استعدادلی جوانلاریمیز دیلیمیزه و وطنیمیزه خدمت ائتمک اوچون آزاده یئتیشیرلر.
[illegible]: یحیی شیدا
[illegible]
۱۵/۱/۱۳۷۰

اوستاد یحیی شیدانین ائلدار موغانلی‌یا مکتوبو

قیسا باشلانغیج[۳]

یحیی شیدا

حیات یوللاری ائنیش - یوخوشــلو، دؤنوم – دؤنگه‌لی‌دیر. بو یولون کاروانی «صداقت» و «محبت» قیلاووزو ایله مقصده چاتا بیلیر.

حیاتین یوللاری‌نین آیریمیندا مخاطره‌لر، بوغونتولار و سـیخینتی‌لار بوسـقودا یاتیب؛ اونو اؤتن یولچودا صــبر، اســتقامت و دؤزوم گره‌کدیر؛ یوخســا آیری - بوروق ایلان کیمی بیر - بیرینـه قیوریلمیش کئچیـدلریـنـدن ســلامـت جـان قورتارماق مومکون دئییلدیر.

بو مجموعه کی «حیات یوللاریندا» عنوانی آلمیشــدیر، ائله ده تصــادفی بیر عنوان دئییل. تانیش اولدوغوموز کیمی ائلدار موغانلی طالعیندن آســیلی بو کیتابا، حقیقی و آنلاملی عنوان سئچیلمیشـدیر. او بو حیات یوللاریندا خیلی مضــیـقـه‌لـره تـوش اولـوب، کـؤوره‌ک قـلـبـی سـیـخـیـنـتـی‌لار و عـذاب‌لار چکمیشــدیر؛ لاکن تالاش و اومید عصــاســی ایله کورا یول‌لاری کئچیب، بو ســیناقدان اوزو آغ، آلنی آچیق و مظفر چیخمیشــدیر. بو مظفرانه گئدیشــده

---

[۳] «حیات یوللاریندا» شعر مجموعه‌سی‌نین مقدمه‌سی- نشر مینا – قیش ۱۳۶۹

محیطین بورانلی قیشی و بوغونتو تؤره‌دن قارا بولودلارین فعالیتی سونا چاتمیشدیر. نئجه کی شاعرین دویغولو طبعی و کسگین قلمی بیر ماهر رسام کیمی بو تحولی بئله ترسیم ائدیر:

باهارین نفسی، یاغیشین سویو -
سانکی یئنی حیات وئریردی منه.
سئوینجله دؤیوردو اوره‌ک وورغوسو
هر داملا دوشدوکجه سینه‌م اوستونه.

شاعر بو یول‌لارین قارانلیغیندان کئچن زامان اوره‌کده ایشیق و آیدین سحری گؤرور. اونون محیطده اولان ظولمت‌لر، آل‌لار، گئجه‌لر آددیملارین سوستالتماییر؛ مؤحکم قدم‌لرله گله‌جه‌یین پارلاق اوفوقو ایله آیاقلاشیر؛ سانکی هر آددیمدا دئییر:

بؤیوک بیر اینام‌لا، دوز ایلقاریم‌لا
بیر آن دا سوسمادیم، هئچ دایانمادیم؛
آخاراق دره‌دن، آخاراق دوزدن
یول آچدیم قاباغا، من اوسانمادیم.

شاعر یاخشی دویورکی «حرکت» هر شئیین ابقاسی‌دیر. حرکتدن دوران و بیر یئرده سوکونا جومان شئی فنایه و زواله معروض قالمالی‌دیر.

او، اؤزون بیر قطره سـانیرکی وقفه‌سـیز حرکتده‌دیر و حرکت‌لی داملانین دنیزه چاتیب، اؤزو ده دنیز اولماغینا هئچ ده تردید ائتمک اولماز. بو آیدین و درین فلسفه‌نی «ائلدار موغانلی» گؤزه‌ل بیر حالتده بیان ائدیر:

حیاتیم بو سایاق کئچسه ده، هر آن -
جوشغون بیر دنیزین قوجاغینداییام.
بیر دورغون سو ایدیم دنیزه چاتدیم،
ایندی، عمان‌لارین سوراغینداییام.

ائلدار موغانلی بو یولدا چتین‌لیک‌لری و مانعه‌لری یاخشـی دویور و دونیا گؤروشـو اوندا جوانلیق چاغیندا ائله ده آز دئییل. او، آرتیق دوشـونور؛ دورمادان گئدیر قورخوسـوز و تالواسـاسـیز. چونکی اونون دایاغی «ائل» و الینده مایاغی «وطن»ین جیلالی و جاذبه‌لی گؤرکمی‌دیر و گئده - گئده بو یول‌لاری بئله ترنم ائدیر:

یول‌لار دره‌لی‌دیر، یول‌لار تپه‌لی،
یول‌لار چتینلیکدن یوغرولوبدولار.
یول‌لار داشلی‌دی‌لار، یول‌لار قایالی،
یول‌لار تام معنادا سرت اولوبدولار.

ائلدار موغانلی «ذوفنون» جوان و زحمتکش شـــاعرلریمیزدن‌دیر. او، هئجا و عروض قالیبیندا شــعر یازماقدا اقتدارلی و باجاراقلی‌دیر. بوتون یازدیغی اثرلر اوره‌یه یاتان و احسـاس یارادان‌دیر؛ چونکی او، اینسـان سئوه‌ر، ائل قایغیسـین چکن شـــاعردیر و بو روح اونون شــعرلری‌نین هر ســطرینـده اؤزون نمـاییش ائتدیریر.

او، زامانین طلباتین و جامعه‌نین ایســتک‌لرین اولدوقجا دویور و چکدییی محرومیت‌لر، دربدرلیک‌لر اونا بوللو تجربه‌لر اؤیره‌دیب؛ خالقا یاخین اولماغی طبیعتدن درس آلمیشدیر. بو کیچیک مجموعه‌ده بؤیوک مضمون‌لار، تشبیه‌لر، کینایه‌لر و استعاره‌لر یاتیبدیر؛ اونلاردان شاهید گتیرمک یئرلی ده اولسا، گره‌ک بوتون کیتاب بو مقاله‌ده گتیریلسین. بو سببه، بو فیکردن واز کئچیب، شعرلری احتواء ائده‌ن گؤزه‌للیک‌لری عزیز اوخوجولارین قضـــاوتینـه حوالـه ائدیریک؛ چونکی ائلدار موغانلی‌نین اخلاق و ســجیّه‌ســی باره‌ســینده و هابئله اونون اینسـانلیق روحونوکی بوتون شـعرلرینده کؤلگه سـالیب ایضـاح ائتمک‌له مطلبه یئکون وورمـاق ممکون دئییلدیر، و بو اختصـــارلا اونون حقیقی ســیمـاســین گؤســترمک اولماز. مصـلحت گؤرورم خیلی اوفاجیق سـؤزله کیچیک بیر کادر ایچره اونو سیزله تانیش ائدیم:

«ائلدار موغانلی» ۱۳۳۹ نجو ایلده موغانین «اسـلام آباد» کندینده دونیایا گوز آچدی. «اقتصـاد» رشـته‌سـینده دیپلم آلماغا موفق اولدو و ایندی آزاد ایش‌ده چالیشیر. بیز بو جوان و احسـاسـلی شـاعره ادبیات سـاحه‌سـینده باشـاریلار و نائلیت‌لر دیله‌ییریک.

یول‌لار ذیروه‌یه آپاریر[٤]

صابر نبی‌اوغلو امیروف
(فیلولوگیا علملری دوکتورو)

حؤرمتلی دینله‌ییجی‌لر!

بو گون یارادیجیلیغی باره‌ده دانیشماق ایسته‌دییمیز «ائلدار موغانلی» ۵۰-نجی ایللردن سونرا صنعته گلن‌لری تمثیل ائله‌ییر. بو نسلین یارادیجیلیغیندا نظری جلب ائله‌ین اؤنلو جهت‌لردن بیری اؤزوندن اول یازیب، یارادان صنعتکارلارین ادبی- بدیعی عنعنه‌لرینه صادیق قالماق، وطن، دوغما تورپاق، آنا، صاف محبت کیمی نجیب حیس‌لری ترنم ائله‌مکدیر.

ائلدار موغانلی‌نین صنعتینده وار- دؤلت خاطیرینه، دوغما خالقین طالعینه آرخا چئورین‌لره قارشی اعتراض روحو «شهریار»دان، خالقین دیلینه و میللی مدنیتینه خور باخانلار علیهینه شعله‌لنن غضب «سهند»دن، وطن نامینه کوراوغلو هنری گؤسترمه‌یه دعوت «میر مهدی اعتماد»دان، تاریخین عدالتسیز

---

[٤] بو یازی باکی رادیوسونون جنوبی آذربایجان رئداکسیاسی وئرلیشیندن کؤچورولوبدور. یازینین خلاصه‌سی ۱۹۹۳-نجی ایلین نویابر آییندا «یوللار ذیروه‌یه آپاریر» باشلیغی آلتیندا باکی‌دا نشر اولان «واخت» قزئتی‌نین ۱۱-نجی نومره‌سینده یاییلیبدیر.

قیلینجی ایله پارچالانمیش خالقین، حسرت و دردلرینه ملهم اولماق حیسی «هاشیم ترلان» یارادیجیلیغیندان کئچیب.

بوتون بونلارلا یاناشی موغانلی‌نین پوئتیک دونیاسی‌نین فورمالاشماسیندا جمعیت حیاتی‌نین تاثیرینی دویماق او قده‌ر ده چتین دئییل. بو وطنپرور شاعرین میصراعلاری، محض یاشاییب یاراتدیغی دؤرون اؤز دوغماجا ائولادی اولدوغو اوچون معاصر نسل طرفیندن رغبت‌له قارشیلانیر و سئویله - سئویله اوخونور.

یاشادیغی دؤور و زامانین ائلدار موغانلی صنعتینه بخش ائتدییی باشقاجا خصوصیت‌لریندن بیری ده اوخوجولارینی مرد مردانه یاشاماغا، محدودیت‌لره بویون ایمه‌مه‌یه چاغریش‌دیر. شاعرین اینسانلاری داییمی حرکت‌له آختاریشا دعوتینده اؤزونون موباریز طرف‌لری اولان سهندین، صمد بهرنگی‌نین، هابئله معاصری «سؤنمز»ین صنعتینه صداقتینی دویماق چتین دئییل.

غریبه معنادیر غووغالی حیات،
سیرلی- سئحیرلی‌دیر اونون هر گونو.
یارانیب سیرلردن بوتون کائنات،
هرکس اؤز فیکریجه دوشونور اونو.

آدام وار حیاتا باخیشیندا تک-
گؤزلری اؤنونده اولانی گؤرور.
آدام وار ایدراک‌لا چیخیش ائده‌رک
آختاریش یولونو مقصد گؤتورور.

بو دا یاشاماقدیر، او دا یاشاماق؛

بیری‌نین اؤنونده اوجا یوخوش وار.
بیری حیات سورور ائنیشده، آنجاق-
اوندا نه آختاریش، نه یوکسلیش وار.
بعضا گؤرورسن کی یاشاماق اوچون
دؤرد ال‌لی یاپیشیر حیاتدان اینسان.
مین بیر آلچاقلیغا باش اییر هر گون،
توکو ده ترپنمیر بو یاشاماقدان...
ظولمه، جهالته بویونو ایمک
ذیللت دونیاسی‌نین تمناسی‌دیر.
شرف‌له، عزت‌له حیاتی سورمک
علوی یاشاماغین دوز معناسی‌دیر.

معاصر جنوب پوئزیاسیندا قلم صاحیبلری‌نین حیات و اینسان‌لار باره‌ده مشاهده‌لرینی و دوشوندوکلرینی میصراعلارا چئویرمک‌ده سربست اولدوقلارینی دوشونمک یانلیش اولاردی. بونا گؤره ده اونلارین طبیعی حادیثه‌لر فونوندا اینسانی موناسیبت‌لر آختارمالاری، بیر تنها آغاجین، بیر سیلدیریم قایانین، بیر زومزومه‌لی بولاغین سیماسیندا جمعیت و اینسانلار باره‌ده دوشونجه‌لرینی وئرمه‌یه جان آتمالاری طبیعی‌دی. بو خصوصیتی ائلدار موغانلی‌نین یارادیجیلیغیندا دا گؤرمک اولار.

ائلدار موغانلی‌نین «آخان اولدوزلار» آدلی شعری بو جهتدن سجیه‌لی‌دی. شعرین میصراعلاریلا یارادیلان پارالئلین اساس غایه‌سی بوندان عبارتدیر: ساده‌جه اولاراق کؤزه‌ریب آخماغی، اؤزوندن سونرا پوزولماز بیر ایز بوراخماماغی

بیر اولدوز اوچون اصیل حیات حساب ائله‌مک اولماز. بو معیارلا اینسانلارا یاناشدیغدا شاعر هانسی نتیجه‌یه گلیر؟ شاعرین مؤوقعی قطعی، آیدین، هم ده پرئنسیپال‌دی. اینسان حیس‌سیز، سوراغسیز یاشاییرسا منسوب اولدوغو خالقین، جمعیتین طالعینه بیگانه‌دی‌سه، بو هئچلییه، یوخلوغا، اؤلومه برابردی. شاعر اؤز غایه‌سینی آشکارلاماق اوچون چوخ اوغورلو حساب ائدیله بیله‌جک بیر یول تاپیر. شاعر بو عقیده‌ده‌دی: ظولمت گئجه‌لرین قوینوندا بو نور سئلی کیمی آخانلارین غایه‌سی هم اؤزلری‌نین هم ده اینسانلارین یوللارینی نورلاندیرماق ایمیش.

ظولمته بورونموش سما بویونجا
آخیر سونسوزلوغا بیر یانار اولدوز.
آخدیقجا کیچیلیر، نورسوزلاشیر او،
تکجه اؤز آردیجا بیر آن قویور ایز.

دئییرم نه معنا، نه حیکمتدی بو:
بیر آندا بیر اولدوز یوخ اولور گؤیده!
نه اوچون یاشادی، نییه گئتدی او،
توتاق کی اولدوزلار چوخ اولور گؤیده.

حیاتدان نه اومموش او یانان اولدوز
نه اوچون یاشاییر، نه اوچون، نه‌دن؟
قارانلیق رنگینه بویانان اولدوز-
سمادان نه اوچون کؤچور گؤره‌سن؟!
سایریشیر سمادا یئنه اولدوزلار،

سانکی بو فیکریمه گولومسه‌ییرلر.
بیرآنلیق سیلینیر فیکریمدن غوبار،
ائله بیل اولدوزلار بئله دئییرلر:
-یاندیریر اودوموز ظولمتین کؤکون،
آنجاق یانا- یانا یوخ اولوروق بیز.
بو گرگین دؤیوشده آخساق دا هر گون،
گونشه یول آچیر بو آخماغیمیز.

جنوب پوئزیاسیندا حاکیم اولان قووتلی بیر مئیل ائلدار موغانلی صنعتی طرفیندن ده مقدس ساییلیر. بو دا خالقین اؤز حیاتیندان، بؤیوک خیابانی عنعنه‌لریندن دوغان بیر عقیده‌دیر: «دؤیوشلرده ووردون، وورولدون، ییخدین، ییخیلدین، بیرداها آیاغا قالخماق اوچون کیمسه‌دن ایمداد گؤزله‌مه.» تاریخ ائله بیر قاتاردی، یولو اوزه‌رینده ییخیلیب قالانلارا آزآجیق رحم ائله‌مه‌دن اونلارین اوزه‌رینده ایره‌لییه دوغرو حرکتینه داوام ائتدیریر.

تاریخ بو گون ده حرکتینه داوام ائتدیریر. بو گون ده یالنیز اؤز قودرتلی دیزلرینه آرخالانان‌لار، یئنی‌دن آیاغا قالخیب اؤز ایشیقلی ایدئال‌لاری آردینجا گئدیرلر. ائلدار موغانلی‌نین دا «آتا اؤیودو» آدلی شعری‌نین باش غایه‌سی بودور.

تیتره‌ک آددیمین‌لا یئریدین اؤزون
آتان قوجاق آچیب، «گل-گل!» دئیرکن.
هر بیر آددیمیندا تیتره‌دی دیزین،
بیر آن پئشمان اولدون یئریمه‌ییندن.
بو قورخو دوشدوکده کؤرپه قلبینه

ییخیلدین، چاپیلدی اؤز-گؤزون سنین.
او آن دولوخسونوب باخدین دیزینه،
ساندین کی دیزلرین اولوب دوشمنین.
کؤوره‌لیب، آغلادین ییخیلدیقدا سن،
آمما جان آتمادین یئردن قالخماغا.
آتا دیزلرینی قوجاقلایارکن
چالیشدین یئریندن قالخدین آیاغا.
اومدون اؤزگه دیزدن اؤزونه کؤمک
حیات یوللاریندا ییخیلاندا سن.
اوغول! آیاق اوسته دورماغا گره‌ک-
یالنیز گوج آلاسان اؤز دیزلریندن.
چالیش اؤز آیاغین اوستونده دایان،
قوی ایتسین اوره‌کدن قورخو دوشمنین.
اؤزگه‌نین دیزینه دایانماغیندان-
یاخشی‌دیر چاپیلا اؤز-گؤزون سنین.

جنوبون ادبی و نظری تفککور آسمانیندا نئچه ایل بوندان قاباق اولدوز کیمی شعله‌له‌نیب، سؤنن صمد بهرنگی‌نین هله بو گون ده اؤز نفسی‌نین حرارتینی قورویوب ساخلایان بئله بیر کلامی وار: «ان ضعیف ایشیق دا نوردور.» بو اینام قاتی ظولمت دونیاسیندا دا ایشیغا جان آتانلارین گؤزلرینه نور، ایراده‌لرینه آیدینلیق، قوللارینا قووت وئریر. بو عقیده‌نین یاشارلیغی ایچین جنوب شاعرلری‌نین ترننوم آبیئکتی کیمی آتدیقلاری حیاتین اؤزونده اعتبارلی زمین

وار. همین ایدئیانین ترنومی‌له علاقه‌دار قلمه آلدیغی اثرینه شاعر «حیات یوللاریندا» آدی وئریب. بو اونون صاباحا جان آتان معاصیرلری‌نین، بو پراسئسدن ایلهام آلان قلم دوستلاری‌نین، هم ده داملا ایکن دنیزه قووشماق عزمی‌له یاشایان قهرمانلاری‌نین سئچدیک‌لری یول‌دور.

دورغون بیر سو ایدیم سس‌سیز، سمیرسیز
نه گئدیش وار ایدی، نه گلیش منده؛
حیاتیم کئچیردی غم‌ده، کدرده،
نه سئوینج وار ایدی، نه گولوش منده.

دؤره‌می گونش یوخ، چن بوروموشدو،
ائله من حیاتدان بونو قانیردیم.
بعضا بیر ذره گؤرنده
اونو بیر غریبه قوناق سانیردیم.

بیر گون آل گونشین قیزیل ساچلاری
دورغون حیاتیمین اوستونو آلدی.
بولودلار چاخناشدی، شیمشک‌لر شاخدی،
باهارین نغمه‌سی گؤیه اوجالدی.

باهارین نفه‌سی، یاغیشین سویو
سانکی یئنه حیات وئریردی منه.
سئوینجله دؤیوردو اوره‌ک وورغوسو
هر داملا دوشدوکجه سینه‌م اوستونه.

بؤیوک بیر اینام‌لا، دوز ایلقاریم‌لا

بیر آن دا سوسمادیم، هئچ دایانمادیم.
آخاراق دره‌دن، آخاراق دوزدن
یول آچدیم قاباغا، من اوسانمادیم.
حیاتیم بو سایاق کئچسه ده هر آن
جوشغون بیر دنیزین قوجاغیندایام.
بیر دورغون سو ایدیم دنیزه چاتدیم،
ایندی عمانلارین سوراغیندایام.

گؤرکملی ناثر و ادبیات‌شوناس مرحوم گنجعلی صباحی دئییردی کی، اگر بیر قلم صاحیبی‌نین مؤوقعی حاققیندا دوغرو و عدالتلی رأیه گلمک ایستیرسنسه، اونون آنا دیلینه موناسیبتینی اؤیرنمک کیفایت‌دی.

دوغرودان دا آز- چوخ ادبی استعدادی اولان ائله بیر قلم صاحیبی تاپماق چتیندی کی، اونون آنا دیلی باره ده اثری اولماسین. بوراسی دا طبیعی‌دی کی بو موضوعدا یازیلمیش هر بیر شعرین اؤز رنگی و بویاسی، اؤز نفه‌سی اولور.

ائلدار موغانلی‌نین بو موضوع دا یازدیغی شعرلردن بیرینی دینله‌یک:

ایلک نغمه سوزولدو دیلیندن سنین
کؤنوللر اوخشایان آنا دیلینده.
نغمه‌لر قوجاغی اولدو مسکنین،
آرزون قاناد آچدی آذر ائلینده.

نه گؤزه‌ل یارانیب بو آنا دیلی!
نه گؤزه‌ل اولار کی اونلا دانیشاق.
بیر آن اونوتمایاق وطنی، ائلی،
بیزی بویودوبدور بو آنا تورپاق.

بئله شیرینلییی، بو تمیزلییی
قات آنا دیلی‌نین شیرینلیینه!
ائلیمیز خوشلاماز نغمه‌سیزلییی،
اوخو ائل نامینه، وطن نامینه!

دوغما دیاریمیز، آنا دیلیمیز
بیزیم وارلیغیمیز، تملیمیزدیر.
اونلاری بیر آن دا اونوتمایاق بیز
بو بیزیم ان دوزگون عملیمیزدیر.

آنا دیلی شعرینده ایسه شاعر دوغما دیلینی منسوب اولدوغو خالقین وارلیغی و طالعی حساب ائله‌ییر. اونون معنوی قودرتی‌نین بیر سیرا ناشی شوونیست‌لرین ادعالاری‌نین عکسینه اولاراق نهنگ ایفاده گؤزه‌لیینه مالک اولماسیندان سؤز آچیر. آذربایجان رادیوسونون دینله‌ییجی‌لری ده ائلدار موغانلی‌ایلا ایلک دفعه محض همین شعرله تانیش اولوبلار. او زامان همین

شعر رادیودا سسلندیکدن سونرا ائلداربن اثرلری و عنوانی‌ایله ماراقلانانلارین سایی خئیلی آرتدی:

سؤزلریمین اینجه‌لییی،
اونا زینت باغیشلایان،
طبیعتین گؤزه‌للیین مین فرح‌له آلقیشلایان
آنا دیلین وارلیغی‌دیر.

آنا دیلیم اینجه دویغوم،
حیاتیمین لحظه‌لرین اوره‌ییمده ثبت ائله‌ییب-
سونرا اونو اینجه‌لیک‌له دوداغیما اینجی دوزور.

بولبول‌لرین نغمه‌سیندن
قایالاردا کهلیک‌لرین ایلهام دولو خوش سسیندن -
آخارلی‌دیر دیلیم منیم!
اوجا داغین ووقار دولو ال یئتیشمز ذیروه‌سیندن -
ووقارلی‌دیر دیلیم منیم!

منیم دیلیم کسگین قیلینج،
منیم دیلیم اود یاغدیران یانار داغ‌دیر؛
منیم دیلیم دؤیوشلرده -
اؤن سیرادا دالغالانان آل بایراق‌دیر!

منیم دیلیم بیر عمان‌دیر،
منیم دیلیم دنیز کیمی عصیان ائدیب،
چؤر- چؤپ‌لری قارشیسیندان اوزاقلادان داشقین سئل‌دیر!
منیم دیلیم آخار دیل‌دیر!

منیم دیلیم مرد آنامین اوره‌یی‌نین دؤیونتوسو،
منیم دیلیم سئوگی سسی؛
منیم دیلیم محبتی، صداقتی، حقیقتی
ایگیدلرده شجاعتی
اینسانلاردا متانتی، شرافتی
شعیرلرده ظرافتی
اؤز دیلینی ساتانلاردا خیانتی عکس ائتدیرن ترانه‌دیر!
منیم دیلیم یاشانمیش بیر فسانه‌دیر!

منیم دیلیم طبیعتین ان فسونکار معجزه‌سی!
منیم دیلیم صولح نغمه‌سی!
اود یوردونون ظفر سسی!
صنعتکارین هونر سسی!
منیم دیلیم ابدیت ترانه‌سی!

جنوب شاعرلری‌نین عاشیق صنعتینه چوخ حساسلیق‌لا یاناشمالاری، اونو بؤیوک محبت‌له ترنّنوم ائتمه‌لری معلومدور. بونون بیر سببینی ده یقین کی

اؤلمز سهندین یاراتدیغی «سازیمین سؤزو» اثری‌نین قودرتلی تاثیریله ایضاح ائتمک اولار. صنعتی‌نین عنعنه‌لرینه صادیق قالان ائلدار موغانلی «تئللی ساز» آدلی اثرینده اوچ تئللی نغمه‌کارین امکان‌لارینی یوکسک قیمتلندیریر. اونو پوئزیانین سیرداشی کیمی گونون نغمه‌لرینی اؤتمه‌یه دعوت ائله‌ییر:

چال عاشیق، چال!
دوشمه دیلدن، دورما سس سال!
اولماسین کؤکسونده سؤزلر بؤیله پامال؛
چال‌کی قور ساچسین سازیندان، قوی‌کؤزرسین اودلو تونقال!
تئللی سازین چال، عاشیق چال!

چال نه گوج وار گور سسینده!
سوسما بیر آن، یاتما غم‌لرکؤلگه سینده!
سوسماق عاردیر «بابک»ین بو شانلی اودلار اؤلکه‌سینده،
چال‌کی دیللنسین او تئل‌لر «جنگی» تک ائل نغمه‌سینده؛
«قوچ کوراوغلو» نعره‌سینده.

چال، پوزولسون ساز تئلیندن غملی چاغ‌لار!
قول- قولا وئرسین سسین‌له «جنگی» اوستونده قوچاق‌لار!
«یاللی» گئتسین‌لر اره‌ن‌لر، تیتره‌سین یالچینلی داغ‌لار؛
چال، آلوولانسین یئنه اودلار دیاریندا اوجاق‌لار!
چال، یاراقلانسین قاچاق‌لار.

چال عاشیق، اسکیلمه‌سین میضراب داراغی ساز تئلیندن!
مرد ایگید قویماز سیلاحی بیرجه آن دوشسون الیندن؛
سؤیله داستانلار ایگیدلر مسکنی شانلی ائلیندن!
«بز داغی»ندان، «خان آراز»دان، بیره‌کی «چنلی بئل»یندن،
دوشمه‌سین نغمه دیلیندن!

پوئزیانین باش غایه‌سی‌نین نه‌دن عبارت اولدوغو باره‌ده هر دؤورون ادبی تفککورونون اؤز سعیی، اؤز قناعتی وار. کل حالیندا اینسان و جمعیت، اینسانلا اینسان، اینسان و طبیعت آراسینداکی موناسیبت‌لری، اونون ان علوی بشری حیس‌لرینی عکس ائتدیرن پوئزیا اوچون، کانکئرئت شراییطده، کانکئرئت وظیفه‌لرین معینلشمه‌سی‌ده طبیعی‌دی.

جنوب شاعرلری‌نین یازیب یاراتدیقلاری محیط اینسانلاردا خالق ایدئال‌لارینا، اونون میللی شعور و باخیشلارینا صداقتی، تربیه ائتمه‌یی چوخ واجیب بیر وظیفه کیمی قارشییا قویور.

ائلدار موغانلی بوتون صنعتیله خالقا باغلی شاعردی. اونون اوره‌کدن ده خالقا آرخا چئوپرن‌لره قارشی آمانسیزلیغی‌دا بو محبتین درجه‌سی‌له اؤلچولملی‌دی. شاعرین «ساتقین» شعری بو باخیمدان یاخشی نمونه‌دی:

دیز چؤکمه‌ده ظولمه کئچدین ایناميندان؛
دونیادا بئش اون گون راحات یاشاماقچون –
هم عاری اودوزدون، هم ناموسو آتدین،
بو ایش‌له دئمک کی ویجدانینی ساتدین.

ویجدانی ساتارکن چیرکین عؤمور آلدین ذیللت بازاریندان،
بیر عؤمر کی اوندان هرلحظه و هردم
ذیللت دوغاجاقدیر «ساتقینلیق» آدیندا؛
بیر یاندا دا هر آن خالقین طرفیندن -
ساتقینلارا دوغرو گوللہ یاغاجاقدیر نیفرت، کین آدیندا؛
آنجاق کی ریضاسن بو آل- وئریشیندن،
هئچ شرم ائله‌میرسن چیرکین عملیندن!
سانکی ازلیندن سن بؤیله مقاما چوخ لاییق ایمیشسن!

فیکر ائتمه کی سنچون ذیللت بازاریندا آل- وئر شیرین اولدو!
یوخ، سهو ائله‌مه سن!
بو آل- وئریشیندن بیل تکجه قازانجین ساتقین‌لیغین اولدو.

ائلدار موغانلی‌نین یارادیجیلیغیندا موضوع رنگارنگلییی اولدوغو کیمی شعرلری‌نین فورما جهتدن موختلیف‌لییی ده اوخوجولارینی راضی سالیر. اونون صنعتینده قوشما، بایاتی، دؤردلوک، غزل، دوداق دیمزه بول- بول راست گلمک اولار.

دیگر جنوب شاعرلری کیمی ائلدار موغانلی‌نین دا غزل‌لریننده یوکسک بشری حیس‌لر، سئوگی و محبت اساس موتیو کیمی سسلنسه ده، بو غزل‌لر بو گونون طلب‌لرینه اینام‌لا جواب وئره بیلیر.

اوخور هیجران چکن بولبول صاباح مستانه غم چکمه!
گره‌ک یارین سئوه‌ن عاشیق دؤزه هیجرانه، غم چکمه!
صداقتلی اولان عاشیق یانار یارین فراغیندا،
شامین عشقینده اودلانسا دؤزه‌ر پروانه، غم چکمه!
اوره‌ک گر اولسادا شان- شان دؤزوم واردیر دوز عاشیقده،
فراغیندان کؤنول یوردو اولار ویرانه، غم چکمه!
قیزیل گول بسله‌مک اولماز بو آسانلیقلا باغبانا،
گولوستانین گره‌ک دردی قالا باغبانه، غم چکمه!
محبت یوردونا قویسا قدم عاشیق اولان کیمسه
یانارسا هیجر اوجاغیندا دورار مردانه، غم چکمه!
سئوینجین باده‌سی دولسا فراغیندا یارین، ایچمه!
گره‌ک یارین الیندن بیز آلاق پیمانه، غم چکمه!
قالا حسرت گوله بولبول عجب سانما بونو «ائلدار»!
ووصالین عشقینه دؤزسه چاتار جانانه، غم چکمه![5]

[5] باکی رادیوسونون جنوبی آذربایجان رئداکسیاسی وئرلیشینده سسلندیرنلر: گول‌تکین جاببارلی – حسن ابلوج

«ائلدار موغانلی»نین لیریکاسینا اؤن سؤز[6]

میانالی علیرضا

من بیر گؤزه‌ل اینجه‌لیک‌لره، گئنیش دوشـونجه‌لره، آچیق- آیدین فیکیرلره مـالـک جـاوان شـاعریمیز «ائلـدار موغـانلی»نی اوخویـانـدا، سـانکی اونون یازیلاریندا باهاردا بولاقلارین داغلار دؤشوندن سـوزوب، آخیب گلمه‌سـینی، پاییزدا سـاری یارپاقلارین بیرم- بیرم تؤکولمه‌سـینی، یای‌دا هاوالارین اوره‌ک‌لر تک ایسـتی‌لیینی، قیشـدا سـازاق‌لارین ییرتیجی دوشـمنین کسـری تک کسگین‌لیینی دویموشام، شاهیدی اولموشام.

او دا بیزیم معاصـرلر ایچره «لیریک» شـعرلرین نماینده‌سـی‌دیر. او بولاقلارین آخاری ایله ائله اوره‌ک‌لر دنیزینه آخیب گلیرکی، آدامین اوره‌یینی اوخشـاییر؛ سـاری یارپاقلارین تؤکولمه‌سـینی ائله ایضـاح ائدیرکی، آدام سـانیر اوره‌یی‌دیر پارچا- پارچا قوپوب دوشور. آنا محبتینی ائله یازیر کی، آدام سانیر ائله اولاردی یایی بو قده‌ر ایسـتی ائله‌ییر. دوشـمنین منفورلوغونو، بدطینت‌لیینی ائله

---

[6] بو یازی ائلدار موغانلی‌نین ۱۳٦٤-نجی ایلین قیشیندا تبریزده ال‌یازما شکلینده یاییلان شعر مجموعه‌سینه اؤن سؤز اولاراق «عادل نصیر» امضاسی ایله یازیلیبدیر.

تصـــویره چکیرکی، دئیردیم شـــاختا یوخ، بلکه دوشـــمنین خبیثلییی‌دیر کی، ایسته‌ییر قیشدا طبیعتی دوندورسون. اونون بیزیم معاصر ادبیاتیمیزدا بئله بیر حرکت یولو هر نه‌دن اول یازدیغی ماتریاللارا من‌ده محبت اویادیر؛ اینام یارادیر. اودا کی نه قده‌ر رنگارنگ تخیلی تصویرلرله، دوشونجه‌لی یئنی فیکیرلرله میدانا گلیر.

دئیه بیلرم کی، اگر اونون یازدیغی موضـوعلار فیکریمجه ده اولماســایدی، بلکه ده آنام کیمی محبت‌له باشـلاماسـیندان، یازماسـیندان، بوتون حصـه‌لره محبت‌له یاناشـماسـیندان اوندان قاچمازدیم. او، آخی من ایســته‌دییم لیریکادان یول آلیر؛ من دئدییم «ایستک»، «سئومک»، «محبت»دن باشلاییر:

سئوگی بیر دریادیر ساکیت دایانماز،
اینسانی سئومه‌ین اونو دویانماز،
سئوگیسی اولمایان شاعر اولانماز،
شاعرین قودرتی محبتده‌دیر.

دئین ائلدار موغانلی، نئجه ده بیر لازیمی معنایا، گره‌ک‌لی ایســته‌یه توخونور، اوداکی ائله باشلانیشیندا دئییر: «سئوگیسی اولمایان اینسانی دویانمایاجاق.» دوزی ائله بو معنا منجه دوزگون فیکیر، اینســانی بیر آمال‌دیر؛ اونا گؤره کی، نئجه اولار سـئوگینی دوشـونمه‌دن، دویمادان اینسـانی آمالی داشـیپاسـان. هله قالســین کی ائلدار دئین کیمی تام معنادا دئســک: «محبتی اولمایان شـــاعر اولانمایاجاق.» ایستکدن باشـلامیش سـئومیه دؤنن بو معنا ائلدار شـعرینده ده اؤزونو محبتده عکس ائتدیریر، محبتده تاپیر. یوخســا ایســتک، ســئومک حصه‌سینی داشیماسایدی، محبته چاتمازدی، محبته قووشمازدی دئیردیم.

بو یولو گئتمه‌یین ده، بو حصه‌نی طی ائتمه‌یین ده حقیقی شاعر اولانمازدی؛ شاعر اولسایدی دا، خالقین اوره‌یینه یول تاپانمازدی. خالق‌سیز بیر شاعرده زامان کئچدیکجه، زامان اؤتدوکجه پوچا دؤنردی، هئچه چیخاردی. اگر بیزیم لیریکا صنعتی‌نین باش سیمالاریندان اولان شاعر «نبی خزری» کیمی دئسک:

اِئل سئودی کیم ائلین عشقینه یازدی،
او بیزه قودرتدی، بیزه دایاقدی.
خالق‌سیز بیز دونیادا شاعر اولمازدیق،
خالق ائله بیزسیزده دونیادا خالقدی.

شاعر ائلدار موغانلی دا بو معنایا ائله اینانیرکی اؤزونو ایسته‌دیینده، سئودیینده گؤرور. داها دوغروسو بو سئومک ائله اونونلا بوتون حصه‌لرده اؤزونو آچیق - آیدینجاسینا تظاهر ائتدیریر. منلییینی یوخ، بلکه اؤزلویونو گؤستریر. او ائله سئوگی قانادی‌لا اوچور کی، ایسته‌دییی ایله بیر اولماق، تن اولماق ایسته‌ییر. او بیر شعرینده اوز سئوگیلیسینه اؤزونو بئله ایضاح ائدیر:

ایناندیم وارلیغا سنین گؤزونله،
آنلادیم نه کئچیر حیاتیمیزدا.
یانارکن آلیشدیم سؤنمز کؤزونله،
دوشوندوم اوندادیر نجاتیمیز دا.

بئله بیر لیریکانی داشییان شاعر، دئیردیم حؤکما طبیعتین ده وورغونودور؛ داغین دا مفتونودور. اونا گؤره کی بو معنا باشقا خالق‌لاردان دا‌ها چوخ بیزیم اودلار یوردو، اودلار اؤلکه‌سی آذربایجان‌لا باغلی‌دیر. بئله بیر سیخ باغلی‌لیق ائلدار شعرینده ده آشکارجاسینا دویولور. ایستردیم بونونلا علاقه‌دار اونون

«داغلار» شـعریندن بیر پارچا گتیرمه‌ییم‌له کیفایتله‌نم. آخی بو داهادا آرتیق یئرینه دوشـردی؛ اونا گؤره کی اؤنجه دئدیییم ائلدار شـعری بوتون حصـه‌لری اؤزونده یئرلشـدیرن، اؤزونده جمع ائده‌ن پوئزیادیر؛ هر تک – تکیندن ده قابلیت‌له نئجه ده وار استفاده ائده‌ن:

چیچک‌لرین اولدوز سایاق-
دؤشلرینده یانار داغلار!
شلاله‌لر، سرت قایالار-
سنی آنا سانار داغلار!

بئله بیر آختاریش یوللار ایله، رنگارنگلی یازیلارلا قارانلیق کئچیدلری اومیدله، اینام‌لا کئچن ائلدار داییما ایشیقلی گونلر آرزوسو ایله مئیدانا گلیر. او یازدیقلاری ماتریال‌لارین هامیسینی سئوه- سئوه بیان ائدیر. هامیسینی قطعه- قطعه، مصراع- مصراع اؤنجه اؤزو ایزله‌ییر، اؤزو گئدیر.

او داییما ایسته‌دیینی اوره‌ک ائویندن سئویر؛ سئومه‌دن بیر ایسته‌دیینی بیان ائتمیر. او هئچ بیر یولو کؤنولسوز گئتمیر. داها دوغروسو بئله بیر یولا اینانان شاعر ائلدار موغانلی وطن محبتینی داهادا آرتیق منیمسه‌ییر:

توکنمز دیلک‌له هر اینسان کیمی-
من ده محبتی آلقیشلاییرام.
گؤزه‌ل یاز فصلینده اوره‌ک دویغومو-
وطن سئوگیسینه باغیشلاییرام.

محبتی آلقیشلایان، اونو شاعرین قودرتی بیلن ائلدار اوره‌کدن ایسته‌ییرکی ائله بو بویدا معنانی وطن سئوگیسینه باغیشلاسین؛ وطن عشقینه بخش

ائتسین. او اؤز یوردونا، اؤز وطنینه قیریلماز علاقه ایله نئجه کی وار باغلی‌دیر. آنا وطنینه یاخود آنا دیلینه حصر ائتدییی بیر شعرینده اونو نه‌لر ساندیغی، تخیل گئنیش‌لیییندە اونو نئجه تصویر ائتمه‌سی، آچیق- آیدینجاسینا وطنینه نئجه باغلی اولماسینی گؤستریر:

بولبول‌لرین نغمه‌سیندن
قایالاردا کهلیک‌لرین ایلهام دولو خوش سسیندن -
آخارلی‌دیر دیلیم منیم!
اوجا داغین ووقار دولو ال یئتیشمز ذیروه‌سیندن -
ووقارلی‌دیر دیلیم منیم!

دئین ائلدارین بو یولدا هر نفس چکمه‌سی، هر اوره‌ک دؤیونتوسو وطن‌له باغلی اولور. وطن عشقی اونون اوره‌یینده گیله- گیله دامارلارینا یول ائدیر، جانینا هوپور. اونون وطن حاقدا یازدیغی هر شعرینی گؤتورسم، دئیه بیلرم کی سانا‌سان او هئچ بیریسینی یازماییب، بلکه اوره‌یینده‌ن قوپاریب، شعره دؤنده‌ریب:

آدینلا چاغلانیر چکدیییم نفس،
سنسیز دونیا اولار منه دار قفس،
تاپیلماز روحومدا شنلییه هوس،
باغلانیب سنینله ایلقاریم وطن!

ایلقارینی وطنه باغلایان ائلدار، بئله بیر گرگین دونیادا، بئله بیر تهلکه‌لی زاماندا یاشاتدیغیندان بیرآن دالی اوتورمور، بیر آن دالی چکیلمیر. او آخی اومیدله، اینام‌لا یاشاییر؛ یالنیز سوسمادان یازیر:

اوخور هیجران چکن بولبول صاباح مستانه، غم چکمه!
گره‌ک یارین سئوه‌ن عاشیق دؤزه هیجرانه، غم چکمه!

او بوگونکی آجیلارا قاتلاشیر، دؤزور صاباح عشقینه. بو گونکی مانعه‌لره سینه گریر گله جک نامینه. او امین‌دیرکی قیزیل گول بسله مک ایسته‌ین باغبان گره‌ک گولوستانین یارانماسیندا، دؤنمه‌سینده بوتون دردلره قاتلاشسین، دؤزسون؛ نئجه ده کی او اؤزو بونا اینانیرکی «شامین عشقینده اودلانان پروانه یانیر، اوف دا دئمه‌دن. یالنیز «اولاجاق» شعرینده هانسی یول‌لا بئله بیر مقصده داها تئز یئتیشه‌نی معینلشدیریر. او آخی زامان سوزگه‌جینده یول وار، یولچو وار قوشالیغینا اینانیر. دئیردیم کی بئله بیر قوشالیقدا حؤکما حرکت اولاجاغینا، گئدیش اولاجاغینا دا ائلدار اوره‌کدن باغلی اولالی، قیریلماز علاقه ایله، مؤحکم ایراده ایله دایانیر، یازیر:

ازلدن قانوندور بو طبیعته
بوتون کؤهنه‌لیک‌لر محو اولاجاقدیر.
آل گونش ساچاندا نورون ظولمته
شفق‌لر یئر اوزون دولدوراجاقدیر.

او «آرزو» شعرینده بوندان دا ایره‌لی گئدیر؛ اؤز دونیا گؤروشونو آچیر؛ امین-آمانلیقی، صولحو، دونیا بیرلیینی، اینسانلار قارداشلیغینی، سئوگی ایله یاشامانی ترنموم ائدیر:

سمالاردا سئیر ائله‌ین بیر قوش اولوب اوچایدیم کاش!
سرحدلری بیر ائدرکن باغلی یولو آچایدیم کاش!

اونون بوتون یارادیجیلیق یولو ائله بو یول‌لا باشلاییر، بو یول‌لا گلیر. هله قالسین کی بئله بیر گرگین وضعیتده دایانیب- دورمانی، سوسمانی مومکون اولمایان بیر حادیثه کیمی گؤرور. او دوننکی گؤردویو ایشه بو گونکی گونده آز دئییر. او بوندان دا آردیجیل گئدیش یولونا اینانیر. داها دوغروسو بو حال- هاواسینی دا بیر شعرینده بئله گتیریر:

حیاتیم بو سایاق کئچسه ده هر آن
جوشغون بیر دنیزین قوجاغیندایام.
بیر دورغون سو ایدیم دنیزه چاتدیم،
ایندی عمان‌لارین سوراغیندایام.

بو عمان‌لار سوراغیندا اولان شاعرین، گله جک گونلرینی اوغورلو گؤرمک ایستردیم. آرزولاردیم کی او ائله ایندیکی اولدوغونو، ایندیکی داشیدیغی یولونو داهادا اومیدلی، ایناملی یاشایا بیلسین.

۱۳٦٤/۱۱/۵ – تبریز

شعرلريندن نمونه‌لر

٦٠ و ٧٠-نجی ایل‌لر شعرلریندن نمونه‌لر (تاریخ ترتیبی ایله)

وطنیم آذربایجان!

باغلی‌دیر حیاتین بویونجا هر آن
سنین تک آنایا ووقاریم، وطن!
سئومیشم سئوه‌جم سنی هر زامان
ای منیم قهرمان دیاریم وطن!

مهربان قوینوندا بویا چاتمیشام،
شیرین لای‌لایینی قانا قاتمیشام؛
آیری نغمه‌لری بوتون آتمیشام
وورغونام من سنه نیگاریم وطن!

اوره‌ییم دؤیونور گؤزه‌ل آدین‌لا،
آرزولار گول آچیر سنین یادین‌لا؛
حیات شیرینله‌شیر شیرین دادین‌لا
اوره‌کدن سئودیییم دیلداریم وطن!

قارالسا گوندوزون قارالّلام من ده،
سؤنسه اولدوزلارین کور اولّلام من ده،
غملی باخسا گؤزون سارالّلام من ده،
حیاتیمدا سنسن غمخواریم وطن!

آدین‌لا چاغلاییر چکدیییم نفس،
سنسیز دونیا اولار منه دار قفس؛
تاپیلماز روحومدا شنلییه هوس
باغلانیب سنینله ایلقاریم وطن!

دوشمانی تیتره‌دیر اودلو باخیشین،
قایالاردان کئچیر گورلو آخیشین؛
شیمشکی سؤندورور پارلاق چاخیشین،
دایاقسان ائل‌لره «ائلدار»یم وطن!

دی ۱۳۶۱

دویورام سنی!

سسین قانادلانیب داغ‌لار کئچنده
دالغالار اوزونده دویورام سنی!
یازین نفسی‌له گول‌لر آچاندا
قیزیل گول ایزینده دویورام سنی!

او گؤزه‌ل ناخیشین وورغونویام من،
سئویرم حیاتدا سنی اوره‌کدن؛
سینه‌نه سریلیب یام-یاشیل چمن،
بولبولون سؤزونده دویورام سنی!

سن ایلهام پریسی، سئوگی یوردوسان،
محبت نغمه‌سین یاییرسان هر آن؛
کؤنلومدن چکیلیر غصه‌لی دومان،
سعادت کؤزونده دویورام سنی!

داغلارین چیچک‌لی، بولاغین سرین،
او گئنیش اوره‌یین سمادان درین،
ایلقارین مؤحکم‌دیر، سؤزون ده شیرین؛
هر سؤزون دوزونده دویورام سنی!

مهربان قوجاغین بئشیک‌دیر منه،
باغلی‌یام ازل‌دن بالا تک سنه؛
سنین حسرتینده قالسام دا یئنه-
آنامین گؤزونده دویورام سنی!

ای گؤزه‌ل دیاریم، آذربایجانیم
عشقین‌له قاینایر قلبیمده قانیم!
«ائلدار»ام سنیندیر وارلیغیم، جانیم،
ائلین گوندوزونده دویورام سنی!

بهمن ۱۳۶۲

گونش سئوگیسی

گونش بولود دالیندا،
هاوا سویوق، توتغوندو.
کیلاسین های- کویونو اونودوبدور معللیم،
الینده گچ، فیکیرلی دایانیبدیر معللیم.

پنجره قیراغیندا اوستول اوسته ایله‌شن-
کیچیک یاشلی بیر اوغلان
نه دینیر، نه دانیشیر؛
پنجره‌دن سئیر ائدیر گؤیده‌کی بولودلاری،
دویغولاری قاریشیق
فیکیرلری دولاشیق.

کیمسه‌سیز اوشاق کیمی
سئرچه‌لر اؤزون آتیر او کونج‌دن بو کونجه؛
اوغلان دوشونور:

بلکه طوفان قوپدو ایندیجه!
قوش‌لار نه ائده بیلر؟
آغاج‌لار کؤکدن قوپار.
بلکه گورشاد باشلادی!
بلکه سئل – سو آتلاندی!
کؤرپه سئرچه‌لر اؤلر؛
اؤلمه‌سه، لاپ اینجه‌لیب آجسیزلیقدان اوزولر...

فیکیرلرین سونو یوخ...
گؤره‌سن خسته آنام درد الیندن سیزلاییر؟!
یوخسا ایندی تر باسیب یاتاغیندا یوخلاییر؟!
گؤره‌سن ایشسیز آتام
بو گون بیر ایش تاپدی‌می؟!
یا یئنه‌ده مئیداندا ایش دالینجا دولانیر؟!
گؤره‌سن باجیم «گولناز» –
نئجه سالیر ایلمه‌یی او کیچیک اللری‌له؟!
اونلا ارباب دالاشیب،
اونو یئنه دویوب‌می؟!
بارماغین بیچاق کسیب،
آل قانینا بویاییب یئنه گونده‌کی کیمی؟!

اوغلانی اؤز ایچینده
بو آغری‌لار، آجی‌لار یامانجا اینجیدیردی،
اوره‌یینی دیدیردی.

فیکیرلرین سونو یوخ...
آرزولار باش قالدیریر اؤنون کؤنول ائویندن:
چکیلسه بو دومان، چن
گونش گولسه دونیایا
هریان گؤزه‌ل گؤرونر؛
باغچا گولر، باغ گولر
تارلالاردا سئوینر.
قورتارار بو عذاب‌لار،
قورتارار بو انتظار.

بیر سس اونو آییلدیر سونسوز دوشونجه‌لردن:
آی اوشاقلار دینمه‌یین!
بو موضوعدا اینشانی یازاجاقسیز صاباح، سیز:
«دونیادا داها آرتیق سیز نه‌یی سئویرسینیز؟»
هامی سوکوت ایچینده،
او کیچیک یاشلی اوغلان بیردن دورور آیاغا
منه اذن وئرسه‌نیز ایندیجه دئییم آغا!

راضیلاشدی معللیم، دئدی: سؤیله سؤزونو!
او اوغلان دؤنوب یئنه
قاپ- قارا بولودلارا زیلله‌یه‌رک گؤزونو
بئله دئدی سوزونو:
من گونشی سئویرم
گونش منیم سئوگیلیمدیر؛
گونش اولسا
ایشیقلانار کیچیک، شئهلی داخمیز دا،
گونش اولسا
تورپاق گولر، قوشلار اوخور،گوللو یازدا؛
گونش اولسا
داها منیم کیچیک باجیم
زئرزمی‌ده، دزگاه اوسته سولغون اولماز؛
گونش اولسا
خسته آنام دیزلری‌نین آغریسیندان غمه دولماز؛
گونش اولسا
قیش گونونده یالینلیقدان آیاقلاریم گیزیلده‌مز؛
گونش اولسا
غم قوجالتمیش گنج آتامین
قولاغیما غم – کدرلی سسی ده‌یمز؛
گونش اولسا

من قورخمارام آجی قیشدان؛
گونش اولسا
نور تؤکولر هر باخیشیدان،
هر بیر سحر دان سؤکولر،
آتام گولر،
آنام گولر،
دونیام گولر.
بودور ائله، من سئویرم آل گونشی
آتام کیمی،
آنام کیمی،
دونیام کیمی...

گونش بولود دالیندا
هاوا سویوق، توتغوندور.
صینیف باتیب سوکوتا،
باخیشلارسا دولغوندور؛
کیچیک یاشلی او اوغلان
سوزور باخیش‌لاری‌لا شاگیردلرین چؤهره‌سین.
هامی دالغین‌دی، توتغون...

گؤیده ایلدیریم شاخیر،
یاریلیر بولودلارین قارا چیرکین سینه‌سی؛
ایلدیریمین سسینه قاریشیر کیلاسداکی بیر شاگیردین گور سسی:
من ده سنین کیمی‌یم
آل گونشین وورغونو.
من ده سئویرم اونو...
صینیفده‌کی هر باخیش،
توتغون، دولغون باخیش‌لار ائله بیل دئییر بونو:
من گونشی سئویرم،
من گونشی سئویرم .

آذر- ۱۳۶۳

آلوولو تورپاق

میضراب وورور کؤنلومون تئل‌لرینه وطنیم،
آلوولانیب هئی یانیر هیجران ایچره بدنیم،
بیر نغمه‌لی بولبولم اوزاق دوشوب چمنیم
حسرتینده یانیرام دیلیم گلمیر شنلییه،
اوره‌ییم هئی چیرپینیر تئز چاتام چمنلییه.
باهار گلیر قلبیمه آنا صداقتینله،
چیچکله‌نیر آرزولار سنین محبتینله؛
یوکسه‌لیر عرشه باشیم شرفلی شؤهرتینله،
آلقیش دئییر یئر اوزو ایگید آذربایجانا،
آلوولودور تورپاغین یاتاق اولماز دوشمانا.
سؤنوکمه‌ین اوجاغین حیات وئریبدیر منه،
وورغونام سینه‌نده‌کی قیزیل گوله، چمنه؛
قوی دئییم جانیم قوربان اود نفسلی وطنه،
یاشایاسان ابدی دوغما آذربایجانیم!
سنین اوغروندا بیل کی روادیر آخا قانیم.

یاشیل گئین چؤل‌لره باخاندا من ای وطن!
بولاق اولوب سینه‌نده آخاندا من ای وطن!
دوشمان اوسته شیمشک‌تک شاخاندا من ای وطن!
سن دوشورسن یادیما آذرستان وطنیم!
سن چاتیرسان دادیما آذرستان وطنیم
آیری دوشسم ده سنین آلوولو اوجاغیندان
کام آلماسام دویونجاق مهربان قوجاغیندان
زامان چاتسا اؤپه‌رم گول کیمی یاناغیندان؛
اوندا مهربان آنام تئل‌لرینی دارارام،
گؤز یاشیم‌لا، حسرت‌له او گونه انتظارام!

آذر ۱۳٦٤

حسرتلی عؤمور

سئویملی جنوب شاعری مدینه خانیم گولگونه اتحاف

آیریلدین گنج ایکن دوغما ائلیندن
یاشاتدی حسرت‌لر، نیسگیل‌لر سنی.
دؤورون حاکیمینه باش ایمه‌دین سن،
پولادا دؤندردی موشگول‌لر سنی!

یاشادین هر زامان یاز هوسی‌له،
ایلقارین باغلاندی اود اؤلکه‌سی‌له؛
دیل آچدین وطنین ظفر سسی‌له
دینله‌دی سئودالی کؤنول‌لر سنی!

وطنین دردینه سینه داغلادین،
آغ گونه سسله‌دین وطن ائولادین؛
خالقین‌لا بیر جوشوب، بیرگه چاغلادین،
او دور آلقیشلاییر بو ائل‌لر سنی!

آلوولو سؤزلرله سیلاحا دولدون،
نه تؤوشه‌مک بیلدین، نه ده یورولدون؛
استبداد اؤنونده اییلمز اولدون،
شرف‌له یاشاتدی او ایل‌لر سنی!

آچ ووصال یئلکنین خزرده یئنه،
قوی شنلیک گتیرسین آنا وطنه!
قوجاغین آچیبدیر تبریزین سنه،
گؤزله‌ییر بو تایدا ساحیل‌لر سنی!

تیر ۱۳۶۵

آچین پنجره‌نی!

توتغون بیر هاوادا کئچیر حیاتیم
آچین پنجره‌نی باخیم گونشه!
منیم کی اوچماغا یوخدور قانادیم
باری گؤزلریم‌له آخیم گونشه
آچین پنجره‌نی باخیم گونشه!
بوغور وارلیغیمی بو بوغونتولار
ترسینه ایشله‌ییر چرخ روزگار
خزان اوردوسویلا تالانیب باهار
آچین پنجره‌نی باخیم گونشه!
بلکه اوره‌ییمه سئوینج ایله‌شه!
درد امدیم حیاتا گؤز آچان گوندن
داییما سیخیلیب بوغولموشام من
ظولمتده گزیرم گونشلی وطن
آچین پنجره‌نی باخیم گونشه!
بلکه اوره‌ییمه سئوینج ایله‌شه!

آنا نغمه‌سی‌له گولمورم ایندی
دوشمانا بسله‌نن قلبیمده کین‌دی
وطنسیز یاشاماق یامان چتین‌دی
آچین پنجره‌نی باخیم گونشه!
بلکه اوره‌ییمه سئوینج ایله‌شه!

بیر یاندان آرزومون سارالان گولو
بیر یاندان آیریلیق، غربت نیسگیلی
منه قارالدیبدیر آی‌لاری، ایلی
آچین پنجره‌نی باخیم گونشه!
بلکه اوره‌ییمه سئوینج ایله‌شه!

غصه اوردو چکیب اوره‌ک مولکونه
دوشمان آیاق باسیب ائل سینه‌سینه
گئجه حاکیم اولوب بو یوردا یئنه
آچین پنجره‌نی باخیم گونشه!
بلکه اوره‌ییمه سئوینج ایله‌شه!

تالاندی وارلیغیم تالاندی ائلیم
آزادلیق سسله‌دیم کسیلدی دیلیم
ایندی آل گونشه اوزانیب الیم
آچین پنجره‌نی باخیم گونشه!
بلکه اوره‌ییمه سئوینج ایله‌شه!

بیر زامان یوردومو بزه‌دی چیچک
شعاریمیز اولدو سئویب سئویلمک
ایندی بوغونتودا سیخیلیر اوره‌ک
آچین پنجره‌نی باخیم گونشه!
بلکه اوره‌ییمه سئوینج ایله‌شه!

چیچک‌لر ده سولدو، گول‌لر ده سولدو
پاییز اوردوسویلا وطنه دولدو
قارا استبدادا بوساط قورولدو
آچین پنجره‌نی باخیم گونشه!
بلکه اوره‌ییمه سئوینج ایله‌شه!

چکیلدی یئنی‌دن گونشه ساری-
قیزیل ناخیشلارلا دؤیوش یول‌لاری
لاله‌لر بورودو دوغما دیاری
آچین پنجره‌نی باخیم گونشه!
بلکه اوره‌ییمه سئوینج ایله‌شه!

من کی نور امه‌جم قیزیل گونشدن-
گره‌ک دیر بو یولا یولچو اولام من
دایاغیم خالقیمدی بیرده کی وطن
آچین پنجره‌نی باخیم گونشه!
بلکه اوره‌ییمه سئوینج ایله‌شه!

من کی اؤز خالقیمین بسله‌دییی‌یم
گره‌ک اونلا گولم، اونلا یئیم غم
اوتورسام یئریمده گونش گؤرمه‌رم
گره‌کدیر ایندیدن آخام گونشه
خالقیملا بیرلیکده باخام گونشه!

اسفند ۱۳۶۵

«سؤنمز»دن استقبال

بیر گؤیرچین کیمی دنسیزله‌میشم   بولبولم یازدا چمنسیزله‌میشم

اوستاد کریم مشروطه چی(سؤنمز)

قاناد آچ ماوی سمادا یئنی‌دن،
نه روادیر بئله دنسیزله‌یه‌سن؟!
گؤزله‌ییر اوچماغینی شانلی وطن،
بو گئنیش دونیادا دنسیزله‌مه‌سن!

قیشا خال سالمادادیر گوللو باهار،
اریییر داغلارین اوستونده‌کی قار؛
دویسا یاز عطرینی بولبول اوخویار
کؤنول آچ یازه چمنسیزله‌مه‌سن!

ساچینا چوخلودا دن دوشسه اگر-
قایدادیر داغ باشینا قار تؤکولر؛
کؤنلونه قویما قونا غصه – کدر،
دؤز باهار عشقینه شنسیزله‌مه‌سن!

سنی داغ ساندی بو اود یوردو آنان،

داغ کیمی ذیروه‌سی چن اولمالی‌سان؛
داغلارین هئیبتی‌دیر چن‌له دومان،
بئله چنسیزله‌مه، چنسیزله‌مه سن!
گل داریخما! گؤرونور «بابک» ایزی
اوجا داغلاردا سوراقلار او بیزی؛
اود دیاری ایسیدیر قلبیمیزی
«نبی»لر چوخدو ارنسیزله‌مه سن!
کؤکله‌نیب «جنگی»لر اوسته سازیمیز،
«چنلی بئل»دن اوجالیر آوازیمیز؛
سس وئریر «روشن»ه «خان ائیواز»یمیز،
بئله بیر صحنه‌ده تنسیزله‌مه سن!
بیر یانار داغ کیمی «سؤنمز»دی اودون،
بو یانار شعله‌نی هر دم قورودون؛
اؤلکه‌نی اود نفه‌سینله بورودون،
دردلی اولما و وطنسیزله‌مه سن!
دؤز باهار عشقینه شنسیزله‌مه سن!

اردیبهشت ۱۳۶۶

دیله‌ییمیز

یالچین‌لی داغلارین یولچوسویوق بیز،
ذیروه‌یه ال تاپماق گره‌ییمیزدیر.
بیر آن بودره‌مه‌دن آیاقلاریمیز
اینام‌لا دؤیونن اوره‌ییمیزدیر.

بیز تسلیم اولموروق گئجه- گونوزه،
داییم یول آچیریق دره‌دن دوزه؛
قایالار باش اییر ایراده‌میزه،
بیزه قودرت وئره‌ن مسلکیمیزدیر.

بو یولدا جان قویوب مین‌لرجه «بابک»،
بیر آن دا دورمادان گره‌ک دؤیوشک؛
ظفر بایراغینی قالدیرماق گره‌ک،
خالقین قودرتی ده کؤمه‌ییمیزدیر.

گله‌جک بیزیمدیر اینانیریق بیز،
دؤیوش مئیدانیندا سینانیریق بیز؛
گره‌ک تیتره‌مه‌سین بوگون دیزیمیز،
بشر سعادتی دیله‌ییمیزدیر.

خرداد ۱۳٦٦

قیزیل نغمه

اؤرتدو قان یایلیغین باشینا سحر،
آتدی داغ ذیروه‌سی مئح اؤرپه‌یینی.
آخدی دان یئرینه قیزیل شفق‌لر
یاردیقجا شوم گئجه گون اوره‌یینی.

سما، سینه‌سینه چکدی آل قوماش
سؤندوکجه اولدوزلار، یاندیقجا گونش.
یئر اوزو گونشه قول آچیر یاواش،
یئنه شعله‌لنیر ابدی آتش.

اوزاقدان یوکسه‌لیر گولله‌لر سسی،
دیکسینیر قایالار، اسیر چیچک‌لر.
سوسور بیر ایگیدین قیزیل نغمه‌سی
باشینا سالدیقجا آل شالین سحر.

پولاد بیر سینه‌ده یئنه گوللە‌نیر-
گوللە‌لر یئریندن قیزیل بیر چیچک.
باشی‌نین اوستوندن بایراغی ائنیر-
دنیز دالغاسی‌نین چکینمه‌سی تک.

آل قانا بویانمیش ایگید هئیکلی
دالغالار قوینوندا آل بایراغ اولور.
یئنه مؤحکم‌لنیر دؤیوش تملی؛ ...
باشقا بیر شه‌هرده «جوخه» قورولور.

شهریور ۱۳٦۷

آد گونو

بو گون آد گونوندور، ییغیلیب هامی،
ییرمینجی یاشینا دولورسان ایندی.
گؤروشون بورویوب شاعر دونیامی،
شعر ده سنیندی، سؤز ده سنیندی.

داغلار اوجا قویسون پاپاغین بو گون،
جوشسون بولاقلارین قاینار اوره‌یی.
مئشه‌لر زومزومه ائتسین سنینچون،
اوخشاسین کؤنلونو باهار کوله‌یی.

یاشیل مئشه‌لرین، سرت قایالارین-
سینه‌سی اوستونده گول آچدی ایزین.
قیش گونو جارچیسی اولدون باهارین،
صاباحا یؤنلدی اوره‌یین، گؤزون.

سئودا یوللاریندا توش اولدون غمه،
مین فیتنه تؤره‌تدی «قارا ملیک»لر.
بؤیوک گوناه اولموش سئوگی، سن دئمه
سارای قانونلاری اولاندا ازبر!

دونه‌نین قادالی، بوگونون قانلی،
سول دؤشون اوستونده داغ واردی یئنه.
باشین فیرتینالی،کؤنلون دومانلی
نه حزین باخیرسان آنا وطنه؟!

ییرمینجی قیش کئچیر یاز حیاتیندان،
بو گون آد گونوندور، ییغیلیب هامی.
ائله بیل دایانیب، یئریمیر زامان
گؤروشون بورویوب شاعر دونیامی.

الی بوش دئییلم بو گونونده من،
اؤزومدن قورتاریب من، سن اولموشام.
سنین بولاغ کیمی صداقتیندن-
«آردینجا سورونن کؤلگن اولموشام.»[۷]

بهمن ۱۳۶۹

---

[۷] بیر ماهنی سؤزوندن

بیرم - بیرم

بیر عشقین اوجوندان اولدوق در به در؛
دوشور قلبیمیزه خال بیرم-بیرم!
کئچیر عؤمروموزدن فصیل‌لر، ایل‌لر،
شه‌وه ساچ‌لار اولور چال بیرم-بیرم!

نامرد کؤرپوسوندن کئچیر بیر چوخو،
ده‌ییر سینه‌میزه خیانت اوخو؛
عشقین گؤزلریندن چکیلیب یوخو،
پریشان گؤرونور تئل بیرم-بیرم!

کرم لله‌سیزدیر، لله کرم‌سیز،
خان اصلی دوشوبدور دیله کرم‌سیز،
بوینو بوکوک قالیب بنؤوشه، نرگیز،
سارالیر او یاشیل چؤل بیرم-بیرم!

قیزیل گول یارالی اسیر بوداقدا،
بولبولون نفه‌سی قالیبدی باغدا؛
«موغانلی ائلدار»ی بو آن، بو چاغدا
سسله‌ییر باهارا گول، بیرم-بیرم!

فروردین ۱۳۷۰

ماوی‌لیک

سئویملی شاعریمیز اوستاد حبیب فرشبافا اتحاف

باخیشین ماوی‌دیر،
گؤزلرین دنیز؛
دنیز ماوی‌لیک‌له دوغولوب ائکیز.
بعضا دالغالانیر باخیشیندا غم،
بعضا ده گؤرورم
سئوینج لپه‌له‌نیر دنیز گؤزوندن؛
غمین ده ماوی‌دیر
سئوینجلرین ده.

دالیرام گؤزونون ماویلیینه؛
ماوی باخیشین‌لا اوچورام یئنه-
ماوی دیلک‌لرین گؤی‌قورشاغینا؛
اوردا گونشله‌نن آرزولارینی
تاپیرام گئجه‌نین آغ سحرینده؛
آرزوندا ماوی‌دیر، اومیدلرین ده.

ماوی باخیشین‌لا قوشالاشاندا
سئویرم دالغانی، سئویرم غمی.
دنیز گؤزلرینله قوجاقلاشاندا
سوزورم سئوینجله بوتون عالمی.

اردیبهشت ۱۳۷۰

سنسیزلیک

داغین سینه‌سیندن پوزولور ایزلر،
ذیروه یالقیزلاییب،
کهلیک‌لر سوسوب.
سیلدیریم قایالار مورگوله‌ییرلر؛
بولودلار اینله‌ییر،
گؤی سسین کسیب؛
گونش قان آغلاییر هر آخشام سحر.

سنینله سالدیغیم او جیغیر، او ایز
کول- کوسا اوغراییر،
محو اولوب گئدیر.
یامان کؤوره‌لیبدیر بنؤوشه، نرگیز؛
بو اضطراب نه‌دیر
بو تشویش نه‌دیر؟!

کیشنه‌ین بولودلار، شاخان ایلدیریم،
قارتال‌لار مسکنی او سرت سیلدیریم
پوزغون خاطیره‌یه چئوریلیبدیلر؛
گونش قان آغلاییر هر آخشام سحر.

تکجه سن قالیبسان
بیرده بو حالدا-
داغین سینه‌سینده جیغیر حسرتی.
او داغچی یارادیر شیرین خیالدا،
سن ایسه قلبینده داغ محبتی.

گل آرزو ساروانیم
سن ده تای اولما پوزغون خاطیره‌یه چئوریلن ایزه!
آماندی دایانما، سوسما، سیخیلما،
کیشنه نور النسین اوره‌ییمیزه!
سیخیلما!
سیخیلسان سیخیلارام من
بیزیمله سیخیلار بو آنا وطن!

خرداد ۱۳۷۰

منی اؤزومه قایتار!

آیریلدین؛
اریدی باخیش‌لاریم آیاق ایزلرینله؛
منی مندن آلیب، آپاردین اؤزونله.

آیریلدین؛
تنهالیقدا کئچدی گون‌لر،
آی‌لار، ایل‌لر؛
او گئده‌ن آیاق ایزلرینه
حسرت گولو اکدی باخیش‌لاریم هر سحر.

آیریلدین؛
گؤزلریم یول چکدی سن گئده‌ن منزیل‌لره،
اومید باغلادیم ووصال دونلو قیزیل بیر سحره.
آیریلدین یاشیل دیله‌یین‌له،
قیزیل اوره‌یین‌له؛

آپاردین آرزولاریمی،
کؤچورتدون سؤز باهاریمی.
سارالدی زامان کئچیدینده یاشیل خاطیره‌لر،
کؤنلومو بورودو کدر.

گل سئوگیلیم!
اریدیکجه باخیش‌لاریم دیله‌ییمدن اوزاقلاشیرام،
اوره‌ییمدن اوزاقلاشیرام.
گل سئوگیلیم!
قوی آلماسین کؤنلومو غوبار.
منی اؤزومه قایتار—
یاشیل دیله‌یین‌له،
قیزیل اوره‌یین‌له.

تیر ۱۳۷۰

سن اولسان

عشقیم گول آچار گوللو گولوستانی سن اولسان،
نغمه‌م گؤیه‌رر باغی‌له بوستانی سن اولسان.
قلبیم اؤزونو آل گونشه پیرهن ائیلر
هر شاختالی گونده اومیدین جانی سن اولسان.
آل قونچالانار سینه‌مین اوستونده‌کی داغلار
وصل عالمی‌نین گؤزلری جئیرانی سن اولسان.
بخت اولدوزومون نور تؤکولر هر باخیشیندان
آلنیندا یازیلمیش قیزیل عنوانی سن اولسان.
شن یاز آچیلار گؤزلری‌نین پنجره‌سینده
«ائلدار»ین اگر سئوگیلی جانانی سن اولسان.

فروردین ۱۳۷۱

سنی دوشونده

گلدین، قانادلاندی عشقیم، امه‌لیم،
بولودلار سینه‌مه سیخدی کؤینه‌یین.
گونشین ساچینی اوخشادی الیم،
قلبیمله قول- بویون اولدو اوره‌یین.

گلدین، ماویلیکده غرق اولدو حیات،
ماوی دالغاسینی ایتیردی دنیز.
ائله یومشاق اولدو بو سرت کایینات
بولودا چئوریلدی محبتیمیز.

فصیل‌لر ده‌ییشدی دوغما دونونو،
پاییز دا یاز اولدو، قیش دا یاز اولدو.
قیزیل گول بزه‌دی سئوگی قوینونو
قلبیمیز گونشه پای‌انداز اولدو....

ووصالین چکمه‌دی گؤز قیرپیمیجاق،
حسرتین داغ اولوب سینه‌م اوستونه.
گون‌لر دال با دالا کئچیر بو سایاق،
یانیرام، گلن یوخ قال‌خان توستومه.

قورقوشون آسیلیب سانکی گؤزومدن،
نه آغیر فیرلانیر ایندی زامان دا!
دؤزوم دیله‌ییرم اؤزوم اؤزومدن
سنی دوشونnده، سنی آناندا.

خرداد ۱۳۷۱

سئوگی

گؤزلری‌نین نوروندا یویوندوم،
دوداغیندان آخان نغمه‌لرله بزه‌ندیم؛
بورووندوم گونشین ضیاسینا،
ساریلدیم نغمه‌لر دونیاسینا.
آسیلدی باخیشیندان باخیشلاریم.
رنگ آلدی گؤزلریندن سؤز ناخیشلاریم.
داغی سئودیم،
داشی سئودیم،
سئودیم اودو، اوجاغی
سئودیم آنا تورپاغی...

گؤزلری‌نین نوروندا یویوندوم،
دوداغیندان آخان نغمه‌لرله بزه‌ندیم؛
قانادلاندیم بو گونومدن صاباحا؛
اوچدوم ..... اوچدوم.......

ماویلییه قوووشدوم.

گۆزەل ایدی بوتون عالم،

سانیردیم کی خوشبخت‌لرین خوشبختی‌یم.

سنی آندیم هاوالاندیم؛

سئودیم وطنی، سئودیم دونیانی.

سئودیم سنی، سئودیم اینسانی.

فروردین ۱۳۷۲

سون گؤروش

بیر قیش گئجه‌سینده آیریلدیق؛
هاوا سویوق
خیالیمیز اویوق- اویوق؛
کورکونه بورونموشدو آی،
قارا بولودلار آخیردی اوستوموزه آلای- آلای.
-«گؤروشه‌ریک»- دئیه
باخیشی‌نین شفقتینی،
اللری‌نین حرارتینی باغیشلادین منه.
من یوخسول بیر پیادا
نه‌ییم وار ایدی سنه باغیشلاماغا؟!
گومانیم
یومروغوم بویدا اوره‌یه گلدی.

دوشدوم یولا؛
یول آرزولارین بویونجا.
نئچه-نئچه منزیل اؤتدوم،
کئچید کئچدیم شاختادا، بوراندا؛
اللری‌نین حرارتی‌له قیزیندیم شاختادان دایاناندا؛
باخیشی‌نین شفقتیندن ایسیندیم بوراندان دوراندا.

هله‌ده گئدیرم بو یولو
سون منزیل اؤنومده؛
اللرین اللریمده‌دیر
باخیشین گؤزلریمده.

مرداد ۱۳۷۲

سوسوزلوق

اوره‌یین اودلو،
گؤزلرین بولودلو.
اریمه‌سین او اود،
سیخیلماسین او بولود!
دونار اوره‌ییم
اریییر گؤزوم.

قاپانماسین باخیشی‌نین قاپی‌لاری!
قاپانار اوزومه اولدوزلارین باهاری؛
ییخیلار قالام
تؤکولر دونیام.

اریمه‌سین او اود،
سیخیلماسین او بولود!

دونار اوره‌ییم،
قیش اولار ایچیم.
قوی ایچیم، ایچیم- ایچیم
اوره‌یی‌نین اودوندان،
گؤزونون بولودوندان!...

مهر ۱۳۷۳

یاریمچیق سؤز

اوستاد «حبیب ساهر»ین نیسگیللی اؤلومونو دوشونرکن

کؤلگه‌لر سریلیب شه‌هرین اوستونه؛
اوره‌یی ایرینلی،
گؤزو کینلی؛
نفسینده ظولمت قوخوسو،
سسینده گئجه قورخوسو.

قینیندا گیزله‌نیب سایریشان اولدوزلار
آیین جانیندا قیزدیرما وار...
کؤلگه‌لر سریلیب شه‌هرین اوستونه؛
کوچه‌لرین سینه‌سینده دؤیونور دیسکینتی‌لر،
ائولرین اوستونه یاغیر تنهالیق؛
پنجره‌لرده تور قورور هؤرومچک‌لر،
مورگوله‌ییر شه‌هر.

کؤلگه‌لی دیر زامان، گؤی، یئر؛
دووارلار آرخاسیندا
چیلپاق قالمیش آرزی کیتابینی واراقلاییر شاعر؛
کؤلگه‌لی دیرکیتاب دا،
واراق دا،
اوتاق دا.

اوره‌یینده یاز یاغیشی‌نین هاواسی،
باخیشیندا سئوگیلی‌لر پیچیلتیسی،
گوموشو ساچلاریندا دولاشارکن آیریلیق نسیمی
«من بو جهانه سیغمازام»- دئیه
قانادلانیر سحره دوغرو.
دالغاسیز بایراق‌کیمی آسیلی قالیر ائیواندان؛
بارماقلاری دویونلو،
گؤزلری سحرین پنجره‌سینه تیکیلی،
آغزی آچیق،
سؤزو یاریمچیق؛
بوغازیندا دویونله‌نن «آه» سؤزومو
یوخسا «آ ز ا . . .» ؟!

آذر ١٣٧٦

۸۰ و ۹۰-نجی ایل‌لر شعرلریندن نمونه‌لر (تاریخ ترتیبی ایله)

اوشوتمه

قار یاغیر...
قار یاغیر اوره‌ییمین باشینا؛
ایچینی ایتیرمیش
تامینی اونوتموش
قارا بیر قار؛
قریبه‌دیر روزیگار...!
بولانیر آغ چیچک‌لی قیزیل آینام
اوشویور بنؤوشه‌لی دونیام.
جانلانیر آینامدا
قاسیرغایا دوشموش جیلیز بیر داغ؛
اته‌یی چیرکاب،
باشی چیلپاغ.
یازیغیم گلیر بئله داغا،
بئله هاوایا.
یازیغیم گلیر بئله قارا
بئله روزیگارا.

قار یاغیر اوره‌ییمین باشینا
قارا بیر قار...
نه داغی قینایاجاغام
نه ده هاوانی،
نه قارا قاردان کوسه‌جه‌یم
نه ده غریبه روزیگاردان،
یالنیز
آساجاغام قیزیل آینامی
ماوی گؤزلو باهار گؤزه‌لی‌نین قیزیل ساچلاریندان؛
اریییه‌جک قارا قار،
دورولاجاق آینام؛
ایته‌جک قریبه روزیگار،
باهارلاناجاق دونیام.

آذر ۱۳۸۷

کوچه‌لره آچیلان یاشیل قاپی‌لار

شه‌هرین روحونا هوپور سوسوزلوغا آخان باهار؛
یاشیللاشیر قاپی‌لار،
یاشیللاشیر کوچه‌لر،
یاشیللاشیر خزللنمیش شه‌هر؛
دالغا- دالغا آرخالانیر قیزیل دؤیونتولر بیر- بیرینه،
کوچه-کوچه یورویور یاشیل شه‌هر-
خزان ساحیللیینه.

شه‌هرین روحونا هوپور سوسوزلوغا آخان باهار؛
اوتوز ایل‌لیک تنهالیغینی اونودور غریبسه‌میش قاپی‌لار،
اوتوز ایل‌لیک قه‌هرینی اودور سارالمیش کوچه‌لر،
پاییزلامیش شه‌هر.
قوجاغی آچیلیر آنالار کیمی قاپی‌لارین؛
سینه‌سینده پروازلانیر گؤیرچینلر کوچه‌لرین؛
باخیشلاریندا نغمه بسله‌نیلیر-
«انقلاب»دان «آزادی»یه جان آتان شه‌هرین.

کوچه‌لره آچیلان قاپی‌لاردا باهار قوخوسو وار،
پاییز قورخوسو وار؛
کوچه‌لره آچیلان قاپی‌لاردا
ایللردیر دؤیوشور پاییزلا باهار.
کوچه‌لره آچیلان قاپی‌لاردا یاشیللاشیر-
یئر،
گؤی،
تورپاق،
شه‌هر؛
تای-تای آچیلان آنا قوینوندا دینجه‌لیر یارالی گؤیرچین‌لر.
عشق اولسون قیزیللیغینا کوچه‌لرین؛
عشق اولسون یاشیللیغینا شه‌هرین.

خرداد ۱۳۸۸

بنؤوشه (ماهنی)

یومول بنؤوشه‌م یومول(ن. کسمنلی)

آی عؤمرومون بنؤوشه‌سی
یومولما قوربانین اولوم!
بنده دوشر یاز هوه‌سی
یومولما قوربانین اولوم!

سندن منه پای دوشوبدور،
ایل دوشوبدور، آی دوشوبدور؛
کؤنلوم یامان اوشویوبدور
یومولما قوربانین اولوم!

دؤزومونو دیل‌لره یای!
قریبسه‌میش ائل‌لره یای!
صاباحکی نسیل‌لره یای!
یومولما قوربانین اولوم!

دونوم، بوگونوم سنده‌دیر،
یاسیم، دویونوم سنده‌دیر؛
مین بیر دیلک سینه‌نده‌دیر
یومولما قوربانین اولوم!

«موغانلی»یام حیاتیم سن،
یولومو گؤزله‌ییر وطن؛
هله منیم گره‌ییمسن
یومولما قوربانین اولوم!

شهریور ۱۳۹۰

سئوگی گونوموز(ماهنی)

بیر عشقی تن بؤلدوک ایکی‌لیکده بیز
من سنی، سن منی سئودیییمیز گون.
آنالی یاشادی یئتیم عشقیمیز
من سنی، سن منی سئودیییمیز گون.

تورپاق یاشیل‌لاشدی، سما گؤیردی،
گونش ساچلارینی دنیزه سردی،
دالغالار ساحیلدن اؤپوجوک دردی
من سنی، سن منی سئودیییمیز گون.

باهار عطری یاغدی اللریمیزه،
نه پاییز، نه ده قیش گلمه‌دی گؤزه،
گلن گونلریمیز قیسقاندی بیزه
من سنی، سن منی سئودیییمیز گون.

سن منیم عؤمورلوک ائکیزیم اولدون،
سن منیم گئجه‌سیز گوندوزوم اولدون،
سن باشقا اولمادین، سن اؤزوم اولدون
من سنی، سن منی سئودیییمیز گون.

دومان‌لار ساچیما قونسا نه دردیم،
سنه هر بیر زامان من گووه‌نردیم،
لاپ بو یاشیمدا دا گنجلیک ائدردیم
من سنی، سن منی سئودیییمیز گون.

بهمن ۱۳۹۰

سؤزوم قالیبدی

داغلارین دؤشونده گؤزوم قالیبدی،
بونو کیمه دئییم، کیمه سؤیله‌ییم؟!
بیر سینه دولوسو سؤزوم قالیبدی،
بونو کیمه دئییم، کیمه سؤیله‌ییم؟!

بو دؤش‌لر، یاماج‌لار اویلاغیم اولوب،
چیچک‌لی یایلاق‌لار یاتاغیم اولوب،
سایریشان اولدوزلار چیراغیم اولوب،
بونو کیمه دئییم، کیمه سؤیله‌ییم؟!

چن دومان ایسلادیب دویغولاریمی،
قایالار بورویوب یوخولاریمی،
من اوندان آلمیشام اؤز ووقاریمی،
بونو کیمه دئییم، کیمه سؤیله‌ییم؟!

چوخداکی باشیندا دونموش قار یاتیب،
او گئنیش کؤکسونده آلوولار یاتیب،
ایستی اوره‌یینده ایلک باهار یاتیب،
بونو کیمه دئییم، کیمه سؤیله‌ییم؟!

بو ائلین سئوینجی، غمی منیمدیر،
غورورو منیمدیر، دمی منیمدیر،
«ائلدار»ام، بو تورپاق اؤز وطنیمدیر،
بونو کیمه دئییم، کیمه سؤیله‌ییم؟!

اردیبهشت ۱۳۹۱

تورپاق اوگئی اولماز

داغ‌لاری قینامیرام،
قینامیرام داغ‌لاری.
قینامیرام سرتلیک‌لرینی،
تورانلی آخشامینی،
چیسگینلی سحرینی.
داغ‌لاری قینامیرام،
قینامیرام سینه‌سینده‌کی،
زیگیللی جیدیرلارینی،
قینامیرام دؤشونده‌کی،
نوازشه حسرت قیز قارینی.
داغلاری قینامیرام
سرتلییی ائله همان؛
نه آخشامی ده‌ییشیب، نه سحری،
تورانلیغی همان،
دومانلیغی همان.

قیناسام، نانکور اولارام؛
اؤزومدن اولارام،
گؤزومدن اولارام؛
قیناسام، باخارکور اولارام.
داغلاری قینامیرام،
قینامیرام داغلاری.
جیدیرلاریندا بیتن زیگیل‌لر
سنین و منیم.
اوتاندیغیندان اریین قیز قاری
سئویله‌نیم، سئوه‌نیم.
داغلاری قینامیرام؛
اونودولانلار قینانیلماز،
اونودانلار قینانار.
تورپاق اوگئی اولماز؛
آنا قلبی یانار،
آنا قلبی اودلانار.

آذر ۱۳۹۱

بوتؤولوک

بیر آلمانی ایکی بؤلدوک؛
آتیلدیق تک‌لیک‌دن.
قوشا جیزگی‌لر کیمی یاشادیق سونسوز بیر ایکی‌لیکده.
کؤوره‌ک لپه‌لر بئشیییمیز اولدو،
اوچار قاغاییلار آرزوموز؛
ماوی‌لییه دوزولدو ایکیلیییمیز.
آغیزیمیزدا ایل‌لرین دادی
اوره‌ییمیزده یول‌لارین ایزی،
بیر ساپاغدان آسدیق سئوینجی، غمی.
بیر آلمانی ایکی بؤلدوک،
بوتؤولندیک...!

فروردین ۱۳۹۲

هله بیلمیرم

نه‌دن دوشدوم بو سئودایا،
وورولدوم بئله، بیلمیرم!
ایلک باهارین قارانقوشو-
گلرمی دیله؟، بیلمیرم!

بو غریبه ایستک نه‌دیر،
گاه یاندیریر، گاه گؤینه‌دیر؛
باش آلیبدی هارا گئدیر؟
گؤرورم؛ بیله بیلمیرم!

یاش آرتیر یاشیم اوستونه؛
قینانیرام: بو نه، او نه؟!
کؤلگه‌دیر باشیم اوستونه،
قانشارا گله بیلمیرم.

گؤیلرینده قوش اولموشام،
بوسبوتون اوچوش اولموشام،
سئوداسینا توش اولموشام؛
کؤنولدن سیله بیلمیرم.

ایکی باشلی بیر اوره‌یم،
آلما ناخیشلی دیله‌یم؛
نه واخت قورتاراجاق بو دم؟-
سوروشما! هله بیلمیرم.

شهریور ۱۳۹۳

سن منیم اؤزومسن

- اؤزوندن موغایات اول! - دئدین؛
سوزولدو پنجره‌مدن یاغیشلی گونلرین سوسغونلوغو؛
سریلدی سینه‌مه فاطما ننه‌نین توخودوغو.
پنجره‌م آیازلیغا قوووشدو؛
کؤوره‌ک باختیما بنؤوشه دوشدو؛
«بنؤوشه بنده دوشدو»...
- اؤزوندن موغایات اول! - دئدین؛
اوچوش جیزگی‌لرینی اوخشادی دؤیونتولریم،
دان یئری‌نین یاناقلارینی اؤپدو سحریم؛
دورنالارین اوچوشونا سپدیم «قیزیل آلما» توخومو،
عطرینه بویادیم واریمی، یوخومو؛
ایندی، دؤرد ال‌لی قورویورام بنده دوشن بنؤوشه‌نی؛
اؤزوم اولان سنی.

آذر ۱۳۹۳

بیر اوره‌ک وطن

نه‌دن‌دی گؤزلری‌نین گوزگوسونده چن گؤرونور؟
بولودلومو اوره‌یین، یوخسا چن نه‌دن گؤرونور؟
یاناقلاریندا سولوب شعریمین قیزیل چیچه‌یی
بنؤوشه بنده دوشوب‌می‌کی یاسمن گؤرونور؟
جوموبدو دالغالارین قوینونا بولود لپه‌لر
دنیزله فیرتینا چاخناشمادا نه تن گؤرونور!
چیچک- چیچک آچیلیر گؤزلرینده میرواری‌لار
قه‌هر یاغیر نئجه‌ده داملا- داملا دن گؤرونور!
پاییزلاییب سینه‌ن اوستونده ایلک باهار هوه‌سی
قارانقوش آرزولو رؤیالارین پره‌ن گؤرونور.
داغیلدی کؤنلوم ائوینده ایشیق بینؤره‌لری
گؤرنده گؤزلری‌نین گوزگوسونده چن گؤرونور.
یئنه گونشلییه اوچ قوی باخیشلارین آچسین
سیخیلما، قونماغینا بیر اوره‌ک وطن گؤرونور.

آبان ۱۳۹۴

گؤزلرینده اویوت منی!

گؤزلرینده اویوت منی،
یوخولاریم چینه دؤنسون!
لاله‌لیینه قات منی،
عؤمروم اؤز ترسینه دؤنسون!

بیر سیخیم ایشیغا دؤنوم،
سپیلیم لاله دوزونه.
میرواری مینجیغا دؤنوم،
دوشوم بنؤوشه ایزینه!

دامجی- دامجی اریییم هئی
آخیم دورولوغا ساری.
بیرم- بیرم آریییم هئی-
رؤیامداکی ایلک باهاری.

قیزیل گول قوناغیم اولسون
یاشیللاشسین اؤلوم، دیریم.
باخیشین ماياغیم اولسون
دؤنوب من سنه چئوریلیم.

گؤزلرینده اویوت منی،
یوخولاریم چینه دؤنسون!
لاله‌لیینه قات منی،
عؤمروم اؤز ترسینه دؤنسون!

شهریور ۱۳۹۵

لاله‌لر نه اولوب؟!

بو داغ‌لارا اله‌نن داغلی‌لاله‌لر نه اولوب؟!
شفق الینده جالانمیش پیاله‌لر نه اولوب؟!
گونش شعاسینا آسمیش اؤزون سحر واختی-
ساچیندا پؤهره‌لنن گور شلاله‌لر، نه اولوب؟!
گؤزونده نور قاماشان آغ چیچک‌لری‌دن- دن -
یاناقلاریندا قیزارتدیقجا ژاله‌لر، نه اولوب؟!
اسیبدی سانکی سیزیلتی بو داغ‌لارین دؤشونه
گونش دئییب اوجالان اودلو ناله‌لر نه اولوب؟!
اؤلوم-دیریم باهاسی‌لا قیزیللاشیب تورپاق
قانی‌له قول چکیلن اول قباله‌لر نه اولوب؟!
بو ذیروه‌لر اوره‌ییندن یاغیبدی اولدوزلار
باشیندا شعله چکن نورلو هاله‌لر نه اولوب؟!
کؤزرتی‌لر آراسیندان اوچور سمندرلر
گؤزونده نور، دؤشو اولدوزلو لاله‌لر نه اولوب؟!

مرداد ۱۳۹۶

خاطیرلانان ایل کیمی‌ییک!

پاییز یاغیر گؤزوموزده،
«یاشیل‌باش» سیز گؤل کیمی‌ییک!
حسرت بیتیر ایزیمیزده،
غریب دوشموش یول کیمی‌ییک!

کیرشانلانیر اوفوقده دان،
ائنیر چیسگین، قالخیر دومان؛
یاری یولدا کؤچو قالان-
کؤچری بیر ائل کیمی‌ییک!

بعضا اینجیک، بعضا کؤوره‌ک،
یاغیش وورموش بیر کپه‌نک؛
واختسیز چووغون، واختسیز کولک!!
سووورولموش کول کیمی‌ییک.

گاه سئوینج، گاه غم ییغینی؛
چوخلوغونو، آزلیغینی،
بیر سئودانین یازلیغینی-
توتار- توتماز دیل کیمی‌ییک!

نه اولاردی بیرده یئنه
عؤمروموز یازا بزه‌نه؛
ایندی، یالنیز دؤنه- دؤنه-
خاطیرلانان ایل کیمی‌ییک!

آبان ۱۳۹۶

پای اومورام

اوشویور دویغولاریم،
کؤزوندن پای اومورام.
گؤرونمز یوخولاریم،
گؤزوندن پای اومورام.

دوشوبدو دیله سئوگیم،
آی‌لارا، ایله سئوگیم؛
پوزولور بئله سئوگیم،
ایزیندن پای اومورام.

گئجیکیب ایلک باهاریم،
تالانیب سئوگی واریم؛
چوخونا یوخ قراریم،
آزیندان پای اومورام.

اریییر یئره کؤلگم،
اوینادیر آتینی غم؛
چکیلیب دارا نغمه‌م،
سؤزوندن پای اومورام.

اوره‌کده بیتنیمسن،
گول اوسته اؤتنیمسن؛
پای وئره‌ن وطنیمسن،
اؤزوندن پای اومورام.

آذر ۱۳۹۶

قاش‌لا گؤز آراسیندا

قاش‌لا گؤز آراسیندا مورگوله‌نن خاطیره کیمی
قاریشیبسان قانیما؛
یاخینلیغین قده‌ر شیرین
اوزاقلیغین قده‌ر درین.

قاش‌لا گؤز آراسیندا مورگوله‌نن خاطیره‌کیمی
قاریشیبسان قانیما؛
آخیبسان رؤیالاریمین سوسوزلوغونا،
ایکی دامجی قیزیل گول اولوب
دامیبسان گؤزومون قینینا.
ایستی‌لیییندە اریییر
شفقلی آخشاملاریمین ایلغیمی،
قیزیللیغیندا چورویور
تورانلی سحرلریمین ساریلیق دمی.
یاییلدیقجا جانیما

یاندیریرسان ایل‌لرین آرخاسیندان عؤمور- گون سئودالارینی؛
اویاندیریرسان پاییز آخشاملاریندا ایلک محبت باهارینی.

شیرین- شیرین گؤروشور پیچپیلتی‌لار
نغمه-نغمه چیچکله‌نیر ایلک باهار.

قاش‌لا گؤز آراسیندا مورگوله‌نن خاطیره کیمی
قاریشیبسان قانیما؛
یاخینلیغین قده‌ر شیرینسن
اوزاقلیغین قده‌ر درین.
نه آتا بیلیرم
نه باتا بیلیرم.
سن هاراسینداسان بو سئودانین،
من هاراسیندا؟!
قالمیشیق قاش‌لا گؤز آراسیندا...

آبان ۱۳۹۷

ایتگی‌لر

ایتگی‌لر چپرله‌نیر
گؤزلریمیزین اؤنونده؛
ایتیریریک گؤز قیرپیمی ایلا اؤلچولن
گون‌لری، آی‌لاری؛
ایتیریریک دونه‌نین حئسابینا ییغدیغیمیز
بوگونکو واری.
ایتیره – ایتیره دویونله‌ییریک
یوخوسوز گئجه‌لری اضطرابلی سحرلره،
ایتیره – ایتیره قوشوروق
فصیل‌لری ایل‌لره.
بلکه بو کؤچن کاروانا قوشولدوق-
ائله‌لاپ بوگون، صاباح!
بلکه بیر پاییز آخشامیندا
یوللارین بویونا تیکیلی قالدی
گؤزلریمیزین حنیرتیسی!

بلکه ده
دؤیونه – دؤیونه قالمیش بیر قوش اولدوق
قانادی اوچوش درینلیییندن آرالی،
اوچوشو حسرت بویالی.
بلکه ده ...!
بلکه ده ...!
باخ، بو منم، بو سن،
بلکه‌لر آراسیندا سئوه – سئوه ایتیره‌ن؛
ایتیره – ایتیره سئوه‌ن!
ایتگی‌لرین سرحدینه
دویونله‌مک ایسته‌ین بوگونونو، صاباحینی؛
ایتگی‌لرین آرخاسیندا
گیزلتمک ایسته‌ین حسرتینی، آهینی.
نئجه گیزله‌دک
نه‌یی گیزله‌دک، نه‌یی؟!
گیزلتمک اولارمی هئچ
سرحدلری پوزان اوره‌یی؟!

مرداد ۱۳۹۹

بایراغا چئوریلمیش سحر

... آیاغا قالخیب
دریندن کؤکس اؤتوردو؛
یورودو دان یئری‌نین کئچیدینه
سحرین سرین نفه‌سی سیزدی سینه‌سینه...

اوفوقون درینلیینده-
آچیلیردی بنؤوشه‌نین‌لای-لای آچیلیشی،
لای‌لالارا قوشولوردو-
تورپاغین گؤزونده چیرپینان یارالی اوچوشو.

حالقلانمیشدی قان بویالی شفق
گونشین بوینونا،
یئرله گؤی آراسیندا
تیکیلی قالمیشدی باخیشی اونا.
سحر، امیزدیردیکجه باخیشلارینی

تامسیندی بئینینده لپه‌له‌نن قیزیلی ایل‌لرینی،
ماوی نیسگیل‌لرینی.
گؤزلرینده گیله- گیله گؤیردی ایشیق قوخوسو،
اوره‌یینده اریم – اریم اریدی گئجه قورخوسو...

دارالدی شفق،
سیخیلدی گونش؛
یاییلدی بنوشه‌نین آچیلیشینا تورپاق بویالی دیلک‌لر؛
دالغا-دالغا دالغالاندی بایراغا چئوریلمیش سحر!

شهریور ۱۳۹۹

چاپ اولموش «حیات یوللاریندا»[۸] کیتابیندان نمونه‌لر (تاریخ ترتیبی ایله)

دؤردلوک‌لر

دیل، وطن

«آنا» کلمه‌سی‌له معنایا دولار
«آنا وطن»یمیز، «آنا دیلی»میز.
دوغروسو، آناسیز یاشاماق اولار،
یاشاماق چتین‌دیر دیلسیز، وطنسیز.

کؤک

بیز اودلار یوردونون ائولادییق‌سا
نسلیمیز آلوودان یارانیب دئمک.
کؤکوموز اود اولوب، دیلیمیز آتش؛
بو کؤکون اوستونده بوی آتاق گره‌ک.

---

۸ حیات یوللاریندا – ائلدار موغانلی، نشر مینا – تهران، قیش ۱۳۶۹- ۸۰ ص

وطن

آنامیز سودویله بسله‌ییبسه ده
بؤیودوب قوینوندا بو دیار بیزی.
حیات یوللارینی بیز گئده – گئده
بیر آن اونوتمایاق وطنیمیزی.

آیریلیق

آیریلیق ووصالین بارینی تؤکر
اینسان غم اؤنونده بیر آن یورولسا.
آیریلیق معناسین الیندن وئرر
اوره‌ک‌لر بیر اولسا، دیلک بیر اولسا.

صاباحکی گون‌لر

بؤیوک بیر اینام‌لا عشقیمیز اوچون
محبت تئلینه باغلانمیشیق بیز.
صاباحکی گونلرین عشقی‌له بوگون-
قوی قوشا دؤیونسون اوره‌کلریمیز.

١٣٦٤

سن اولدون

هرکس‌دن ایره‌لی، هرکس‌دن یاخین،
قلبیمده یئر سالیب قالان سن اولدون!
همیشه، هر زامان اوره‌ک سازیمین
اومید تئل‌لرینی چالان سن اولدون!

سنسیز، غم هاواسی اوسته قورولدوم،
سنینله چشمه تک آخدیم، دورولدوم؛
نه بیرلحظه دوردوم نه ده یورولدوم،
مندن غم- غصه‌نی آلان سن اولدون!

بعضا آیریلیقدا کؤورلدی اوره‌ک،
آرزوم باغچاسیندا آچمادی چیچک،
بو دار گونلریمده عزیز آنا تک
حیاتدا قئیدیمه قالان سن اولدون!

سنینله تانیدیم عشقی، اولفتی،
دوشمنه نیفرتی، ائله حؤرمتی؛
خالقیما بسله‌دیم پاک محبتی،
منی بو سئودایا سالان سن اولدون!

١٣٦٥

یول‌لار

یول‌لار دره‌لی‌دیر، یول‌لار تپه‌لی،
یول‌لار چتینلیکدن یوغرولوبدولار.
یول‌لار داشلی‌دی‌لار، یول‌لار قایالی،
یول‌لار تام معنادا سرت اولوبدولار.

یول‌لارین بویونا تیکیلن گؤزلر
بیلمیرم نه‌دنسه منه درد اولور.
منی یولا سالیر دالداکی ایزلر،
گؤز قورخاق اولورسا، آیاق مرد اولور.

کؤمه‌ییم اولوبدور بو مردلیک، بو ایش،
چکیر اؤز آردیجا آیاق‌لار منی.
دئییرم گؤزه یوخ، آیاغا آلقیش،
اودورکی مقصدده سوراقلار منی.

۱۳۶۵

دؤیوش یول‌لاری

اوجا ذیروه‌لری دوشونن اینسان
دوشون یولونو دا؛ خطرسیز اولماز!
شن حیات آرایان، سئوینج آختاران
سئوینجه ال تاپماق کدرسیز اولماز!

دمیر ده کوره‌ده قیزارار، یانار،
چکیج‌لر آلتیندا مودام تاپدانار؛
سونرا سوواریلیب پولاد آدلانار،
قیلینجا چئوریلسه کسرسیز اولماز!

سعادت آختارسان ائل‌لره قاریش،
سئو آنا تورپاغی سن قاریش- قاریش،
ائل‌لرله بیرلیکده ظفره چالیش،
ائل‌لرین بیرلییی ظفرسیز اولماز!

گل وطن عشقینه، باهار عشقینه-
محبت گولو تاخ ائل سینه‌سینه!
آخسان دا بولاق تک سن زینه- زینه
بیل کی بو آخیشین اثرسیز اولماز!

سیخماسین قلبینی نه غم، نه کدر،
اومیدسیز اولماقدان سن ائیله حذر؛
دؤیوش مئیدانی‌دیر جسارت گؤستر،
وطن دؤیوشچوسو هونرسیز اولماز!

«بابک»لر یوردودور بو اودلو دیار،
او «کوراوغلو»لاردان قالیب یادگار؛
ایسته‌سن ائل‌لره اولاسان «ائلدار»
بیل دؤیوش یول‌لاری خطرسیز اولماز!

۱۳۶۵

کؤزه‌رن سؤزلر

کؤکسومده یئرلشن اوره‌ک ائوینده
یانار بیر اوجاغی حیس ائدیرم من.
داییم یانماقدادیر، آلیشماقدادیر،
قیزینیر وارلیغیم بو ایستیلیکدن.

باغلی‌دیر وارلیغیم او سؤنمز اودا،
چکدیییم هر نفس اوددان دوغولور.
کؤوره‌ک دویغولاریم، اوره‌ک سؤزلریم
اونون یانماغی‌لا معنایا دولور.

دوشونجه‌م، اینامیم، اومیدیم، آرزوم
قلبیمده آلیشان کؤزرتی‌لردیر.
اونلارین ایشیغی قارا گئجه‌مده
منیمچون آچیلان آیدین سحردیر.

عؤمروموِن ان گؤزه‌ل زامانلارینی
یالنیز بو معنالار یاراداجاقدیر.
منی حیاتیمدا اینسان یاشادان
کؤکسومده آلیشان اودلو اوجاق‌دیر.

سؤزوم‌له برابر حیاتیمی دا
یاشادیر هر زامان بو ایستی اوجاق.
بوگون قیزدیریرسا، صاباح الیمده –
آلووو سؤنمه‌ین مشعل اولاجاق.

۱۳۶۵

قانلی شفق

توتغوندو سما، سانکی آغیر دردە دولوبدور؛
گؤیدن یئرە لاپ آزجا قالیر قارە چیلنسین.
قان- قان چاغیریر قانلی شفق گؤی سینەسینده،
قان پنجەسی ایله چالیشیر گون خفەلنسین.
توتموش گؤیو آل‌قان، قیزاریر اودلو دمیر تک،
سانکی گؤی اوزوندن یئرە ایستیر قان النسین.
ای قانلی شفق، پوز ایزینی گون اوزەریندن،
نور ائلچی‌لری بیلمه روا قانه بلنسین!
قان‌لکەلرین سیل او سمانین گول اوزوندن،
قوی نور بوروسون عالمی، عشقیم تزەلنسین!
سن قان ایله پارلاق گونشه چرچیوه تیکدین،
سیندیر قفسی قان چاناغی آز لپەلنسین.
بو یئرکورەسی راضی دئییل ماوی سمادا-
بیر داملا دا گون چؤهرەسینه قان سپەلنسین.

۱۳٦۵

وطن محبتی

اصلینه گؤز یوموب، نسلیندن دؤنن،
اولو بابالارین یولون آزیبدی.
اوباسین اونودوب، ائلیندن چؤنن،
وطن لوحه‌سیندن آدین پوزوبدو.

ائلین قودرتیندن گوج آلمایان کس،
بابالار سایاغی اوجالمایان کس،
شرف‌له عؤمر ائدیب قوجالمایان‌کس
اؤز قبرین ان اوول اؤزو قازیبدی.

وطندیر اینسانی یاشادان هر گون؛
سن ده اول تورپاغا، وطنه مفتون.
وطنی سئومه‌ین کیمسه‌لر اوچون-
تاریخ، سینه‌سینده «اؤلوم» یازیبدی.

۱۳۶۵

آخان اولدوزلار

ظولمته بورونموش سما بویونجا
آخیر سونسوزلوغا بیر یانار اولدوز.
آخدیقجا کیچیلیر، نورسوزلاشیر او،
تکجه اؤز آردیجا بیر آن قویور ایز.

دئییرم نه معنا، نه حیکمتدی بو:
بیر آندا بیر اولدوز یوخ اولور گؤیده!
نه اوچون یاشادی، نییه گئتدی او،
توتاق کی اولدوزلار چوخ اولور گؤیده.

حیاتدان نه اومموش او یانان اولدوز
نه اوچون یاشاییر، نه اوچون، نه‌دن؟
قارانلیق رنگینه بویانان اولدوز-
سمادان نه اوچون کؤچور گؤره‌سن؟!

او کی بیر گئجه‌نین قوناقلیغیندا-
سمانی بزه‌ین یانار ایشیق‌دیر،
او کی عؤمور بویو یاشاماغیندا-
قارانلیق گئجه‌یه بیر یاراشیق‌دیر،
اونون کی گئجه‌نین قارا پرده‌سین-
ییرتیب محو ائتمه‌یه یوخدور ایمکانی،
گؤره‌سن ظولمتین قوینوندا بس او-
هانسی بیر اومیدله سورور زامانی؟!

سایریشیر سمادا یئنه اولدوزلار،
سانکی بو فیکریمه گولومسه‌ییرلر.
بیرآنلیق سیلینیر فیکریمدن غوبار،
ائله بیل اولدوزلار بئله دئییرلر:
بیز قارا گئجه‌یه یاراشیق کی یوخ،
اونون سینه‌سینده اوخا دؤنموشوک.
بیز قارا گئجه‌ده بیر ایشیق کی یوخ،
یانار بیر اوجاغیق، اودا چؤنموشوک.
یاندیریر اودوموز ظولمتین کؤکون،
آنجاق یانا- یانا یوخ اولوروق بیز.
بو گرگین دؤیوشده آخساق دا هر گون،
گونشه یول آچیر بو آخماغیمیز.

۱۳۶۵

یاشاماق

غریبه معنادیر غووغالی حیات،
سیرلی- سئحیرلی‌دیر اونون هر گونو.
یارانیب سیرلردن بوتون کائنات،
هرکس اؤز فیکریجه دوشونور اونو.

آدام وار حیاتا باخیشیندا تک-
گؤزلری اؤنونده اولانی گؤرور.
آدام وار ایدراک‌لا چیخیش ائده‌رک
آختاریش یولونو مقصد گؤتورور.

بو دا یاشاماقدیر، او دا یاشاماق؛
بیری‌نین اؤنونده اوجا یوخوش وار.
بیری حیات سورور ائنیشده، آنجاق-
اوندا نه آختاریش، نه یوکسلیش وار.

بعضا گؤرورسن کی یاشاماق اوچون
دؤرد ال‌لی یاپیشیر حیاتدان اینسان.
مین بیر آلچاقلیغا باش اییر هر گون،
توکو ده ترپنمیر بو یاشاماقدان...

ظولمه، جهالته بویونو ایمک
ذیللت دونیاسی‌نین تمناسی‌دیر.
شرف‌له، عزت‌له حیاتی سورمک
علوی یاشاماغین دوز معناسی‌دیر.

بیزیم ساکیتلییه باش ایمه‌ییمیز
یاشایا- یاشایا یاشاماماقدیر.
لام سو تک یاشاسا هر بؤیوک دنیز
شوبهه‌سیز تئز یا گئج قوخویاجاقدیر.

اینسان تک یاشاماق ایسته‌سک اگر،
داییم آختاریشدا اولمالیییق بیز.
اسکی قورولوشو، جهلین دونیاسین
گره‌کدیر ده‌ییشه یاشاماغیمیز.

۱۳۶۵

انتظار گؤزلر

انتظار گؤزلریم یول چکیر یئنه؛
دئ‌کی، نه واختادک یول چکه‌جکدیر؟!
ایندیسه هر کیچیک آیاق سسینه
یئریندن دیکسینن وورغون اوره‌کدیر.

چیچک‌لر آچمیشدی سن گئده‌ن زامان؛
ایندی باغچا- باغی تالاییب خزان.
سئوگیلیم! کؤنلومو آلیبدیر دومان،
بیر ووصال گونشی منه گره‌کدیر.

دئدین‌کی: «گئدیشیم بیر یوللوق دئییل-
نه اولار بئش گون ده هیجرانا آییل!»
گون‌لر آیا دولدو، آی‌لار اولدو ایل،
سن گلیب چیخمادین، بو نه دئمکدیر؟!

حسرت‌له چیرپینان اوره‌یه بیر باخ!
سانکی دار قفسده اولوبدو دوستاق؛
من کی ایناانمیرام، او دئییر آنجاق:
-غم یئمه، چوخ چکمز، او گله‌جکدیر.

وئردیین سؤزونو اونوتماسان سن
ایل‌لرجه قالارام انتظاردا من؛
نه بیلیم، بلکه ده تئز گله‌جکسن!
بو منه ان شیرین آرزو، دیلک‌دیر.

۱۳۶۶

آنا

باخیشیندا مین حیکمت وار، مین معنا؛
گولوشونده اوره‌ک سؤزون دیلله‌نیر.
او گولومسر دوداغینلا آی آنا
آرزولارین چیچک‌لری گولله نیر؛
گولوشونده اوره‌ک سؤزون دیلله‌نیر.

سیلینمه‌سین دوداغیندان گولوش‌لر؛
سن گولنده اوره‌ک گولور، گؤز گولور.
گولوشون‌له اوره‌ییمده نه قده‌ر-
آرزو گولور، دیلک گولور، سؤز گولور؛
سن گولنده اوره‌ک گولور، گؤز گولور.

آیریلیغین اود قالاییر سینه‌ده؛
آلوولانیر گؤروشونه اوره‌ییم.
آرزولاریم گول آچماسا، یئنه‌ده –
ووصال عشقی گره‌ییمدیر، گره‌ییم؛
آلوولانیر گوروشونه اوره‌ییم.

ایسته‌رم کی هیجران یئلی اسمه‌سین
چیچک دولو آرزوموزون باغینا.
بو آیریلیق قرارینی کسمه‌سین،
امید باغلا شن ووصالین چاغینا؛
چیچک دولو آرزوموزون باغینا.

غم یئمه کی بیزیمکی‌دیر گله‌جک؛
بیر دوداق گول بلکه هیجران اوسانا!
دوداقلارین قوی آچیلسین چیچک تک
گله‌جه‌یین دان یئری تک آی آنا؛
بیر دوداق گول بلکه هیجران اوسانا.

«قارا گونون عؤمرو آزدیر» – دئیرلر؛
صاباح ووصال قونچا آچار گول سایاق.
اولا بیلمز حیات بویو بو ته‌هر-
سن اوغولسوز، من آناسیز یاشایاق؛
صاباح ووصال قونچا آچار گول سایاق.

۱۳۶۶

آیریلیق دردی

(بختیار واهابزاده‌نین غزلیندن تضمین)

کدرله چولقانیب کونلوم، شیرین سؤزچون دیلیم یوخدور؛
اوره‌کده آیریلیق دردیندن آرتیق نیسگیلیم یوخدور.
سولوبدور سئوگی گولزاریم، گول اوسته بولبولوم یوخدور،
«یئنه باغلار او باغلاردی، فقط باغدا گولوم یوخدور،
گولوم یوخدور بو دونیاده آییم یوخدور، ایلیم یوخدور.»

یاشیل یارپاق ایکن سئودا بوداغیندان بیز آیریلدیق؛
آجی هیجران اوره‌کلرده یئنه قویدو ایز، آیریلدیق؛
صفالی کؤنلوموزده قالدی مینلرجه سؤز، آیریلدیق،
«زامان دؤنمز اؤز حؤکموندن بیز آیریلدیق، تئز آیریلدیق
دیلیم بار وئرمز آی دوستلار دئیم کی سئوگیلیم یوخدور.»

یئنه هیجران خزانی سولدوروبسا وصل گولزارین،
اگر حسرتدی کؤنلوم گول اوزونه نازلی دیلدارین،
وفا مولکونده هئچ عاشیق اونوتماز عهدین، ایلقارین،
«چیچک‌لردن، کولک‌لردن من آللام عطرینی یارین
دیلک اؤلمز، اوره‌ک اؤلمز، سئونلرچین اؤلوم یوخدور.»

آچیلدیقجا محبت باغچاسیندا یاسمن، نرگیز
عطیرلی بیر چیچک اولدو بیزیمده علوی سئوگیمیز؛
بوتون دیل‌لرده سؤیلندی او سئودا هر گئجه- گوندوز،
«گولوم، اغیار قیلینجی‌یله سئورکن آیری دوشدوک بیز
بو حسرتدن، بو مؤحنتدن داها مودهوش ظولوم یوخدور.»

فلک وئردی یئنه فرصت او هیجران آدلی ضحاکه
کی یارسین باغریمی تؤکسون گؤزومدن قانیمی خاکه؛
گوناهیم سئوگی‌دیر باخسان گریبانیمده‌کی چاکه،
«سئویب یاندیم، کولک قالخدی کولوم سووورولدو افلاکه،
منی گزمه بو دونیاده، اودوم سؤندو، کولوم یوخدور.»

اوره‌ک غم – غصه ماواسی اولوبدور آیریلاندان یار؛
یاغیر ساچلاریما هر گون زمانه گؤیلریندن قار؛
نیگارین فیرقتینده قوور ائدیر کؤنلومده‌کی داغلار،
«آغاج یانسا فغان ائیلر، دئیر اؤز دردینی آشکار
دئمک‌چون دردیمی یاره بمیم وارسا زیلیم یوخدور.»

وطن مفتونویام، یالنیر ائلیمدن ایلهام آللام من؛
کؤنول اولموش آلوولار یوردونون آمالینا مسکن.

وطن، ای آرزوم، اومیدیم، مقدس بیر مکانسان سن
«سنینله بختیارام من، آییم سنسن، ایلیم سنسن،
بو دونیاده منیم سنسیز آییم یوخدور، ایلیم یوخدور.»

۱۳٦٦

آتا اؤیودو

تیتره‌ک آددیمین‌لا یئریدین اؤزون
آتان قوجاق آچیب، «گل-گل!» دئیرکن.
هر بیر آددیمیندا تیتره‌دی دیزین،
بیر آن پئشمان اولدون یئریمه‌یینده‌ن.

آنجاق کی یئنه ده گئتمک ایسته‌دین،
آخی اوزاتمیشدی الینی آتان.
هیجان ایچینده چیرپیردی قلبین،
قورخوردون یئرییب ییخیلماغیندان.

بو قورخو دوشدوکده کؤرپه قلبینه
ییخیلدین، چاپیلدی اؤز-گؤزون سنین.
او آن دولوخسونوب باخدین دیزینه،
ساندین کی دیزلرین اولوب دوشمنین.

کؤوره‌لیب، آغلادین ییخیلدیقدا سن،
آمما جان آتمادین یئردن قالخماغا.
آتا دیزلرینی قوجاقلایارکن
چالیشدین یئریندن قالخدین آیاغا.

اومدون اؤزگه دیزدن اؤزونه کؤمک
حیات یوللاریندا ییخیلاندا سن.
اوغول! آیاق اوسته دورماغا گره‌ک-
یالنیز گوج آلاسان اؤز دیزلریندن.

چالیش اؤز آیاغین اوستونده دایان،
قوی ایتسین اوره‌کدن قورخو دوشمنین.
اؤزگه‌نین دیزینه دایانماغیندان-
یاخشی‌دیر چاپیلا اؤز-گؤزون سنین.

۱۳۶۶

هیجران گئجه‌سی

کاش‌کی بو دونیادا گؤیرچین‌کیمی
ماوی سمالاری گزه بیلئیدیم!
آرزو میرواریسین، سؤز اینجیسینی
گونشین تئلینه دوزه بیلئیدیم!

ایچئیدیم گونشین آل باده‌سیندن،
شفق‌لرله دولو پیاله‌سیندن؛
سونرا کؤنول‌لره داملا- داملا من
سؤزوم‌له، شعریم‌له سوزه بیلئیدیم.

دؤوره‌می چولغاییب قارانلیق گئجه،
بئله داورانیش‌لا یاشاییم نئجه؟!
ووصالین گوندوزو کاش‌کی یئتینجه
هیجران گئجه‌سینه دؤزه بیلئیدیم.

۱۳٦٦

باغری‌قان گونش

اوفوقده آل گونشین باغری قان اولور یئنه‌ده؛
یاناقلاریندا قیزیل قان روان اولور یئنه‌ده.
قارانلیق اوردوسو باسقین ائدیب سما ائوینه؛
گونش قان اؤرتویو آلتدا نهان اولور یئنه‌ده.
پوزور نیظامینی ظولمت شفق‌لر اوردوسونون،
جهالت اوخلارینا «گون» نیشان اولور یئنه‌ده.
کدرله چولغانیب آیدینلیغین گؤزه‌ل پریسی،
گئجه دئوی سئوینیر، شادمان اولور یئنه‌ده.
آلیبدی هر طرفی ظولمتین کئشیکچی‌لری،
بئله دؤیوشده گونش امتحان اولور یئنه‌ده.
هانی دان اولدوزو سؤکسون قارانلیغین سینه‌سین؛
گونش سئونلرین آهی فغان اولور یئنه‌ده.
گره‌ک‌کی «ائلدار»ین اشعاری قان ناخیشلی اولا
او یئرده‌کی گونشین باغری قان اولور یئنه‌ده.

۱۳٦٦

ادبی-تنقیدی و پوبلیسیستیک مقاله‌لریندن نمونه‌لر

«گنجعلی صباحی»؛
معاصر دئموکراتیک ادبیاتیمیزین نثر آتاسی[۹]

معاصر گونئی آذربایجان ادبیاتی‌نین نثر قولو، قوجامان یازیچیمیز گنجعلی صباحی‌نین آدی‌لا باغلی‌دیر. آذربایجان دیلی و ادبیاتی اوزره آکادئمیک تحصیل صاحیبی، دیل و ادبیاتین اینجه‌لیک‌لرینی و بدیعی خصوصیت‌لرینی دریندن بیلن، دوغما خالقی‌نین معنوی عالمینی یاخشی تانییان، جمعیتین داخیلینده‌کی قایدا- قانونلاری اجتماعی و سیاسی موباریزه‌ده اؤیره‌نن قوجامان ادیب، اؤز دؤورو شراییطینی گؤسترن پارلاق نثر اثرلری‌نین یارادیجیسی اولموشدور. بو اثرلر، اجتماعی قورولوشون گئرچک لیک‌لری‌نین شفاف بیر بدیعی گوزگوسو اولماقلا برابر، اجتماعی طلباتین جاوابی‌کیمی، ادیبین صنعت یؤنونو قاباریق شکیلده نمایش ائتدیره بیلمیشدیر.

ائنیش- یوخوشلو حیات

اوستاد گنجعلی صباحی، ۱۲۸۵نجی گونش ایلی‌نین بهمن آییندا، «مرند» شهری‌نین یاخینلیغیندا «قانلی داغ» اته‌یینده یئرلشن «میاب» کندینده دونیایا گؤز آچمیشدیر. آتاسی یونس‌کیشی، مین‌لر آذربایجانلی‌کیمی

۹ «آذری» (ائل دیلی و ادبیاتی) مجله‌سی- نومره ۵ – ۱۳۸۳

یوخسوللوغدان، آجلیقدان و اجتماعی فلاکتدن جان قورتارماق اوچون، آرازین او تایینا کؤچمک مجبوریتینده قالمیشدیر.
یئددی یاشیندا هله اوشاق ایکن دوغما یوردو «میاب» کندینی ترک ائدیب، آرازین اوتاییناگئده‌ن گنجعلی، نهایت ۴۰ یاشیندا ایکن، ساچلارینا قار یاغمیش، حیاتین ائنیش- یوخوشلاریندان کئچمیش، شیرینلی- آجیلیقدان دویونجا دادمیش، ایستی- سویوقلارینی سوودوقدان سونرا، آرزوسوندا اولدوغو دوغما یوردا، آنا وطنه دوغروگئری دؤنور.
۱۳۲۴نجی ایلده باش وئرمیش ۲۱ آذر نهضتی، دوغرودان‌دا آذربایجانین سیماسینی ده‌ییشمیشدی. مستبد دؤولت یئرینه، دئموکراتیک بیر حؤکومت گلمیش، یئنی آزاد بیر حیات قوروجولوغونا باشلامیشدی.
گنجعلی صباحی اؤزونو یئنی‌دن دوغولموش‌کیمی حیس ائدیر و یورولمازجاسینا، تبریز رادیوسونون ادبی بوراخیلیش شعبه‌سینده خالق شاعری بالاش آذراوغلو ایله امکداشلیق ائدیر و تبریز دانشگاهی‌نین دیل و ادبیات شعبه‌سینده‌ده تدریس ائتمه‌یه باشلاییر.
گنجعلی‌نین بئله آزاد حیات سورمه‌سی چوخ چکمیر. آذربایجاندا عمله گلمیش آزاد و دئموکراتیک حیات طرزی‌نین، بوتون ایرانا یاییلاجاغینی دویان آمریکا و انگلیس دؤولت‌لری و قولدور محمدرضاشاه، بو مقدس‌نهضتی قانا چکمک فیکرینه دوشورلر. میللت‌لر تشکیلاتیندا های-کوی سالیب، آذربایجانین «تجزیه اولدوغونو!!» تهلوکه سیزلیک شوراسینا آپاریلار و نهایت آذربایجاندا ایالت انجومنلری‌نین

تهلوکه‌سیزلیینی تامین ائتمک بهانه‌سیله، اورایا قوشون چکیب، میثلی گؤرونمه‌ین جنایت‌لره ال وورورلار.
آذر آیی‌نین ۲۰- سینده، آذربایجان ملی حؤکومتی آمریکا سیلاحلاری‌نین قارشیسیندا تاب گتیره بیلمه‌ییب، دئوریلیر و شاه قوشونو جیددی بیر مقاومته اوغرامادان تبریزین دروازالاریندا دوشرگه قورور. شاه جاسوسلاری‌نین تشبوثوایله فئودال‌لار و «عسگر باققال»لارین باشچیلیغی‌ایله سیلاحلانمیش قارا گروهلار، فاجعه‌لر تؤره‌دیر، مین‌لر اینسانین قانینی تؤکورلر. آتالار اوغولسوز، گلین‌لر ارسیز، اوشاق‌لار آتاسیز قالیر. نه آخان قانلی گؤز یاشلارینا باخان اولور، نه‌ده آنالارین فریادینا. بئله‌لیک‌له شاه قوشونلاری بیر «فاتح» کیمی آذر آیی‌نین ۲۲- سینده شه‌هره دولورلار.
گنجعلی صباحی‌نین اضطرابلی گونلری و آجیلی آنلاری یئنه‌ده باشلاییر. آذرین ۲۳نده توتولور و مین‌لر آذربایجانلی‌کیمی ایشکنجه آلتینا آلینیر. نهایت «مهاجر» و «متجاسر» آدی‌لا نئچه آی زینداندا قالدیقدان سونرا، لرستانین بدرآباد منطقه سینده یئرلشن «قلعه مظفر»ه سورگون ائدیلیر و ایکی ایل اورادا قالماق مجبوریتینده قالیر.
۱۳۲۷نجی ایل شاه «عفو عمومی» اعلان ائدیر و بئله‌لیک‌له گنجعلی سورگوندن یئنه‌ده باشی بلالی تبریزه، عائله‌سی‌نین یانینا قاییدیر. آنجاق اودا بیر چوخلاری‌کیمی اصیل معنادا عفو اولمامیشدی. تبریزده هئچ بیر ایش تاپا بیلمیر، هارا گئدیرسه، بیر سابقه‌لی مجرم کیمی اونو قارشیلاییرلار. بو دؤزولمز شرایط بیر یاندان، دولانیشیقلاری‌نین چتین اولماسی‌ایسه باشقا بیر یاندان، گنجعلی‌نی تبریزدن چیخماغا وادار ائدیر و نهایت ۱۳۲۹نجی

ایلین باهاریندا عائله‌سی‌له بیرگه، تهراناکؤچور و قارداشی – گؤرکملی رئژیسور صمد صباحی-نین یاردیمی ایله ایشه باشلاییر.
گنجعلی صباحی‌نین تهراندا یاشاماغی‌دا چوخ آغیر اولور، آنجاق او روحدان دوشمه‌دن، اؤز اجتماعی و ادبی فعالیت‌لرینه داوام ائدیر. خصوصی‌له نئفتین میللی‌لشمه حرکاتی آلتیندا یارانان سیاسی آتموسفرده، او یولداشلاری‌لا بیرلیکده «آذربایجانلی‌لار انجومنی» و بو انجومنین نزدینده «آذربایجان یازیچیلار و شاعرلر مجلیسی»‌نی۱۳۳۱نجی ایلده یارادیر و تهراندا نشر اولان «بشریت» و «بشیر آینده» گونده‌لیک‌لری و چوخ تیراژلی «چلنگر» درگیسینده اؤز اثرلرینی یایماغا باشلاییر. گنجعلی‌نین «خائین» عنوانلی حئکایه‌سی ائله ایلک دفعه چلنگر درگیسی‌نین سون اوچ ساییندا چاپ ائدیلیر.
قولدور محمدرضانین آرخاسی اولان آمریکا دؤولتی و باشقا استعمارچی‌لار، ایراندا گئده‌ن میللی حرکاتین آتشینی سؤندورمک فیکرینه دوشورلر. شعله‌لنمکده، ظولم و فساد سارایلارینی یاندیریب، شاهلیق استبدادینا سون قویماقدا اولان آتشی، مینلرله آزادلیق قارتال‌لاری‌نین قانی ایله سؤندورورلر. ۲۸ مرداد کودتاسی» زیندانلارین آغزینی یئنی‌دن آچیر، سییا مامورلاری‌نین الی‌له ایشکنجه‌لر باشلانیر، دار آغاجلاری قورولور، سیلاحلار ایشه دوشور و وطنین ان شرفلی اوغول‌لاری آمانسیز اؤلومون آغزینا تاپشیریلیر. گنجعلی صباحی‌ده یئنی‌دن تعقیبه، آزار – اذیت‌لره معروض قالیر و اجتماعی حق‌لردن محروم‌کیمی، آغیر ایل‌لری باشدان کئچیریر. بو

محرومیت‌لر، سونرالار ساواکین تئز- تئز سورغو- سووال‌لاری‌لا کامیللشیر و بهمن انقلابی‌نین غلبه‌سینه قده‌ر اوزانیر.

۱۳۵۷نجی ایل بهمن انقلابینی گؤردوکده، سانکی یئنی‌دن آنادان اولور. یاشی‌نین چوخ اولماغینا باخمایاراق تهراندا «آذربایجان یازیچیلار و شاعرلر جمعیتی» و «آذربایجان انجومنی»نین یارانماسیندا جیددی اشتراک ائدیر، «یولداش»، «وارلیق»، «انقلاب یولوندا»، «اولکر»، «گونش» و ... مجله‌لرینده اؤز حئکایه و ادبی- تنقیدی یازیلاری‌لا چیخیش ائدیر؛ بیر آق‌ساققال‌کیمی ادبی محفیل‌لره قاتیلیر؛ تهراندا یاشایان شاعرلر و یازیچیلار جمعیتی‌نین اورقانی عنوانی‌ایله نشر اولونان «گونش» مجله‌سی‌نین بانیسی و آپاریجیلاریندان اولور؛ ایل‌لر بویو ایشیق اوزو گؤرمه‌ین اثرلرینی چاپا حاضیرلاییر و آذربایجانین مختلف شهرلرینده قورولان ادبی مراسیملرده اشتراک ائدیر. بئله‌لیک‌له، اون‌لار ایل اوره‌یینده چکدییی آغری‌لاری آزادلیق شیرینلییی‌ایله ده‌ییشدیرمک ایسته‌ییر.

قوجامان ادیب گنجعلی صباحی‌نین اوزون ایل‌لر ادبی- اجتماعی فعالیت‌لریندن تجلیل ائتمک اوچون، دوستلاری و شاگیردلری طرفیندن حاضیرلیق آپاریلیر؛ حاققیندا یازیلان شعر و باشقا یازیلار توپلانیلیر؛ مراسیمین پروگرامی اوستادین اؤز اطلاعسی‌لا یازیلیر؛ آنجاق اجل آمان وئرمیر و معاصر دئموکراتیک نثریمیزین آتاسی، قوجامان ادیب و آذربایجانین اونودولماز اجتماعی شخصیتی اوستاد گنجعلی صباحی ۱۳۶۸نجی ایل شهریور آیی‌نین ۱۵نده، ۸۳ یاشینداایکن ابدیته قوووشور.

اوســتاد صــباحی شــخصــیتی و صــنعتی پرســتشــکارلاری، اجلین آمان وئرمه‌دییی ایشـی یئنی‌دن یئرینه یئتیرمه‌یه چالیشـیرلار و نهایت ۱۳۸۳نجی ایلین مهر آییندا، «ســاهر»، «صــابر» و «نبـاتی» ادبی انجومنلری، «آذری» مجله‌سی، «خانه فرزندان آذربایجان» و بیر سیرا دیگر ادبی- مدنی درنک‌لر، آذربایجان شاعر و یازیچیلاری طرفیندن بئله بیر بیلدیریش یاییلیر:

«آذربایجانیمیزین گؤرکملی یازیچیســی، فداکار معلمی، اوســتاد گنجعلی صــباحی‌نین آغیرلاما مراســیمی، مهر آیی‌نین ۱۷- ســینده تهرانین بهمن مدنیت ســاراییندا کئچیریله‌جکدیر. بو آغیرلامایا قاتیلماق ایســته‌ین حؤرمتلی قلم صاحیبلریندن ایسته‌نیلیر معاصر آذربایجان نثری‌نین آتاسی، اوســتاد گنجعلی صــباحی‌نین حیات و یارادیجیلیغی‌ایله باغلی اثرلرینی، آغیرلاما مراسیمین آپاریجی هیاتینه چاتدیرسینلار.»

بئله‌لیکله مهر آیی‌نین ۱۷–سینده، بهمن مدنیت سارایی‌نین شهید آوینی زالی، میثلی چوخ آز گؤرونن طمطراقلی بیر آغیرلاما مراسـیمی‌نین شـاهیدی اولور.

موباریزه‌ده یوغرولموش یارادیجیلیق

اوستاد صباحی صنعتی‌نین ان باشلیجا سجیه‌سی، دؤرون ادبی حرکاتـینی یؤنم‌لندیرمک و خصـوصـیله نثریمیزی دئموکراتیک ماهیته یئیه‌لندیرمک و ادبی بیر آخیما چئویرمه‌ســی‌دیر. نئجه‌کی، قوجامان یازیچی‌نین ادبی- بدیعی تأثیر گوجو بو گون ده دئموکراتیک نثره مراجعت ائده‌ن یازیچیلاریمیزی اؤز شعالاری آلتـینا آلیر و جمعیتین حیاتـی ایله علاقه‌دار

مسئله‌لرین نئجه حل ائدیلمه‌سینی، یازیچیلاریمیزین اثرلرینده آیدینلاشدیریر.
گنجعلی صباحی‌نین ادبیات عالمینده آتدیغی ایلک آددیملار، آذربایجان خالقی‌نین میللی آزادلیق حرکاتی عرفه‌سینده اولوب، یارادیجیلیغی‌نین چیچک لنمه دؤرو ایسه، ۲۱ آذر نهضتی‌نین مغلوبیتیندن سونرا باشلامیشدیر. او، اوزون مدت حبس و سورگونده قالسادا، همیشه خالق و وطن حاققیندا دوشونور، دوشوندوکلرینی بدیعی اثر سوییه‌سینه قالدیرماق آرزوسو ایله یاشاییر. تصادوفی دئییل کی، یازدیغی حئکایه و ادبی تنقیدی مقاله‌لرینده ده، وطن ایدئال لاری و خالقیمیزین باشیندان کئچن قانلی-قادالی احوالاتین، دیدرگین آذربایجانلی‌لارین اجتماعی طالعی‌نین و صینیفلی جمعیتده یاشایان یوخسول اینسانین اجتماعی عدالت اوغروندا آپاردیغی موباریزه‌نین شاهیدی اولوروق. یازیچی‌نین اثرلری‌نین اساس مؤوضوعسو آذربایجان خالقی‌نین کئچیرتدییی آغیر تاریخی آنلاری و یاشادیغی عذابلی و ایشکنجه‌لی حیاتی اولموشدور.

حئکایه‌چی‌لیک

قوجامان ادیبین حئکایه ساحه‌سینده‌کی قلم محصول‌لاری «قارتال» و «حیات فاجعه‌لریندن» آدلی کیتابلاریندا بیر یئره توپلانیبدیر.
«قارتال» کیتابینا: «قارتال»، «قوجالیقدا یورغالیق»، «گول دسته‌سی»، «آنا قلبی»، «عارسیز قافار»، «کئفلی»، «اؤز آرامیزدا قالسین»، «حیات آجیلیقلاریندان» و «اوشاق اوسته ساواش» حئکایه‌لری داخیل‌دیر. بوتون بو

حئکایه‌لرده، یازیچی‌نین عمده موضوعلاری: اینسان یاشاییشی، آذربایجان قادینی و آنا سیماسی، اجتماعی محرومیت‌لر و سیخینتی‌لار و ان اؤنملیسی، فئودالیسم قورولوشونون اخلاقی، اجتماعی و مدنی کئیفیتلری دیر. قارتال مجموعه‌سینده‌کی حئکایه‌لرین بدیعی فضاسی ائله جانلی، قهرمانلارین اجتماعی موناسیبت‌لری ائله دولغون، ایکی قوطبلی جمعیتین اخلاقی آنلاملاری، کندلردن شهره اوز قویان یوخسول عایله‌لرین عذابلی معیشتی‌نین بدیعی تصویری ائله اینانديریجی و تأثیر ائدیجی دیرکی، اوخوجو سانکی اؤزو او حادیثه‌لری گؤروب و یاشامیشدیر. بو حئکایه‌لرین اساس مزیتی و یوکسک ادبی ده‌یری اونلارداکی طبیعی داورانیش، اجتماعی تیپ‌لر و جانلی و دولغون دیالوقلاردیر. بوکئیفیت‌لر گنجعلی صباحی‌نین اجتماعی رئالیسم اوسلوبوندا باجاریقلی بیر یازیچی اولدوغونو گؤستریر.

«قارتال» حئکایه‌سی آذربایجان کندلی قادینی‌نین فداکارلیغی و اینسانی دویغولاری نین ترننومو ایله یاناشی، فئودال عایله‌سی نین اخلاقی دوشگونلوکلری نین، صینیفلی جمعیتده اینسانلیق ده‌یرلرینه خور باخیلماسی‌نین و اجتماعی فلاکتین بدیعی تجسسومودور.

«قوجالیقدا یورغالیق» حئکایه‌سینده، یازیچی اؤزونو بازار چرچیوه‌سینده امانتدار بیر اینسان‌کیمی تانیتدیرماغا چالیشان «حاجی فرج»ین سیماسیندا، او کیمی‌لرین ایچه‌ری چیرکینلیک‌لرینی و جیلیز حیس‌لرینی ایفشاء ائدیر و یاراتدیغی تیپین فیریلداقچی بیر عنصر اولدوغونو و یوخسول عایله‌لرین یوخسوللوغوندان وار- دؤولتی اعتباریله سوءاستفاده ائتمه‌سینی، گیزلی طنز دیلی ایله قامچیلاییر.

کیچیک حجملی «گول دسته‌سی» حئکایه‌سی گنجعلی‌نین اؤز باشینا گلن و اولموش بیرکئیفیت‌دیر. یازیچی لرستانین «قلعه مظفر» مکانیندا سورگونده اولارکن، فئودالیزم قورولوشونون تانیدیغی و گؤردویو سیماسینا، اوردا دا شاهید اولور. کیچیک یاشلی قوللوقچو قیز و خانیم آراسیندا اولان موناسبتین نئجه ده عدالت‌سیز اولدوغونو و زحمت آداملاری‌نین قدیربیلن‌لیک کیمی اینسانی بیر سجییه‌یه مالیک اولدوغونو، بدیعی شکیلده نمایش ائتدیریر و صینیفلی قورولوشدا حؤکوم سورەن عدالتسیزلیک علئیهینه جمعیتین ناموسلو، زحمتکش آداملاری‌نین اعتراض و غضب‌لرینی هایقیریر.

مجموعه‌ده «عارسیز قافار»، «کئفلی»و «اؤز آرامیزدا قالسین» کیمی حئکایه‌لرده، یازیچی موضوع اعتباریله یارادیجیلیق اوسلوبونا صادیق قالماقلا برابر، دئییم طرزینه چئویک‌لیک، الوانلیق و شیرین‌لیک باغیشلایاراق، یازیچیلیغی‌نین باشقا بیر یؤنو ایله اوخوجوسونو تانیش ائدیر؛ او دا قوجامان ادیبین اؤزونه مخصوص طنز دیلی‌دیر. یازیچی‌نین بیر چوخ اثرلرینده گیزلی ببیر طنزین ایزینی و دادینی دویماق اولار، آنجاق بو حئکایه‌لرده، بو ایزلر داها جیغیرلانیر و یازیچی‌یا مخصوص بیر سجییه داشییر. بو اؤزللیک، گنجعلی یارادیجیلیغیندا محتوا و قالیبین بیر-بیرینی تاماملاماسیندا داها قاباریق شکیلده گؤزه چارپیر.

گنجعلی‌نین بیر چوخ اثرلری‌نین قهرمانی اونون شخصا اؤزو و موضوعسو ایسه یاشاییشیندان دوغان بدیعی کئیفیت‌لردن عبارتدیر. بونلار اونون قلمینده بدیعی‌لشیر و شخصی‌لیکدن چیخاراق، عموم خالق سجییه‌سی داشییر.

«قارتال» مجموعه‌سینده «حیات آجیلیق‌لاریندان» عنوانلی حئکایه، بلکه ده قوجامان ادیبین ان آغیر گونلری‌نین بدیعی ایفاده‌سی‌کیمی‌دیر. گنجعلی معللیم بو حئکایه‌ده آغریلی- آجیلی گونلرده دایاغی سایيلان «حبیبه» خانیمین اؤلوم آنلاری‌لا برابر، قیرخینجی اون ایل‌لیین باشلانیش چاغلاریندا جمعیتده‌کی اجتماعی ده‌یرلرین پوزولماسینی و پولون حیاتین بوتون ساحه‌لرینده آت اویناتماسینی اوخوجوسونا چاتدیرا بیلمیشدیر.
«قارتال» مجموعه‌سی‌نین سون حئکایه‌سی «اوشاق اوسته ساواش» آدلانیر. بو کیچیک حئکایه‌ده یازیچی مودروک بابالارین کلاملاریندان و خالقین سؤز خزینه‌سیندن فایدالاناراق، آتالار سؤزونون بؤیوکلویونو بیرکیچیک بدیعی اثرده اوخوجوسونا گؤستره بیلمیشدیر.
گنجعلی صباحی‌نین ایکینجی حئکایه‌لر مجموعه‌سی «حیات فاجعه‌لریندن» آدلانیر. بو کیتابدا قوجامان ادیبین «حیات فاجعه‌لریندن»، «خائن»، «اووچو» و «شرفلی اؤلوم”» کیمی هم ادبی- بدیعی جهتدن و هم ده حجم اعتباریله، ان سانباللی اثرلری داخیل ائدیلیبدیر.
١٣٢٩نجی ایلده یازیلمیش «حیات فاجعه‌لریندن» آدلی اوزون حئکایه، ارباب- رعیت‌لیک قورولوشونون تؤرتدییی فاجعه‌لردن و خالقین دئموکراتیک ایدئال‌لار اوغروندا آپاردیغی موباریزه‌دن بحث ائدیر. یازیچی‌نین یاراتدیغی بدیعی فضالاردا، آذربایجان‌کندلرینده حؤکوم سوره‌ن ابتدایی حیات طرزی، دؤزولمز یاشاییش شراییطی و خالقین اربابلار طرفیندن نئجه تحقیر اولونماسی و زحمت آداملاری امک‌لری‌نین تالانماسی، چوخ گؤزه‌ل بدیعی

ایفاده سینی تاپیر. ظولمت دونیاسی طبیعی بویالارلا تقدیم اولور و قارانلیقلار عالمیندن آیدین اوفوقلره و ایشیق دونیایا چکیلن حیات یولو نیشان وئریلیر. حئکایه‌ده یارانان تیپ‌لر، موللیفین ان باشلیجا صنعت اوغورلاریندان حساب ائدیلیر. ایکی قوطب‌لی جمعیتین نماینده‌لرینی تمثیل ائده‌ن «قدرت» و «چنگیزخان»، یازیچی‌نین خالق ائتدییی برجسته تیپ‌لردیر. تحقیر اولونان آذربایجان رعیتی‌نین تیمثالی «قدرت»ده و زوراکیلیق، ظولوم و فئودال صینفی‌نین نماینده‌سی «چنگیزخان» سیماسیندا.

مولکدارلار نماینده‌سی چنگیزخان، چوخ اختیارلی آدام کیمی تقدیم اولونور. قانون، ژاندارما، دؤولت، اداره‌لر و قورولوشون بوتون قایناقلاری اونون خیدمتینده‌دیر. چنگیزخانین، رعیت‌لری تحقیر ائتمک، حبسه آلماق، خیرمانلارینی داشیماق، ائله جه‌ده اونلارین ناموسلارینا خور باخماق ایمکانی واردیر؛ آنجاق بو ایمکانلارا باخمایاراق، چنگیزخان معنوی جهتدن شیکست، یوخسول و قورخاق‌دیر. یاخالانان واخت، «منی اؤلدورمه، آماندیر، آنلامامیشام، غلط ائله‌میشم» – دئیه، قدرته یالواریر. اؤزوندن گوجلولر قارشیسیندا سیچانا دؤنن بو تیپ، اؤزوندن عاجیزلری‌نین قاباغیندا ییرتیجی قوردکیمی اولور. عکسینه، یازیچی، قدرت تیپینده قارانلیقلار عالمینده اینام، صداقت، پاک‌لیق و ایگیدلیک سیمبولو اولان آذربایجانین قئیرتلی اوغلو صورتینی یارادیر. او، ساده کندلی‌دیر، لاکین بوتون قووه‌سیله قارشیسینا چیخان چنگیزخانلا پنجه‌لشمکدن ال چکمیر و قورخمور. هر آددیمدا چنگیزخانین اوستونه شیغییر؛ فقط اؤزباشینا قانونلار، اونو زنجیرله‌ییب، حبسخانالار کونجونه آتدیقدان سونرا، اوستونلوک چنگیزخان

طرفه‌کئچیر. لاکین بو دا ظاهیری اوستونلوک اولور. چونکی قدرت حبس‌ده اولاندا دا معنوی و اینسانی کئیفیت‌لرینه گؤره اوستونلوک قازانمیشدیر.

گنجعلی صباحی‌نین بو اوزون حئکایه‌سی، موللیفین یاراتدیغی اثرلر سیراسیندا اؤزونه باشلیجا مؤوقع آلان بیر اثردیر. اثرین خصوصی‌کئیفیتی اونون صمیمی دیلی، فضالارین یاراتدیغی دوغمالیق و عاطیفه یوکلو تصویرلر، شخصیت‌لرین طبیعی‌لییی، موضوعنون عینی‌لییی و ان باشلیجاسی، یازیچی‌نین یارادیجیلیق قدرتی اولموشدور. حئکایه‌نی اوخودوقدان سونرا، اوخوجو اوزون مدت اؤزونو حئکایه‌ده یارانان بدیعی فضالاردان آییرا بیلمیر.

اوستاد گنجعلی صباحی‌نین اثرلری سیراسیندا اؤزونه مخصوص ده‌یر قازانان، «خائن» حئکایه‌سی‌دیر. بو اؤزل‌لیک اونداندیر یارانیرکی، یازیچی بو اثرینده باجاریغینی و صنعتکارلیق قابیلیتینی، مهم بیر تاریخی‌کئیفیتین بدیعی دیلده ایفاده ائتمه‌سینده اوزه چکیر. حئکایه‌ده اوخوجو، رئال بیر سیاسی و تاریخی‌کئیفیتین گئدیشاتینی و بو کئیفیتده رول اوینایان سیاسی اویونچولارین داورانیشی‌لا تانیش اولور. بدیعی دیلده تصویر اولونان بو تاریخی دؤور، ایران چرچیوه‌سینده گئده‌ن ملی استقلال حرکاتی‌نین آغلی- قارالی ادبی سندی‌دیر. امپریالیست‌لرین یاراتدیغی ۲۸ مردادکودتاسی و اوندان سونرا قورولان دار آغاجلاری و اعدام مئیدان‌لاری، خالقین یادداشیندان هئچ واخت سیلینمه‌ین خاطیره‌یه چئوریلیب. عینی حالدا، اوتوزونجو اون ایل‌لیین بیرینجی ایلینده ایران سوییه‌سینده گئده‌ن ملی استقلال و آزادلیق حرکاتی و بو حرکتین نتیجه‌سینده قولدور شاهین

اؤلکه‌دن قاچماسی، ایران خالقلاری‌نین سیاسی موباریزه‌سینده، یاددان چیخمایان‌نائلیت‌لردن‌دیر. بو نائلیت و مقبولیتی، موللیف چوخ بدیعی دیلده «خائن» حئکایه‌سینده اوخوجوسونا چاتدیرا بیلیبدیر.
اوستاد گنجعلی صباحی‌نین حئکایه‌لری ایچری‌سینده، «حیات فاجعه‌لریندن»، «خائن» و «شرفلی اؤلوم» حئکایه‌لری، ادبی اوچلوک ماهیتی داشییر. اونا گؤره‌کی، هر اوچ حئکایه‌نین اساس موضوعسو خالقین موباریزه‌سی و باشلیجا قهرمانی خالق‌دیر. سانکی یازیچی ایران و آذربایجان خالقلاری‌نین موباریزه تاریخینی اوچ بؤلومده وئریر و یاخود بو تاریخین اوچ قاتینی آچیر. بیرینجی اثرده خالقین فئودالیزمه قارشی موباریزه‌سینی گؤستریر، ایکینجی حئکایه‌ده استثمارچی حاکیم صینیف‌لرین باشچیسی، اؤز حؤکمرانلیق خاطیرینه خالقی امپریالیست‌لره ساتان خائن شاهین اوزوندن پرده گؤتورور و اوچونجوسو- «شرفلی اؤلوم» حئکایه‌سینده خالقین غدار و ظولم‌کارلارلا موباریزه‌سینده اؤلومله اوز- اوزه دایانمیش و باشی اوجالیقلا شرفلی اؤلومو، شرفسیز یا شاماقدان اوستون توتان، آذربایجانلی بیر قهرمان دؤیوشچونون معنوی اوستونلویوندن و دوشمانلا باریشمامازلیغیندان دانیشیر. «شرفلی اؤلوم» حئکایه‌سی، گنجعلی‌نین ادبی اوچلویونون موضوع اعتباریله پارلاق اوستونلویودور.
اوستادین «حیات فاجعه‌لریندن» عنوانلی حئکایه‌لر مجموعه‌سینه بیر حئکایه‌ده داخیلدیر. اودا یازیچی‌نین دوستو «حسین جاوید»ین خاطیره‌لری اساسیندا یازیلان «اووچو» حئکایه‌سی‌دیر. بو حئکایه‌ده‌ده موللیفی ماراقلاندیران، خاطیره‌نین اینسانی موضوعسودور و بو غایه، گنجعلی‌نین

باشقا اثرلرینده اولدوغوکیمی، «اووچو» حئکایه‌سینده‌ده اؤز اوخوجوسویلا عینی و عاطیفی موناسیبت قورا بیلیر.

ادبیاتشوناسلیق

قوجامان ادیبیمیز اوستاد گنجعلی صباحی تکجه حئکایه ساحه‌سینده ادبی جریانین سیماسینی معین‌لشدیرن یازیچی یوخ، بلکه ادبیاتشوناس‌لیق ساحه‌سینده‌ده تأثیر ائدیجی صنعتکارلاردان اولوب و اغراقسیز دئمک اولارکی، حئکایه‌کیمی بو ساحه‌ده‌ده او جنوب ادبیاتیندا ایره‌لی سورولن ادبی- تنقید نظریه‌لری‌نین اساسینی قویان اولوبدور.

اوستادین «شعریمیز زامانلا آددیملاییر» کیتابیندا توپلانمیش مقاله‌لر، گونئی آذربایجان شاعر و یازیچی‌لاریندان سهند، ساهر، محزون، هاشیم ترلان و سؤنمزکیمی سؤز اوستالاری‌نین یارادیجیلیقلارینا حصر ائدیلمیشدیر. بو جهتدن اوستادین «شعریمیز زامانلا آددیملاییر» کیتابیندا خالق شاعرلری سهند و ساهر «یارادیجیلیغینا بیر باخیش»، محزونون «حیات و یارادیجیلیغی»، سؤنمزین «آغیر ایل‌لر» و «عیسانین سون شامی» کیتابلارینا بیرنظر و هاشیم ترلان شعری حاققیندا یازیلان «موباریز شاعر» مقاله‌لری، جنوب ادبیاتشوناسلیغیندا خصوصی علمی- ادبی ده‌یره مالیک‌دیر. اوستادین اؤلمز ادیب جلیل محمدقلی‌زاده‌نین «آنامین‌کیتابی» درام اثری‌نین و خالق شاعری صمد وورغونون «آی‌گون» پوئماسی‌نین تحلیلینه حصر ائتدییی «ادبیاتین اجتماعی حیاتدا تأثیری» آدلی مقاله‌سی‌ده چوخ

ده‌یرلی ادبی تنقیددیر. بوکیتابدا، یازیچی‌نین کیلاسیک‌لریمیزه قارشی توتدوغو صنعتکارلیق مؤوقعی‌ده، اوخوجولارینی خصوصیله راضی سالیر.
فیلولوگیا علملری دوقتورو صابر نبی‌اوغلو امیروف دئییر: «نثر معاصر طلب‌لره جاواب وئره بیلمک اوچون، مورککب و چوخ شاخه‌لی کئیفیت‌لر عالمینه باش وورمالی، اجتماعی ترقّی‌یه خیدمت ائده بیله‌جک کئیفیت‌لری اوزه چیخارمالی، صنعتکارلیغین چوخ چالارلی، مین بیر رنگ و بویالی سیرلرینه یئیه‌لنمه‌لی‌دیر. یالنیز یوکسک ایدئآلین صنعتکار زحمتی ایله، صنعتکارلیق سیرلری ایله وحدتی‌نین گؤزه‌ل بدیعی اثر نمونه‌لری یاراداجاغینا اومید باغلاماق اولار. جنوب حیاتیندا، جنوبون ادبی محیطینده بو طلبه زنگین و عوض‌سیز زمین واردیر».
دوغرودان‌دا معاصر ادبیاتیمیزین نثر قولونو نظرده توتاراق، اثرلرینده مختلف شاخه‌لی رئال کئیفیت‌لر عالمینه باش ووران، اجتماعی ترقّی‌یه خیدمت ائده‌ن کئیفیت‌لری بدیعی دیل‌له اوزه چیخاران و صنعتین چوخ چالارلی سیرلرینه یئیه‌له‌نن شخص، گؤرکملی قوجامان ادیبیمیز اوستاد گنجعلی صباحی‌دن باشقا، بیرینجی‌کیم اولا بیلر؟ هله ادبی محیطیمیزین نئچه-نئچه گنجعلی یاراتماغا، گنجعلی بسلمه‌یه زنگین و عوضسیز شراییطی واردیر.

قایناقلار:
۱- قارتال، گنجعلی صباحی، فرزانه‌نشریاتی، تهران - ۱۳۵۷،
۲- حیات فاجعه‌لریندن، گنجعلی صباحی، دونیانشریاتی، تهران - ۱۳۵۹،
۳- شعریمیز زامانلا آددیملاییر، گنجعلی صباحی، دونیانشریاتی، تهران - ۱۳۶۰،

۴- اؤتن گونلریم، گنجعلی صباحی، دونیانشریاتی، تهران - ۱۳۷۲,
۵- جنوبی آذربایجان ملی- دئموکراتیک ادبیاتی، صابر امیروف، باکی - ۲۰۰۰,
۶- ییرمینجی عصر جنوبی آذربایجان ادبیاتیندا دئموکراتیک ایدئال‌لار، مقاله‌لر مجموعه‌سی، باکی - ۱۹۹۰,
۷- جنوبی آذربایجان ملی شعورو، ودادی مصطفی‌یو، آلمان، ۱۹۹۸,

«رقیه‌کبیری»نین حئکایه‌لرینه اوخوجو موناسیبتیم[10]

اؤن سؤز

قادین حاقلاریندان مدافیعه و جینسی، صینفی و میللی آیری-سئچگیلییه قارشــی چوخ مسـئولیتلی و حســاس بیر اجتماعی وظیفه‌نی اؤز اوزه‌رینه گؤتورن «آذفمینا» ســایتی، ۸ مارس– دونیا قادین گونو– موناســیبتی ایله آذربایجانلی یازیچی و شــاعر «رقیـه خـانیم‌کبیری» حـاقـدا اؤزل ســایی حاضــیرلاماغا قرار وئریب. بو چوخ تقدیره‌لاییق بیر ایش‌دیر. تقدیره‌لاییقدیر اونـا گؤره‌کی تـانینمیش بو صــنعتکـار ادبیـاتیمیز و مـدنیتیمیزین بوگونکو دؤرونـده صــمـیـمـیـتـلـه چـالـیـشـــان، اونـو چـیـچـکـلـنـدیـرن و مـلـی وارلیغیمیزین‌کئشیییننده دوران صنعت فدایی‌لریندندیر.

ده‌یرلی «آذفمینا» ســایتی‌نین حؤرمتلی مدیری‌نین تکلیفینه بویون قویاراق، اؤز دویدوقلاریمی و دوشـوندوکلریمی اثرلری سـئویله- سـئویله اوخونان «رقیه خانیم‌کبیری»نین باشقا اوخوجولاری‌لا پایلاشیرام. بو پایلاشیمدا یازیچی‌نین اثرلری‌نین تحلیلی و یـا خود ادبیـاتشــوناســلیق بـا خیمینـدان آرتیق

---

[10] «ایشیق» آذربایجان ادبیات و اینجه صنعت سایتی https://ishiq.net - ۱۳۹۶/۱۲/۰۶

اسگیک‌لیک‌لریندن دانیشماق مقصدیم دئییل؛ نییه‌کی بو صلاحیتدار تنقیدچیلریمیزین و ادبیاتشوناسلیقلا مشغول اولان صنعتکارلاریمیزین ایشی‌دیر. من یالنیز بیر اوخوجوکیمی بو اثرلرین اوخونوشوندان آلدیغیم ذؤوق و تاثراتیمدان سؤز آچماغی مقصد گؤتورموشم. «آذفمینا» سایتی‌نین مودیرلیینه بو فرصتی منه یاراتدیغی و گؤستردیکلری اعتماد اوچون اؤز منتدارلیغیمی بیلدیریرم.

ایکی قات صنعتکارلیق

ادبیاتیمیزین ایکی اساس ژانری‌نین بیری نثر ژانری معین سببلر اوزره شعریمیزه نیسبت لاییقینجه اینکیشاف ائتمه‌میش و چوخ آز سایلی یازیچیلاریمیز بو ساحه‌ده آددیم آتمیشدیر. آز سایلی دئدیکده ایران آذربایجانی ادبیاتینی نظرده توتورام. بو دوروم تکجه بوگونوموزه عاید دئییل، کئچمیش اون ایللرده ده بئله اولموشدور. بو باخیمدان منجه هر بیر یازیچیمیزین بو ژانرا موراجعت ائتمه‌سی و ادبیاتیمیزین بو قولونو دا لاییقی سوییه‌یه قالدیرماسی ایکی قات صنعتکارلیقدیر. ائله بونا گؤره‌ده، بو ساحه‌ده آددیم آتان یازیچیلاریمیزین یارادیجیلیقلاری‌نین نه قده‌ر ده‌یرلی و ادبیاتیمیزین ایره‌لیله‌مه‌سینده نه قده‌ر گره‌کلی اولدوغو لاییقینجه قیمتلندیریلمه‌لیدیر. من، رقیه خانیم کبیری‌نین یارادیجیلیغینا بو باخیمدان دا حؤرمتله یاناشیرام.

گئنیش احاطه‌لی یارادیجیلیق

رقیه خانیم‌کبیری‌نین بیر آذربایجان یازیچیسی‌کیمی معنویاتی دولغون، اثرلری بارلی بهرلی و یارادیجیلیق احاطه‌سی چوخ گئنیش‌دیر. اونون اثرلرینده حیات دوغمالیغی وار؛ اونلاردا تانیش‌کاراکتئرلر و اینانیدیریجی اوبرازلار یاشاییر؛ چکیجی و تاثیر ائدیجی‌دیرلر. او اوخوجو اعتمادینی قازانمیش، اونلارلا یاخین علاقه و ایلگی یاراتمیش بیر صنعتکاردیر. بو باخیمدان اجتماعی بیر سرمایایا صاحیب خوشبخت بیر یازیچی‌دیر. نییه‌کی اوخوجو اونون اثرلریله یاخینلیق دویور؛ اثرین فضاسیندا اشتراک ائدیر و یازیچی‌یا اعتماد گؤستریر. طبیعی‌دیرکی بو خوشبختلیک و اجتماعی سرمایا آسانلیقلا اله گلمیر؛ آردیجیل زحمت و اؤزوندن‌کئچمه و فردی آسایشینی پوزماغا حاضیر اولماغی طلب ائدیر. عینی حالدا، یازیچی‌نین اؤزونه و اثرلرینه اولان صداقتیندن، یاشادیغی محیطه اولان قایغی‌کئشلیییندن، خالقه وفادارلیغیندان، جمعیتده باش وئره‌ن حادیثه‌لره حساسلیغیندان، رئال حقیقتلره موراجیعت ائتمه‌سیندن و گئجه گوندوز یارادیجیلیق قابلیتینی آرتیرماسیندان ایره‌لی گلیر. من رقیه خانیم‌کبیری‌نی بوکیمی صنعتکارلار جرگه‌سینده گؤرورم. بو یولدا او آذربایجانیمیزین زحمتکش و چالیشقان یازیچیلاریندانیدیر و بو بیزیم ادبیاتیمیزدا معین فردی، اجتماعی و تاریخی سببلره گؤره آز گؤرونن یارادیجیلیق داورانیشیدیر.

رقیه خانیم‌کبیری – خصوصیله ده بو سون ایللرده- بعضا اؤز اثرلری‌نین بیر اپیزودونو یاراتماغا ذئهنینده یاراتدیغی فضالاری رئال صورتده منیمسه‌ییب،

بدیعی بیر چرچیوه‌ده اوخوجوسونا چاتدیرماق اوچون او فضالاری تمثیل ائده‌ن مکان‌لاری تاپیب، اوردا یاشاییر و اؤز یارادیجیلیق چیرپینتیلارینی اثرلری‌نین رئالللاشماسینا صرف ائدیر.

او، آذربایجان ادبیاتی‌نین بیر چوخ قول‌لاریندا اؤز یارادیجیلیق استعدادینی گؤسترە بیلمیشدیر. باخمایاراق‌کی داها آرتیق حئکایه یازیچیسی‌کیمی اؤز یارادیجلیق قابلیتی و گوجونو ثبوتا یئتیرمیشدیر، آنجاق شعر یازیر، تدقیق آپاریر، معین واختلار ساتیرا ژانرینا موراجیعت ائدیر، اوسطورو‌ی، فلسفی موضوعلاردان یوغرولموش ادبی- بدیعی اثرلر یازماغا جان آتیر؛ رومان یازیر، سیاحتلرینی قلمه آلیر و اؤزل مدنی خصوصیتلری اولان یئرلی اینسان گروپلاری‌نین ایچره‌سینده یاشاماقلا آنتروپولوژیک تدقیق‌لره ده مئیل گؤستریر. اونون سون واختلار کؤچری شاهسئون ائلی‌نین یایلاقلاریندا اولوب، کؤچری‌لرله یاشاماسی و بو تدقیق استقامتلی یاشاماقدان ایره‌لی گلن «ائندیم بولاق باشینا..» آدلی چاپا حاضیرلادیغی یئنی اثری یازیچی‌نین آراسی‌کسیلمه‌ین بدیعی آختاریشلاری‌نین نتیجه‌سی‌نین بیری‌دیر.

اینسان‌سئورلیک وجمعیته باغلیلیق

رقیه خانیم‌کبیری‌نین دونیا گوروشونون مرکزینده اینسان و جمعیت دایانیر. بونو یازیچی‌نین مختلف ژانرلاردا یاراتدیغی ادبی اثرلرینده ده گؤرمک اولور. او اثرلرینده حقیقته، اینسانا و جمعیتین ایچریسینده یاشایان عادی آداملارین معنوی دونیاسینا و اونلارین اجتماعی و مدنی ده‌یرلرینه بدیعی دیلده یاناشیر و او ده‌یرلری مذاکره ائدیر. بودا اونو ایستر ایسته‌مز جمعیتین

گئرچکلیکلرینه واران و اینسانلیق ده‌یرلرینی تعریفله‌ین بیر یازیچی مؤوقعینه گتیریب چیخاریر. اونون اثرلرینده شخصیتلر اوخوجویا تانیشدیر. اونلارین هامیسی جمعیتده یاشاییر؛ جمعیتده نفس آلیر؛ اوردا عؤمور سورور و اوردا دا اؤلور. بو شخصیت‌لر خیالی قهرمانلار یوخ، یازیچی‌نین باجاریغی‌لا بیزیم فیکریمیزده، ذئهنیمیزده جانلانان، بدیعی‌لشن و عادی حیاتدا چوخدا نظریمیزی اؤزونه جلب ائتمه‌ین آداملاردیر. یازیچی بیز اوخوجولاری بیر داها هر گون راستلاشدیغیمیز بو عادی آداملارین طالعی‌له ماراقلاندیریر؛ روحوموزو اونلارین معنویاتینا ساری‌ییر، قایغیلاریمیزی و اینسانی حیس‌لریمیزی تلاطمه گتیریر و بیزی جمعیتین بیر عضوی‌کیمی هانکی بیر اجتماعی و اینسانی مؤوقعده دایانماغیمیزا گتیریب چیخاریر.

رقیه خانیم‌کبیری اوخوجولارینی اثرین قهرمانلاریلا بیر یئره گتیرمه‌یی یاخشی باجاریر. اوخوجو اؤزونو یاراتان فضانین ایچینده و سانکی حادیثه‌لرین ناظیری‌کیمی حیس ائدیر؛ گئت- گئده یازیچینی و اثرین یارانمیش اولدوغونو اونودور؛ یالنیز اثرین قهرمانلاری‌لا اونسیت قاتیر؛ اونلارلا آجی‌ییر، سئوینیر، سئویر و سئویلیر و یازیچی‌نین هارادا اولدوغونو آنلاماغادا بئله رغبت گؤسترمیر. بو اوندان ایره‌لی گلیرکی یازیچی اؤز باجاریغی‌لا اوخوجوسونو اثرین شخصیت‌لریله تک بوراخماغی و اونلارین آراسیندا ایلگی یاراتماغی و سونرا اؤزونو ایتیرمه‌یی یاخشی باجاریر. اوخوجوایسه اونون آرخاسینجا یوخ، اثرین قهرمانلاری‌نین آردینجا سورونور و اوزون زامان اونلارین طالع‌لرینه دوشونور.

سـئویملی یازیچیمیزین باشـقا بیر صـنعتکارلیق قابلیتی ده اثرلرینده‌کی قهرمانلارین آراسـیندا گئده‌ن دانیشـیقلارین دوغمالیغی‌دیر. بو دانیشـیقلار هر بیر کاراکتئره اویغون ائله دوغما، آ خارلی، هر بیر صـنعی‌لیکدن اوزاق و اینـانـدیریجی‌دیرکی سـن دیـالوقلارلا اثرده‌کی شـخصـیتلری ذئهنینـده جانلاندیرماغا باشـلاییرسـان؛ اونلاری اؤز یاخینلارینا، تانیشـیلارینا و یاخود هنـده‌وریـنده هر گون گؤردویون آداملارا اوخشـادیرســان؛ اونلارلا یاخینلیق دویورسـان و دفعه‌لرله اونلاری‌کوچه خیاباندا گوردویونو و انسـیت قاتدیغینی خاطیرلاییرسان.

سوژئت چئشیدلیگی و قادین وارلیغی

رقیـه خـانیم‌کبیری سـوژئـت قیتلیغینـدان اذیـت چکمـه‌ین یـازیچیلار سیراسینداندیر؛ نییه‌کی، او جمعیتده آتدیغی هر بیر آددیمی، گؤردویو هر بیر حـادیثـه‌نی و بیر قـادین اولاراق اؤز معنویـاتینی، روحیـاتینی و کئچیردییی اضـطرابلارینی اثرلری‌نین آنا سـوژئتینه چئویره بیلـمه‌یی با جاریر؛ اونلاری فردی حیسـیاتینـدان اوزاقلاشـدیریب و عمومی‌لشـدیریر. بونا گؤره ده اوخوجو او حاللاری یاشـایا بیله‌جه‌یینه و یاخوددا اؤز شـخصـی حیاتیندا بیر زامانلار یاشادیغینا اینانیر و اثرله سیخ ذئهنی باغلیلیق یارادا بیلیر.

سـوژئت چئشـیدلیینه رغما، رقیه خانیم‌کبیری‌نین آنا سـؤژئتلری‌نین بیری قادین وارلیغی‌نین تاریخی طالعی‌دیر. بو طالعین گوزگوسـونده یازیچی بوتون محرومیت‌لری، شـیددت‌لری، تحقیرلری ان یـاخین آداملاردان توتموش تـا جمعیته حاکیم کسـیلمیش قادین وارلیغینا قارشـی مدنی ده‌یرسـیزلیکلره

کیمی، دوم- دورو گؤسترمه‌یه چالیشیر. بعضا بو وارلیغین داخیلی عالمین، بعضاده ائشیک اوزونو قهرمانلاری‌نین عادی دیالوقلاریندا بئله اؤز اوخوجوسونا چاتدیریر؛ بعضاده «کؤله» حئکایه‌سینده اولدوغوکیمی تاریخی اؤزلشدیریر؛ اؤزونو تاریخلشدیریر و قادین وارلیغی‌نین طالعینی بوگونکو سیمادا بروزا وئرمه‌یه و اونو اوخوجوسونا تانیتدیرماغا جان آتیر؛ «مدوسا» رقیه‌لشیر و «رقیه» مدوسالاشیر. بو پاندولیک ده‌ییشیک‌لیک‌لره واران یازیچی، دویونلری آچماغا چالیشدیقجا ال- آیاغینا دویونله‌نن کندیرلرین شاهیدی اولور و قادین وارلیغی‌نین تاریخی طالعی‌نین بوتون ده‌ییشیکلره رغما، هله ده عینی اوخشارلیقلاردان اذیت چکمه‌سیندن آجی‌بیر. بو اثرده اولدوغوکیمی «قمر» حئکایه‌سینده‌ده «قمر»ین و حتی «گوللو»نون آغریلی آجیلی طالعلری قادین وارلیغینا قنیم کسیلمیش فاناتیزمین، کیشی حاکیملییی‌نین و ایرنج قایدا- قانونلارین ایچ اوزونون گؤستریجیسیدیر. بورادا یازیچی‌نین معنویاتیندا قادین و بشریتین علوی‌لیک ذیروه‌سی ساییلان بو وارلیغین تاریخا گوناهسیزکن گوناهکارکیمی ازیلمه‌سی باش قالدیریر. بونا گؤره‌ده، جمعیتده حؤکوم سوره‌ن بیر چوخ گئریچیلیک ده‌یرلری‌نین هله ده ده‌یرلنمه‌یینه رغما، هاردا لازیم گؤرورسه بو قایدا- قانونلاری پوزماغا و قویولموش قاداغالاری آشیب کئچمه‌یه فرمان وئریر؛ کیشی یازیچیلاریمیزین معین ذئهنی و تاریخی سببلر اوزره تانیمادیغی قادین دونیاسینی و قادین معنویاتینی بوتون اؤنملی خیردالیقلاری ایله کاغاذا گتیرمکدن چکینمیر؛ چیرکینلیک‌لری، زوراکیلیق‌لاری قینابیر و اونلارین نه قده‌ر قادین وارلیغینا ضید اولدوغونو گؤستریر.

سون سؤز

«رقیه خانیم‌کبیری» چوخ آز بیر مدتده اوزون یارادیجیلیق یولو کئچمیش و بو یولدا اوغورلار قازانمیش صنعتکاردیر. او بو گون تکجه ایران آذربایجانیندا یوخ، قونشو اؤلکه‌لرده و تورک دیللی ملت‌لر آراسیندادا تانینماغا و اوخونماغا باشـلاییبدیر؛ بیر چوخ ادبی یاریشـلارین غالبی اولوب و مکافاتلار الده ائتمیشـدیر. آنجاق منجه اونون ان بؤیوک غورور وئریجی اوغورو و مکافاتی بو گون الـده ائتـدییی اوخوجو سـئوگیسـی و میللـت حؤرمتی‌دیر. او بوگون خصوصیله‌ده آذربایجان نثر ژانریندا اؤزونه مخصوص دست خطی و دئمه‌یه سـؤزو اولان و چوخ اوخونان صـنعتکارلاریمیزداندیر. سـئویملی یازیچیمیزا داهـادا یـارادیجیلیق اوغورلاری، اوخوجو سـئوگیسـی و میللـت حؤرمتی آرزولاییرام.

«شاعرلر مجلیسی»ندن یادگار ایکی قوجامان شاعریمیز[۱۱] هاشیم ترلان و مظفر درفشی

اؤن سؤز

آذربایجان ادبیاتی‌نین اینکیشاف پروسسینده علامتدار حادیثه کیمی اؤز اهمیتینی بوگون‌ده ساخلایان، ۲۴-۲۵ ینجی ایللرده ۲۱ آذر نهضتی آدی‌لا تانینان تاریخی حادیثه اولموشدور. بو حادیثه تکجه ادبیاتیمیزین چیچکلنمه‌سینده یوخ، معارف و مدنیتین بوتون ساحه‌لرینه قویدوغو تعیین ائدیجی تاثیری باخیمیندان، معاصر ادبیات، اینجه صنعت و عمومیتله مدنیت تاریخیمیزین پوزولماز قیزیل ایزلرینه چئوریلیبدیر.

۲۱آذر نهضتیندن یارانان اجتماعی و سیاسی قورولوشون حیمایه‌سی آلتیندا چیچکله‌نن آنا دیللی مطبوعات، خالق یارادیجیلیغی‌نین مختلف ساحه‌لری او جومله‌دن: ملّی تئاتر، موسیقی، رسّاملیق و ... س کیمی اوزون ایللر پهلوی حاکمیتی استیلاسی آلتیندا ازیلن خالق یارادیجلیغی نمونه‌لری، هئچ بیر زامان گؤرمه‌دیک‌لری مساعد بیر اینکیشاف

[۱۱] «ایشیق» آذربایجان ادبیات و اینجه صنعت سایتی https://ishiq.net - ۱۳۹۲/۰۹/۲۱

و چیچکلنمه دؤرون شاهیدی اولدولار. نییه‌کی، اوزون ایللر آنا دیللی مطبوعاتا، ادبیات و اینجه صنعت نمونه‌لری‌نین یاییلماسینا قنیم‌کسیلمیش پهلوی دیکتاتوراسی، بئله بیر شراییطین یارانماسینا جیددی مانعه اولموشدور.

۲۴-نجی ایلین ۲۱ آذرینده نتیجه‌لنن خالق موباریزه‌سی یاراتدیغی شراییطه، اجرا ائتدییی تدبیرلره، گؤردویو ایشلره و ادبیات و اینجه‌صنعته بخش ائتدییی یئنی باهار تراوتینه گؤره، بیر مدنی انقلابین باشلانغیجی‌کیمی‌ایدی. بو مدنی انقلاب اؤز قونداغیندا بوغولماسینا باخمایاراق، یاشادیغی قیسا عؤمورونده آذربایجان مدنی و اجتماعی تاریخینه انکار ائدیلمز و هئچ بیر زامان اونودولماز حیات تجربه‌سی و ادبیات و اینجه صنعتیمیزه ملی حال-هوا بخش ائتدی.

آذربایجانین مختلف شه‌هر وکندلرینده اجتماعی، مدنی و ادبی درنک‌لرین قورولماسی و ان باشلیجاسی تبریزده یارانان «شاعرلر مجلیسی»، ادبیاتیمیزین و تام معنادا دئسک «وطنی شعر»یمیزین اساسلانماسیندا و بو اساسین اوزه‌رینده عرصه‌یه گلن ملی شاعرلریمیزین کاراکتئریزه اولمالاریندا ان مهم عامله چئوریلدی.

بو یازیدا حاقلاریندا دانیشاجاغیمیز میللی شاعرلریمیزدن و ائله جه‌ده «شاعرلر مجلیسی»ندن بو گونوموزه یادگار قالمیش و یئنه‌ده «او آذردن بو آذره» قده‌ر یارانان باهار تراوتینی و حیات عشقینی اؤز حیات و یارادیجیلیقلاریندا داشییان ایکی قوجامان شاعریمیز (اوستاد هاشیم ترلان و اوستاد مظفر درفشی)نین حیات سالنامه‌لرینی واراقلاماغی اؤزوموزه مقصد

گؤتورموشـوک. آنجاق اؤنجه‌دن بو ایکی یادگاریمیزی اؤز قوینوندا بسـله‌ین و اونلارین یارادیجیلیق یوللارینی بو گونه‌کیمی ایشـیقلاندیران «شـاعرلر مجلیسی» باره‌ده قیسا معلوماتی وئرمه‌یی گره‌کلی گؤرورک.

«شاعرلر مجلیسی» (آذربایجان شاعرلر و یازیچیلار جمعیتی)

آذربایجاندا یارانان نهضتین غلبه‌سی تکجه جمعیتین اجتماعی و سیاسی حیاتیندا یوخ، معارف و مدنیتین بوتون ساحه‌لرینه‌ده اؤز بلاواسیطه تاثیرینی باغیشلادی. باشقا بیر سؤزله، نهضتین حیاتا کئچیردیبی ده‌ییشیک‌لیک پروسـسینده میللی مدنیتیمیزین اوزه‌رینده گئده‌جک اصلاحات اساس مسئله‌کیمی پلانلاشـدیریلدی و ائله بونا گؤره‌ده ملی مدنیتیمیزین چیچکلنمه‌سینه بؤیوک دقت یئتیریلدی. ایلک اؤنجه آذربایجان دیلی رسمی دولت دیلی اعلان ائدیلدی؛ تبریز دانشگاهی یاراندی؛ فارس دیلی‌ایله یاناشی تحصیل آنا دیلینده کئچیریلدی؛ آنا دیلینده گئنیش مطبوعات شبکه‌سی برپا ائدیلدی، آذربایجان شه‌هر و کندلرینده کیتابخانا و قرائتخانالار قورولدو؛ درنک‌لر و مدنی اوجاق‌لار تاسیس ائدیلدی؛ خالق ایله رادیو و تئاتر واسیطه‌لریله یاخیندان علاقه‌لر یاراندی؛ فیلارمونیا تشکیل ائدیلدی و یوزلر بو کیمی ایشلرین زمینینده آذربایجانین مادی و مدنی حیاتیندا میثلی گؤرونمه‌ین ده‌ییشیک‌لیک‌لر عمله گلدی.

بو آرادا ادبیات ایشچیلری؛ شاعر و یازیچیلارا خصوصی دقت یئتیریلدی. اونلارین تشکیلاتلانماسیندا ایلک اؤنجه تبریز شه‌هرینده «وطن یولوندا»

قزئتی‌نین نزدینده فعالیت گؤسترن «شاعرلر مجلیسی» درنه‌یی‌نین بؤیوک رولو اولموشدور.

«وطن یولوندا» قزئتی شوروی قوشونلاری‌نین مطبوعات اورقانی‌کیمی فعالیت گؤستریر و بو قزئتین ادبی بؤلومونده و عمومیتله آذربایجان شاعر و یازیچی‌لاری‌نین تشکیلاتلانماسیندا شوروی قوشونو ایله تبریزه گلمیش تانینمیش آذربایجان ادبی شخصیت، یازیچی و شاعرلریندن رضا قلی‌یئو، سلیمان رستم، رسول رضا، محمد راحیم، میرزه ابراهیموف، عثمان ساریوللی، عوض صادق، قیلمان ایلکین، انور محمدخانلی، غلام ممدلی و خصوصیله جعفر خندان‌ین بؤیوک رولو اولموشدور. بو درنک ادبیاتیمیزین اینکیشافی اوچون یازیچیلاریمیزا بوتون مادی و معنوی واسیطه‌لردن استفاده ائتمه ایمکانی یاراتمیش و اونلارین بدیعی یارادیجیلیغینا بؤیوک تأثیر گؤسترمیشدیر.

«شاعرلر مجلیسی»ینده ۵۰نفره یاخین یئرلی شاعر و یازیچی او جومله‌دن: علی فطرت، محمد بی‌ریا، میر مهدی اعتماد، هلال‌ناصری،کامیل، عباس صابری، مظلومی، تقی‌زاده، قهرمان قهرمانزاده، حسین صحاف، میر مهدی چاووشی، بالاش آذراوغلو، فخرالدین محزون، ابراهیم ذاکر، حسین جاوان، علی توده، محمد باقرنیکنام، مدینه گولگون، فریدون خشکنابی، حسن بلوری، مهدی عباسی، سعدی یوزبندی، بولود قره‌چورلو، قلیخان بورچالی،کاشف، نجمی تبریزی، حسن وحیدی، صمد عافیت، مظفر درفشی، یوسف شادی، عباس اسلامی(بارز)، تاج‌الدین ولائی، یحیی شیدا، فرخ طیب‌زاده، رضا علیارزاده، میر هاشیم حسن‌زاده(ترلان) و آذربایجانین

باشقا شه‌هر و کندلرینده یاشایان بیر چوخ شاعر و یازیچی‌لار فعالجاسینا اشتراک ائدیر و «وطن یولوندا» قزئتینده ایسه اونلارین اثرلری یاییلیردی.

«آذربایجان شاعرلر و یازیچیلار جمعیتی» ائله بو «شاعرلر مجلیسی»نین زمینینده ۱۳۲۴-نجی ایلین دی آییندا یارانیر و بیرینجی اجلاسیندا ۱۵نفردن عبارت اداره هیئتی و صدرلیینه‌ایسه شاعر «ابوالقاسم‌کامیل» سئچیلیر؛ اداره هیئتی طرفیندن جمعیتین «گونش» آدلی اورقانی‌نین نشری‌ده قرارا آلینیر. جمعیتین برنامه و نظامنامه‌سینی ترتیب و حاضیرلاماق اوچون علی فطرت، میرمهدی اعتماد، هلال‌ناصری،کامیل و مظفر درفشی‌دن عبارت بیرکمیسیون سئچیلیر؛ بوکمیسیون یاخین مدتده جمعیتین برنامه و نظامنامه‌سینی حاضیرلاییب، تصدیق اوچون جمعیتین نوبتی اجلاسینا وئریر؛ تزه عضولرین قبولینه باشلانیر؛ واختی ایله «شاعرلر مجلیسی» جلسه‌لرینده اشتراک ائتمه‌ین استعدادلی شاعر و یازیچیلار دا تشکیلاتا جلب ائدیلیر؛ جمعّیتین جنبینده بیر نئچه شعبه تشکیل اولونور و نظامنامه‌نین گؤستریشی ایله زنگان، اردبیل، میانا، خوی، سراب، مرند، سلماس، ماراغا، اورومیه و آذربایجانین دیگر شه‌هر و قصبه‌لرینده «شاعرلر و یازیچیلار جمعیتی»نین تشکلینه آددیملار آتیلیر.

بئله‌لیکله جمعیتین هفته‌لیک ییغینجاغی هر جمعه گونی ساعات ۳ تامامدا اونون تربیت خیابانینداکی بؤیوک سالونوندا و آیدا بیر دفعه نظرده توتولموش ادبی گئجه‌لری ایسه فردوسی مکتبی سالونوندا کئچیریلمه‌یه باشلاییر.

بو گون «شـاعرلر مجلیسـی» و «آذربایجان شـاعرلر و یازیچیلار جمعیتی»نین اکثر عضولری ابدیته قووشوبدور. نه یاخشی‌کی هله‌ده ادبیات تاریخیمیزین بو پارلاق صحیفه سیندن ذکالانان ایکی حؤرمتلی و قوجامان ادبی اجتماعی شــخصــیت‌ایله بوگونکو ادبی جمعیتیمیز فخر ائده بیلیر؛ نه یاخشـــی‌کی اونلارلا آذربایجانیمیزین ادبیات تاریخینی واراقلایا بیلیریک؛ و نه یاخشی‌کی اونلارین ده‌یرلی تجربه‌لرینی ادبیات و اینجه صـــنعتیمیزین بو گونه اویغون اینکیشاف و چیچکلنمه طلباتی اوغروندا منیمسه‌یه بیلیریک.

بو گون خـالقیمیزین تـاریخی غلبـه‌ســیـنـدن ۶۸ ایـل‌کئچیر و بو غلبـه‌نین اشـــتراکچیلاریـنـدان اولان اوســـتـادلاریمیز هـاشـــیم ترلان و مظفر درفشـــی جنابلارینی تبریک ائتمه‌یه ایمکانیمیز چاتیر. اونلارین حیات سـالنامه‌لرینی واراقلادیقدا یئنی- یئنی درس‌لر آلیریق؛ یئنی‌دن معاصـر اجتماعی و مدنی تـاریخیمیزی اؤیره‌نیریـک و یئنی‌دن خـالق‌ایلـه بـاغلی ادبیـاتین طـالعینی دوشـــونوروک. بودا، اؤزو بیر خوشـــبختلیک‌دیر. بیزه بو خوشـــبختلییی بخش ائده‌ن اوستادلاریمیزین حیات سالنامه‌سینی بیرلیکده واراقلایاق:

اوستاد «هاشیم ترلان»: دونه‌نین و بو گونون موباریز شاعری

ادبی جمعیتیمیزده موباریز شـــاعر عنوانیله تانینان و بؤیوک حؤرمت قازانان قوجامان صـنعتکاریمیز اوسـتاد هاشـیم ترلانی تام معنادا دونه‌نین و بو گونون موباریز شـاعری آدلاندیرسـاق، یانیلمامیشـیق. آخی اوسـتادین یارادیجیلیق حیاتی‌نین بوتونو دئموکراتیک و ملی طلبات، خالق‌لر دوســـتلوغو، اجتماعی عـدالـت، آزادلیق، صـلـح، امن- آمـانلیق و برابرلیـک‌کیمی موضـــوعلاردان

سوواریلیب، یوغرولوب و پوئتیک دیلده اؤز بدیعی عکسینی تاپیبدیر. بو موضوعلار هله ۲۰ یاشلی «میرهاشیم حسن‌زاده»نین یارادیجیلیغیندا اولدوغوکیمی، قوجامان اوستاد هاشیم ترلانین‌دا یارادیجیلیغیندا حیات سورمه‌ده‌دیر. بودا اوندان ایره‌لی گلیرکی، اوستاد هاشیم ترلان صنعتینه، بشری ایدئاللارینا، آرزو و ایستکلرینه و ائله جه‌ده زامانین ایره لی سوردویو طلباتا صنعتکارلیق موقعینی صداقتله و واختیندا آشکارلایان صمیمی و صادق بیر یارادیجی شخصیتدیر. سانکی موباریز شاعریمیزین آرزو دولو یارادیجیلیق موضوعلاری یئتمیش ایل‌لیک بیر یارادیجیلیق عؤمرو بویونجا هله‌ده مقصده چاتماییب و ناکاملیغینی یاشاییر.

۱۳۰۲(۱۹۲۳)-نجی ایل باکی شه‌هرینده، «آلان براغوش» ماحالی‌نین «زنگیل‌آوا» کندیندن بیر تیکه چؤره‌ک آردینجا آرازین او تایینا کؤچن حسن‌کیشی‌نین عائله سینده دوغولان «میرعلی میرعلی‌زاده»(سونراکی «علی چشم‌آلوسی»- سونراکی «میرها شیم حسن‌زاده» و بو گونکو «ها شیم ترلان»)، ۱۵ یاشینا قده‌ر باکی شه‌هرینده حیات سورور؛ اورادا درس اوخویور و عائله حیاتی‌نین آجیناجاقلی اولماغینا باخمایاراق، اؤزو دئمیشکن عؤمرونون ان خوشبخت چاغلارینی یاشاییر.

۱۳۰۹(۱۹۳۱)-نجی ایل بالاجا میرعلی اؤز همیاشیدلاریلا مکتبه قدم قویور؛ مکتب یولداشلاری تاپیر و اونلارلا اوشاقلیق دونیاسی‌نین الوان خاطیره‌لرینی یارادیر. دؤردونجو صینیفده، سونرالار آذربایجانین بؤیوک ادبی شخصیتی اولان و هاشیم ترلانین بو گونه قده‌ر یادداشیندا پوزولماز ایزلر بوراخان «قیلمان موسائیو(ایلکین)» اونون ادبیات معللیمی اولور. ائله بو موناسیبت بالاجا

میرعلی‌نین موسیقی‌یه، فوتوگراف ایشلرینه و ادبیاتا جیددی ماراق گؤسترمه‌سینه سبب اولور؛ آرا بیر شعرلر دئمه‌یه‌ده باشلاییر و پیونئر اوشاقلارین فعالیتینه چوخ مساعد زمین یارادان «پیونئر سارایی»ندا فوتوگرافلیق درنه‌یینده بو صنعتی اؤیرنمه‌یه باشلاییر.

۱۳۱۶(۱۹۳۷)-نجی ایل روسیادا یارانان اوکتیابر انقلابی‌نین ایییرمی ایللییینه بوتون آذربایجاندا حاضیرلیق گئدیر. میرعلی‌ده مکتب اوشاقلاریلا برابر بو شن احوال- روحیه‌لی گونلری قارشیلاماغا حاضیرلاشیر. انقلابین ایل دؤنومو موناسیبتیله «اوکتیابر گلیر» عنوانلی ایلک شعرینی یازیر و اونو انقلابین رهبرلرینه اتحاف ائدیر. شعری یازیچیلار اتفاقینا آپاریر؛ آذربایجانین خالق شاعری صمد وورغون‌لا گؤروشور و اونون گؤستریشی‌له بو گونکو اوستاد هاشیم ترلانین ایلک شعری شکلی‌له برابر ۷۶ ایل بوندان اؤنجه «پیونر» قزئتینده نشر ائدیلیر. شعرین سون بندی بئله‌دیر:

منیم ده شعیریم گئییبدیر الوان
سئویملی مارشالدان گؤزله‌ییر فرمان
وطن اوزه‌رینه قالخارسا دوشمان
حاضیرام دؤیوشه قلمیم‌له من

۱۳۱۷(۱۹۳۸)-نجی ایلین باهار آیلاریندا حسن‌کیشی‌نین‌ده عائله‌سی‌نین باشی اوسته قارا یئللر اسمه‌یه باشلاییر. اونلاردا بوتون ایرانلی پاسپورتو اولان‌لار کیمی آذربایجاندان چیخماغا مجبور قالیرلار. بالاجا میرعلی‌نین اوشاقلیق دونیاسینا پاییز چؤکور. او مکتب یولداشلاریندان، پیونئر درنه‌ییندن و بوتون ۱۵ ایل‌لیک معنوی دونیاسینی و عؤمرونو آب و هاواسی‌لا

بسـله‌دییی باکی شـه‌هریندن آیریلمالی اولور. تیر آیی‌نین اوللرینده انزلی سـاحیلینده ایران تورپاغینا ایاق باسـیر؛ وار- یوخلاری امنیه‌لر و شـه‌هر لوطولاری الی‌له تالانیر؛ و چوخ اوزودوجو بیر خاطیره‌ایله بیر باشـا آتا یوردو آلان براغوش ماحالی‌نین زنگیل آوا کندینه گئدیر و بئله‌لیکله اؤزو دئمیشـکن حیاتی‌نین قارا گونلری باشـلاییر. کندده چوبان اولور و باکیداکی مکتبلی، پیونئرلی، شعرلی گونلری یئنی‌یئتمه میرعلی‌نین یادداشـیندا اوزاق گؤرونن خاطیره‌لره چئوریلیر.

۱۳۲۰-نجی ایله کیمی کندده قوزو اوتارماقلا گون کئچیریر؛ شـهریور آییندا شـوروی قوشـونلاری‌نین ایرانا کئچمه‌سی‌له، گنج میرعلی‌نین‌ده قوزو اوتارما گونلری سـونا چاتیر. رضـا خان اؤلکه‌دن قاچدیقدا، آذربایجان کندلرینده گیزلیجه گئده‌ن اکینچی وکندلی‌لرین اربابلار و فئودال‌لارا قـارشـی آپاردیقلاری موباریزه آچیق آیدین اؤزونو گؤسـترمه‌یه باشـلاییر. آلان براغوش ماحالیندادا کندلی حرکاتی‌نین رهبری‌کیمی آدی خالقین دیلینده گزه‌ن «سـومالی قاسـیم» حرکاتی آشـکارجاسـینا باش قالدیریر. بو کیمی‌کندلی حرکات گنج میرعلی‌نین عدالت‌طلب دویغولارینی دیرچلتمه‌یه باشـلاییر و اونون حیات طرزینی موباریزه‌یه قوشـولوب و ظولم و زوراکیلیق علیهینه دؤیوشـمه‌یه طرف یؤنلدیر؛ اونون یارادیجیلیق قاتاری داهادا سـرعت‌له کئتمه‌یه باشـلاییر و یئنی- یئنی وطنپرور و موباریزه روحلو شـعرلر یازیر. بو یولدا شـوروی قوشـونو ایله بو تایا گلمیش آذربایجان ادیب، شـاعر و یازیچیلاری‌نین تشـبوثی‌له آنا دیلینده نشـره باشـلایان «وطن یولوندا» قزئتی گنج میرهاشـیم حسـن‌زاده‌نین یارادیجیلیق اسـاسـلارینی «وطنی شـعرلر»

یازماقدا مؤحکملندیریر. اونون نشر اوزو گؤره‌ن ایکینجی شعری ائله بو گونلر وطن قزئتینده چاپ اولور. شعرین سون بندی بئله‌دیر:

ایندی دوغما دیار گئیینیر الوان
وطن گؤیلریندن چکیلیر دومان
فخردیر کؤنلومه بو سؤز هر زامان
آذربایجان آدلی ائللر منیمدیر.

۱۳۲۱-نجی ایل سئودییی قونشو قیزی فاطما ایله عائله قورور؛ اؤزو دئمیشکن دونیا اوزونه گولور؛ گئجه‌لر گؤیلره باخاندا اؤز بخت اولدوزونو فاطمانین بخت اولدوزونون کنارینداگؤرور. بو گونلر، ایش تاپیب، عائله‌نین معیشت طرزینی یاخشیلاتماق مقصدیله تهرانا گئتمک قرارینا گلیر؛ اورادا مختلف ایش‌لر او جومله‌دن: فعله‌لیک، آل- وئرچیلیک و درزیلیک ایشلری‌له مشغول اولور. اؤزونو فاطمانین خیالی‌لا خوشبخت حس ائدیر؛ وطن و سئوگی موضوعلاریندا یئنی- یئنی شعرلر یازیر. آنجاق بو خوشبختلیک آلتی آی چکمیر و بیر گون سئوگیلیسی فاطمانین دونیادان‌کؤچمه خبرینی آلیر. کنده دؤنور و فاطماایله سون وداعلاشدیقدان سونرا یئنی‌دن تهرانا قاییدیر.

۱۳۲۲-نجی ایلدن ۱۳۲۴-نجی ایلین آذر آیینا قده‌ر تهراندا فعله‌لیک ائده‌ن میرهاشیم حسن‌زاده تئز- تئز شعرینی چاپ اوچون «وطن یولوندا قزئتی»نه گؤندریر. او نه بیلسین‌کی شوروی قوشونویلا ایرانا گلن ادیب‌لرین آراسیندا آذربایجان یازیچیلار اتفاقی‌نین بیر چوخ عضولریله برابر، اونون دؤردونجو صینیفده‌کی ادبیات معلّیمی قیلمان موسائیو (ایلکین)ده واردیر و بو اونون

سونرالار «وطن یولوندا» قزئتی‌له یاخیندان امکداشلیق ائتمه‌یینه مساعد زمین یارادان عامیللردن اولاجاقدیر.
۱۳۲۴-نجی ایلین آذر آیینداتئز- تئز خوش خبر و غورور دویوجو نائلیت‌لر ائشیتدییی آنا یوردو آذربایجانین دؤیونن اوره‌یی تبریز شه‌هرینه وارد اولور و اورانی بوتون ده‌ییشیک بیر وضعیتده گؤردویونده اؤزونده بیر آذربایجانلی اولاراق وصف ائدیلمز ملی غورور حیسی کئچیریر. «وطن یولوندا» قزئتینده ایشه باشلاییر؛ «شاعرلر مجلیسی»نین زمینینده یئنیجه یارانمیش «آذربایجان شاعرلر و یازیچیلار جمعیتی»نین فعال عضوو اولور و آذربایجان ملی- دئموکراتیک حرکاتینی رهبرلیگ ائده‌ن آذربایجان دئموکرات فیرقه‌سی‌نین عضوللیینه کئچیر. ۲۱ آذر نهضتی‌نین غلبه‌سی گنج میرهاشیم حسن‌زاده‌نی گئجه گوندوز یئنی حیاتین بیر قوروجوسو کیمی فعالیت گؤسترمه‌یه چاغیریر. او بیر تشکیلاتچی اولاراق تبریز شه‌هر کمیته‌سی‌نین آلتینجی حومه تشکیلاتی‌نین تبلیغات مسئولو وظیفه‌سینده چالیشماغا باشلاییر.
۱۳۲۵-نجی ایلین آذر آیی‌نین سون گونلری آذربایجان سماسینا قارا بولودلار چؤکور. عهد- پیمان پوزانلار، شاه و سرمایا قورولوشو، امریکا ایمپئریاسی‌نین یئرلی نوکرلری، انقلاب قورخوسوندان آذربایجاندان قاچقین دوشموش ارباب‌لار و شاه قوشونون حیمایه‌سی آلتیندا یئنی‌دن باش قالدیرمیش فئودال‌لارین یئرلی ایادیسی، شه‌هر و کندلرین پوزغون سیمالی اوباش‌لاری ۲۱ آذر نهضتی‌نین قانا چکیلمه‌سینه قرار وئریرلر. آذربایجانین مینلر ایگید بالالاری وحشیجه‌سینه محو ائدیلیر؛ اون مین‌لر نفر دیدرگین دوشور و

انقلاب تام معنادا ناحاق تؤکولن قانلار ایچینده بوغولور. میر هاشیم حسن‌زاده‌ده بیر فدایی اولاراق یاخالانیر و ایشکنجه‌لره معروض قالیر.
۱۳۲۶-نجی ایل زینداندان آزاد اولوب، بیر چوخ آذربایجانلی‌لارکیمی تهرانا کؤچگون دوشور و بوکؤچگونلوک بو گونه‌دک داوام تاپیر.
۱۳۳۰-نجی ایل بویونجا تهراندا اونودولماز آذربایجان اجتماعی و ادبی شخصیتی جناب بهزاد بهزادی‌نین تشکیلاتچیلیغی ایله نشر اولونان «بشریت»، «بشیر آینده» و «آذربایجان» قزئت‌لرینده هاشیم ترلان‌دا اؤز شعرلرینی یاییر و یئنی‌دن تشکیل اولونموش «آذربایجان شاعرلر و یازیچیلار جمعیتی»نده یولداشلاری مظفر درفشی، گنجعلی صباحی، احمد شایا، حبیب ساهر، سهند، علیقلی‌کاتبی و بونلارکیمی آذربایجان ادبی شخصیتلریله امکداشلیق ائدیر.
۱۳۳۲-نجی ایلین ۲۸ مرداد کودتاسیندان سونرا یئنه‌ده ادبی- اجتماعی موباریزه‌سینی داوام ائتدیریر و بو یولدا یولداشی مظفر درفشی‌له علاقه‌ده اولور و اوندان گؤستریشلر آلیر. بو علاقه اللینجی ایللره‌دک داوام ائدیر و بو ایکی آذربایجان ادبی اجتماعی شخصیتی‌نین قارشیلیقلی ادبی اجتماعی علاقه‌سی بو گونده دوام ائدیر.
۱۳۵۰-نجی ایللردن یاری گیزلی تشکیل ائدیلن ادبی مدنی درنک‌لرده فعالجاسینا اشتراک ائدیر و سونرالار دوستلاری دکتر جاوید، گنجعلی صباحی، مظفر درفشی، محمدعلی محزون، سهند، حسن مجیدزاده (ساوالان)، محمود دست‌پیش (واله) هدایت‌نورآذر، قافلانتی و تورک‌اوغلو کیمی شاعر و ادیبلریمیزین اشتراکی‌له فعالیت گؤسترن

«دوستلار گؤروشو» درنه‌یی، اونون اثرلری‌نین یاییلما و ائشیدیلمه مئیدانینا چئوریلیر.

۱۳۵۷-نجی ایل بهمن انقلابیندان سونرا، هاشیم ترلانین ادبی- مدنی فعالیتی گئنیشله‌نیر و «حسین دوزگون»ون نشر ائتدیگی «یولداش» مجله‌سی‌نین یازیچیلار هئیتینه قوشولور.

۱۳۵۸-نجی ایلین فروردین آییندا «یولداش» مجله‌سی‌نین دعوتی‌له اوتوز نفردن آرتیق آذربایجان ضیالی، شاعر و یازیچیلارین اشتراکیلا «تهراندا یاشایان شاعرلر و یازیچیلار جمعیتی» قورولور. جمعیتین ایلک اداره هیاتینه گنجعلی صباحی، حسین دوزگون، محمدعلی فرزانه، جمال رئوسی، فرهاد ابراهیمی، داوود شیخاوندی و رحیم دقیق سئچیلیر و هاشم ترلان‌دا جمعیتین ان یاخین عضولری‌کیمی اوندا فعالیت گؤستریر.

۱۳۵۹-نجی ایل هاشیم ترلانین شاه دؤرونده یازدیغی بیر سیرا شعرلرینی احتوا ائده‌ن «آلوولو شعرلر» عنوانلی‌کیتابی «نوپا» انتشاراتی طرفیندن یاییلیر.

۱۳۶۲-نجی ایل هاشیم ترلان ائتدییی اجتماعی و مدنی فعالیتلری اوجباتیندان حبسه آلینیر و ایکی ایله یاخین آزادلیقدان محروم ائدیلیر. او بو زامان عؤمرونون ۶۰ ایلینی یاشاییردی. هاشیم ترلان ۱۳۶۴-نجی ایلین یاریلاریندان یئنه‌ده ادبی جمعیتیمیزه قاییدیر و یارادیجیلیغینی دوام ائتدیریر.

۱۳۶۶-نجی ایل مظفر درفشی، حبیب فرشباف، حسن ایلدیریم، میرزه شهرک، قافلانتی، احمد شایا، علیایی، ساپلاغ، ائلدار موغانلی، احمد پوری و دوکتور سیروس‌لطفی‌نین اشتراکی‌لا تشکیل ائدیلمیش «حبیب ساهر»

آدینا ادبی درنکده بیر آق ساققال کیمی فعال اشتراک ائدیر. همن ایلده گونئی آذربایجانی‌نین بیر سیرا شاعرلری‌نین اثرلریله برابر هاشیم ترلانین «آراز گولور» پوئماسی باکی شه‌هرینده کیریل الیفباسیندا نشر ائدیلیر.
۱۳۶۷-نجی ایل اوستاد هاشیم ترلانین یارادیجیلیغی و ادبی اجتماعی شخصیتیندن تجلیل ائتمک اوچون دوستلاری واسیطه‌سیله تبریز شه‌هرینده اونون ۶۵ ایللییی موناسیبتیله چوخ طنطنه‌لی بیر تدبیرکئچیریلیر. بو تدبیره آذربایجانین بیر چوخ یازیچی، شاعر و ادبی شخصیتلری قاتیلیر و اوستاد حاققیندا اؤز باخیشلارینی سؤیله‌ییرلر. همن ایل اوستادین وطن حسرتی موضوعسوندا قلمه آلدیغی «وطندن وطنه» پوئماسی لاتین الیفباسیندا باکی شه‌هرینده‌نشر ائدیلیر.
۱۳۷۲-نجی ایل اوستادین ۷۰ ایللییی موناسیبتیله دوستلاری‌نین تشبوثی‌ایله تهران شه‌هرینده یوبلئی مراسیمی‌کئچیریلیر.
۱۳۷۳-نجی ایل، دوستلاری مظفر درفشی، رحیم‌کاویان، میرزه شهرک، علی زیرک، مجید حسینی، کریم قربانزاده و ... س همکارلیغی‌ایله «صابر ادبی انجومنی»نی یارادانلاردان اولور و او گوندن بو انجومنین عمومی جلسه‌لری‌نین فعال اشتراکچیسی کیمی‌دیر.
۱۳۷۵-نجی ایل، اوستاد هاشیم ترلانین یارادیجیلیق فعالیتینی دیرلندیره‌رک، آذربایجان جمهوریسینده «آذربایجان یازیچیلار و شاعرلر بیرلییی» اونو اؤز سیرالارینا بیر عضوکیمی قبول ائدیر.
۱۳۷۷-نجی ایل هاشیم ترلانین دؤردنجو کیتابی «دورنالار گلنده» باشلیغی آلتیندا «آفتاب» نشریاتی طرفیندن یاییلیر و اونون ۷۵ ایللییی موناسیبتیله

دوستلاری طرفیندن تهران شه‌هرینده یئنی‌دن تجلیل مراسیمی تشکیل ائدیلیر.
۱۳۷۹-نجی ایل هاشیم ترلانین بئشینجی شعر مجموعه‌سی «یولچو یولدا گره‌ک» آدیندا «مینا» نشریاتی طرفیندن یاییلیر.
۱۳۸۲-نجی ایل هر بئش ایللیکده اولدوغوکیمی تهراندا فعالیت گؤسترن ادبی مدنی درنک‌لرین تشبوثی‌ایله هاشیم ترلانین ۸۰ ایللییی قئید ائدیلیر. همن ایل بو مراسیمین تایی باکی شه‌هرینده آذربایجان یازیچیلار اتفاقی‌نین یاردیمی‌ایله «خورشید بانو ناتوان» سالونوندا کئچیریلیر.
۱۳۸۶-نجی ایلده هاشیم ترلانین آجیلی شیرینلی خاطیره‌لرینی اؤزونده یئرلشدیرن «گوموشو پئنجک» آدلی کیتابی «فیروزان» انتشاراتی طرفیندن نشر ائدیلیر. بو اونون چاپ اوزو گؤرموش آلتینجی کیتابی ایدی.
۱۳۸۷-نجی ایل صابر ادبی انجومنی‌نین عمومی سالونوندا تهراندا فعالیت ائده‌ن ادبی مدنی درنک‌لرین ایش‌بیرلیگی‌له هاشیم ترلانین ۸۵ ایللییی قئید ائدیلیر.
۱۳۸۸-نجی ایل هاشیم ترلانین «ذیروه‌ده گونش» آدلی شعر مجموعه‌سی فیروزان انتشاراتی طرفیندن‌نشر ائدیلیر. بو اونون چاپ اوزو گؤرموش یئددینجی کیتابی ایدی.
اوستاد هاشیم ترلان بو گونده ۹۰ یاشیندا اولارکن، آذربایجانین گنج اوره‌کلی شاعری‌دیر. او هله‌ده باهار تراوتلی، گله‌جک اومیدلی و ملی روحلو اثرلرین مولليفی‌کیمی خالقین و اوخوجولاری‌نین اوره‌یینده یاشاییر. اغراقسیز دئمک اولارکی تهران سطحینده نشر ائدیلن آنا دیللی هئچ بیر مطبوعات

اورقانی و تشـکیل ائدیلن هئچ بیر ادبی مدنی درنک و انجومن یوخدورکی اوسـتاد هاشـیم ترلانین اوردان سـسـی گلمه‌سـین؛ نفه‌سـی دویولماسـین. او سـانکی بو درنک‌لرین سـیماسـیندا گنج ایللرینی یاشـادیغی «شـاعرلر مجلیسی»نی یئنی‌دن یاشادیر.

اوستاد "مظفر درفشی": آردیجیل موباریزه شاعری

مظفر درفشـی‌نین کئچـدییی عؤمور یوللاری چوخ مشـقتلی و عـذابلی اولوبدور. آنجاق بو عذابلی ائنیشلی- یوخوشلو حیات یوللارینا اونون اؤزونون گؤزوایله دؤنوب باخاندا، اوندا شـرف و افتخار ایزلری‌نین شـاهیدی اولوروق. بو شرف ایزلری‌له‌دیرکی شاعرین یارادیجیلیق آنلامینی و اونون‌کئچیرتدییی ۸۹ ایل‌لیک عؤمور یوللارینی منیمسه‌مک اولار.

وطنین طالعینی اؤز عؤمور- گونونده و دیـل آچان سـطیرلرینده یاشـایان آذربـایـجـان خـالـقـی‌نـیـن مـوبـاریـز، شــاعـر اوغـلـو اوســتـاد مـظـفـر درفشی‌نین کئچدییی حیات یوللاری، گنج و اورتا نسلیمیزه بیر اؤرنک‌کیمی معنالانا بیلر. آتالار دئمیشـکن: اوت‌کؤکو اوسـتونده بیترسـه، بس اوندا گنج و اورتا نسـله، کئچمیشـمیزی تانیماق، میللی منلیییمیزین سـؤز عسـگرلرینی منیمسه‌مک؛ اونلارین اجتماعی ایدئآللار اوغروندا‌کی تاریخی موباریزه‌سینی اؤیـرنـمـک، اؤنـده دوران وظـیـفـه‌لـریـمـیـزدنـدیـر. بـو بـاخـیـملا، مـظـفـر درفشـی‌نـین‌کـئـچـدییـی حـیـات یـولـوایـلـه عـلاقـه‌دار بـیـرنـئـچـه جـهـتـی وورغولامالی‌ییق.

۱۳۰۳(۱۹۲۴)-نجی ایل باکی شه‌هرینده آنادان اولوب، کؤرپه‌ایکن عائله‌سی‌ایله بیرلیکده وطنه دؤنن مظفر درفشی، اون‌ایکی یاشینادک، عؤمرونون بیر قیسمینی رضاخان زیندانلاریندا کئچیره‌ن موباریز و انقلابچی بیر آتانین تعلیم تربیه‌سی‌ایله بویا- باشا چاتیر.
۱۳۱۷-نجی ایل مظفرین آتاسی، دونیاسینی ده‌ییشیر و مظفرین کیچیک یاشیندان امک دونیاسینا قاتیلماسینا سبب اولور. او عائله‌نین بؤیوک اوشاغی اولدوغو اوچون آناسی و باجی- قارداشلاری‌نین مسئولیتینی داشیماق مجبوریتینده قالیر.
۱۳۲۱-نجی ایلدن آذربایجان ادبیاتینا ماراق گؤسترن و فارس و آذربایجان دیلینده شعرلر یازان مظفر درفشی، ۱۳۲۵-نجی ایله‌دک «فریاد»، «یئنی‌شرق»، «آزاد ملت»، «وطن یولوندا» و «آذربایجان» قزئتلرینده اثرلرینی یاییر. او، بیر ایل عؤمور سوره‌ن آذربایجان میللی حؤکومت دؤرونده، «شاعرلر مجلیسی»نین تاپشیریغی اساسیندا، بیر چوخ متن‌لری آذربایجان دیلینه چئویریر و دؤرو مطبوعاتدا چاپ ائتدیریر.
۱۳۲۳-نجی ایل تبریز دانشسراسیندان دیپلم آلیر و معلم‌لییه باشلاییر. عینی حالدا شاهلیق رئژیمی علیهینه موباریزه ائده‌ن سیاسی بیر تشکیلاتین عضوی‌کیمی فعالیت گؤستریر.
۱۳۲۴-نجی ایل آذربایجاندا باشلانان ملی نهضتین فعال اشتراکچیسی اولور و موباریزلر سیراسیندا سیلاحلی بیر فدایی‌کیمی دؤیوش آپاریر. آذربایجان نهضتی‌نین غلبه‌سی اوغروندا چکدییی زحمتلرینه گؤره، میللی

حؤکومت طرفیندن، مظفر درفشی ۲۱ آذر میدالینا لاییق گؤرونور. همن ایلده «تبریزیم» آدلانان شعر دفتری چاپ اولور.
۱۳۲۵-نجی ایلین آذر آیینا قده‌ر مظفر درفشی تبریز دانشسراسی‌نین معاونلییی وظیفه‌سینده چالیشیر. بو ایشی‌ایله برابر «شاعرلر مجلیسی» آدیندان، آذربایجان شاعرلری «علی فطرت»، «میرمهدی اعتماد»، «حسین صحاف»، «میرمهدی چاوشی»، «بالاش آذراوغلو» و «یحیی شیدا»ایله برابر «آذربایجان» عنوانلی منظوم مکتوبو یازیر. بیر چوخ شعر و مقاله‌لری، تبریزده نشر اولونان قزئت و درگی‌لرده، خصوصیله «وطن یولوندا» و «آذربایجان» قزئت‌لرینده چاپ اولور.
۱۳۲۵-نجی ایلین آذر آییندا، آذربایجان خالقی‌نین میللی دئموکراتیک حرکاتی شاه قوشونو و آمریکا ایمپئریاسی‌نین سیاستی اساسیندا قانا چکیلیر؛ مظفر درفشی‌ده حبسه آلینیر. او بیر ایله یاخین شاه زیندانلارینداً محبوس اولور.
۱۳۲۶-نجی ایل زینداندان آزاد اولوب، تهرانا کؤچگون دوشور. بو شه‌هرده شاهلیق علیهینه سیاسی و اجتماعی فعالیتینه داوام ائدیر، یئنی‌دن تعقیبه معروض قالیر. تهراندا ائتدییی سیاسی فعالیتی‌نین ثمری مظفر درفشی‌یه ایکی ایل اهواز شه‌هرینه سورگون اولماغی ارمغان گتیریر.
۱۳۲۹-نجی ایله‌دک خوزستاندا سورگون وضعیتده یاشاییر و اؤز موباریزه‌سینه گیزلی داوام ائتدیریر. بو ایلین سونوندا پلیس قوه‌لری مظفرین گیزلی سیاسی فعالیتیندن باش چیخاریر و اونو توتماق قرارینا گلیر. مظفر

قاچقین دوشور، تهران و زنجان شهرلرینده «عباس سیرانی» قوراما آدی‌لا گیزلی موباریزه‌یه داوام وئریر.

۱۳۳۰-نجی ایل بویونجا تهراندا نشر اولونان «بشریت»، «بشیر آینده»، «چلنگر» و «آذربایجان» قزئت‌لرینده مختلف امضالارلا، او جومله‌دن: «میمدال»، «م.بشیر» و «مظفر» امضالاری‌لا اؤز شعر و مقاله‌لرینی یاییر. همن ایلین شهریور آییندان «اسارت زنجیرلرینی قیران آذربایجانا عشق اولسون» شعاری‌لا نشره باشلایان «بشیر آینده» قزئتی‌نین داخلی مدیری تعیین اولور و یئنه‌ده همن ایلین آذر آییندان گیزلی نشره باشلایان «آذربایجان» قزئتی‌نین فعال امکداشی‌کیمی چیخیش ائدیر. بو آذربایجان دیلینده نشر اولونان قزئتلرده مظفر درفشی‌ایله برابر تانینمیش یازیچی و شاعرلریمیزدن گنجعلی صباحی، هاشیم ترلان، حبیب ساهر، سهند، علیقلی‌کاتبی، سعید منیری و علی میثمی‌نین ده اثرلری چاپ اولونوردو. بو اوچ قزئتین باش یازاری «بهزاد بهزادی» جنابلاری اولموشدور.

۱۳۳۲-نجی ایلین ۲۸ مردادکودتاسیندان سونرا مظفر درفشی یئنی‌دن توتولور و «عباس سیرانی» قوراما آدی‌لا ایکی ایل «قصر قاجار» زیندانیندا قالیر.

۱۳۳۴-نجی ایلده زینداندان آزاد اولور و ۱۳۳۸-نجی ایله‌دک تهراندا تاکسی سوروجوسو صفتینده ایشله‌ییر. بو ایل عائله قورور و سوروجولوک‌له برابر تهران یونیورسیته‌سی‌نین «فلسفه» رشته‌سینده تحصیل آلماغا باشلاییر.

۱۳۴۲-نجی ایل «فلسفه» اوزره لیسانس آلیر؛ تحصیلینه داوام ائدیر و ۱۳۴۵-نجی ایل تهران دانشگاهیندان «روانشناسی و علوم تربیتی» ساحه‌سینده یوکسک لیسانس آلماغا نائل اولور.

۱۳۴۵-نجی ایلدن، مظفر درفشی «تربیت معلم» مرکزی‌نین فلسفه و روانشناسی اوستادی‌کیمی ایشه باشلاییر. بو ایش ۱۵ ایل داوام ائدیر و نهایت ۱۳۶۰-نجی ایل معلّلیم‌لیکدن آزاد ائدیلیر.
۱۳۵۰-نجی ایلدن باشلایاراق، مظفر درفشی‌نین ادبی فعالیتی داهادا گوجلنیر. مختلف ادبی مدنی محفل‌لرده اشتراک ائدیر؛ آنجاق اونون جیددی اشتراکی، مختلف زامانلاردا تشکیل ائدیلن دوکتور جاوید، گنجعلی صباحی، هاشم ترلان، محمدعلی محزون،کاتبی، سهند، حسن مجیدزاده(ساوالان)، محمود دست‌پیش(واله) هدایت‌نورآذر، قافلانتی و تورک‌اوغلو و بیر سیرا تهراندا یاشایان دیگر آذربایجان ضیالی، شاعر و یازیچیلاری‌ایله بیرگه «دوستلار گؤروشو» درنه‌یینده اولور.
۱۳۵۷-نجی ایل بهمن انقلابیندان سونرا، مظفر درفشی‌نین ادبی- مدنی فعالیتینه مساعد زمین یارانیر. او یورولمادان فعالیتینه داوام وئریر، اثرلرینی چاپ ائتدیریر.
۱۳۵۸-نجی ایل تبریزده فعالیت گؤسترن «آذربایجان یازیچیلار و شاعرلر مجلیسی»نده اشتراک ائدیر؛ بیر مدتدن سونرا یئنی‌دن تهرانا قاییدیر و بو شه‌هرده ادبی اجتماعی فعالیتینه داوام ائتدیریر.
۱۳۶۰-نجی ایلین آذر آییندا تهراندا یاشایان بیر سیرا آذربایجان ضیالی و اجتماعی خادیم‌لری او جومله‌دن: گنجعلی صباحی، علیقلی‌کاتبی، هاشیم ترلان، ع.ا. امینی، احمد برادران، عزیز محسنی، رحیم دقیق و مظفر درفشی اشتراکیلا «انجمن آذربایجان» تشکیلاتی یارانیر و مظفر درفشی بو انجومنین

اوچ آیلیق درگیسی‌نین باش‌یازاری وظیفه‌سینده چالیشیر. بو ایلده اونون «تبریزیم» آدلی شعرکیتابی یئنی‌دن نشره بوراخیلیر.
۱۳۶۶-نجی ایلده بیر سیرا آذربایجان شاعر، یازیچی و اجتماعی- مدنی شخصیت‌لر او جومله‌دن: هاشیم ترلان، حبیب فرشباف، حسن ایلدیریم، میرزه شهرک، قافلانتی، احمد شایا، علیایی، ساپلاغ، ائلدار موغانلی، احمد پوری و دکتر سیروس‌لطفی جنابلاری‌نین اشتراکی‌لا یارانان «حبیب ساهر» آدینا ادبی انجومنده بیر آق‌ساققال‌کیمی فعال اشتراک ائدیر.
۱۳۷۱-نجی ایل مظفر درفشی‌نین ادبی و اجتماعی فعالیت‌لریندن تجلیل ائتمک اوچون، دوستلاری و پرستشکارلاری طرفیندن تبریز شه‌هرینده طنطنه‌لی بیر مراسیم کئچیریلیر.
۱۳۷۳-نجی ایل، شاعر دوستلاری هاشیم ترلان، رحیم‌کاویان، میرزه شهرک، علی زیرک، مجید حسینی، کریم قربانزاده و... جنابلاری‌نین همکارلیغی‌ایله «صابر ادبی انجومنی»نی یارادیر و او گوندن بو انجومنین صدری‌کیمی فعالیت گؤستریر. بو ایلدن بو گونه قده‌ر صابر ادبی انجومنی طرفیندن یاییلان، انجومنین داخلی درگیسی‌نین یازیچی‌لار هیاتی‌نین ترکیبنه باشچیلیق ائدیر.
۱۳۷۵-نجی ایل، اوستاد مظفر درفشی‌نین یارادیجیلیق فعالیتینی دیرلندیره‌رک، آذربایجان جمهوریسینده «آذربایجان یازیچیلار و شاعرلر اتفاقی» اونو اؤز سیرالارینا بیر عضو کیمی قبول ائدیر.
۱۳۷۸-نجی ایل اوستاد مظفر درفشی‌نین «منظوم خاطیره‌لر» آدلی‌کیتابی نشره بوراخیلیر و اوخوجو رغبتینی قازانیر.

۱۳۸۳-نجی ایل اوستادین اوچونجو شعرکیتابی «تبریز من» آدیندا، فارس دیلینده یاییلیر.
۱۳۸۴-نجی ایل اوستاد درفشی‌نین فارس دیلینده یئنی بیرکیتابی «هجران و وصال بر بام خیال» آدیندا نشره بوراخیلیر.
۱۳۸۵-نجی ایل اوستاد درفشی، صابر ادبی انجومنی‌نین عضوی «محمد فاتح»له بیرلیکده، بیرینجی‌نشری ۱۳۲۵-نجی ایلده اولان «آذربایجان» منظومه‌سینی یئنی‌دن چاپ ائتدیریر. همن ایلین دی آیی‌نین ۲۸ سینده، آذربایجان مدنیتی هوسکارلاری، ادبیات خادیم‌لری، شاعر و یازیچی‌لار، ادبی- اجتماعی شخصیت‌لر طرفیندن مظفر درفشی‌نین ۶۰ ایل ادبی- اجتماعی فعالیتیندن تجلیل ائتمک اوچون تهران شه‌ریند‌ه طمطراقلی بیر تدبیرکئچیریلیر.
۱۳۸۶- نجی ایلین باهاریندا اوستاد مظفر درفشی‌نین ادبی مدنی شخصیتینی ده‌یرلندیرمک اوچون، جناب بهزادی‌نین باشچیلیغی ایله‌نشر اولونان «آذری- ائل دیلی و ادبیاتی» فصلنامه‌سی‌نین اؤزل بیر نومره‌سی اوستادین حیات و یارادیجیلیغینا حصر ائدیلیر.
۱۳۸۷- نجی ایلدن ۱۳۹۲-نجی ایله قده‌ر اوستاد مظفر درفشی‌نین باشچیلیغی‌ایله بیر چوخ ادبی مدنی تدبیرلر تشکیل ائدیلیر و بؤیوک اوغورلا قارشیلانیر.
اوستاد مظفر درفشی‌نین یاشی‌نین چوخ اولماسینا باخمایاراق، او هله‌ده بیر گنج احوال- روحیه‌سی‌ایله تهران شه‌ریند‌ه گئنیش ادبی مدنی فعالیت

گؤسترن و بیر چوخ ادبی مدنی تدبیرلری قوران «صابر ادبی انجومنی»نین صدری وظیفه‌سینده یورولمادان چالیشیر.

سون سؤز

آذربایجان خالقی‌نین طالعینده ابدی بیر گونش‌کیمی پارلایان ۲۱ آذر نهضتی اؤز قیسا عؤمرونده آذربایجان حیاتی‌نین مختلف قاتلارینا ایشله‌دییی‌کیمی، معاصر ادبیات و اینجه‌صنعتیمیزین‌ده روحونا هوپوبدور. بیز بو تاثیری زامان- زامان خالقین معنویاتینا دوشونن؛ اونون آزاد و امن- آمانلیقدا یاشاماغینا واران و هر بیر آیری- سئچگیلیکدن اوزاق قارداشجاسینا یاشاماغا فیکرینی، روحونو و اجتماعی عمل‌لرینی سوق ائده‌ن اینسانلارین سیماسیندا گؤروروک.

بو گون حیات طرزلرینه،کئچیرتدییی شرف لوحه‌لی ادبی اجتماعی موباریزه یوللارینا فخر ائتدیییمیز، آذربایجانین شرفلی اوغول‌لاری اوستاد مظفر درفشی و اوستاد هاشیم ترلان‌دا ائله بو اینسانلیق بولاغیندان سو ایچن و «شاعرلر مجلیسی» معنویاتینا دایانان شخصیتلریمیزدندیر. نه یاخشی‌کی اونلار واردیر و بیز بو گون اونلارین سیماسیندا ۲۱ آذرده پارلایان او ابدی گونشین حرارتی‌له قیزینا بیلیریک؛ اؤیونه‌بیلیریک و غورور حیسی‌کئچیریریک:

ای مقدس مسکنیم، ای شانلی آذربایجان!
بیز سنینله فخر قیلیلیق یئر اوزونده هر زامان.
قوی وار اولسون ای وطن، اصلان صفت اوغلانلارین!
اؤپسون آلنیندان آنا! اونلار سنین، سن اونلارین.

ایضاح: یازینی حاضیرلاماقدا آشاغیداکی قایناقلاردان فایدالانمیشام:

۱- «شاعرلر مجلیسی» توپلوسو، وطن یولوندا قزئتی؛ ۱۳۲۴

۲- «وطن یولوندا» قزئتی‌نین مختلف نومره‌لری، شخصی آرشیو؛ ۱۳۲۳-۱۳۲۴

۳- «آذربایجان» روزنامه‌سی‌نین مختلف نومره‌لری، شخصی آرشیو؛ ۱۳۲۴ و ۱۳۲۶

۴- «آذربایجان منظومه‌سی» شاعرلر مجلیسی، ۱۳۲۴

۵- «جنوبی آذربایجاندا ملّی-دئموکراتیک حرکات»، اکرم رحیملی (بیژه)، الکترونیک نشر، اینترنت؛ ۱۳۸۶

۶- «سیلاحلا اؤلچولن تورپاق»، علیرضا میانالی، ۱۳۸۴

۷- «گوموشو پئنجک» (هاشیم ترلانین آجیلی- شیرینلی خاطیره‌لری)، ۱۳۸۸

۹- اوستاد هاشیم ترلان و اوستاد مظفر درفشی‌نین وئردیکلری شیفاهی معلومات

۱۰- «یولداش» مجله‌سی، نومره ۸، فروردین ۱۳۵۸

۱۱- «دوستلار گؤروشو» (ادبیات اوجاغی)، ۱۳۵۹

۱۲- شاعر دوستوم حسن ایلدیریمین انقلابدان سونرا تهراندا فعالیت ائده‌ن ادبی درنک‌لر باره‌ده ایضاحاتی

احمد شایا (آلاو)؛ آذربایجان مفتونو و اینسانلیق وورغونو[۱۲]

گیریش

آذربایجان ادبیات تاریخی‌نین‌کئچن یوز ایلینی واراقلادیقدا، اونون معین تاریخی دؤورده اؤزونه مخصوص اجتماعی- سیاسی آب و هاواسیلا عرصه‌یه گلن ادبی مدنی بیر نسلین پرنسیپال داواملیلیغینی و معین بیر ادبی آخیم پرنسیپ‌لرینه دایانماسی و ادبیاتین جمعیتدن آیریلماز بیر وارلیق‌کیمی تعریفلنمه‌سی‌نین عیانی شاهیدی اولوروق. بو اجتماعی گئرچکلیک تفککورونه دایانان ادبی نسلین ایستر یارادیجیلیق داوامی، ایسترسه‌ده اونلارین بیر ادبی عنعنه‌یه چئوریلمیش ادبیات شخصیتی پرنسیپ‌لری بو گون‌ده یئنی‌نسلین قارشیسیندا دوران دانیلماز بیر حقیقت‌کیمی اؤزونو نوماییش ائتدیریر.

معاصر دؤروموزون ایلک یاریسینا منسوب اولان بو ادبی نسلین عؤمور یوللاری خالقین، جمعیتین و خصوصیله زحمت آداملاری‌نین سعادتی، معیشت طرزی، آزادلیق ایستک‌لری و قورتولوش آمال‌لاری‌کیمی موضوعلارلا

---

[۱۲] «آذری» (ائل دیلی و ادبیاتی) مجله‌سی- نومره ۲۳ – ۱۳۹۳

یوغرولموشـــدور. ادبیـات بو نسـلین الینـده اودو، ایشـیغی سـؤنمـه‌ین و قارانلیقلاری ایشیقلاندیران و اجتماعی موباریزه یوللارینی آیدینلاشدیران بیر مشعله و خئیرله شر آراسیندا، ظولمت‌له نور آراسیندا حاکیم کسیلمیش بیر وارلیغا چئوریلمیشدیر و ائله بو اوجباتدان بو صنعتکارلارین عؤمور یوللاری چوخلو عذاب- اذیتلی اولموش و صـنعتکار داها آرتیق موباریز بیر اینسـان سـیماسـیندا جمعیتین حیاتیندا باش وئرن آغلی قارالی حادیثه‌لره اؤز موناسیبتینی بیلدیرمیشدیر.

جمعیتین چوخ گرگین بیر اجتماعی سیاسی دؤوروندە ادبی شخصیت‌لری بئجه‌ریلن بو تیپ صـنعتکارلاریمیز تکجه او دؤورون پرنسیپال صنعتکارلیق محصـولوکیمی یوخ، عینی حالدا صـنعتکارین اؤزونون دونیا گؤروشـو و فلسـفی تفککورو زمینینده فورمالاشـان ادبی بیر آخیمین یؤنونده بیر چوخ مشـقت‌لر و محرومیت‌لره رغمن بوتون اجتماعی پرنسـیپ‌لری عؤمورلری‌نین سونونا قده‌ر داشیمالاری اولموشدور. نه‌دیر بو سیرر؟ هانسی رموزاتا واردیقدا بئله شـخصـیت‌لرده وفادارلیق، دؤنمزلیک، اؤزونه، صـنعتینه صـداقت، چالیشـقانلیق، سـارسـیلمازلیق و ان اسـاسـی اینام و عقیده اؤلچولریندن قـاچمـامـاق سـجیـه‌لری اونلارین ادبی اجتمـاعی شـخصـیتلرینـده عؤمورلشیبدیر؟

ادبیات تاریخیمیزده حبیب سـاهر، گنجعلی صـباحی، بالاش آذراوغلو، مـدینـه گولگون، محمـدعلی محزون، بهزاد بهزادی، هـاشـیم ترلان، مظفر درفشـی، یحیی شـیدا، عبـاس صـابری، عباس بارز،کریم سـؤنمز، عزیز محسـنی، محمـدعلی فرزانـه، بولود قره‌چورلو سـهنـد،کریم خجیر بـاریش،

حلاج‌اوغلو، سلیمان ثالث، بهمن زمانی، اشرف نورانلی، قافلانتی، ستار گول‌محمدی، تورک‌اوغلو، احمد شایا(آلاو) و ... بیر آز ایره‌لی گلدیکده؛ علیرضانابدل، مرضیه احمدی اوسکویی، حبیب فرشباف، خیرالله ساپلاق، حمیده رئیس‌زاده سحر، رقیه‌کبیری، نیگار خیاوی، ناصر داوران، حسن ایلدیریم، کریم گول‌اندام، عزیز سلامی، هریسلی، میانالی علیرضا و ...س‌کیمی امضاءلاری بو گونکو نسلیمیزه آز چوخ تانیش اولان ادبی شخصیت‌لریمیزی اجتماعی گئرچک‌لیک پرنسیپ‌لرینه اسا سلاندیقلاری اوچون نئجه گوناهلاندیرماق اولار؟ هله قالسین‌کی یئنی مئیدانا آتیلمیش و چوخ تاسفله گئرچک‌لیین ائستئتیک درکیندن عاجیز اولان اوزدن ایراق «مودئرن منتقد»لر طرفیندن «کؤهنه چیلیک» دامغاسی‌لادا تخریب ائدیلسینلر؟

بو نسل اؤز یارادیجیلیغی‌نین و ادبیات شخصیتی پرنسیپلری‌نین اوزون عؤمورلولویو ایله بیر داها یئنی یئنی آغیز دولدوروجو ادبی آخیملارا واران و بو فانتئزیک آخیملارلا بعضا هئچ اؤزوده فلسفی نقطه‌ی نظریندن اؤزلشمه‌ین و ائله بونا گؤره ده یارادیجیلیق یوللاریندا تکرار تکرار والایلایان‌کیمسه‌لرین اینام، فیکیر، جمعیت، وطن، تورپاق، باریشیق، اینسانلیق، عدالت، بشر آزادلیغی و بوکیمی اجتماعی موتیولری «کؤهنه‌لیک» دامغاسی‌لا تحقیر ائتمه‌لری نه قده‌ر عبث و اویدوروجو اولدوغونو ثبوتا یئتیریر.

نسل‌لر آیریلیشی ضرورتلرینی بایراق ائدیب، نوواتورلوغو هئچ اؤزلشدیرمه‌ین و یالنیز آلینما و بایاغی ادبی ائلئمئنت‌لره و جمعیتین بوتون تاریخی شخصیتینه، اخلاقی- فلسفی آنلاملارینا، میللی ائستئتیک ذؤوقونا یاد اولان

فضالاردا سئیر ائده‌ن و دونیاسینی یالنیز جیلیز شخصی حیس‌لرین چرچیوه‌سینده محدودلاشدیران و ادبیاتی فیکیر، اینام و گئرچکلیکدن اوزاقلاشدیرماغا جهد ائده‌ن کیمسه‌لر، آذربایجان واحد ادبیات تاریخی‌نین بؤیوک بیر قولونو، اجتماعی گئرچکلیک تفککورونه دایانان اساسلارینی نئجه پوزا بیله‌جک‌لرینی باشا دوشمک چوخ چتین اولور.

بو یازیدا حیات و یارادیجیلیغی باره‌ده قیساجا سؤز آچاجاغیمیز بو ادبی‌نسلین گؤرکملی نوماینده‌لریندن اولان و عؤمرونون سون گونلرینه‌دک اینامینا، عقیده‌سینه و صنعت پرنسیپ‌لرینه صادق قالان اوستاد احمد شایا (آلاو) اولاجاقدیر. یازی‌دا اوستاد احمد شایا (آلاو) کیمدیر؟ اونون اجتماعی موباریزه یوللارینی ایشیقلاندیران حیات سالنامه‌سی‌نئجه‌دیر؟، ایشیق اوزو گؤرموش اثرلری و یارادیجیلیغی‌نین اساس موتیولری هانسی‌لاردیر؟ و ... س‌کیمی سورغولاری جاوابلاندیرماغا چالیشاجاغیق.

اجتماعی موباریزه یوللارینی ایشیقلاندیران حیات

ادبیاتیمیزین فخری سایلانلاردان احمد علی‌اصغر اوغلو اوردوخانی(سونرالار اورتانی- شایا)، ۱۳۰۴-نجی ایلین آذر آیی‌نین سون گونلرینده یئنیجه خوی شه‌هرینده مسکونلاشمیش ائلات بیر عائله‌ده دونیایا گؤز آچمیشدیر. عائله‌نین مدنیت داورانیشی یئنیجه آلیشدیقلاری شه‌هرچیلییه اویغون داورانیشلارلا فورمالاشدیقدا، بالاجا احمدین‌ده اوشاقلیق ایللری شه‌هر مدنیتی پروسسینده کئچیر. او رسمی تعلیم یاشینا چاتدیقدا مکتبه گؤندریلیر و چوخ جیددی صورتده یئنی اوصولدا تعلیم

تربیه آلماسی عائله طرفیندن ایزله‌نیلیر. بو قایغی نتیجه سینده دیرکی احمد بئش و آلتینجی صینیفده اوخویارکن «اصلی وکرم»، «مختارنامه»، «امیر ارسلان»، «نسیم عیار»کیمی کیلاسیک روایتلری اؤز آنا دیلینده اوخویا بیلیر و بو واسیطه ایله آنا دیلی‌نین اینجه‌لیکلریله تانیش اولور؛ اونا رغبت بسله‌ییر و اونو منیمسه‌مه‌یه جهد گؤستریر. بو باجاریق سونرالار اونون اؤز آنا دیلینده چوخ آسانلیقلا مختلف متن‌لری اوخوماغینا یاردیمچی اولور. اؤزو یازیر:«... بئله‌کی ۱۳۲۰-نجی ایلده طیاره‌لردن تؤکولن نوتالاری آسانلیقلا اوخویا بیلیردیم»

دوققوزونجو صینیفه‌دک خوی شهرینده تحصیل آلان احمد، ۱۳۲۲-نجی ایل تبریز شهرینده اوغلانلار دانشسراسیندا تحصیله باشلاییر. بو ایللر شهریور حادیثه‌سی‌نتیجه‌سینده (۱۳۲۰اینجی ایلین شهریور آییندا رضاشاهین اؤلکه‌دن چیخماسی و دیکتاتورانین موقتی اولموش اولسادا دئوریلمه‌سی) اؤلکه‌ده یارانان عمومی سیاسی آتموسفرین آچیلماسی و بو سیاسی آچیلیش زمینینده نشره باشلانان بیر چوخ قزئت و روزنامه‌لر، خصوصیله گنج‌لرین سیاسی و اجتماعی فعالیتلره جلب ائدیلمه‌سینده جیددی رول اوینابیر. بو پروسس‌له یاناشی شوروی آذربایجانی جومهوریسی مطبوعات اورقانلاری‌نین «قیزیل اوردو» و تبریزده‌کی «شوروی مدنیت ائوی» واسیطه‌سیله‌کوتله آراسیندا یاییلماسی‌دا گنج‌لری سیاسی و اجتماعی فعالیتلره، ائله جه‌ده آنا دیلی و میللی ادبیاتا سوق وئرمکده اساس سببلردن اولور. بو گنج‌لر آراسیندا اون‌سکگیز یاشلی احمدین‌ده تحصیل‌له یاناشی گونو گوندن آذربایجان دیل و ادبیاتینا و خصوصیله‌ده جمعیتده باش وئره‌ن

مختلف سیاسی و اجتماعی حادیثه‌لره ماراغی آرتیر و اونلارلا یاناشی‌کوتله‌نین آغیر معیشت دورومونا چیخیش یولو آختارماق هوه‌سی اونون گنجلیک ایده‌ئال‌لاریندا فورمالاشماغا باشلاییر.
اجتماعی مسئله‌لرله باغلی ادبیات نومونه‌لری‌له ایلک دؤنه تبریز شه‌هری‌نین تحصیل اوجاقلاریندا پولسوز پایلانان «وطن یولوندا» قزئتی واسیطه‌سیله تانیش اولور. شوروی قوشونو طرفیندن یاییلان بو قزئت بوتون گونئی آذربایجان ادبیاتی‌نین او ایللرده‌کی اینکیشافیندا رول اوینایان ان مهم عامیللردن بیریسی اولموشدور. آنجاق گنج احمدین ادبیات دونیاسینا جیددی تاثیر بوراخان دانشسرادا اوخودوغو ایللر یالنیز بیر ایل (۱۳۲۲- ۱۳۲۳)نشر عؤمرو اولان تانینمیش آذربایجان شاعری «محمد بی‌ریا»نین تشبوثی‌ایله ایکی صحیفه‌ده تبریز شه‌هرینده یاییلان، آنجاق گئنیش‌کوتله رغبتینی قازانان «ادبیات صحیفه‌سی» اولور. «ادبیات صحیفه‌سی»له گنج احمد ده ادبیات عالمینه قاتیلیر؛ شعر یازماغا باشلاییر و چوخ آز بیر مدت‌ده دوستلاری و همکیلاس‌لاری آراسیندا بیر شاعرکیمی تانینماغا باشلاییر. اؤزو یازیر: «۱۳۲۲ده تبریز شه‌هرینده اوغلان‌لار دانشسراسیندا تحصیله باشلادیقدا خیابانلاردا ساتیلان «بی‌ریا»نین سیاسی- طنز شعرلریله تانیش اولدوم. بئله‌لیک‌له آذربایجان دیلی‌ایله باغلاندیم. همان زامانلار آذربایجان دیلینده یاییلان «وطن یولوندا» روزنامه‌سی و «آذربایجان» مجله‌سی مجانی اولاراق دانشسرا طلبه‌لرینه وئریلیردی.»
۱۳۲۴-نجی ایلین آذر آییندا آذربایجاندا قورولان میللی حؤکومت گنج احمدین‌ده حیاتیندا مینلر آذربایجان گنجی‌کیمی جیددی

ده‌ییشیک‌لیک‌لر یارادیر. ادبیات ساحه‌سینده فعالیتی داهادا گئنیشله‌نیر؛ اجتماعی موضوعلاردا یازماغا داهادا مئیل گؤستریر؛ یازدیقلارینی دؤرو مطبوعاتدا یایماغا جان آتیر و یئنه‌ده شاعر «بی‌ریا»نین شعرلری تاثیری آلتیندا اجتماعی مضمونلو شعرلر یازیر. اونون ادبیات و خصوصیله شعر ساحه‌سینده گونو گوندن چیچکله‌نن استعدادی میللی حؤکومتین مدنیت ایشچیلری طرفیندن جاوابسیز قالمیر. ۱۳۲۴-نجی ایلین قیش آییندان نشره باشلایان (۱۲ اسفند ۱۳۲۴) و ایکینجی ۲۱ آذره‌دک نشری داوام تاپان «غلبه» هفته‌لیگی‌نین (ناشر افکار زحمتکشان آذربایجان) یازیچیلار هئیتی سیرالاریندا فعالیت گؤسترمه‌یه دعوت آلیر. محمد بی‌ریانین تشبوثی و حسین جدی، حمید صفری، سهراب زمانی، عباسعلی زنوزی و مظفر درفشی‌نین امکداشلیغی ایله نشر اولان بو هفته‌لیک‌له امکداشلیغا باشلاییر. اؤزو بئله یازیر: «... تدریجله فارس و آذربایجان دیلینده شعر یازماغا باشلادیم و ۱۳۲۴-نجی ایلین آخرلرینده «غلبه» روزنامه‌سی‌نین یازیچیلار هئیاتینه سئچیلدیم.»

گنج احمدین استعدادی و اونون یازیچیلیق قابلیتی خصوصیله شاعر «بی‌ریا»نین گؤزوندن یایینمامیشدیر. بیر گون «بی‌ریا» آذربایجانین تانینمیش اجتماعی شخصیتی و او ایللر قیزیل اوردویلا تبریزه گلن و «وطن یولوندا» قزئتی‌نین رهبرلری سیراسیندا ادبی ایشلرله مشغول اولان ادبیاتشوناس عالم «جعفر خندان»لا بیرلیکده اونو گؤرمک مقصدیله اوخودوغو دانشسرایا گلیرلر. بو حادیثه‌نی اوستاد آلاو بئله خاطیرلاییر: «۱۳۲۵-نجی ایل اردیبهشت آیی‌ایدی. معرفی امتحانی اوچون شیفاهی فرانسه دیلی امتحانی

وئریردیم. دئدیلر وزیر چاغیریر. گئتدیم. وزیردن باشقا دؤرد نفرده کوریدوردان مئیدانا دوشـن پیلله‌لرین اوزه‌رینده دایانمیشـدیلار. وزیر دئدی: اوغول گئت شـعرلریندن گتیر اوخو. اوخودوقدان سـونرا اونلارین بیری شـعرلریمی مثبت ده‌یرلندیریب دئدی: استعدادین یاخشی‌دیر. گل سنی باکی‌یا آپاریم. سنی بؤیوک شـاعر ائده‌رم. من قبول ائتمه‌دیم. او آزاجیق سـرت لحنی‌له دئدی: منی تـانیرسـان؟ دئـدیم: یوخ. دئـدی: من جعفر خنـدانـام. من یئنـه قبول ائتمه‌دیم و او اینجیک سیما ایله منه باخدی...»

آذربایجان نهضتی‌نین قانا چکیلمه سی گنج احمدی‌ده بیر چوخ آذربایجان گنج‌لری‌کیمی اجتماعی و ادبی فعالیتدن اوزاقلاشـدیریر و دیدرگین سـالیر. جمعیتده حؤکوم سـوره‌ن هده- قورخو، حیاتا کئچیریلن میثلی گؤرونمه‌ین جینایت‌لر و اسـتبداد تؤر- تؤکونتولری‌نین غدارجاسـینا خالقین بوتون اموال و ناموسـونا ائتدیکلری تجاوز، آذربایجانین گؤیلرینه قارا پرده چکیر. آنجاق بو ظولمتین چوخ عؤمور سـورمه مه‌سـینه و بیر داهادا گونشـین قارا بولودلاری یاریب چیخماسـینا اینام، مینلر آذربایجان گنجینی یاواش- یاواش گیزلی صـورتده موباریزه مئیدانینا آتیر. جمعیتده آچیلان هر بیر سـیاسـی آتموسـفر اونلارین یئنی‌دن روحلانمالارینا سـبب اولور و یئنی‌دن آذربایجان مدنیت بایراغینی قالـدیرماغـا یؤنلـدیر. احمـد بیرنئچه ایـل مراغـه، عجب‌شـیر و یئنی‌دن تبریز شـه‌هرلریـنـده یـاشـامـالی اولور و نهـایـت ۱۳۳۰-نجی ایـل یولداشی‌نین باجیسی «مخمل» خانیم‌لا عائله قورور.

اوتوزونجو ایل‌لرین اول‌لرینده باشـلایان اجتماعی سـیاسـی حرکات یئنی‌دن گنج احمدی ادبی اجتماعی فعالیتلره چکیر. ۱۳۳۰دن ۱۳۳۳-نجی ایلین

سونونادک اونون بیر چوخ مقاله و شعرلری ایستر گیزلیجه، ایسترسه‌ده آشکارجاسینا یاییلان آنا دیللی مطبوعاتدا یاییلیر. اوستاد شهریارین «حیدر بابایا سالام» منظومه‌سینه یازدیغی «حیدربابادان شهریارا مکتوب» نظیره‌سی‌نین بؤیوک بیر قیسمی ائله بو ایللره عایددیر. بو منظومه سونرالار ۱۳۴۵-نجی ایل قلمه آلینان «بابک منظومه‌سی»ایله برابر بهمن انقلابی‌نین غلبه‌سیندن سونرا چاپ اولور. آنجاق احمدین بو دؤور ان مهم فعالیتلریندن اونودولماز آذربایجان اجتماعی و ادبی شخصیتی بهزاد بهزادی‌نین تشکیلاتچیلیغی ایله گیزلی صورتده نشر اولونان «آذربایجان» روزنامه‌سی‌نین یازیچیلار هئیتی ترکیبینده اولماسینی و یئنی‌دن تشکیل اولونموش «آذربایجان شاعرلر و یازیچیلار جمعیتی»نده‌کی فعالیتینی آد چکمک اولار. «آذربایجان» روزنامه‌سی آذربایجان دئموکرات فیرقه‌سی‌نین اورقانی‌کیمی ۱۳۳۰- نجی ایلین آذر آییندان ۱۳۳۳- نجی ایلین شهریور آییناد‌ک ۱۴۲نومره‌ده گیزلی صورتده اول‌لر تهراندا و سونرالار تبریزده نشر ائدیلیردی. روزنامه‌نین چاپ یئری‌نین‌کودتا رئژیمی طرفیندن تاپیلماسی اونون ایستر داخیلینده و ایسترسه‌ده اطرافیندا جمعلشن بیر چوخ آذربایجان ضیالیسی‌نین یاخالانماسینا سبب اولور. احمدده یاخالانیر و حبس ائدیلیر. بیر ایلدن آرتیق حبس‌ده اولور و مختلف عذاب و اذیتلره قاتلاشدیقدان سونرا، نهایت ۱۳۳۵-نجی ایل آزادلیغا بوراخیلیر.

احمدین آزادلیغا بوراخیلماسی باخمایاراق‌کی اونون گنج عائله‌سینه سئوینج بخش ائدیر، آنجاق اجتماعی حقوقدان محرومیتلر و دیدرگینلیک‌لر یئنی‌دن اونو و عائله‌سینی اؤز جایناغیندا سیخیر. بیر چوخ

شاه رئژیمی استبدادی علیهینه موباریزه ائدیب و حبسه آلینمیش و سونرالار بو اوجباتدان عذاب و تحقیرلره معروض قالمیش اینسانلارکیمی احمدده اولکی ایشینی الده ائده بیلمیر؛ بیر مدت مختلف ایشلرله مشغول اولور و عائله‌سی‌نین معیشت طرزینی یاخشیلاتماق اوچون الیندن گلنی اسیرگه‌میر؛ نهایت او یئنی‌دن معلّلیم‌چی‌لیک پئشه‌سینه قاییدیر.
اوزون ایل‌لر معلّلیم‌لیک ائده‌ن و جمعیتین خصوصیله ده زحمتکش صینیفلری‌نین نئجه عذابدا یاشاماسی و مینلر یوخسول عائله اوشاقلاری‌نین رسمی تعلیم و تربیه‌دن محرومیتی احمدین بو ایللرده قلمه آلدیغی ادبی اثرلرینده‌ده اؤز تاثیرینی بوراخیر. انقلابدان سونرا ایشیق اوزو گؤره‌ن شعرلرینی اوخودوقدا اونون خالقی‌لیک و زحمتکش صینیفلری‌نین آزادلیغی سنگرینده سارسیلمادان دؤیوشمه‌سینی آچیق آیدین گؤرمک اولور. باخمایاراق‌کی اوتوز یاشینی آرخادا قویموش احمد حبس‌دن آزاد ائدیلدیکدن سونرا منسوب اولدوغو سیاسی تشکیلاتا بیر داها دؤنمور؛ آنجاق بیر موباریز شاعر سیماسیندا میللی وارلیق اینکیشافی، آزادلیق عشقی و عدالتلی بیر جمعیتین قورولماسی اونون حیات فلسفه‌سینده عؤمورلوک یاشاییر؛ قارانلیقلارا قارشی آپاردیغی موباریزه‌نین شعله‌لری بیر آن‌دا اولسون بئله سؤنمور؛ یازیر، یارادیر و مدنیت عسگری‌کیمی مقدس دؤیوشون خیدمتینده دورور. تربیه ائتدییی طلبه‌لری‌نین بیر چوخو اؤز معلّلیم‌لریندن گؤتوردویو اجتماعی داورانیش طرزینی اینسان یاشاماق اوصوللاری‌کیمی عؤمورلوک قبول ائدیرلر و ملی مدنیت کئشیکچیسی‌کیمی بیر آن‌دا بئله موباریزه‌دن ال چکمیرلر.

احمد شایانین معللیم‌لیک پئشه‌سی اللینجی ایللرین سونونا قده‌ر داوام تاپیر، نهایت تقاعده چیخیر. آنجاق بیر شاعر و یازیچی‌کیمی اؤزونو آذربایجان ادبیاتیندان و اجتماعی موباریزه‌دن اوزاق گؤره بیلمیر. ایراندا اسمه‌یه باشلایان انقلاب طوفانی اللی یاشلی شاعری‌ده اؤز قوینونا آلیر؛ انقلاب صفلرینده شعرلری‌له چیخیش ائدیر؛ استبداد دؤورو یاراتدیغی اثرلرینی ساهمانلاماغا باشلاییر و تبریز ادبی محیطی‌نین چالیشقانلاریندان اولور. بهمن انقلابی‌نین غلبه‌سی شاعرین بیر عؤمور ناکام قالمیش آرزولاری‌نین چیچکلنمه‌سینه ال‌وئریشلی شرایط یارادیر؛ تبریزده یئنیجه تشکیل ائدیلمیش «یازیچیلار و شاعرلر جمعیتی»نین فعال اشتراکچیلاریندان اولور؛ مدنیت فضاسیندان اوزاق قالماسین دئیه تبریز شه‌هرینده «اورین» نشریاتینی قورور و آذربایجان دیلینده یازیب یارادیلان اثرلری و ترقیخواه اجتماعی قوه‌لر طرفیندن یازیلمیش باشقا اثرلری یایماغا باشلاییر.

۱۳۶۰-نجی ایله قده‌ر دؤرد شعر مجموعه‌سی ایشیق اوزو گؤرور. «آیسیز گئجه‌لر»، «دومانلی گونلر»، «حیدربابادان شهریارا مکتوب و بابک منظومه‌سی» و «گونشلی سحر»کیتابلاری اؤز عنوانلاریندان گؤروندویو کیمی شاعرین شاه استبدادی دؤورو و انقلاب عرفه‌سینده یازدیغی آنجاق هئچ واخت بیر شعر مجموعه‌سی‌کیمی ایشیق اوزو گؤرمه‌ین اثرلرینی احتوا ائدیر. «آیسیزگئجه‌لر» و «دومانلی گونلر» شعر مجموعه‌لری شاعرین اؤزو دئمیشکن: «آی‌سیز، ایشیق‌سیز، قارانلیق استبداد گئجه‌لرینی و او گئجه‌لرین چیسگین‌لی، دومانلی، قارلی، طوفانلی گونش‌سیز گونلرینی ایفاده ائدیر.»

شاعر بو ایکی کیتابی «انقلاب یولوندا چالیشان بوتون شریف اینسانلارا تعظیم ائدەرک، خالقیمیزین سعادتی یولوندا شهیدلرین نجیب روحلارینا، دوستاق‌لارین، ایشکنجه گؤرنلرین صبر و استقامتلرینه» تقدیم ائدیر و دئییر «قوی ائلیمیزین موباریزلری شاعر و یازیچیلاریمیزین ایلهامچیسی اولسون‌لار.» ۱۳۶۰-نجی ایل یاییلان دؤردونجو شعر مجموعه‌سی «گونشلی سحر»کیتابینی‌ایسه «چنلی، بورانلی، دومانلی گونلری، قارا ظولمتلی آیسیز گئجه‌لری عمومی ظفر عرفه‌سی، گونشلی سحره چاتدیران قهرمان خالقینه» تقدیم ائدیر وکیتابی‌نین ایلک صحیفه‌سینده یازیر: «منیم ایلهام منبعیم، شعریمین دادی، سؤزومون دوزو، وطنیم و ائلیم‌دیر. نه قدەر الیمین یازماق، باشیمین فیکیر و یارادیجیلیق قدرتی وارسا ائلیمین دردین، غمین، کدرین، شادلیغین، فرحین، گؤز یاشلارین، شیرین گولوشلرین، دؤیوشون، ظفرین، ییخیلیب دورماسین، دوشمانلا ووروشماسین، سارسیلماز ایراده‌سین، توکنمز باجاریقین شعریمین عنوانی ائده‌جه‌یم و یئنه‌ده سؤز وئریرم نه قدەر وار بدنده جان / سارسیلمادان یازاجاغام.»

بئله‌ده اولور. اوستاد احمد شایا(آلاو) عؤمرونون سون گونلرینه‌دک بیر آن‌دا اولسون یازماقدان و یاراتماقدان دایانمیر. عؤمرونون اون‌بئش ایلدن آرتیغینی یالنیز «آذربایجانجا فارسجا و فارسجا آذربایجانجا» اون مین‌لرجه لوغت احتوا ائدەن سؤزلوک یازماغا حصر ائدیر. نشرینه بؤیوک آرزو بسله‌دییی بو سامباللی اثرین طالعی بو گون‌ده ادبی جمعیتیمیزی دوشوندورمه‌لیدیر. نه یازیق‌کی بو اثر و اونون‌کنارینده اوستادین عؤمور بهره‌سی اولان بیر چوخ باشقا ادبی اثرلری هئچ واخت ایشیق اوزو گؤرمه‌دی و یالنیز اوستادین اؤز الی‌ایله

ترتیب ائدیلمیش بو اثرلر بو گون‌ده صاندیقچالاردا دوستاق یاشاییرلار و نه زامانادک دوستاق اولدوقلاری‌دا هله‌ده بللی دئییل.

۱۳۶۰-نجی ایلدن بو یانا اوستاد آلاووین اساس ادبی اثرلری ایشیق اوزو گؤرمه‌ییبدیر. اونون «آذربایجان دیلی‌نین فونیتیکاسی- آغاموسی آخوندوف» و «رستنی‌های درمانی در پزشکی معاصر(ترجمه)» اثرلریندن باشقا بیر چوخ اثرلری ال یازما دفترلرینده یاییلماق انتظاریندا قالیر. نئچه دفترلیک «شعر مجموعه‌لری»، اوچ جیلددن عبارت «ادبی- تنقیدی آراشدیرمالار»، «آذربایجان –ارمنستان محاربه‌سی-گونده‌لیک یادداشت‌لار»، «یئددی نوع لوغت‌نامه»، «فضولی شعرینه تضمین‌لر مجموعه‌سی»، «قادین‌لار شه‌هری منظومه‌سی»، «میللی سردار ستارخان منظومه‌سی»، «جبهه‌دن جبهه‌یه» و «آیلی گئجه‌لر» و .... اثرلری هله‌ده یاییلما انتظاریندادیرلار.

اوستاد احمد شایا(آلاو) آلتمیشینجی ایللرین اوللریندن تبریزدن عائلوی کؤچوب تهرانین کرج شه‌هرینده مسکونلاشیر. کرج شه‌هرینده اوستاد اوزون ایل‌لر یازیب یارادیر؛ خصوصیله آذربایجان سؤزلویو حاضیرلاماقدا عؤمرونون ۱۵ ایلدن آرتیغینی صرف ائدیر؛ ادبی مدنی درنک‌لرده اشتراک ائدیر و ۱۳۶۶-نجی ایلدن «حبیب ساهر درنه‌یی»نین قورولماسیندا جیددی چالیشیر و عؤمرونون سونونادک «ساهر ادبی- مدنی درنه‌یی» آدلانان قوروموندا بیر آغ ساققالی کیمی فعالجاسینا اشتراک ائدیر.

سون سؤز

عؤمرونون ۶۰ ایلینی آذربایجان ادبیاتی‌نین اوغروندا صرف ائده‌ن شاعر، یازیچی و آذربایجان آراشدیریجیسی اوستاد احمد شایا(آلاو) وئردییی سؤزه وفالی قالدی. نه قده‌رکی الی‌نین قووه‌سی، گؤزونون گؤرمه‌سی و بئینی‌نین دوشونمه‌سی واریدی‌سا یازدی، یاراتدی و سارسیلمادان آذربایجان خالقی‌نین ادبی مدنی گنجینه‌سینه اینجی‌لر بخش ائتدی. قیسا بیر خسته‌لیکدن سونرا چوخ تاسفله ۱۳۸۳-نجی ایلین مهر آیی‌نین ییرمی اوچونده آرامیزدان آیریلاراق ابدیت کاروانینا قوشولدو. وداع مراسیمینده دوستلاری و شاگیردلری طرفیندن حیاتی و یارادیجیلیغی و اینسانی سجیه‌لری باره‌ده دانیشیقلار گئتدی: هاشیم ترلان، حبیب فرشباف، علیایی، سؤنمز، حسین صدیق (دوزگون)، روشن خیاوی، ناظر شرفخانه‌ای، آذرمازندرانی، حسن ایلدیریم، رحیم‌کاویان، ع. چاپار، ائلدار موغانلی و حیات یولداشی شاعره ایشیق خانیم اوستادا حصر ائتدیک‌لری اثرلرینی اوخویوب، خالقیمیزا باش ساغلیغی وئردیلر. آذربایجان ادبی مدنی درنک‌لری‌نین بیاننامه‌سی اوخوندو. بو بیان‌نامه اوستادین بیر شعری‌نین اوچ بندی‌له باشلانمیشدی:

ساده‌جه شاعرم شعر دفتریم
قهرمان ائلیمین قوجاغیندادیر.
خالقیما یازدیغیم نغمه‌لی سؤزلر
دائیما ائلیمین دوداغیندادیر.

اوره‌ییم باغلی‌دیر آنا وطنه،
وطنین عشقی‌دیر روح وئریر منه.
نعشیمی بوکنده بیر گون‌کفنه
ابدی یاتاغیم تورپاغیندادیر.

دئمیرم باشیمی اولدوزا یئتیر،
یاداکی اونودوب، آدیمی ایتیر.
مومکونسه شعریمدن بیر چیچک بیتیر،
گووه‌نیم بیر گولوم ائل باغیندادیر.

اثرلری:

- حیدربابادان شهریارا مکتوبلار (پوئما)- ۱۳۳۳-نشر اورین، تبریز، ۱۳۵۷
- در باره مولانا و فضولی- ۱۳۳۹، آماده چاپ
- مصلوبین مشهور از صدر اسلام تا انقلاب مشروطه ایران (پایان‌نامه)- چاپ دانشگاه تبریز، ۱۳۴۳
- بابک منظومه سی (پوئما)- ۱۳۴۵،نشراورین، تبریز، ۱۳۵۷
- آیسیزگئجه‌لر(شعرمجموعه سی)- ۱۳۴۵،نشر اورین، تبریز، ۱۳۵۸
- دومانلی گونلر(شعر مجموعه سی)- ۱۳۵،نشر اورین، تبریز، ۱۳۵۹

- گونشـلی سـحر(شـعرمجموعه سـی)- ۱۳۵۷،نشـر اورین، تبریز، ۱۳۶۰
- رستنـی های داروئـی در پزشکـی معاصر (ترجمه)، «ی – دمیر اوف، ج شکروف »،۱۳۶۰،نشر گوتنبرگ، ۱۳۶۸
- خواجه محمدنصـیرالدین طوسـی(ترجمه)، اثر: «حبیب محمد بیگلی»،، ۱۳۷۰آماده چاپ
- آذربایجان ـــ ارمنسـتان محاربه‌سـی حاقیندا دوشـونجه‌لریم و گونده‌لیک‌لریم (مجموعه مقاله) ۱۳۷۷ – آماده چاپ
- از جبهه به جبهه (رمان)- ترجمه. اثر (حسن سید بیلی) ۱۳۸۰ – آماده چاپ
- شـعر و شـاعر، ادبی تنقیدی آراشـدیرمالار اوچ جیلد، موللیف ۱۳۸۰- آماده چاپ
- قـادینلار شه‌هری (پوئما) مؤلف ۱۳۸۰- آماده چاپ
- اومیـد سرداری (پوئما) مؤلف ۱۳۸۰- آماده چاپ
- فضـولی شعرلرینه تضمین مؤلف ۱۳۸۱ – آماده چاپ
- فرهنگ واصطلاحات الکترو تکنیک (آذربا یجانی . فارسی) ترجمه – آماده چاپ ۱۳۸۱
- آسـترونومیـا تئرمینلری (فرهنگ‌نجوم) انگلیسـی–آذربـایجان فارسی ترجمه ۱۳۸۱- آماده چاپ
- شبهای مهتابی .. (رمان) ترجمه، اثر: الیاس افندیئو ۱۳۸۲ – آماده چاپ

- معاصـــر آذربایجان ادبی دیلی‌نین اومونیملر لغتی – ترجمه، اثر حسرت علی اوغلو حسنوف ۱۳۸۲ – آماده چاپ
- آذربایجانی ـ فارسی‌لغت (۸۴۰۰۰)دن آرتیق‌لغت و اصطلاح ۱۳۵۷. ۱۳۸۰- آماده چاپ
- آذربایجان دیلی‌نین فونوتیکاســی، ترجمه، اثر:آغاموســی آخوندوو ۱۳۸۳
- یئدی دفتر شعــر مجمــوعه ســی ۱۳۵۷. ۱۳۸۳ – آماده چاپ
- یکدسته گل هدیه به دوستان ۱۳۵۷ـ۱۳۸۳ (فارسجا شعرلر) نشر افلاک ۱۳۸۴

ایضاح و قایناق‌لار:

مقاله‌ده اوستاد آلاوین سؤزلرینه استناد ائدیلن جومله‌لر، اوستادین موجود اولان ال‌یازما بیوگرافیاسی و نشر اولان‌کیتابلاری اساسینداادیر.

میللی حؤکومت دؤورونده نشر اولان قزئت و روزنامه‌لره دایر وئریلن معلومات بو قایناق اساسیندادیر: «مطبوعات تبریز از شهریور ۱۳۲۰ شمسی تا ۲۱ آذر ۱۳۲۴ شمسی با تاکید بر روزنامه جوانلار»، سیروس برادران شکوهی، سایت رضا همراز»

آذربایجان ادبی- مدنی درنک‌لری‌نین اوستاد احمد شایا(آلاو)وین اینگیسی موناسیبتیله یایدیغی بیان‌نامه

بیر سؤز بوخچاسی‌نین ایتگین طالعی[۱۳]

(قیرخینجی ایللردن یادگار بیر شعر مجموعه‌سی‌نین تانیتیمی)

اؤن سؤز

معاصر ادبیاتیمیزدا اؤزونه مخصوص سیاسی- اجتماعی یئری اولماقلا برابر، اؤزه‌ل ادبی- مدنی خاصیت‌لر داشییان دؤور، قیرخینجی ایل‌لر اولموشدور. بو آغیر ایل‌لرین ادبیاتیمیزدا خصوصیله پوئزیامیزدا بوراخدیغی درین و اوزون عؤمورلو ایزلرین بو گونده شاهیدی‌ییک.

بو ایل‌لرده یازیب یارادان صنعتکارلار سایی‌نین آز اولماسینا باخمایاراق، اثرلرین کیفی دەیری داهادا یوکسک اولموشدور. چوخ تاسفله بو دەیرلی اثرلرین بیر چوخو، اؤز تاریخی دؤورونده نشر ایمکانی تاپماییب و یاخود گئنیش کوتله‌وی ایشیق اوزو گؤرمه‌ییبدیر. داها تاسوفلوسو بودور کی بیر چوخ صنعتکارلارین ادبی- بدیعی اثرلری بو ایل‌لرده آرادان گئدیب و معین سیاسی و اجتماعی سبب‌لر اوزره، اونلاردان هئچ بیر ایز و نشان قالماییبدیر.

---

[۱۳] «ایشیق» آذربایجان ادبیات و اینجه صنعت سایتی https://ishiq.net - ۱۳۹۰/۹/۰۷

بو یازی واسیطه‌سیله ادبی جمعیتیمیزه تانیتدیراجاغیمیز بیر شعر مجموعه‌سی، مولّیفی معلوم اولمایان و یاخود بیزه تانیش اولمایان، قیرخینجی ایل‌لرده «سراب» ماحالیندا یازیب یارادان «تیکانلو» تخلصلو بیر شاعرین اثرلری‌دیر.۱۴ بو اثرلرین نئجه تاپیلماسی و اونون ایتگین طالعی حاققیندا سؤز آچمادان اؤنجه، قیرخینجی ایل‌لرین حال- هاواسینا اؤتری اولسادا قاییتماق، بلکه‌ده گرکلی اولار.

قیرخینجی ایل‌لر و ادبی- مدنی آتموسفر

قیرخینجی اون ایل‌لیین معاصر ایران ادبی- مدنی اینکیشاف تاریخینده قویدوغو تاثیرینی علامتدار بیرتاریخی حادثه کیمی قئید ائتمک اولار. بو اوندان عبارتدیر کی بو ایللرده صنعتین مختلف نوعلرینده الده ائدیلن نائلیت‌لر، اوزون عؤمورلوک ماهیته مالک اثرلر اولموش و سونراکی ایل‌لرده یارانان ادبیات و اینجه‌صنعت محصوللاریناداا اؤز بلاواسیطه ایزینی بوراخمیشدیر. بوگون اؤلکه و دونیا مقیاسیندا لاییقلی مؤوقع قازانان بعضی صنعتکارلاریمیزی‌دا، ائله بو اونا ایل‌لیین محصوللاری کیمی حساب ائتمک اولار.

[14] بو شعر مجموعه‌سی‌نین مولّیفی‌نین کیم اولدوغو ایندی منیم اوچون معلومدور. اونونلا علاقه ساخلادیغیمدا، آدینین گلمه‌سینه اجازه وئرمه‌دییی اوچون بوردا دا آدینی چکمیرم؛ آنجاق، یاخین گله‌جکده اونون خبردارلیغی ایله بو شعر مجموعه‌سینین الکترون نشری ایشیق سایتی طرفیندن بوراخیلاجاقدیر.

اؤلکه مقیاسینی نظره آلاراق، قیرخینجی اون ایل‌لیک مدنی اینکیشاف اعتباریله ان محصولدار ایل‌لردیر. بو ایل‌لرده ایستر فارس، ایسترسه‌ده ایران چرچیوه‌سینده یاشایان باشقا میللت‌لره منسوب صنعتکارلارین ان تاثیر ائدیجی، گوجلو و قالارغی اثرلری یارانیر. شعر، داستان- حکایه، ادبی تنقید، رساملیق، سینماچیلیق، تئاتر، موسیقی، هیکل‌تراشلیق و صنعتین باشقا نوعلری سرعتله اینکیشاف ائتمه‌یه باشلاییر و بو اثرلرین اکثریتی خالقین و زحمتکش کوتله‌نین ایده‌ئا و آماللارینی عکس ائتدیرمه‌یه و دیکتاتورانین چیرکینلیینی اوزه چیخارماغا چالیشیر. شعرده احمدشاملو، هوشنگ ابتهاج سایه، فروغ فرخزاد، محمودآزاد، شفیعی کدکنی و مفتون امینی؛ ادبی تنقیدده رضا براهنی و دستغیب؛ حکایه‌چیلیکده احمد محمود، جمال میرصادقی، غلامحسین ساعدی، محمود دولت‌آبادی و بهرام صادقی؛ ترجمه ساحه‌سینده نجف دریابندری، محمد قاضی و به‌آذین، تئاتردا مهین اسکویی، عزت‌الله‌انتظامی، علی‌نصیریان، اکبررادی، بهرام‌بیضایی، سعیدسلطانپور، محسن یلفانی و ناصر رحمانی‌نژاد، مدرن سینماچیلیقدا ابراهیم گلستان، داریوش‌مهرجویی و مسعودکیمیایی، سینما تنقیدچیلیینده پرویز دوایی، جمشید ارجمند، هژیر داریوش و هوشنگ حسامی کیمی ایران مقیاسیندا یازیب یارادان صنعتکارلارین قالارغی اثرلری بو ایل‌لرده یارانیر.

بو ایل‌لرده صنعتین بو نوع‌لریندن باشقا، اجتماعی علم‌لرین ایران شرایطینه اویغون نظری اساسلاری اوزره گئنیش فعالیت‌لر گؤستریلیر و بوتون اؤلکه مقیاسیندا شؤهرت قازانان دکتر امیرحسین آریانپور، دکتر علی‌اکبر ترابی،

مصطفی رحیمی، داریوش آشوری، حمید حمید و باقر مؤمنی کیمی علمی شخصیت‌لرین اثرلری گنج نسلین طرفیندن جیددی علاقه‌ایله قارشیلانیر. بو آرادا دکتر علی‌اکبرترابی و دکتر امیرحسین آریانپورون اثرلری اجتماعی-سیاسی موباریزه‌نی روحلاندیران، بیر چوخ گنج‌لری موباریزه‌یه سوق وئره‌ن، اونلارین داورانیش کاراکتئرلرینی و اجتماعی- سیاسی شعورلارینی بئجرمکده مهم رول اوینایان اثرله چئوریلیر.

مطبوعات‌دا بو مدنی اینکیشاف آخیمیندان گئری قالمیر. «کتاب هفته»، «نگین»، «جهان‌نو»، «خوشه»، «آرش»، «فردوسی» و بونلار کیمی درگی و آلمانا‌خلار موجود حقوقی توتوملارا دایاناراق، ادبی و مدنی اثرلرین یاییلماسیندا بؤیوک رول اویناییرلار. آذربایجانداایسه مهدآزادی‌نین «ویژه آدینه» هفته‌لیگی (۱۷ نومره- ۱۳۴۴-نجی ایلین مهر آییندان، ۱۳۴۵-نجی ایلین شهریور آیینا قده‌ر) آذربایجان ضیالیسی‌نین تفککور اینکیشافیندا قویدوغو درین تاثیرلریله تعریفله‌نیر و بیر مدنی- اجتماعی تربیه مکتبی کیمی، تهران ضیالی محفل‌لریله آذربایجاندا گئده‌ن اجتماعی- مدنی حرکاتین کؤرپوسونه چئوریلیر؛ آذربایجان ضیالی‌لاری‌نین بیر سیرا اثرلری تهراندا نشر اولان «کتاب هفته» درگیسینده یاییلیر.

«ویژه آدینه» هفته‌لیگی‌نین اصیل معنادا قوروجولاری صمد بهرنگی، بهروز دهقانی، علیرضا نابدل، کاظم سعادتی و مناف فلکی تبریزی اولموش و فعال امکداشلاریندان غلامحسین فرنود، رحیم رئیس‌نیا، غلامحسین ساعدی، مفتون امینی، بهروز دولت‌آبادی و حسن روزپیکری آد آپارماق اولار.

آذربایجان ادبیاتی و اینجه صنعتی نین‌ده ان پارلاق اینکیشاف دؤرو قیرخینجی ایللر اولموشدور. بو ایللرده آذربایجان ضیالیسی نین تهران چرچیوه سینده فعالیت گؤسترن ضیالی محفل‌لرله مستمر ایلگیسی و بو آرادا گؤرکملی آذربایجان ادبی- مدنی شخصیت‌لریندن غلامحسین ساعدی، مفتون امینی و محمدعلی فرزانه‌نین (خصوصیله ساعدی‌نین) بو علاقه‌نی یاراتماقدا ائتدییی فعالیت‌لر دانیلمازدیر. صمدبهرنگی بو ایلگینی یارادان و تهران‌لا تبریز آرا ادبی- مدنی علاقه‌لرین گئنیشلنمه سینده مهم رول اوینایان آذربایجان ضیالیسی‌دیر.

بو ایل‌لرده‌دیر کی بو علاقه‌لرله یاناشی، گؤرکملی صنعتکارلاریمیزدان محمدعلی فرزانه، گنجعلی صباحی و حبیب ساهرین بیر پارا اثرلری آذربایجان دیلینده‌ده محدود شکیلده یاییلیر. شاعرلریمیزین ایسه بیر چوخ انقلابی احوال- روحیه داشییان اثرلری بو دؤورون محصول‌لاری کیمی یارانیر. او جومله‌دن حبیب ساهر، علیرضا نابدل (اوختای)، مناف فلکی (تبریزی)، جعفر اردبیلچی، حبیب فرشباف (حبیب.ف)، بهروز دولت‌آبادی (چای اوغلو)، بهمن زمانی و... نین اثرلری.

بو ایللرین ان باشلیجا خصوصیت‌لری آذربایجان ضیالیسی‌نین خالق کوتله‌سی ایچینه دؤنوش پروسسی‌نین باشلانماسی (ایستر معللیم چیلیک وظیفه سینده، ایسترسه‌ده اجتماعی تدقیق‌لر اوزره آپاریلان ایش پروسسینده،) و خالق کوتله‌سی ایچینده یاشاماقدا اولان معنوی ثروتیمیزی – شیفاهی خالق ادبیاتی نمونه‌لرینی- مکتوبلاشدیرماق ایشی اولموشدور.

بو ایللرده آذربایجان ضیالیسی معاصر تاریخیمیزده – بلکه‌ده ایلک دفعه اولاراق- آزادلیق اوغروندا و استبداد علیهینه آپاردیقلاری موباریزه‌نی، ادبی-مدنی فعالیت‌لرله پارالل‌لشدیریب و جمعیتین سوسیال- اقتصادی دورومونا اویغون، مناسب مدنی فعالیت مئتودو سوییه‌سینه یوکسلتمیشدیر. بو مدنی فعالیت یولوایله بیر چوخ ضیالی، گرگین سیاسی موباریزه میدانینا آتیلمیش، گئریچیلییه، بوغونتویا و عدالتسیزلییه قارشی اهریمنی قوه‌لرله دؤیوش آپارمیشدیلار.

قیرخینجی ایللرین باشقا اجتماعی خصوصیت‌لریندن، جمعیتین داخیلینده (خصوصیله کندلرده) کئچن ضیالی حرکاتینا(خصوصیله معلم‌لره) رغبت و بو حرکاتین فعال‌لاری‌لا معین ساحه‌لرده ایش بیرلیگی آپارماق اولموشدور. بو ایش‌بیرلییی‌نین نتیجه‌سینده بؤیوک بیر مدنی ایرثین قورونوب ساخلانیلماسینا و موباریز بیر نسلین کند اوشاقلاری ایچیندن تربیه اولونماسینا زمین یاراندی. دونن آذربایجان معللیمی‌نین کیلاسلاریندا اشتراک ائده‌ن بالاجا شاگردلر، ایستر اللینجی ایللر عرفه سینده، ایسترسه‌ده بهمن انقلابیندا، ایران سوییه سینده اولان قانلی- قادالی موباریزه آخیمی‌نین بایراقدارلاریندان و شاهلیق و استبدادا قارشی موباریزه‌ده اؤز جانلارینی خالقلارین سعادتی و آزادلیغی اوغروندا فدا ائده‌نلردن اولدولار. صمد بهرنگی، بهروز دهقانی، کاظم سعادتی، فریدون قره‌چورلو، رحیم رئیس‌نیا، حبیب فرشباف، غلامحسین فرنود، ، بهمن زمانی، بهروز حقی، حسن روزپیکر، بهروز دولت‌آبادی، عبدالحسین ناهیدآذر، حسینقلی کاتبی،

علیقلی کاتبی، محمد آرش، رضا انزابی‌نژاد، ابراهیم دارابی، حسین صدیق (دوزگون) و ... کیمی کند معلم‌لری‌نین تربیه ائتدییی اینسانلار........ عمومیتله دئمک اولار کی، گئریچیلییه قارشی موباریزه، یئنی موباریزه مئتودلارینا دوغرو آختاریش، تجربه اولونموش، آنجاق اجتماعی عملده اؤز چاتیشماماز لیغینی گؤسترن و جمعیتین داخیلینده گئده‌ن اجتماعی- سیاسی آخیما اویغونلاشمایان موباریزه مئتودلاری‌لا معین و شفاف سینیر چکمک، غرب ادبیاتی‌نین نائلیتلری‌ایله تانیشلیق، باشقا میللت‌لرین (خصوصیله جنوبی امریکا میللت‌لری‌نین) سیاسی – اجتماعی موباریزه مئتودلارینی ایران شرایطینده اؤزلشدیرمک و یئنی موباریزه یوللاری آختارماق، رادیکال و انقلابی حرکتلره وورغونلوق، شیفاهی خالق ادبیاتیمیزی توپلاییب، سندلشدیرمه، میللی معنویاتیمیزا ماراق و مدنی – اجتماعی منلیییمیزه قاییدیش پروسسی، قیرخینجی ایللرده آذربایجاندا خلقی‌لیک یؤنمینده ادبیات و اینجه‌صنعته اوز گتیره‌ن ضیالی حرکاتی‌نین ان قاباریق خصوصیتلریندن اولموشدور. بو خصوصیت‌لرین سوسیولوگو باخیمیندان تحلیلینه وارماق بو یازی‌نین موضوعسوندان آیری اولدوغو اوچون، اوندان واز کئچمک اولار. آنجاق بو موضوعنو باشقا بیر یازی ضیمنینده آراشدیرماق، واجب بیر مسئله کیمی قارشیدا دورور.

مجموعه‌نین نئجه تاپیلماسی

قیرخینجی ایل‌لرین ادبی حال- هاواسی منی‌ده بیر چوخ اورتا نسله منسوب آذربایجان ادبیاتی وورغونلاری کیمی همیشه ماراقلاندیریبدیر. اوزون ایل‌لر

بو ادبیاتین (خصوصیله شعرین) یارانما سیرلرینی اؤیرنمک هوه‌سینده اولسامدا، او دؤوردن آز ماتریال‌لار الده ائدیب، اوخویا بیلمیشم. سون زامانلار جیددی بیر تدقیق فعالیتی اساسیندا، بو ایل‌لرین ادبی سیمالاری‌نین (شاعرلری‌نین) حیات و یارادیجیلیغی باره‌ده سندلی تدقیق فیکرینه دوشدوم. بو یولدادا بیر چوخ مانعه‌لر وار. عمومی مانعه‌لری نظره آلماساق، اساس مانعه بو ادبی سیمالارین واختیله سیاسی آکتیو اولوب، انقلابی حرکاتدا اشتراک ائدیب، شهید اولدوقلاری و بو سببدن بیر چوخ اثرلری‌نین ایتیب، باتماسی‌دیر. نمونه اولاراق واختی‌له «کوتله‌لر شاعری» آدلاندیریلان «مناف فلکی تبریزی» و «جعفر اردبیلچی»نین اثرلرینی بو ایتگی‌یه اوغرایان اثرلردن حساب ائتمک اولار.

دئدییم تدقیق اساسیند، اوزه‌ریمه گؤتوردویوم موضوعلاردان بیری، «کوتله‌لر شاعری مناف فلکی تبریزی‌نین حیات و یارادیجیلیغی» موضوعسو اولوبدور. بو موضوع حاققیندا بیر چوخ شخصیتلریمیزین، قیرخینجی ایل‌لر یادگاری اولان ادبی اجتماعی سیمالاریمیزین، او دؤوردن قالان آق‌ساققال معللیم‌لریمیزین وئردییی معلوماتلاریندان فایدالانسامدا، هله موضوعیا کیفایت قده‌ر سندلی و مکتوب ماتریال‌لار ییغیلمادیغی اوچون، اونو نتیجه‌لندیره بیلمه‌میشم.

بو تدقیق اثناسیندا چوخ حؤرمتلی و عزیز بیر اوستادین خیدمتینه چاتیب، اونونلا تدقیق ائتدییم موضوع حاققیندا فیکیر سؤیله‌مه‌یینی و بو یولدا منه یاردیمچی اولماغینی خواهش ائتدیم. قیرخینجی ایل‌لرده معلم‌چیلیک ائدیب و اونونلا یاناشی گؤزه‌ل شعرلر مؤللیفی اولان بو حؤرمتلی شخصیت،

آچیق اوره‌کله یول گؤستریب و نهایت اؤز خصوصی آرشیویندن قیرخ ایل‌لیک بیر کیچیک دفترچه‌نی منه وئریب، – «گؤر بو سنه کؤمک ائده بیلر؟» دئدی. دفترچه‌نی بؤیوک سئوینجله آلیب، اونون ایچینده‌کی شعرلری دؤنه- دؤنه اوخودوم. نهایت بئله قناعته گلدیم کی بیر چوخ سبب‌لره گؤره بو شعرلر «مناف فلکی»دن اولا بیلمز. آنجاق، «تیکانلو» تخللوص ائده‌ن بو شعرلر موللیفی‌نین کیم اولدوغودا، قارشیمدا دوران جیددی بیر سورغویا چئوریلمیشدی.

مجموعه‌نین مشخصه‌لری

حاققیندا دانیشدیغیمیز شعر مجموعه‌سی، قیرخ واراقلی بیر کیچیک دفترده یئرلشن ال‌یازما شعرلردیر. مجموعه‌یه ۲۰ آذربایجان تورکجه‌سینده شعر، ۲ فارسجادان ترجمه شعرلر و بیر فارسجا شعر داخیلدیر. شعرلرین عنوانی مجموعه‌ده‌کی ترتیب‌لری اعتباریله بئله‌دیر: آیدینلیق نغمه‌سی، آیدین اوفوق، بیرگون، ایتگین گونش، قیلینج و قان، بئچه‌لر، عیسابالایا، کرک جان(م.امیددن ترجمه)، قوجا صنعتکار (عیسایا)، یوخو، ایستک، سینیق‌تار، آغ تار، قارانلیق جنوب، عزیز شاعر ب.ق. سهنده، تار، گئجه میز قورتاراجاق، گرک اولسون، ویت‌کنگ، اصرار (شاملودان ترجمه)، گیتارا، سئل، بیر ایل‌ده کئچدی، گاوآهن‌ها(شعرهای موج نو)

مجموعه‌یه داخل ائدیلن شعرلر فورم اعتباریله عمومیتله سربست فورمادادیرلار. دقیق دئسک، مجموعه‌نی وزن اعتباریله، ۱ عروض، ۲ هجا و ۲۰ سربست فورماسیندا یازیلان شعرلر تشکیل ائدیر.

بو شعرلرین اوچو اتحافی شعرلردیر. ایکی شعر، او دؤورون توی-دویون‌لری‌نین بزه‌یی اولان ائل صنعتکاری «عیسی بالا»یا، بیر شعر ایسه میللی شاعریمیز «سهند»ه اتحاف ائدیلیبدیر.

مجموعه‌نین ایلک شعری «آیدینلیق نغمه‌سی» و سون شعری «گاوآهن‌ها» عنوانلی فارسجا یازیلان شعردیر. بئله نظره گلیر کی، شاعرین فارسجا یازدیقلاری شعرلری بو مجموعه‌نین سون صحیفه سیندن باشلانیر. نییه کی بو صحیفه‌دن باشلانان شعرلره شاعر «شعرهای موج نو» آد وئریبدیر. آنجاق بو فرضیه‌نین ثبوتونا الده هئچ بیر سندلی ماتریال یوخدور و مجموعه بو صحیفه‌ده سونا چاتیر.

مجموعه‌یه داخیل ائدیلن شعرلرین یارانما تاریخی عمومیتله ۱۳۴۷-نجی ایلین پاییز و قیش فصیل‌لرینی احتوا ائدیر. اونلاردان علاوه ۴ شعرین یارانما تاریخی قئید ائدیلمه‌ییب و ۲ شعرین تاریخی‌ایسه ۱۳۴۸-نجی ایلین یاز و پاییز فصیل‌لری‌دیر.

مجموعه‌ده‌کی شعرلردن نمونه‌لر

بورادا مجموعه‌یه داخیل ائدیلن شعرلرین تحلیلی و یاخود ادبی تنقیدی باخیمیندان آنالیزینه هئچ بیر قصد یوخدور. بو صلاحیتدار ادبیات ایشچی‌لریمیزین بوینونا دوشن وظیفه‌دیر. آنجاق مختصر اولاراق دئیه بیله‌ریک کی شعرلرین بعضی بدیعی و فورم چاتیشمامازلیغی، دیل آخساقلیغی و فارس شعری‌نین قاباریق تاثیرینی نظره آلمایاراق، قئید ائتدیییمیز کیمی قیرخینجی ایل‌لرین سیاسی اجتماعی موتیولرینه

چئوریلن آزادلیق، اجتماعی عدالت، استبدادا قارشی موباریزه، سیلاحلی دؤیوش، رادیکال حرکتلره وورغونلوق ، غلبه‌یه اینام، مدنیتیمیزه ماراق، ملی آزادلیق و بو کیمی موضوعلار، مجموعه‌ده‌کی شعرلرین اساس موضوع‌لارینی تشکیل ائدیر. سانکی هر بیر شعر استبداد علیهینه بیر سیاسی دؤیوش بیان‌نامه‌سی‌دیر.

شعرلرده غلبه‌یه اینام و استبدادی یالنیز سیلاحلی دؤیوش یولوایله دئوریلتمک اینامی چوخ آچیق- آیدین اؤزونو گؤستریر. شاعرین «ایشیق قانلی خنجرلردن/ آخار قارا گئجه‌لره»، «قمه‌لر قیندا قالماز»، «بیزه اؤلوم باشقا دیریم‌دی»، «بیز گئجه‌نی گئدیریک/ گوندوزه یئتیشیریک»، «بیر قدم گؤتورور بالا پارتیزان آزادلیغا»، «بیر گون اولار گونش دوغار/ بولود قونموش گئجه‌لره»، «اؤزوم دوستاغام اؤز وطنیمده»، «آچاجاق هر نه کی گول وار، آچاجاق»، «بیر بئچه بانلایاجاق/ دوغوراجاق گونشی» و بونلار کیمی مصراعلار و دفعه‌لرله بو شعرلرده ایشله‌نیلن قارانلیق، گونش، بولود، گئجه، شفق، بئچه، ، قیش، یاز، سازاق، چیچک، مئشه و بونلار کیمی اوبرازلار و مجازی معنادا ایشله‌نیلن سؤزلر، دئدیییمیز ادعایا آیدین ثبوت‌دور.

بو شعر مجموعه‌سی‌نین اهمیتی اونون بدیعی قووه‌سینده یوخ، ادبیات تاریخیمیزین سندلی بیر فاکتی کیمی، معین تاریخی بیر دؤورده یاشایان آذربایجان ضیالیسی‌نین تفککور چرچیوه‌سینی، ایدئا و آمال‌لارینی آیدینلاشدیرماسیندادیر. بو مجموعه اونا گؤره اؤنم داشی‌ییر کی، قیرخینجی اون‌ایل‌لیک ادبی تاریخیمیزدن یادگار قالان چوخ آز ساییلی و قیرخ ایلدن سونرا ایشیق اوزو گؤرمک ایمکانینا مالک اولان پوئزیا نمونه‌لریمیزدن‌دیر. بو

امیدله کی اونلارین ایتگین طالعی، یئنی معلومات‌لارلا و موللیفی‌نین کیم اولدوغو معین‌لشمک‌له کیملیک ایشیغیندان بهره‌لنسین.

طالعی ایتگین دوشموش بو سؤز بوخچاسیندان نمونه اولاراق ایکی شعر تقدیم اولور. نمونه وئریلن شعرلر و مصراعلارین یازی ترتیباتی اورژینال نسخه‌ده اولدوغو کیمی وئریلیبدیر.

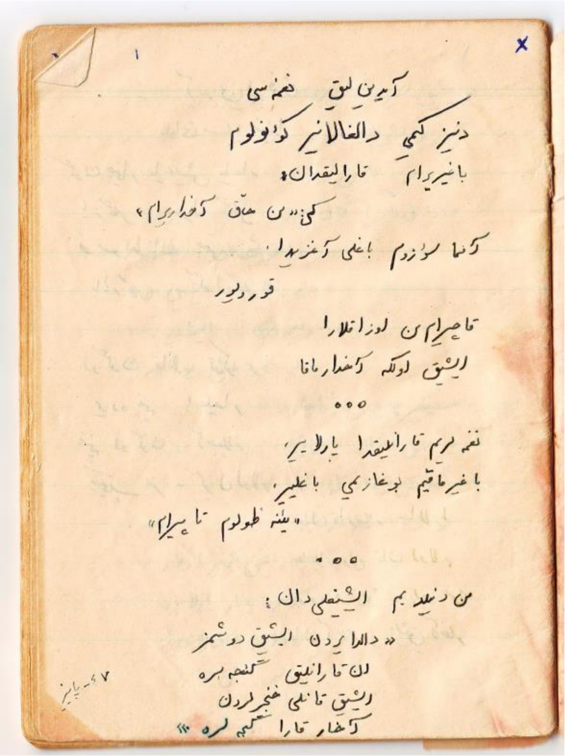
۱

آیدینلیق نغمه‌سی

دنیز کیمی دالغالانیر کؤنلوم
باغیریرام قارانلیقدان:
کیم: «بن حاق گئدیریرام»
گئنه سؤزوم باغلی گؤزلردا،
قورودلور
قاچیرام بن اوزاقلارا
ایشیق اولکه گئدیرمانا
...
نغمه‌لریم قارانلیقدا یارلاییر،
باغیرماقیم بوغازیمی باغلییر،
«یئنه طولوم تاپیرام»
...
من دینلدیم ایشیقلی دان:
«دالدا یئردن ایشیق دوشمز
لن قارانلیق گئجه‌لره
ایشیق قانلی خنجرلردن
گئدار قارا گئجه‌لره»
۷ - یانر

آیدینلیق نغمه‌سی

دنیز کیمی دالغالانیر کؤنولوم؛
باغیریرام قارالیقدان:
کی، «من حق آختاریرام»
آمما سؤزوم، باغلی آغزیمدا
قورویور.
قاچیرام من اوزاقلارا
ایشیق اؤلکه آختارماغا.

نغمه‌لریم قارانلیغدا پارلاییر
باغیرماغیم بوغازیمی باغلاییر
«یئنه ظولوم تاپیرام»

من دئییلدیم ایشیغلی دان:
«دالدا یئردن ایشیق دوشمز
ان قارانلیق گئجه‌لره،
ایشیق قانلی خنجرلردن
آخار قارا گئجه‌لره».

۴۷- پاییز

بئچه‌لر

بئچه واخت‌سیز
بانلاماز
اوخویاندا بئچه
قویار قاچار گئجه
آچیلار دان یئری
سؤکولر شفق.

بیر بئچه بانلایاجاق
بیر بئچه بانلایاجاق
اوخویاجاق نغمه‌نی
دوغوراجاق گونشی
قیشقیراجاق
اینسانی.

بیز، گئجه‌نین ان درینلیگیندن
قیشقیریریق
بیزه
اؤلوم باشقا دیریم‌دی
اؤلوم مینلر دیریم بئجه‌ریر.

اؤلنلر سسی
هئچ زامان یاتماز
توخوم تورپاغدا
هئچ زامان قالماز
قمه‌لر قیندا
هئچ زامان قالماز.

بیز، گئجه‌نین سونسوزلوغوندان
قیشقیریریق
بیز، گئجه‌نی دویموشوق
سویوق باخیشین
سویوق سازاغین
یالانچی اولدوزون
دویموشوق.

گؤزله‌ییریک گونشی
بئچه‌نین بانلاماغین
شفقین سؤکولمه‌سین
اوفوقون قیزارماسین.

داها ایندی
گئجه‌نین سونودو
و بئچه‌نین
بانلاماق واختی

قیش ۴۷

ایضاح:
«قیرخینجی ایل‌لر» آذربایجان ضیالی حرکاتی‌له تانیش اولماق اوچون آشاغیداکی قایناقلارا مراجعت ائتمک اولار:

۱. بهرنگی؛ وجدان بیدار یک فرهنگ تبعیدی، رحیم رئیس‌نیا، نامه شماره ۳۱
۲. جنبش دانشجویی دانشگاه تبریز در دهه چهل، بهزاد کریمی، اینترنت
۳. زندگی دوشادوش مرگ، هژیر پلاسچی، نقدنو شماره ۱۶
۴. معلمان پیشرو در جنبش سیاهکل، یونس اورنگ خدیوی، اینترنت

«ائلدار موغانلی» یازینسال بیر قوشاغین اؤن سیراسیندا گئده‌ن بیر قوشوقچو کیمی یازینسال چئوره‌میزه ایشیق ساچدی، بیلگی پایلادی، سئوگی یایدی و یوخاریدا دا دئدیگیم کیمی دیلیمیزه سئوگی، دیلیمیزده یازیب یاراتماق عشقی یاراتدی. ائلدار موغانلی استئتیکجه آذربایجان جمهوریتینده‌کی قوشوق نورمالاریندان گئرییه قالماماقلا بیرلیکده ساده، صمیمی و ایچدنلیک‌له یازدیغی مصراعلارلا «سهند»دن سونرا گلن و یاساق بیر دیلده یازماغین اولاسیلیغینی آشیلایان ان جدی آدای ایدی.

«هادی قاراچای»ین یازیسیندان